4.0.d

Ex Libris
JOHN LANDWEHR
Voorschoten

V deel

ausgem. Feth 13e & 14e deel

Digitized by the Internet Archive
in 2014

https://archive.org/details/spiegelvandenoud00cats_0

A. Vvonne in. A.° 1630. D. Bremden sculp.

SPIEGEL

Van den *Ouden* ende *Nieuvven* Tijdt,

Beſtaende uyt Spreeck-vvoorden ende Sin-ſpreucken, ontleent van de voorige ende jegenvvoordige Eeuvve, verluſtigt door menigte van Sinne-beelden, met Gedichten en Prenten daer op paſſende;

Dienſtigh tot bericht van alle gedeelten des levens; beginnende van de Kintsheyt, ende eyndigende met het eynde alles vleeſch.

DOOR

J. CATS.

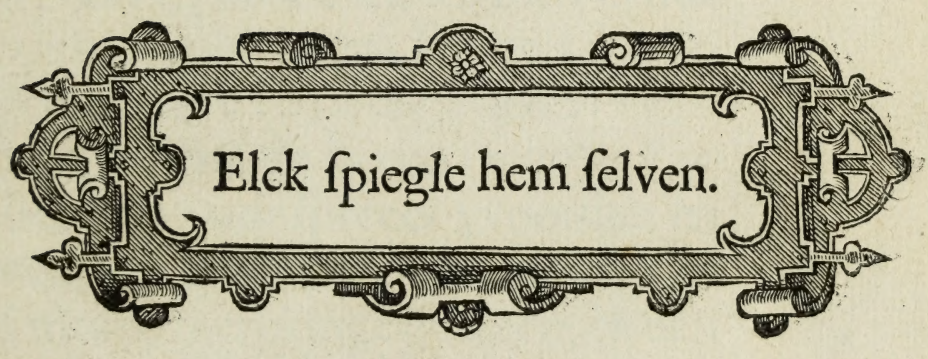

IN 'SGRAVEN-HAGE,

By *ISAAC BVRCHOORN*, Boeck-drucker.

cIↃ IↃ c xxxii.

Met Privilegie voor 15. *Iaren.*

VOOR-REDEN.

Devvijle, gunſtige Leſer, dat Nutticheyt ende Vermakelickheyt te ſamen gevoeght van ouds de gantſche vverelt deur zijn geacht gevveeſt als tvvee ſaucen om alle dingē ſmaeckelick te maken, ende dat ick eenigen tijdt hervvaerts voor hebbe gehadt, om (naer mijn kranck vermogen) de liefhebbers onſer tale vā tijt tot tijt yet ſulcx toe te ſchicken dat aen de ſelve tot beyde gelijckelick aen-leydinge mochte geven; Soo en hebbe ick tot dien eynde voor ditmael niet beters konnen voortbrengen, als het vverck dat u heden vvert vertoont; beſtaende in een nieuvve verſamelinge vā oude ſpreeck-vvoorden en by-ſpreucken, uyt veelderhande talen en tijden met opmerckinge gekoſen, en den loop vā 'smenſchen levē beſcheydentlick toegepaſt. Omme vvaer vā den naeu-keurige leſer, (tot beter gebruyck vā alles) vvat nader t'onder-rechten, ſoo vinde ick goet ſo vvel over de nutticheyt als vermakelicheyt vāde by-ſpreuckē en ſpreeck-vvoorden in't gemeen, ende op de geſtalte van

dit vverck in't byſonder, by maniere van voor-reden, vvat te ſeggen. Aengaende voor eerſt de Nuttigheyt ende Vermakelickheydt van de ſpreeck-vvoorden in't gemeen, ſo vvil ick den gunſtigen leſer kortelick vijf byſondere nuttigheden, ende even ſoo veel vermaecklijckheden van deſelve, als met den vinger, aenvvijſen. Belangende de nuttigheden, dient aen-gemerckt 1. Dat by-ſpreucken ende ſpreeck-vvoorden (vveſende als over-gebleven voncken vande hoogdravende vvijsheyt der voor-vaderen van d'eerſte vverelt [a]) ſijn gevviſſe leermeeſters van den loop des levens, aenvvijſende uyt oude onder-vindinge, hoe in nieuvve gevallen yder ſich heeft te dragen. [b] 2. Datſe, mits de ſpitſe haerder ſcherpheyt, krachtelick door-dringen inde gemoederen der menſchen, latende in de ſelve als ſekere vveerhaeckē, dienſtich tot op-vveckinge van dieper bedenckinge, als vvel voor eerſt daer in ſcheen te ſchuylen. [c] 3. Datſe geheel

a Prima proverbia deſumpta fuiſſe vel ex dictis ſapientum, vel ex naturis animalium, vel ex genio quarundam nationum, vel ex re geſtâ, vel hiſtoria aliquâ inſigni, vel denique ex apologis, quibus profundam ſæpe Antiqui ſapientiam incluſere. tradunt Eraſmus in præfatione Chiliad. & Thomaſo Buoni nel Threſoro d'e Prov. & alij.

I Proverbi ſono quelle perfettiſſime regole, che ci ammaeſtrano nel corſo della vita humana &c. Thomaſo Buoni Threſ. d'e Trov. Ital.

b **Wat is het (ſept Salomon) dat geſchiet is? even het ſelve dat geſchieden ſal. Wat is het dat men gedaen heeft? even het ſelve dat men doen ſal. Daer en geſchiedt niet nieuws onder der ſonne.** Eccl. 1. 9. Certum eſt illud Thucydidis, Donec eadem hominum natura manet, ſimilia multa accidunt.

c Fit, neſcio quomodo, ut ſententia proverbio quaſi vibrata feriat acrius auditoris animū, & aculeos quoſdam cogitationum relinquat infixos. Eraſm. vid. Eccl. c. 12. 11. Proverbiorum oratoribus maximus uſus, cum illa magnâ ex parte nihil aliud ſint quam veterum ſapientum dicta, ut non modò ijs ad ornandum uti liceat oratori, ſed etiam inde pondus accedat orationi; quod ipſum & Ariſtoteles tradidit. Voſſius, Orat. Inſt. lib. 4. cap. 4.

dien-

dienſtigh zijn om oude, ende ſelfs oock uyt-heemſche ſchrijvers grondelick te verſtaen, die anderſins op veel plaetſen duyſter ende onſmaeckelick bevonden vverdē.[d] 4. Datſe de rechte eygenſchappen ende ingeboren aert van de natien ende volcken (uyt de vvelcke de ſelve haren oorſpronck trecken) ſonderlinge vvel uyt-drucken, ende aen den leſer levendigh vertoonen.[e] 5 Datſe, niet alleen tot vervvackeringe des verſtands, maer ſonderlinge tot een rechte geſetheyt ende vroomicheyt des levens, in een kort begrijp van vvoorden, een goedē vvech banen.[f] Belangende de Vermaeckelickheyt van de by-ſpreucken en ſpreeckvvoorden, d'ervarentheyt ſpreeckt ſelfs 1. Datſe een reden verçieren als geſaeyde peerlen, ende inder vvaerheyt bevonden vvorden te vveſen even die gulde appelē in ſilvere ſchalen, daer de vvijſe man van gevvaegt, Prov. 25. 11.[g] 2. Datſe gantſch bevalligh zijn om hare kortheyts vville, ende mitsdien recht bequaem om onthouden te vverden, hebbende ondertuſſchen in ſich den gantſchen keeſt vande

d Vid. Eraſm. in prefation. ad Chiliad.

e In proverb. invenias pigmenta Hiſpanicæ argutiæ, Thuſcæ altiloquentiæ, Gallicæ veneris, Germanici impetus: & quæ ſequuntur. Erpen. in præfat. Proverb. hebr.

f Germanus quidam Auctor de Adagijs.: *Sint als der kern im ein enges ſpruchlin und verborgen griftlin verfaſzt, da mehr & Was anders verſtanden dann geredt wirt, ein mit ſwey oder dreien Worten ein gantz predig begriffen iſt.*

g *Sono di tanta eccellentia gli proverbi, che ſi diligemente oſſeruaremo tutte le lingue o greche, o latine, o altre piu ſtrancere, troveremo niuna tra quelle eſſere che non riſplenda del l'ornamento di-quelli, poſciache appaiona gli proverbi detti inventati da gl' homini piu ſaggi, i quali ſotto amabile oſcuritá, o pur ſotto velameni d'ingegnoſe tranſlationi illuſtrano, quaſi chiare ſtelle, la commun favella,*

onde non ſolo adornano ogni lingua, ma aujuano ogni ragionamento, o grave, o familiare, o domeſtico, o publico, o privato. Thomaſo Buoni. d. prefat. Trov.

vvijſte boeckē, zijnde mitsdien bequaem om gebruyckt te vverden tot ſin-ſpreucken ende op-ſchriften in velt-teyckens, glaſen, gebouvven ende diergelijcke gelegentheden meer.[h] 3. Datſe de bijtende vvaerheyt (die in haer eygen geſtalte by 'tmeerendeel der menſchen veeltijts niet ten beſten en vvort op-genomē) met een verbloemde om-reden tot in het binnēſte der gemoederen behendelick indringen.[i] 4. Datſe geheel buygſaem ende reckelick zijnde tot veelderley ſaeckē, oock verſcheydē vā aert vveſende, met groot vernoegen van hoorders ende leſers, gevoegelick konnen vverden verdraeyt, en tot andere gelegentheden van ſaecken merckelicken konnen vverden uyt-gebreyt.[k] 5. Datſe door een aengename duyſterheyt ſonderlinge bevalligh zijn, en vvat anders inden ſchijn, vvat anders nae de vvaerheyt in ſich hebbē, vvaer van de leſer naederhant het rechte vvit en oogmerck komende te treffen, placht in ſijn gemoet een ſonderling vernoegen t'ontfangen; niet ongelijck den genen die onder de dichte bladeren een ſchoonen tros

h Proverbia plerumque argutâ brevitate ingentia volumina ſuperant, & ut ſol exiguo quandoque radio ſpecum colluſtrat, (pateat licet longè & late) ita animum totam corripiunt, & ſugatis errorum tenebris ſolidâ virtute ac ſcientia imbuunt. Typot. de Symbol.

i De woorden der wijſen zijn ſpiesſen en nagelen / Salom. Eccleſ. 12. 11. Hinc Ciceroni Salinæ dicta. Anglis, *Tointed ſpeeches.* Alijs, Mucrones verborum. & proverbia eſſe ſententias vibrantes, ubi mordax illud Verum, quo imbecilliores facilè offenduntur, ſuavi quodam temperamento diluitur.

k *Les Troverbes ſignifient, ce que le lecteur voudra.* Alia quippe atque alia eſt ejuſdem rei interpretatio. Livius. Gelijck als de ſchilder wil / ſoo moet St. Joris de draeck ſteken.

tros druyven, nae lange ſoecken, eyntelick komt te ontdecken.[l] De bevindinge leert ons dat veel dingen beter aert hebben alſe niet ten vollen geſien, maer eeniger maten bevvimpelt en over-ſchaduvvet ons voor-komen, 'tvvelck Poppæa, de Keyſerinne, vvel verſtaende (gelijck van de ſelve getuygt vvert) vvas gevvoon haer niet te laten ſien, als ſo vvat bedeckt, ende als in een ſchaduvve, om het geſichte der om-ſtanders niet te verſadigen.[m] De by-ſpreucken dan en de ſpreeck-vvoorden bevonden zijnde te vveſen van ſoodanigen nuttigheyt ende vermaeck, als vooren is geſeyt; Soo en iſſer niet te vervvonderen dat de beſte, vvijſte, oudtſte, ende aenſienlickſte van alle volcken en tijden met de ſelve oyt veel hebben op gehadt. Men vindt dat niet alleenlick de voor-treffelickſte onder de heydenſche Philoſophen, als *ARISTOTELES, CLEANTHES, CHRYSIPPUS, ARISTIDES, ZENODORUS, DIDIMUS, THEOPHRASTUS, MILO, DIOGENIANUS,* en oock andere meer, de ſelve verſamelt ende veel gebruyckt

l Proverbium eſt ſermo acutus rem manifeſtam obſcuritate tegens. vide Typot. de Symb. Thomaſ. Buoni. Eraſ. & alios.
Nicolao Zegero, viro apprimè erudito, ea tantùm ſunt proverbia quę hęc tria complectũtur, ut apud complures ſint celebrata jactataque, ut ſcito quopiam figuræ alicuius involucro, aut certè erudito aliquo laconiſmo ſecernantur à ſermone communi, ac denique ut ſalutarem contineant ſententiam. Julius Scaliger parœmiam cenſet eſſe orationem vulgarem, allegoricam, ſive alludentẽ. Hadrianus Junius, orationẽ vulgò in uſu habitam, allegoricè aliquid innuentem. Theophylactus orationem obliquè & occultè, atque omninò collatione quadam aliquid, quod propoſuerat, oſtẽdentem. Syneſius orationẽ, quæ ſententiæ dignitatem habens ac antiquitatem è Philoſophia depromptam, gravem plane obtutũ lectori exhibeat. Vid. D. Gerard. Voſſium Orat. Inſt. lib. 4. cap. 4.

m Ne ſatiaret aſpectũ, inquit Tacitus, vel quia ſic decebat.

gebruyckt hebbē, maer ook dat de voornaemſte onder de gene die den vvaeren Godt vvaerlick hebben gekent ſo Koningen, Propheten, als Apoſtelen, jae de eenige Sone Gods, even de Heere Chriſtus ſelfs, [m] hier van vverck hebben gemaeckt, ende niet vervveerdigt de ſelve in hare ſchriften ende redenen, na gelegentheyt, te vermengen; behalven dat de machtichſte koninck van Iſraël, ende met een de vvijſte man die oyt vvas, daer van met opſet heeft geſchreven; gelijck mede doet *Ieſus Syrach*, ende van gelijcken *Benſira*, vviens groot-vader (ſoo gelooft vvert) is gevveeſt de Propheet *Ieremias*, [n] ende dit alles op ſeer goede gronden, ende om byſondere redenen; vvant iſſet van gevvichte te houden dat een vvijs man ſeyt, veel meer dat veel vvijſen ſeggen, noch meer dat de vvijſte van veel landen ſeggen, noch meer dat de vvijſte vande gantſche vverelt ſeggen, ende dan noch boven al, dat alle de vvijſte vā tijt tot tijt, ende met tuſſchen-loop vā veel tijden en eeuvven een-ſtemmelick hebben geſeyt, ende geſtadelick noch blijven ſeggende.[o]

m Huc pertinent hæc & alia Ubi cadaver, ibi aquilę. Canis ad vomitum. & ſimilia, quæ vide in Adagijs veteris & novi Teſtamenti Martini Delrio.

n Benſira ab Ebræis inter priſcos ſapientes numeratur, & nepos Jeren ię Prophetæ fuiſſe creditur, ita Paulus Fagius epiſt. ad Gaſparum Heldelinum.

o Philoſophus quidam interrogatus, quidnam hic in optimis numeraret, optimè reſpondit; quod maximè commune eſt. Bucherus in Gnomol. præfat.

Spreeck-

Spreeck-vvoorden (ſeyter een) zijn dochters vande lang-duerige onder-vindinge, zijn als beproeft gout, jae als enckele Gods ſpraecken. [p] Spreeck-vvoorden hebben behouden, ende (tot deſe onſe eeuvve toe) over-gebracht het gene dat noch metale pilaren, noch gehouvve ſarcken, noch harde marmer-ſteenen, van den knagenden tant des al-verteerenden tijts hebben konnen bevvaren. [q] Spreeck-vvoorden doen ons ſien in de voorige ende tegenvvoordige vverelt, ja dickvvils meer als de ouden ſelfs oyt daer in hebben geſien; vvant gelijck een dvvergh, verheven zijnde op de ſchouderen van een reus, verder ſiet als de reus ſelfs, inſgelijcx onſe eeuvve (hoe vvel minder in hooge vvetenſchap als de ouden) geholpen (boven de vvijsheyt der voor-vaderen) met eygen onder-vindinge, ſiet en ſeyt dickvvils meer als de outheyt ſelfs te vooren heeft gedaen. Al het vvelcke by my over-vvogen ende in-geſien vveſende, ſoo hebbe ick geoordeelt dienſtigh te vveſen in onſen tijdt ende tale aen de invvoonders deſes lants mede yet vvat

o Summæ authoritatis eſſe debet in quod uno ore plurimæ conſentiũt gentes. Cicer.
Prudẽtia ex ſapientum ſententijs propemodũ vaticinatur. Chriſtof. Beſoldus axiom. phil.

p Publici rumoris authoritas eſt inſtar oraculi.
Non omninò de nihilo eſt quod publico ſermone circumfertur. Heſiod.
Publicus rumor nunquã ferè fruſtra. Auguſt.
Omnium conſenſus, naturæ vox eſt. Cicer.
I proverbi ſono tutti provati.
Gemeene roep heeft veel wat waers.
I proverbi non ſono da farſene beffe.
Gemeen gerucht is ſelden gelogen.

q Syrach. 8.
9 *Ne meſpriſe point les propos des anciens ſages, mais entretient toy en leur ſages ſentences.*
10.
Car tu apprendras d'eux doctrine, & ſage jugement, & le moyen pour faire ſervice au princes.

Tels propos assaisonnez par divers aages & experiences apprenent les nouvelles du monde, les moyens pour s'y conduire, & la voye pour en sortir.

van dingen deser stoffe in handen te geven, en daerom en hebbe ick niet in't gemeen by een geraept alderhãde spreeckvvoorden sonder onderscheyt; maer alleen de gene die, boven de eygenschap van een soete verbloeminge, yet dienende tot leere ende verbeteringe in haer zijn hebbende. Boecken (mijns oordeels) behooren te vvesen gelijck een van de oude vvilde dat de maeltijden souden zijn, achtende die de beste niet, in devvelcke men een tijt langh gants uyt-gelaten-vrolick vvas gevveest, ende daer men veel gegeten en gedroncken hadde, vvaer van men dan noch des anderen daegs in mage ofte hooft groote pijne koomt te gevoelen; maer vvel de soodanige, daer van men de beste smaecke eerst des daeghs daer aen gevvaer vvert, door het erkauvven van de goede tafelreden aldaer voor-gevallen. Ick vvensche dat al het gene de gemeente om te lesen in handen vvert gegevẽ sodanigh vvare, dat de leser niet eenigh ongesouten vermaeck daer door vverde aen-gebracht, maer sonderlinge dat een yder

naer

naer het leſen ſich in eenigen deele t'elcken verbetert mochte vinden, ende alſo een goede nae-ſmaecke (hem ten beſten) daer van mochte behouden; en om dier oorſaecke vville hebbe ick my in deſen gedient van leerſame ſpreucken beyde uyt oude ende nieuvve talen, uyt de vvelcke (nae mijn gevoelen) konnen vverden af-genomen treffelicke grontregels van verſcheyden ſtoffe, die inden loop des levens alderhande menſchen konnen dienſtigh zijn. Inſgelijcx hebbe ick goet gevonden (tot meerder licht en nuttigheyt van den leſer) in de ordre van dit vverck te volgen den gevvoonlicken loop van 'smenſchen leven, ten eynde een yder, naer ſijn gelegentheyt, ſpoedelick en ſonder lange ſoecken ſijn gerief daerin ſoude mogē vindē. Ick hebbe vā gelijcke de hooft-ſtuckē vā de ſelve geſocht te verluſtigē door de neder-lantſche dicht-konſte; ende alſo de Poëſie te rechte by de ouden vvert geſeyt te zijn een ſprekende ſchilderye, ende de ſchilderye aen d'ander zijde een ſvvijgende Poëſie: So hebbe ick het voorſz. vverck

mede doē verçierē door de ſchilderkonſt vvaer in, onder andere, daer op mede is acht genomen (om door de veranderinge den leſer des te meer vermakelickheyts aen te doen) dat veeltijts de kleedinge en het vveſen ſelfs vā de figueren zijn geſtelt na de tale vā het ſpreeck-vvoort, daer op het beelt ſlaet, zijnde op een Spaens, Italiaens, Frās, ofte ander ſpreeck-vvoort gepaſt eē ſpaenſche, italiaenſche, ofte franſche kleedinge en vveſen, ſo veel de kunſte heeft vvillen gevē; in voegen dat hier de vvijsheyt vā oude en nieuvve volcken niet alleen geleſen, maer ook eeniger maten geſien kan vverden. vvaer by dā noch komt dat onder elck hooft-ſtuck zijn gevoegt eenige over-een-ſtemmēde ſpreekvvoorden vā andere volckē op die ſtoffe paſſēde, op dat de eendracht en gelijkheyt van oordeel vā verſcheyde natien, in een en het ſelve leer-ſtuck t'ſamen komende, te beter by den leſer gevat, en van meerder gevvichte geacht mochte vverden.[r] Ten leſten hebbe ick mede goet gevonden op verſcheyde plaetſen menigte van ſpreek-vvoordē hier by te voegen in haer oor-

r Quid probabilius, quam quod nemo non dicit? quid veriſimilius quam quod tot nationum conſenſus, velut idem ſuffragium, comprobavit? Cicer.

oorſpronckelicke tale, ten eynde (elcke ſprake in haer ſelven een byſonderē aert hebbende) de leſer de talē verſtaende, des te beter de rechte geur en eygenſchap vā de ſpreucken en ſprakē ſoude mogen innemen. [s] Siet dā hier, goet-gunſtige leſer, in't korte mijn ooghmerck in dit tegenvvoordig vverck, het vvelcke ſodanig is dat een yder tot ſijn eygen gebruyck het ſelve vā tijt tot tijt kā vermeerderen met de by-ſpreucken en ſpreeck-vvoordē die hy hier en daer ſal mogen hooren of leſen; tot hoedanige vermeerdering dies te meerder ſtoffe is, vermits ick, nu een geruymen tijt met verſcheyde ſaken (boven mijn gevvoonlick beroep) beſigh zijnde gevveeſt, hier toe niet en hebbe konnen brengen ſoodanigen vlijt en tijt als vvel noodich ſoude zijn gevveeſt. Doch hier noch vverdende by-gebracht ſoodanige vermeerderinge, als vooren is geſeyt, ſo vertrouvve ick vaſtelick dat metter tijt uyt dit vverck ſoude mogen ontſtaen een lieffelicke honighraet, te ſamen gebracht ende gevvracht uyt de beſte bloemen vā oude en nieuvve ſchrijvers,

[s] Erpen. in præfat. Prov. Hebr. Habent hoc peculiare pleraque proverbia ut in eâ linguâ ſonare poſtulēt, in quâ nata ſunt, quod in alienā linguā, ubi demigrarint, multū illis gratiæ decedat. Quemadmodum ſunt & vina quædam, quæ recuſent exportari, nec germanam gratiam ſaporis retineant, niſi in his locis in quibus proveniunt. cui conſonum eſt quod ait magnus ille magni filij patet, J. Ceſ. Schaliger de ſubtilit. ad Card. Exer. 294 Sic itaque cenſeo venere propriâ quaſique nativo cujuſque linguæ decore foveri ſententias quaſdam, ſubnixas certis, ut ita dicā Idiomatiſmi fulturis, quas in aliā quaſi coloniam ſi deducas, ijdem ſanè ſint cives, gratiam priſtinæ commendationis non retinebunt; hoc ita profecto demum eſt, atque ſi frenum imponās bovi.

ſmaeckelick voor alle monden die niet geheel onſmaeckelick en zijn; in voegen dat het ſelve ſal konnen dienen d'onvvetende tot onder-vvijſinge, de vvijſe tot onder-houdt, de kinderen tot leere, de jongelingen tot breydels, dē ouderdom tot vermaeck, ende alle menſchen in't gemeen tot een SPIEGEL der VVaerheyt. Duyt ons voornemen ten beſten, geniet onſen arbeyt, vveerde Lands-genooten, en vveeſt gegroet van

uvven gants dienſt-plichtigen

J. CATS.

Aen den Leſer.

Meynt yemant deſen boeck te langh of groot te weſen,
Die mach, indien hy wil, alleen maer weynich leſen;
Een reden, ſonder meer, een regel wel gevat,
Een ſpreucke, weerde vrient, is hier een groote ſchat.
Soo ghy daerom dit werck miſſchien eens quaemt te koopen,
Wilt ock het minſte woort niet haeſtigh over-loopen:
Erkaut, eer dat ghy ſwelgt, ſlockt niet, gelijck een vraet,
Maer denckt meer, als ghy leeſt; en leeſt meer, alſer ſtaet.

ECCL. 12. 1.

Les propos des ſages ſont comme aigillons.

VERKLARINGE
op de Titel-plaet.

Tot verſtandt van de Titel-printe dient gelet dat PRUDENTIA, (dat is VVijsheyt, geſetẽ tuſſchen RATIO en MEMORIA, dat is, Reden en Geheucheniße, een goede ſpreucke bedacht hebbende, geeft de ſelve over aen hare vriendinne de Reden, om die in vvat naerder achtinge te nemen; Reden, de ſpreucke goet vindende, langtſe aen Geheucheniſſe haere geſpeule, ende die vvederom aen den Tijt; de vvelcke den omme-loop der Iaren gebruyckende tot een ſpiegel, voor ſijn dochter de VVaerheyt, ende bevindende de ſpreucken aen haer vvel te gelijcken, laet toe dat de Faeme de ſelve mach voeren al vvaer menſchen vvoonen; en daer uyt vvert ten leſten een Spiegel van den Ouden ende Nieuvvẽ Tijt, vveſende de rechte Spiegel der VVaerheyt. Spiegelt u daer in Leſer, en vaert vvel.

HESIODVS.

Φήμη δ' ἔλις πάμπαν ἀπόλλυται, ἣν πινα πολλοὶ
Λαοὶ φημίζωσι, θεὸς νύπις ἐσὶ καὶ αὐτή.

MARTIALIS.

Non hîc Centauros, non Gorgonas, Herpeïaſque
Invenies; hominem pagina noſtra ſapit.

Is te letten

Dat op dit vverck Privilegie is gegeven by de Hoogh-mogende Heeren Staten Generael der vereenigde Neder-landen, voor den tijt van vijfthien jaren, binnen vvelcken niemant directelijck ofte indirectelijck, in't geheel ofte ten deele, in't groot ofte in't kleyn, in eenigerley tale en vermach het ſelve nae te drucken, ofte doen drucken, te verkoopen, ofte elders nae-gedruckt inde vereenigde Provincien te brengen, ende aldaer te verkoopen, ſonder daer toe te hebben conſent vanden Autheur, ofte ſijns actie hebbende, op de verbeurte van de ſelve nae-gedruckte exemplaren, ende daer-en-boven van de ſomme van ſes hondert gulden, ſoo menigmael als bevonden ſal vverden deſen contrarie gedaen te vveſen, ſoo vvel by den verkooper, als by den drucker te verbeuren; alles t'appliceren ſoo als naerder by de voorſz. Privilegie is uyt-gedruckt, vvaer toe deſe tegenvvoordige haer is gedragende; zijnde 'tſelve privilegie door laſt van de vvel-gemelte Heeren Staten generael gedaen op-maken in der beſter forme, ende by den griffier van hare Hoogmoog: onder-teyckent.

Rami correcti rectificantur, trabs minimè.

Jonck rijs is te bupgen/ maer geen oude boomen.

NAdien ick ſtoffe ſoeck om my een huys te bouwen,
Soo wil ick deſen boom ter eerden neder-houwen;
Het is een keeſtigh hout, maer vry al wat te krom,
Dies poogh ick deſen balck te buygen anders om.
Maer ſchoon ick dien omvangh met hondert taije wiſſen,
Soo moet ick evenwel mijn wit en hope miſſen;

de Man (ſtaende op de ladder) ſpreeckt

Hy is te wonder hardt, en al te bijſter ſteegh,
Dus blijft hy inden ſtant, gelijck hy eertijts pleegh.
Doch, t'wijl ick beſigh ſtae, ſoo hoor ick van beneden
Een onverwachte ſtem, een onbekende reden;
Een (ick en weet niet wie) let op het geen ick doe,
En roept met luyder ſtem my deſe leſſe toe;
Ey! waerom dit beſlagh ontrent veroude baſten?
Hoort, macker, dit gewas heeft al te ſteege quaſten,
Daer is geen rechten aen, dus, lieve, zijdy wijs,
Verlaet den ouden tronck en buyght het jeuchdigh rijs.
Maer duyt dit niet alleen op raeuwe boom-gewaſſen,
Het kan oock boven al op uwe kinders paſſen;
Hoort, Vaders van het huys, de jeught, de teere jeught
Dient van den eerſten af gebogen tot de deught.

Jonck rijs is te bupgen / maer geen oude boomen.

't IEgenwoordigh ſpreeck-woort is genomen upt de Arabiſche ſpreucken onlanghs te ſamen vergadert ende over-gheſet door den tael-gheleerden D. Erpenium gheweſen Profeſſor inde hooge Schole van Leyden; het ſelve ſpreeck woordt vermaendt alle ouders ende voogden dat niet als de jonghe jaren ſijn bequaem tot onderwijſinge/ende dat daeromme deſelve tot dien eynde dienen waergenomen. Hier op heeft mede geſien Jeſus Syrach cap. 30. 12. Buyget (ſeydt hy) u kint den hals, terwijl het noch jonck is, op dat het niet hartneckigh en worde. Veel ſpreeck-woorden onſer eeuwe komen in woorden ofte in ſin/ oft oock dickwils in beyde / hier mede over een / de Franroiſen ſeggen (als Scaliger betuyght) genoegſaem met de ſelve woorden:

Cent. 2. prov. 66.

Cent. 2. prov. 76.

Franç. *Vieil arbre malaiſé à redreſſer.*

Hoogd. Alte baume ſeind böß zu biegen.
Alte hunden böß bandig zu machen.
Eh moeth zeitlich krummen das ein guter hack ſol werden.

Fin che la pianta é tenera beſogno drizzarla. Ital.

Terwijl het rijsje ſwack is/ ſo moetment bupgen. Nederd.

't Moet vroegh kromme dat een goede reep worden ſal.

Op den ſelven ſin:

't Is quaet oude honden aen banden te leggen.

Men mach ſijn oude ſchoenen verwerpen maer met ſijn oude ſeden.

De Hen is/ als haer wen is.

Gewoonte maeckt eelt.

Wat heeft geleert de jonger man
Dat hangt hem al ſijn leven an.

Quae wennis/ quae ſchennis.

Nutritura paſſe natura. Ital.

Della matina ſi cognoſce il buon giorno.

Ital. l'Haver cura dé putti
Non è meſtier dé tutti.

Turcks. *Tagyri adeth gaiet miſchkhiuldur.*
.i. Mutare conſuetudinem difficillimum.

Griecx. Γέροντα δ' ὀρθῶν φλαῦρον, ὃς νεός.
.i. erigere durum eſt, qui cadit juvenis, ſenem.

Lat. Annoſam arborem transplantare. *Eodem ſenſu adagium refertur ab Eraſ.*
Adeo à teneris aſſueſcere multum eſt.
Horat. Quo ſemel eſt imbuta recens ſervabit odorem teſta diu.
Cicero. Vt ſementem feceris ita & metes.
Petron. Veſtes vinctas diutius ruga conficit.
Vulgar. Vrit maturè quod vult urtica manere.
Pſittacus ſenex negligit ferulam.

Ce que le poulain prend en jeuneſſe Franç.
Il le continue en vieilleſſe
Et ce que prend à la donture
Il le maintient tant qu'il dure.

Nouriture paſſe nature.
ce que Plutarche à doctement demonſtré par des raiſons & par des exemples au Traitté Comment il faut nourir les Enfans.

Lo que en la leche ſe mama Spaens.
En la mortaja ſe derrama
.i. *Ce qu'on tette avec le laict au ſuaire ſe reſpond.*
.i. *Dure juſques à la mort.*

Caſtigar vieja, y eſpulgar pellon Spaens.
Dos revancos ſon.
.i. *Chaſtier une vieille & eſpucer un peliſſon, deux follies ces ſont.* Franç.

Mon enfant appren doctrine de ta jeuneſſe, & tu trouveras ſageſſe qui te durera juſqu'a ce que tu auras les cheveux blancs. Syrach. 6. 18.

As tu des enfans, inſtrui les, & leur ploye le col dés leur jeuneſſe. Syrach. 7. 23.

Laet ons dan beſlupten ende leggen /

TErvvijl het rijs is jonck en ſvvack,
En heeft niet eenen harden tack,
Tervvijl het ſpruytje buygen kan
Soo moet een neerſtigh bogert-man
Het boomken leyden metter hant,
Het boomken houden inden bant,
Ten eynde dattet ſonder bogh
Ter voller hooghte komen mogh.
Leyt, vrient, en leert u vveerde kint
Soo haeſt ſijn eerſte jeugt begint,
VVant kromt het dan, en recht ghy't niet,
Soo iſt een eeuvvigh huys-verdriet.

II.

Pomme pourrie gaſte ſa compagnie.

het Appel-wijf ſpreeckt

SChoon kint, die menigmael hier neerſtig komt geloopē
Om eenigh boom-gewas van my te mogen koopen,
Ick moet nu danckbaer zijn, en brengen aen den dagh
Dat u en uws gelijck ten goede dienen magh.
Ick ben een oude vrou, en hebbe lange jaren
Met fruyten om-gegaen, met fruyten om-gevaren,
En onder dit beſlagh ſoo heb ick yet geſien
Dat aen de teere jeught ten goeden kan gedien.

Daer

Daer mach geen rotte peer in onſe manden weſen,
En watter niet en deught dat dienter uytgeleſen,
Want iſſer yet geblutſt of anderſins beſmet
'Tis ſeker dat het quaet ſich veerdich overſet.
Iſt niet een ſelſaem dingh! veel hondert gave peeren
En connen noyt het rot uyt eenen appel weeren;
Maer iſſer ſlechts een vrucht in eenich deel geſchent
Die treckt tot haer bederf al watter is ontrent.
Een druyf, die vunſtigh is, die kan een tros bederven,
Een ſchaep dat vyerigh is, dat doet een kudde ſterven;
Een brant-aer inden ſchoof beſmet het gantſche ſaet,
So vruchtbaer, weerde maegt, ſo vruchtbaer is het quaet.
Wel, zijt ghy dan geneygt om niet als goet te leeren,
Wilt boos en dertel volck van u geſelſchap keeren,
Want hoe dat ſchoon gewas is van een ſachter aert,
Hoe dattet lichter ſmet, en naeuwer dient bewaert.

G Vicciardijn in ſijn boeck het welck hy ſijn uyren van vermaeck ghenoemt heeft / ſept datter is een ſonderlinghe en vaſte kunſte om pemants innerlicken aert en eyghen weſen ſekerlijcken te kunnen kennen / en dat (ſoo hy aldaer verklaert) indiemmen neerſtelick let met wat ghеſelſchap hy veel-tijts ommegaet /

Want twee van eenen aert
Die zijn terſtont gepaert.

als Cicero inden perſoon van Cato eertijts ſepde / dewijle de nature altijt naer haers gelijcke is hellende / en daerom ſept het Spaens ſpreckwoort ſeer wel op deſe gelegenthept

Spaens. Di me con quien iras
Dizir te he lo que haras.

Seght ons met wie dat ghy verkeert /
Soo heb ick uwen aert geleert.

Quaet geſelſchap te ſchouwen is daerom eene van de noodichſte ſaecken inde op voedinghe der iouckhept: en hoe ſchadelick het ſelve is can onder andere daer upt werden afghenomen dat David een man nae Gods herte / en Salomon de wijſte van alle Voorſten beyde deſe materie de eerſte plaetſe in hare ſchriften hebben ghegeven. David in ſijnen eerſten Pſalm / en Salomon in't eerſte capittel ſijner Spreucken: waer mede de Spreeck-woorden van alle natien over-een-komen / als hier nae te ſien is.

Wie peck aen-grijpt die beſmet hem daer mede. Nederl.

Brebis rongneuſe Franç.
Faict l'autre tigneuſe.

One rotten ſcheepe wil marre a whole flocke. Engels.

La mancana podrida Spaens.
Pierde a ſu compannia.

Vnica prava pecus inficit omne pecus. Lat.
Vvaque conſpectâ livorem ducit ab uvâ.

Lat. Dum ſpectant læſos oculi læduntur & ipſi.

Ovid. .... grex totus in agris

Iuvenal. Vnius ſcabie cadit...

Ital. Chi prattica co' lupo, impara à urlare.

Hoogd. Wer unter den Wolffen iſt / muß mit ihnen heulen.

Ein reudig ſchaf macht die gantze heerde reudig.

Nederl: Een ſchurft ſchaep maeckter veel.

Die by den kreupelen woont leert hincken.

Duyle gronden bederven de kabels.

Daermen by ſit
Wortmen me beſmit.

Men acht een man na ſijn geſellen.

Daermen mee verkeert
Wortmen mee ge-eert.

Griecx. Κακοῖς ὁμιλῶν κ'αυτὸς ἐκθήσῃ κακός.

Spaens. Allegate a los buenos, y ſeras vno dellos.

Franç. *Accoſte toi de gens de bien & tu en ſeras du nombre.*

Spaens. El herrero y ſu dinero todo es negro.

Franç. *Le forgeron & ſon denier tout eſt noir.*

Spaens. En la caſa del alboguero, todos ſon albogueros. .i.

Franç. *A la maiſon du fluteur, tous ſont iouveurs de fluſtes.*

Ital. Chi dorme co' cani, ſi lieva con le puſci.

Franç. *Qui ſe couche avec des chiens ſe leve avec les puces.*

Ital. Dimmi con chi tu vai,
E ſàpra quel che tu ſai.

Lat. Malignus comes quamvis candido & ſimplici rubiginem ſuam affricat. *Senec.*

Qui ambulat in ſole coloratur etſi aliud agat.

Tempora & loca ſemper aliquid contagij aſpergunt. *Cicer.*

Ital. Chi va al mulin, ſ'infarina.

Chi ha mal vicin, ha mal matin.

Chi tocca la pece, ſ'imbrutta le mani.

La mala compagnia è quella che mena gli homini alla forca.

D. Chryſoſtomus, in hanc ſententiam.

Lat. Natura rerum fic eſt, ut quoties bonus malo conjungitur, non ex bono malus melioretur, ſed ex malo bonus contaminetur. Sic unum pomum malum facilè centum bona corrumpit. At centum bona nunquam unum corruptum efficient bonum.

Siet van deſe materie meer / als deſe na-volgende:

Prov. Sal. 13. 20. Syrach. 7. 2. Richter. axiom. œcon. 168. & ſeqq.

Ovis

Ovis ovem sequitur.

WAer oyt een schaep springt uyten bocht,
En geeft hem in de ruyme locht,
Daer vvorter stracx al meer getelt,
Die poogen naer het open velt;
Soo datmen haeft den ganschen hoop
Siet hier en ginder op ten loop.
Besiet hoe vruchtbaer is het quaet
Het vint terstont een mede-maet.
VVie doeter oyt een malle greep
Die niet en heeft haer nae-gesleep?
En vvaer doch is een grilligh man
Die niet sijn aenhangh maken kan?
VVel, Kinders, vvie ghy vvesen meugt
Dit raeckt voor al de teere jeugt;
Dus hoet u voor een quae gespeul,
VVant siet een dvvaes die maeckter veul.

Decur. 3. idag. 3. DAt spreeck-woort is by D. Drusium upt het hebreeusch genomen/ en wort ghepast op de gene die pet sien doen / en sonder oordeel het selve nae-volgen/ het welck niemant soo seer als de kinderen eygen is.

Nederl. Alsser een schaep over de post is soo volgender vele.
Alsser een koe biest etc.
Waer een hont aen ghepist heeft daer volgter meer.

Een geck maeckter veel.

Todos somos locos, los unos de los otros. .i. Spaens.

Tous sommes fols les vns des autres. Franç.

Vn tristo ne fa cento. Ital.

Ein schalck macht den andern. Hoogd.

Waer de Slanghe 'thooft in krijght, daer krijgtſe 'tlijf in.

De Vader ſpreeckt

KOom hier, mijn weerde kint, ick moet u heden leeren
Hoe ghy u domme jeugt ſult mogen over-heeren;
Koom hier, ſtae nevens my, en let op dit geval,
Dat ick u, tot bericht, voor oogen ſtellen ſal.
Siet waer de gladde ſlangh den kop weet in te wringen
Daer weetſe ſtracx het lijf ten vollen in te dringen;

Let

Let vry, let op het ſtuck, het hooft dat maeckt de baen,
En waer dat ingangh krijgt daer is geen houwen aen.
In alle ſlim bejagh, in alle quade ſaken,
Daer moet een teere ziel den aenvang leeren ſtaken;
Weert, lieve, weert het wiet, en doot het boſe kruyt,
Eer dattet verder gae, en eer het wijder ſpruyt.
De boom, die ons bedeckt, en nu begint te bloeijen,
Was maer een enckel rijs, doen hy begon te groeijen;
En noch ſoo waſt hy voort, en ſoo hy langer ſtaet
Soo ſult ghy vruchten ſien, en in de vrucht het ſaet.
Ghy dan, die zijt geneygt om in de tucht te leven,
Wacht u van aen het quaet den eerſten voet te geven;
» Hy valt, eylaes! hy valt, tot inde vuylſte luſt,
» Die van den eerſten af haer voncken niet en bluſt.

Franç. *DV petit vient on au grand.*
Petite eſtincelle engendre grand feu.

Nederl. Van een vonckie brant het hups.
De Baſiliſcus moet int ey vertreden worden.

Lat. Principijs obſta.
Venienti occurrite morbo.
Periculoſum eſt canem inteſtina guſtaſſe.
Satius eſt initijs mederi quam poſt cauſam vulneratam remedium quærere.
Flamma fumo proxima.
De parvâ ſcintillâ, magnum ſæpe incendium.
Pravis aſſueſcere ſermonibus eſt via ad rem ipſam.
Bovem tollet qui vitulum ſuſtulerit.

Hoogd. Wen man den teuffel in die Kirchen laſt kommen/ ſoo will er gar auff den altaer.
En iedes ding muß ein anfang haben.
Mit den neſteln feget man an zu ſpielen.

Lat. Plerumque quælibet res innocenti mente reſpicitur, ſed in ipſo aſpectu animus concupiſcentiæ gladio confoditur: non enim David Vriæ conjugē ſtudioſè reſpexit, quia concupierat ſed potius concupivit quia incautè reſpexit. *Gregorius*

Ital. *A ſcalione à ſcaglione ſi ſale la ſcala.*

Nederl. Van ſporte tot ſporte raecktmen opte ladder.

Spaens. De bequenna centella gran hoguera.

Nederd. Een nagel doet wel een hoef-ijſer verlieſen/ een hoef-ijſer het peert/twelck dan wel den ruyter doet ſneuvelen.

Franç. *Fui devant le peché, comme devant un ſerpent, car ſi tu en approches ilte mordra.* *Syr. 21. 2.*

IV.

VVan man die sauw kutzelt, so legt sie sich im dreck.

MEt kinders, diemen heeft geteelt,
En dient niet alle-tijt gespeelt,
Want schoon men die ten hoogsten mint,
En boven maten heeft gesint,
Noch kan het efter niet bestaen
Hen ongetucht te laten gaen,
Want Ouders van te sachten mont
Zijn voor de jonckheyt ongesont.

Men

Men houdt dat meeſt de kinders zijn
Gelijck een mack en weelig ſwijn,
Dat ſoo ment troetelt inden neck,
Gaet leggen midden inden dreck;
Dus ſoo ghy tracht nae deught en eer,
En ſtreelt u kinders niet te ſeer.

Lat. BLanda patrum ſegnes facit indulgentia natos.

Terent. Omnes deteriores ſumus licentiâ.

Cicer. Monendi amici ſæpe ſunt, & objurgandi & hæc accipienda ſunt amicè, cum benevolè fiat.

Hoogd. Beſſer ein ſawrſehender freund / denn ein lachender feind.

Lat. *Cicer.* Sic habendum, nullam in amicitijs peſtem eſſe majorē quam blanditias & aſſentationem.

Nederl. Sachte meeſters maecken ſtinckende wonden.

Hoogd. Danck heb die ruth
Sie macht die kinder guth.

Franç. *Mere trop piteuſe.*
Faict fille tigneuſe.

Pleroſque ego parentes vidi quibus amor nimius ne amarent cauſa extitit. Lat. *Plaut.*

Sed providè, & cum judicio caſtigandos liberos monet proverbium hiſpanicum.

Il ninno & il mulo in culo. Spaens.

Nunca hizo galardo con allegria, ni execution con colera.

.i. *Ne fais guerdon eſtant allaigre, ny chaſtie avec courroux.*

Comme vn cheval qu'on ne domte point, devient fier; ainſi l'enfant auquel on laiſſe tout faire, devient rebelle. Franç. *Syrac. 30. 8. 9.*

Amignotte ton enfant, & il te donnera maint effroy: ioue toy avec luy & il te contriſtera: ne ri point avec luy de peur d'en eſtre marri, & de grincer les dents à la fin.

Voyez Syrach. 30. 1. Prov: 13. 24. Item 23. 13.

Elck ſpiegle hem ſelven.

De Oude Man ſpreeckt

GHy die het aerdigh glas, dat by de jonge vrouwen
Een ſpiegel wort genaemt, zijt beſich aen te ſchouwē,
Let vry op u geſtel, u hayr en gantſch gelaet,
Let vry hoe u het oogh, en al het weſen ſtaet,
Doch geeft u niet alleen om uwen douck te ſchicken,
Of om gekroont te zijn met bloemen ende ſtricken,
Maer let op u gemoet, oock onder dit beſlagh;
En leert dat uwe jeught ten goeden dienen magh:

Soo

Soo u de ſpiegel ſeyt dat uwe wangen bloſen,
En fris en jeugdich zijn, gelijck als verſe roſen,
V tanden als yvoir, u lippen t'eenemael
Gelijck het Indiſch lack, of als het root corael;
Soo gaet van ſtonden aen bereyden uwe ſinnen,
Om mede ſchoone glans in uwen geeſt te winnen;
Geeft u geheele kracht gants over aen de deugt,
Op dat ghy binnen ſelfs in ſchoonheyt blincken meugt:
Spreeckt dus tot u gemoet: Sal't niet een ſchande weſen
Soo maer dit buyte-vel in ons en wort gepreſen?
Sal't niet een herten-leet aen al de vrienden zijn,
Indien wy maer alleen en hangen aen den ſchijn?
Neen, neen, mijn weerde ziel, wy moeten verder poogen;
Wy moeten hooger ſien als op den luſt der oogen;
Wy moeten ſchoone zijn, en dat aen alle kant,
Iae tot de gronden ſelfs, gelijck een diamant.
Zijn in het tegendeel u leden ſoo geſchapen,
Dat van u, door het oogh, geen luſt en is te rapen;
So ſpreeckt met u gemoet, en maeckt een vaſt verbondt,
Op dat ghy door den geeſt u ſchade boeten condt:
Gaet oeffent u verſtant in alle goede ſeden,
Gaet oeffent uwen mont in alle wijſe reden,
Gaet çiert het innigh ſchoon, dat is het beſte deel,
Dat is voor alle dingh een edel hals-juweel.
Men vinter menighmael die ſonder ſchoone wangen,
Die ſonder witte verw, der menſchen herte vangen:
» De deught, de reyne deught, is wonder lief-getal,
» De deught, de waere deught, is verre boven al.

Twee aenmerckingen op't gebruyck van Spiegels.

Eerste aenmerckinge.

HEt ware niet ondienstigh/ na den raedt van eenige/ dat alle Schoolmeesters/ ende andere die haer werck maecken van de jonckheyt te onderwijsen / veeltijts een Spiegel bpder handt hadden/ om daer mede te doen/gelijck men houdt dat Socrates t'anderen tijden soude ghedaen hebben ; De selve (soo ghesepdt wozt) hadde booz een gewoonte sijne leerlingen veeltijts aen te manen sich dickmaels te spieghelen/ en sich bevindende van schoone gestalte te wesen/ datse alsdan met alle middelen souden betrachten / ten epnde sp lieden booz hare innerlijcke schoonheyt haren uptwendigen stant souden gelijck mogen wesen ; en inghevalle pemant sich misnaeckt quame te bevinden / dat de soodanighe neerstichept soude aenwenden dat hp sijne uptwendighe leelijckheyt met inwendighe aenghenaemheyt soude sien te boeten.

Socratis doctrinam expreſsit Ovidius,

Lat. Si tibi difficilis formam natura negavit
Ingenio formæ damna repende tuæ.

Idem

Iam molire animum qui duret,& aſtrue formam :
Solus ad extremos permanet ille rogos.

Idem

Non formoſus erat, ſed erat facundus Vliſſes ;
Attamen æquoreas torſit amore Deas.

Tweede aenmerckinge.

HEt gebruyck van de Spiegels is dienstigh booz de jonckheyt / ten epnde als hier boben is ghesept : Booz den ouderdom/ om de grijse haysen/ rimpels/ ende andere veranderingen in sijn gedaente dagelijcx te moghen aenmercken / sonderlinge een afbeelt sijner jonckheyt daer bp hebbende/ om booz dien middel sijn daghen te leeren tellen en wijs te wozden.

Kent u selven. Nederd.

Le miroir n'eſt point flatteur. Franç.

Lo que te dixere el eſpeio Spaens.
No te lo diran en conſeio. .i.

Ce que le miroir te dira, Franç.
Au conſeilon ne te lira.

Donna ſenza honeſtâ non fu mai bella. Ital.

Ὡς ἡδὺ καλλος ὅταν ἔχῃ νοῦν σώφρονα. .i. Griecx.

Quam grata eſt forma, cui comes modeſta mens ! Lat.

Beauté ſans bonté ne vaut rien. Franç.

Il cerchio non fa la taverna. Ital.

Tout noſtre ſcavoir giſt à cognoiſtre noſtre ignorance, toute noſtre perfection à remarquer noſtre imperfection. Franç.

Pulchræ domus pulcher hoſpes. Lat.

Eim ſchönen hauß ein ſchöner wirt. Hoogd.

En belle cage, gentil oiſeau. Franç.

Es muſs

Es muſz ein ieder ein par narren ſchuhen vertretten, wo nicht mer.

De Iongelingh met de narre-ſchoené ſpreeckt

EY kijckt toch, kijckt toch eens, Geſellen,
Ey kijckt hoe koom ick hier ter baen,
Hoort toch hoe klincken deſe bellen,
Siet hoe my deſe ſchoenen ſtaen.
Ghy lacht, na dat ick kan bemercken,
En ſeght, als binnen u gemoet,

» De

» De gecken kenmen aen haer wercken ;
Wel, dit is vry een loſſen bloet.
Maer, Vrient, al ſiet ghy my wat mallen ,
En acht dat immers niet te quaet ,
Want dit wil nu al beter vallen ,
Dan als het leven verder gaet :
Als wy de groene jeugt beginnen ,
Dan koot de Ionckheyt over al ;
Het voor-recht van de jonge ſinnen ,
Dat is, Voor eerſt een weynigh mal.
Ké , laet de Ieugt haer ſoete kueren ,
Want dat misprees noyt deftigh man ;
Maer laetſe niet te lange dueren ,
En ſcheyter op het kortſte van.
My dunckt, ick hebbet eens geleſen ,
Of, ick en weet niet waer, geleert,
» De kortſte ſotheyt wort gepreſen ,
» Tis wijsheyt alſmen haeſtigh keert.
Heb ick dan ſchoenen als de ſotten ,
Of maeck ick eenigh mal gebaer ,
En wilt niet al te ſchamper ſpotten ,
Want dit is noch mijn eerſte paer :
Had ick dat eenmael af-geſleten,
Gewis ick ſou dan vaſter gaen ;
My dunckt, ick ſal dan beter weten ,
Als deſe loop eens is gedaen.
Dit hoord' ick eens by wijſe lieden ,
» Dat niet te koten ware beſt ,
» Maer als het immers moet geſchieden ,
» Soo iſſet beter eerſt als leſt.

Lat. Hoc commune malum, ſemel inſanivimus omnes.

Hoogd. Witz kömpt nicht vor jahren.
Was frü zeilig wird/ fault bald.
Was bald reiff/ das helt nicht ſteiff.

Lat. Non poteſt in eo eſſe ſuccus diuturnus quod nimis celeriter maturitatē eſt aſſecutum.
Cicero.

Nederd. Niet te hoten ware beſt /
Maer beter vooz als leſt.

Hoogd. De Kinder de ſoo tijdlick wijſe die leben nit lang/ oder eth werden gecke dar uyth.
Frü witzige kinder die leven nit langh/ aber ſpat obſt light langh.

Spaens. Ni quien acierte un officio ſi en el primero no ha errado. .i.
Perſonne ne fera bien ſon meſtier, s'il n'y a premierement faict quelque faute.

Lat. Præcociai ngenia rarò perveniunt ad frugem.
Richter. Axiom. œcon. 173

Engels. We dote either jong or old.

Ital. *Chi non fa pazzia in giouenezza,*
La fa poi in vicchiezza.

Lat. Quia citius quam oportuerat efloruiſti, hyems te peremit.
Paul. Iov.

Franç. *Les plus courtes follies, ſont touſiours les meilleures.*
Quand fol ne follie, il perd ſa ſaiſon.

Lat. Magna Indoles non ſine vitijs, non ſtatim pro deploratâ habenda eſt. Nam multi disjectis nequitiæ clauſtris virtutem efficaciter oſtenderunt.
Richter. Axiom. hiſt. 250.

Habent tamen hæc ſuos terminos, nam,

Ital. *Chi di vinti non è, di trenta non ſa, di quaranta non ha; mai non ſará, ne mai ſaprá, ne mai haverá.*

Nullum ingenium magnum ſine mixturâ dementiæ.
Lat. *Seneca.*

Scis ſolere illam ætatem tali ludo ludere.
Plaut. Moſtell.

Si Iuvenis luxuriat, peccat; Si Senex, inſânit.
Sophocles.

Nullus idem eſt diuturnus & præcox fructus.
Curtius lib. 8.

Vzoegh rijp/ vzoegh rot.
Vzoegh wijs/ vzoegh ſot.
Nederd.

Vzoegh ſneegh/ vzoegh ſlecht.
Vzoegh Heer/ vzoegh knecht.

Vzoegh los/ vzoegh vaſt.
Vzoegh waert/ vzoegh gaſt.

Vzoegh wilt/ vzoegh tam.
Vzoegh rap/ vzoegh lam.

Vzoegh valck/ vzoegh upl.
Vzoegh hengſt/ vzoegh gupl.

Vzoegh lief/ vzoegh leet.
Vzoegh kout/ vzoegh heet.

Vzoegh vper/ vzoegh aſch.
Vzoegh ſomer/ quaet gewaſch.

Vzoegh te wijn/ vzoegh bedozven.
Vzoege dzonckaert/ vzoegh geſtozven.

Vzoegh geleert/ vzoegh vergeten.
Vzoegh gebzoeckt/ vzoegh bedzeten.

Vn Empereur Alleman diſoit, qu'un jeune homme demeuroit fol ſept ans de ſuite, & ſi entre deux il faiſoit quelque inſigne trait de ſageſſe, qu'il luy faut recommencer le ſeptenaire de folie.
Franç. *Michel de la Montange.*

Ie n'ay jammais oſé trop eſperer des grands commencemens d'eſprit, & de memoire, leſquels ce pendant on admire aux enfants. Ie ſcay bien qu'ils ne peuvent qu'atteindre leur force & leur vigeur, & ſi pluſtoſt, la choſe n'en va pas mieux.
Ioſephus Hal Saincte obſervat.

La concluſion ſoit

Maturè, non citò.

Alsoo in een goede op-voedinge der jonckheyt bestaet de hope vande toe-komende eeuwe / soo vinden wy dienstich / tot besluyt van dese materie / hier by te voegen eenige gront-reghels in de welcke Plutarchus / ende andere goede schrijvers het geheel belept van dit stuck hebben vervatet :

1. DAtmet dienstich is de jonckheyt te vrengen tot haren schuldigen plicht / eer door soete / als door harde middelen.

2. Dat de jonckheyt over hant / na gelegentheyt van saecken dient ghepresen en berispt te worden.

3. Datmē deselve niet te veun en moet houden / maer maetelijcke uytspanninge dient te geven.

4. Dat de Ouders ofte Vooghden selfs het oog op de selve moeten hebben / ende sich niet vernoughen door den dienst van andere alleen.

5. Dat de woorden ende maniere van spreecken vande jeucht wel dienē belept te worden / ende in ordre gehouden / eñ hare memorie van de jonckheyt aen wel geoeffent.

6. Datmen de selve moet ghewennen niet moeyelijck / pronckachtich / oft krackeelich te wesen in haren dagelijckschen omme-gangh.

7. Datmen de selve moet af-wennen van alle lerkerheyt ende quistigheyt.

8. Datmen de selve moet ghewennen altijt de waerheyt te spreecken.

9. Datmen geheel goede sorghe moet draghen dat deselve met geen quaet-gesel schap omme en gae.

10. Datmen de selve moet aenleyden tot de liefde vande deught / en tot vreese van schaemte en schande te begaen.

11. Datmen de selve moet voor-gaen met een goet exempel.

12. Eyntelijck / Datmen voor al de jeucht in-scherpe de vreese des Heeren / die het genoughsaem al begrijpt / want deselve is het beginsel der wijsheyt / als de Wijse man getuygt.

1. *Qu'il faut mener les enfants à leur devoir par douceur.* Franç

2. *Quil les faut lover & tancer de fois à autre.*

3. *Qu'il ne les faut presser trop, ains leur donner relasches.*

4. *Que le pere mesme doit avoir l'œil sur iceux.*

5. *Qu'il faut bien regler leur paroles & excercer leur memoire.*

6. *Qu'il les faut empescher d'estre chagrins ou contentieux.*

7. *Qu'il les faut faire fuir la delicateße & superfluité.*

8. *Qu'il les faut accoustumer à dire tousiours la verité.*

9. *Qu'il les faut detourner de mauvaises compagnies.*

10. *Qu'il les faut aprēdre aimer vertu & honneur & craindre infamie.*

11. *Qu'il leur faut servir d'vn bon exemple.*

12. *Qu'il les faut, devant toutes choses, aprendre la crainte de Dieu.*

VII.
Amor docet Muſicam.

Eerlicke Vryagie

GHy, die op deſe prente ſiet,
Maer weet daer van de meyning niet,
En vraegt wat deſe kleyne Guyt,
Wat Venus Iongen hier beduyt;
Ick bidde ſtaet een weynigh ſtil,
En hoort eens wattet ſeggen wil.

Daer is een ſpreuck van langer handt
Gekomen uyt het Griecken-landt,
Die ſeyt, dat Liefde ſingen leert,
En plompe ſinnen omme-keert,
Dat is geſeyt, dat ſoete min,
Brengt alle ſoete dingen in.

Siet hierom iſt dat Venus kint
Sich hier als in een ſchoole vint,
Een ſchoole daermen geeſtigh queelt,
En hondert ſoete deuntjens ſpeelt,
Een ſchoole daermen plompaers ſlijpt,
En daer de groene jonckheyt rijpt;
Maer 'tis een meeſter ſonder plack,
Want hy leert kunſten met gemack,
Sijn pijl, die door de werelt ſweeft,
Die iſt die deſe krachten heeft:
Want ſoo daer is een ſlechte duyf,
Die naeu en kent haer doucken-huyf,
Die in haer gaen, en al haer doen
Is raeu en uyttermaten groen,
Indien ſy deſen meeſter krijght,
En dat hy in haer boeſem ſijght,
Gewis daer is geen twijffel aen,
Hy leert haer voor den ſpiegel ſtaen,
Hy leert hoe ſy haer dom gelaet,
Sal ſtellen op de rechte maet,
Sal ſtellen anders alſſe plach,
Eer ſy by hem ter ſchoolen lach.

Is elders oock een raeuwe gaſt,
Die op geen heuſſche ſeden paſt,
En niet ter werelt anders weet
Als hoemen pap en ſoppen eet,

En daerom, t'huys en over ſtraet,
Gelijck een klunten henen gaet,
Genaeckt hy maer eens deſe ſchool,
Sijn hart ontfonckt gelijck een kool,
Sijn hoet ſtaet anders alſſe plagh,
Sijn kraegh ſoo titſigh alſſe magh,
Sijn knevels geeſtich op-geſet,
Sijn gantſche kleedingh wonder net;
Hy leert daer niemant op en giſt,
En dat hy noyt te vooren wiſt,
Hy leert ontſluyten ſijnen mont,
Die eerſt gelijck vernagelt ſtont,
Hy leert, en al met goet verſtant,
De beſte woorden van het lant,
Hy leert voor al oock ſoeten ſangh,
En al met vreugden, ſonder dwangh,
Hy krijght een rap, een buyghſaem lijf,
Al ſtontet eertijts bijſter ſtijf,
Int kort', een plompaert wort beleeft.
Soo haeſt hy maer een vrijſter heeft.
Soo leert dan Liefde wijf en man,
Dat niemant anders leeren kan.

Lat. Amor docet Muſicam.

Reſtè Auguſt. dixit de Amore divino. Amor magnus doctor eſt, atque omnes Philoſophiæ partes implet.

Ital. *Chi ha l amor nel petto, ha gli ſperoni a i fianchi.*

l'Amour eſt un grãd maiſtre d eſcole. Franç.
Tout eſt gaillart ou qu il s'en vole.

l'Amour eſt un grand maiſtre
Il faict le lourdau gentil eſtre.

Nullus adeò ignavus eſt quem amor non inflammet ad virtutem ac divinum reddat, ut par viro forti evadat: nam quod Lat. *Plato.*

Homerus vim furoremque divinum à Deo quibusdam heroibus inspiratum ait, id Amor præstat amantibus.

Philip. Beroal. Da mihi hominem incultum, ab amore cultissimus efficitur, da rusticum ac rudem, ab amore fiet ingeniosus ac elegans. quid plura? segnities, somnus omnis, lethargicus marcor, ac squallor ex amoris contubernio eliminatur.

Syrach. c. 36. 24. *La beauté de la femme resiouit la face, & surpasse tous les desirs de l'homme.*

Hinc autor quidã Gallus. *Celuy qui voit de loing venir celle qu'il aime, il redresse le collet de sa chemise, agence le bonnet sur sa teste, retrouche ses moustaches, redresse son manteau sur les espaules, se leue sur la pointe de ses pieds, monstre un visage joyeux, & semble qu'il se renouvelle de tout pour se rendre agreable aux yeux sa Dame.*

Lat. Pro conclusione; addamus varias Amoris descriptiones, à sapientissimis traditas, ut inde eius natura ignorantibus innotescat.

Amorem beatus ille *Dionisius* definit, esse virtutem unitivam.

Augustinus, appetitum rei; propter se ipsum. Lat.

Bernardus ordinatam & vehementem voluntatem ad bonum.

Alij Theologi, Conjunctionem amantis cum amato.

Nonnulli, Desiderium possidendi, utendi, fruendi, opinati boni & pulchri.

Plerique, Spem irretitam, timori conjunctam.

Tullius dixit amorem esse, benè velle.

Seneca, Vigorem animi, & excessum mentis.

Dantes, Inclinationem animi in rem concupitam.

Marius AEquicola, Desiderium boni quo illud nobis semper adesse, & possidere cupimus.

Peripatetici, Argumentum benevolentiæ propter apparentem venustatem.

Academici, Desiderium fruendæ pulchritudinis.

Theophrastus, Animæ otiosæ affectum.

Epictetus deniq; Otiosi pectoris molestiam, in puero pudorem, in virgine rũborem, in juvene ardorem, in fœmina furorem.

Het Schaep dient voor den dam geſchut.

De boer
lie voor
le ſcha-
ē ſtaet,
preeckt

TErwijl ick ginder by mijn wijf
Int groene nam mijn tijdt-verdrijf,
Soo quamen deſe ſchapen aen,
En dwaelden uyt de rechte baen;
Het ſcheen, ſy wilden naer het ſaet
Dat hier op deſen acker ſtaet,
Dies rees ick op, om heen te gaen,
En 'tvee hier kort te houden ſtaen,

Maer

Maer Trijn die ſey, Ten is geen noot,
En hieldt my vaſt op haren ſchoot,
Sy ſprack, het is noch al te vroegh,
Het is dan ymmers tijts genoegh
Het vee te drijven op de vlucht,
Wanneer het naerdert tot de vrucht;
Maer ick, die weet hoe dattet gaet,
En hoorde geenſins haren raet:
» Het ſchaep dient voor den dam gekeert
Gelijck de daedt my heeft geleert;
Want koomt het beeſt eens op het lant,
Dat ſchoon met vruchten is beplant,
Hoewel men dan al luyde krijt,
En oock het dier met ſtocken ſmijt,
Noch wil het uyt den velde niet,
Vermits het daer ſijn gadingh ſiet;
En ſchoon het al ten leſten gaet,
Noch doetet niet als enckel quaet,
Het loopt, het ſpringt, het pluckt, het eet,
Het geeft, al waer het koomt, een beet,
Dies acht ick 'toude ſpreeck-woort nut,
» Het ſchaep dient voor den dam geſchut.

Soo nu miſſchien een jonge maeght
Hier van de rechte gronden vraeght,
En ſoeckt te weten, met beſcheyt,
Wat inder daet dit is geſeyt,
En wat een boer, of acker-man
Een hooffſche vrijſter leeren kan?
Die ſtelle deſen regel vaſt,
Dat Venus kint, die ſlimme gaſt,
De ſtoocker van de geyle min,
Niet licht en dient gelaten in,

Maer

Maer datmen van den eerſten aen
Sijn ſlim bejagh moet tegen gaen,
Of anders datmen naderhandt
Te laet beklaeght den heeten brandt.
Wel aen, ghy zijt dan oy' of ram
Schut vry de ſchapen voor den dam.

Lat. *Ovid.* DVm novus eſt, cœpto potius pugnemus amori;
Flamma recens parvâ ſparſa recedit aquâ.

Idem. Principijs obſta, ſerò medicina paratur,
Dum mala per longas invaluêre moras.

Perſ. Helleborum fruſtrá, cùm jam cutis ægra tumeſcit,
Poſcentes videas; venienti occurrite morbo.

L fin C. in quib. cauſ. reſt. in integr. &c. Satius eſt initijs mederi, quam poſt cauſam vulneratam remedium quærere.

L. 1. C. quand. lic. vn. ſine Iud. &c. Melius eſt occurrere in tempore, quam poſt exitum vindicare.

Ital. *Buona guardia ſchiua ria ventura.*

Fin che 'l mal é freſco, biſogna rimediarvi. Ital.

In ipſo introitu ruenti luxuriæ reſiſtendum. Lat.

Laude digniſsimi, qui naſcentibus malis ſuccurrunt. *Val. Max. Elian. lib. 14.*

Quiſquis in primo obſtitit, *Senec. Hippol.*
Pepulitque amorem, tutus ac victor fuit:
Qui blandiendo dulce nutrivit malum,
Serò recuſat, ferre quod ſubijt jugum.

Capite vulpes parvulas. *Delrio. In adag. Hebraic.*

S' occhio non mira Ital.
Il cuore non ſoſpira.

Sapientes agricolæ locuſtarum ſemina pedibus obterunt. Lat.

Hortulani, campe in ipſis folliculis reſecant.

'tWoozſ. Spreeck-wooꝛt (als meeſt alle de andere) kan verder werden upt-gebꝛeyt/ en tot veel andere ſaecken gebꝛuyckt / als bp exempel.

Syrach. 18. 21. 22. *Devant que tu ſois malade, matte toy par attemprence, Et tandis que tu peux encores pecher, monſtre ta converſion.*

Rien ne t'engarde d'accomplir ton vœu de bonne heure, & n'atten point à eſtre homme de bien juſqu'a la mort.

Fui devant le peché comme devant un ſerpent, car ſi tu en approches il te mordra. *Syrach. 21. 2.*

Prendre ne dois à la chandelle Ny or, ny toile, & moins pucelle.

DIt wijf dat ghy hier voor u ſiet,
En gelt aen deſen koop-man biet;
Dit wijf is wonder ſlecht bedacht,
Want ſy koopt peerels inder nacht,
Sy koopt in haeſt by 't keerſen-licht,
Daer toe men houft een vol geſicht.
Wel, Iuffer, wat ick bidden mach,
Ey, ſluyt geen koop als metten dach,

Maer laet den nacht eerſt over gaen,
Of wis ghy ſult bedrogen ſtaen,
Want koopt ghy niet ter rechter tijt,
Soo koopt ghy niet als enckel ſpijt.

Geſellen, die des avonts vrijt,
En dickmael wonder jachtigh zijt,
En vaert niet inder haeſten voort,
En ſpreeckt niet haeſt het groote woort,
En geeft voor al u troutjen niet,
Tot ghy het lief by daeghe ſiet:
Houdt ſeker dat de keerſe liegt,
Houdt ſeker dat de nacht bedrieght,
En dat men met een korten ſpoet,
Noyt groote dingen wel en doet.

'tIs waer, dat even inder nacht
Een ſaecke dient te zijn bedacht;
Maer al wat dienſtigh is geſien
Dat moet by hellen dach geſchien.

» Geen ſchoone perel dient geſocht,
» Geen fijne webbe dient gekocht,
» Geen vrijſter oyt te zijn gemijnt,
» Dan als de gulde ſonne ſchijnt,
» Want, die in duyſter henen loopt,
» En even dan juweelen koopt,
» Of s'nachts ſich koppelt aen een vrouw,
» Die queelt by daeghe van berouw.
» Dus wildy niet bedrogen zijn,
» Soo wacht den klaren Sonne-ſchijn,
Soo wacht, ô grage vryer, wacht,
Tot dat het ſtuck wel is bedacht,
En ghy oock ſoete Vrijſters beyt
Tot alles wel is over-leyt.

Spaens. *La muger y la tela*
Ne pigliar' a la candela.

Lat. Iudicio formæ noxque merumque nocent.
Ovid.

Ital. *Al lume di candella*
Ogni ruſtica pare bella.

Franç. De nuict à la chandelle
l'aſneſſe ſemble damoiſelle.

Ratio eſt quia

Spaens. *Non è oro tutto quel che luce.*

Hoogd. Es ſeindt nicht alle Juger die hamlein führen.

Franç. *Qui en haſte ſe marie, à Loiſir ſe repent.*

Nederd. Men moet geen katten in ſacken kopē
Die ten danſe wil gaen moet ſien wie hy metter hant neemt.
Op nachte ſijn alle katten graeu.

Lat. *Nocte latent mendæ, vitioque ignoſcitur omni,*
Ovid. *Horaque formoſam quamlibet illa facit.*
Conſule de gemmis, de tinctâ murice lanâ,
Conſule de facie corporibuſq; diem.

Virg. Nox & amor vinumque nihil moderabile ſuadent.

Hoogd. Gut ding wil weil haben.

Nederd. Niet metter haeſt als vlojen vangen.

Ital. *A chi compra beſogna haver cent' occhi, à chi vende, ne baſta uno.*

Die verkoopt en hoeft maer een oogh / die koopt hoefter hondert. Nederd.

Hinc Magnates qui pictis tabulis inter ſeſe matrimonia conciliant ſæpe falluntur.

& ideo

Iſabella Caſtiliæ regina noluit nubere Ferdinando, niſi prius principem vidiſſet.

Nec Eliſabetha Anglorum regina Henrico Suecorum regi. *Richter. latè axiomet. œcon. 73.*

Koopt onbeſien het ſal u rouwen / Nederd.
En dat vooz al in koop van vzouwen.

Si quid bene factum velis, tempori trade. *Senec.*

Nè femina, nè tela Ital.
à lume de candela.

Noctem requirunt fraudes, lucem veritas. Lat.

Quem texerat dolum nox, prodidit dies.

Celeritas infamis naufragijs.

---- Malè cuncta miniſtrat *Sen.*
Impetus.

Conciliorum præcocium & inconſultarum actionum infœlix & triſtis ſolet eſſe exitus, feſtinatæque actiones & conſilia ſemper fuerunt calamitoſa aut pernitioſa: ut latè exemplis & rationibus deducit *Richt. d. loc.* *Richter. axiom. Hiſt. 227. & 247.*

Schoon

Schoon voor-doen is half verkocht.

WIlder yemant leeren minnen
Nae den regel, nae de kunſt;
Wilder yemant herten winnen,
En oock aller herten gunſt:
Niemant hoefter groote boecken,
Oude Schrijvers, vreemde tael
Wt te leſen, op te ſoecken;
Siet hier ſtaetet al-te-mael.

Gaet maer ſlechts u eygen ſelven
Met een onvermoeyde vlijt
Onderſoecken, onderdelven,
En beproeven wat ghy zijt;
Vint ghy feylen, leertſe duycken,
Leertſe dooden, viertſe niet;
Maer u deugden wilt gebruycken,
Datmen die als lichten ſiet.
Maeckt dat ghy in alle ſaecken
Deſen regel onderhout,
Dat ſal u lief-talligh maken
Of ghy vrijt, of zijt getrout.
Die ſijn kraem weet op te proncken
Nae den eyſch, en nae den tijt,
Doet den koper daer op loncken
En hy wort ſijn waren quijt.

DIt is eygentlijck dat de Franſoiſen noemen: mettre en evidence & faire valoir ſes bonnes parties, in welcke kunſte Scipio, en andere voortreffelijcke mannen groote lof wert toegeſchreven. Dit is dat Ovidius de jonge lieden voor een gront-regel heeft willen in-ſcherpen:

Lat. Et quâcunque potes dote placere, place.

Nederd. *Brengt alles by, ô friſſe jeught,*
Daer ghy u lief door maken meught

Dit is dat yder ambachts-man / elck in het ſijne/ ſoo behendelijck weet te betrachten / het ſchoonſte over al aen het ooge gevende/ ende al wat misſtaet in tegendeel bedeckende: plagh niet een Metſer de ſchoonſte ſtenen in den gevel/ de Gout-ſmit de ſuyverſte peerle int voorſte van't kleynoot / de Kleermaker de cierlijckſte ſtoffe in't aenſienlickſte van't kleedt te voeghen?

'Tis den Been-houder leet datter een dooghje beis aen't vleys is dat niet gheſien en wert. Dan dit alles moet niet upt hooghmoet ofte door pronckerye gheſchieden / maer veel eer upt een goet oprecht gemoet/ tot verbeteringhe yder van ſijn ghebreken/ ende om ſijn licht voor de menſchen ſo te laten ſchijnē/ dat God daer upt gepreſen werde/ oock om andere tot navolginge te verwerckē/ op dat alſoo de gene die ſulex doet by ghevolge lief-talligh magh werden by de gene daer hy mede omme gaet.

C'eſt la raiſon pourquoy les gẽs d'Eſtat conſeillent aux princes de diſſimuler leur imperfections, & monſtrer leur bonnes parties, imitants le bon architecte, qui loge (comme ils diſent) ſes plus beaux materiaux au frontiſpice de ſon baſtiment. Iean Marnix aux Reſ. Polit. Reſ. 5.

---- occu-

Ovid. ---- occule mendas
Quodque potes vitium corporis abde tui.

Idem. Multa viros neſcire decet. pars maxima rerum
Offendet, ſi non interiora tegas.

Cui gravis oris odor, nunquam jejuna loquatur,
Et ſemper ſpacio diſtet ab ore viri.

Si niger, aut ingens, aut non ſit in ordine natus
Dens tibi, ridendo maxima damna feres.

Ante omnia tamen

Ovid. Prima ſit in vobis morum tutela, puellæ
Ingenio facilè conciliante placent.

Voor reden van dit alles kan gheſept werden dat (primæ notiones) de eerſte inballen die yemant van eenighe ſaecke krijgt / rijſende veel-tijts upt het eerſte geſichte / een groot voor-oordeel plegen te maken inde gedachten der menſchen / en daer op ſien veel oude ſpreucken / als te weten:

Nederd. Aenſien doet bijden.

Lat. Ex aſpectu naſcitur amor.

Spaens. *A feyta un cepo*
Parecera mancebo. .i.
Accouſtre un tronq il ſemblera un jeune adoleſcent.

Oculi ſunt in amore duces. Lat.

Ce que plaiſt Franç.
Eſt à demy faict.

Was das aug nit ſiht / Hoogd.
Beſchwert das hertz nit.

Ἐκ ξείσορᾶν γὰ γίνε) Griecx.
Ἀνθρώποις ἐρᾶν.

Vt vidi, ut perij *Virgilius.*

Illud tamen hîc monendum, ſanè hæc intelligenda, & virtute, non fuco ornamentorum gratiam tam virginibus quam adoleſcentibus quærendam eſſe: ut rectè viri probi inculcant.

Nazianz. Car. 3. de præcept. Virg.

Ornentur gemmis aliæ, decorentur & auro,
Quod fulgore ſuo colluſtrat corporis artus,
His, inquam, placeant quorum depicta colore
Multiplici eſt facies, mortalique arte manuque
Condita, cœleſtique ab imagine turpis imago
Diſſita, calcatum prodens ſine voce pudorem.
Tu Virtute place, &c.

Amor

XI.

Amor, ut pila, vices exigit.

De Iongelingh ſpreeckt

SOo ghy wilt dit ſpeeltjen leeren,
Soete Vrijſter, ſchoone Blom,
Doet den Vlieger weder-keeren,
Drijft het veertjen wederom;
Want als ick van mijner zijden
Maer alleen en ſoude ſlaen,
Dat en ſou ons niet verblijden,
Want het ſpel is ſtracx gedaen.

Weet

Weet, dat kaetſen ende minnen
Eyſt een over-gaenden bal,
Anders maecktet droeve ſinnen,
Anders heeftet geenen val.
Liefde doet ons liefde toonen,
Liefde geeft de liefde kracht,
Liefde moet de liefde loonen,
Anders iſſe ſonder macht:
Wilt dan weder-liefde dragen
Lief, ſoo wort ghy ras de bruyt,
Want ick wilt dan met u wagen;
Anders, kint, ick ſcheyer uyt.

Franç. *I Amais l'amour ne ſe paye que par amour reciproque.*

Lat. Et pretium, & merces ſolus amoris amor.

Vid. Sene. de Benef. Beneficium non eſt aurum, ſed Amor per quem datur.
Amor enim beneficij anima.

Auguſt. de amore divino. Duriſſimus eſt, quem redamare piget prius amantem.

Ital. *Ama à chi t'ama,*
Reſpond à chi ti chiama.

Nederd. Antwoort dieje bzaeght.
Mint dieje liefde bzaeght.

Ital. *Vna mano lava l'altra, & le due lavano il viſo.* .i.

Franç. l'Vne main lave l'autre & les deux le viſage.

Nederd. Als d'eene handt d'ander waſt ſo wozdenſe bepde repn.
D'een min bzengt d'ander in.

Lat. Manus manum fricat, gratia gratiam parit.
Ferro ferrum acuitur.
Fructus amoris amor.

Amour au cœur me poind
Quand bien aimé je ſuis,
Mais aimer je ne puis,
Quand on ne m'aime point. Franç.

Chacun ſoit adverty
De faire comme moy
Car d'aimer ſans party
C'eſt vn trop grand eſmoy. *Marot.*

Proverbium Arabicum ex Arpenio.

Excute mihi ignem & allucebo tibi. .i. *ut Ioſephus Scaliger interpretatur* Eſto mihi, ero tibi. Lat.

Vt ameris amabilis eſto.

Aymer ſans amour eſt amer. Franç.

Bzientſchap van eener zyde en duert niet langh. Nederd.

Χεῖρ χεῖρα νίπτει, Griecx.
Χάρις χάριν φέρει.

Marce, ut ameris ama. *Mart.*

Sit in amore reciprocatio.

Amour eſt d'amour recompence, Franç.
Et celuy eſt trop à blamer
Qui pour le moins (s'il ne commence)
Ne veut pas, quand on l'aime, aimer.

Elck meynt ſijn uyl een valck te zijn.

VIer vryers, die om ſtrijt haer vrijſters dapper preſen,
Beſlooten onder een, ick ſou haer rechter weſen;
Gijs hiet ſijn lieffte moy; en 'tis een leelijck vel,
Fob noemt de ſijne net, en 'tis een morſe-bel:
Guert prijſt haer dien hy mint, als geeſtigh in de ſeden,
En daer en is geen ſout in al haer domme leden:
Kees acht de ſijne vers, en uytter-maten fris,
En 'tmeysjen heeft een vel gelijck een drooge vis.

Nae

Nae dat ick had verſtaen al wat een yder ſeyde,
En wat hy tot een gront van ſijn vermeten leyde;
Soo heb ick deſe ſaeck een weynich overdacht
En met een kort beraet dit vonnis uytgebracht:
Hoort, vrienden, met een woort den gront van uwe ſaken,
Des vryers gunſtigh oog dat kan de ſchoonheyt maken.
Elck acht ſijn uyl een valck, en boven eygen mal,
Soo wilmen dat het volck het ſo gelooven ſal.

Hoogd. Een jeden dunckt das ſein ewl ein falck ſey.

Ital. Affectione accieca ragione.

Spaens. Cada buhonero alaba ſus cuchillos.

Franç. *Chaque mercier loue ſes couſteaux.*

Nederd. Elck kramer prijſt ſijn meſſen.

Spaens. A cada necio agrado ſu porrada.

Franç. *A chaque fol plaiſt ſa maſſue.*

Hoogd. Ein ieden gefelt ſein weiſe whol / Drumb iſt landt der narren vol.

Nederd, Elck heeft ſijn Grietjen lief al iſſe begrommelt.

Franç. *Femme & pierrerie*
Ce n'eſt qu'une fantaſie.

Hoogd. Es geht mehr liebs zur Kirchen denn ſchöns.

Nederd, 's Vrijſters ſchoõheyt lept in 's Vryers oogh.

Non è bello quello que è bello ma quello che piace. Ital.

Een leelick lief noch ſchoone hool-ſak. Nederd.

Balbinum polypus Agnæ, delectat. Lat.

Elck ſotteke prijſt ſijn marotteken. Nederd.

A Blacke man a paerle in a womans eye. Engels.

Ons oog dat heeft een valſchen ſchijn, Elck meynt ſijn Wijf een Vallick zijn. Nederd.

Ein ieder narren gefelt ſein kolb. Hoogd.

El deſſeo haze hermoſo lo feo. Spaens.

Le deſir rend beau ce qui eſt laid. Franç.

Quod fecit quiſque tuetur opus. *Ovid.*

Ein jeden kramer lobet ſeinen kram. Hoogd.

Ognun loda il ſuo meſtiero. Spaens.

Quien feo ama hermoſo le parece.

Qui aime vn laid luy ſemble beau. Franç.

Herkhiſchic gendi hui adetſchi hoſch gelur. Turcks.

Het ſelve op eenen anderen ſin.

EYgen wooningh, eygen dack,
Groot voorwaer is u gemack,
Eygen keucken, eygen heert,
Groote ſchatten zijdy weert;
Want al zijt ghy niet te groot,
Ghy zijt dienſtigh voor den noot,
En al zijt ghy ſlecht en arm,
Noch vind' ick u aſſchen warm,
Of al zijt ghy ſomtijts kout,
Ick ben op u wonder bout,
En dat even doet my deught,
En verweckt my ſoete vreught.
Dus zijt ghy in mijn gepeys
Beter als een groot palleys,
Beter (Princen met verlof)
Beter als een konings hof;
Want, dit houd' ick wonder vaſt,
Groote ſalen, groote laſt,
En, gelijckmen ſtaegh bevint,
Hooge torens, hogen wint.

Nederd. **Dijn hier/'tſijn daer/'tmijn is het beſte.**

Lat. Sua cuique prudentia Deus.
Domus amica domus commoda.

Franç. *A tout oiſeau*
Son nid eſt beau.
---- non in nidore voluptas
Summa, ſed in te ipſo eſt.
Patriæ fumus igni alieno luculentior.
Suum cuique pulchrum.
Suus rex reginæ placet.

Meſme vn gueux aime l'odeur de ſon eſcuelle. Franç.

Eigner herdt Hoogd
Iſt goldt werth /
Iſt er gleich arm
So iſt er doch warm.

Caſa mia! caſa mia! Ital.
Per piccina che tu ſia.
Tu mi pari vna badia.

Eygen haert is gout waert. Nederd

Eygen vuyl verleet niet.
Eygen dreck en ſtinckt niet.
Yder bedlaer priiſt ſijn nap.
Yder ſot behaegt ſijn kap.

Feu

Feu toux amour & argent
Ne ſe cachent longuement.

De Ionghman die de keerſe draegt ſpreeckt

ICK woude deſe keers wel ſoo behendigh dragen
Dat ons gebueren noyt haer flicker-licht en ſagen,
Want mochte dat geſchien, ſo gingh ick daer ick wou,
En daer kon niemant zijn die my beloeren ſou:
Maer wat ick immer doe, men ſiet de klare ſtralen
Men ſiet den hellen glans door al de buerte dwalen;
Hoe ick het vyer bewaer, hoe naeu dat ick het ſluyt
Het wilder evenwel, het wilder efter uyt.

Mijn buer-man is bedaegt, mijn buerman heeft gebrekē
Die voor het meeſte deel in oude lieden ſteken,
Voor al quelt hem de kuch; maer deſen onverlet
Soo wil de goede man voor al geen eenſaem bedt:
Hy mint een friſſche maeght, en beſigh in het vryen
So doet hy grooten weer om deſen hoeſt te myen;
Maer t'wijl hy ſit en ſtoft, en maecket al te bont
Soo komt de looſe kuch hem berſten uyt den mont;
Dies lacht het geeſtigh dier, en ſeyt, als in het jocken,
Dat is geen fluytje, vrient, om vrijſters met te locken,
Ey lieve! blijft geruſt, en houdt u bedde vry
Of immer kieſter een, die kucht gelijck als ghy.

Een quant die hier en daer voor bode wert geſonden,
Had laetſtmael op den wegh een volle beurs gevonden,
Die gaf hy aen ſijn wijf, en ſeyde, Lieve Trijn,
Siet hier een rijcke buyt, maer 't moet geſwegen ſijn.
'Ken hoeve nu voortaen niet, als ick plagh, te wercken;
Maer niemant, wie het zy, en moettet immer mercken;
Houdt daerom, houdt geſtaeg het geckjen in de mou,
Trijn ſwoer het met een eedt, dat ſy het helen ſou.
Ten leet als geenen tijt het wijf begon te koopen,
De man en wou niet meer als boode blijven loopen,
De dochter kreeg een huyck, een ſiel, een beſte keurs,
Iſt niet een wonder ding! het gelt wil uyte beurs:
Daer iſſet al bekaeyt, de man die wort gevangen,
Die melt daer ſijn bedrogh en al de ſlimme gangen,
Daer wort de blijde Trijn een gans bedruckte vrou,
En al om dat het gelt niet ſtille liggen wou.

Gli denari ſono ſpiriti folletti.

Eens doen ick was verlieft, al over lang geleden,
Was Roſemont genoot juyſt daer ick was gebeden,

Geen

Geen menſch had noch gemerckt den gloet van mijnen
Ick meynd' ook doē het vier te houdē indē bant. (brant;
Ick ſou (gelijck het ſcheen) my wonder koel gelaten,
Niet op de vrijſter ſien, niet met de vrijſter praten;
Maer, leyder! doen ick quam daer ick de liefſte ſagh
Soo wiſt ſtracx alle man wat my in't herte lagh:
Mijn weſen gaf het uyt, mijn hert begon te ſpringen,
'kEn konde met gewelt mijn ſinnen niet bedwingen,
Niet houden inden bant: ey wat een ſelſaem dingh.
Mijn oogh was even-ſtaegh al waer de vrijſter gingh,
Daer was mijn innigh hert, daer alle mijn gepeynſen;
Ach! een dien liefde quelt hoe qualick kan hy veynſen?
Dies ſegh tot beſluyt, vier, hoeſt, gelt, heete min:
Hoe nau men die bewaert, men houdtſe nimmer in.

Daer de ſchat is is het hert/
En de hant is by de ſmert/
En het ooge ſwiert altijt
Daer een jeugdich herte bijft.

Lat. Quod licet, & poſſum, conor celare furorem;
Attamen apparet diſſimulatus amor.

Nec latet hauſtus amor, ſed fax vibrata medullis
In vultus atque ora redit.

Ovid. Sed male diſſimulo, quis enim celaverit ignem?
Lumine nam ſemper proditur ipſe ſuo.

Spaens. *Ni ſe ſaben lucubrir amor, riqueza ij regalo.* .i.

L'amour la richeſſe & les delices ne ſe peuvent cacher. Franç.

Amor fuogo è toſſe Ital.
Preſto ſi cognoſſe.

Quoque magis tegitur tanto magis æſtuat ignis. Lat.

Amor è toſſe è rogna celar non ti beſogna. Ital.

Amores dolores ij dineros Spaens.
Non pueden eſtar ſecredos.

Quis enim bene celet amorem? Lat.
Eminet indicio prodita flamma ſuo.

Ne

XIV.

Ne Amor, ne ſignoria, Vuole compagnia.

ICk kenner twee van een geſlacht,
Van joncks te ſamen op-gebracht,
Die waren leſtmael onder een
Met hart en ziel in als gemeen,
Iae ſchier als broeders (ſoo het ſcheen)
En dit is naeu een maent geleen,
En ſiet! haer vriendtſchap is gedaen,
Haer kennis is te niet gegaen;

Sy ko-

Sy komen noyt in een gelagh
Daer ruſt of vrede blijven magh;
Want d'een en ſpreeckt ſchier niet een woort
Of d'ander iſſer om geſtoort;
Soo datmen ſiet een quaden gront
Daer onlangs vaſte liefde ſtont;
Nu komt doch, vriendt, en opent my
Wat dat hier van de reden ſy.

Antvvoorde.

Twee honden t'ſamen aen een been
Die dragen nimmer over een;
Twee ravens teffens op een tack
Dat is geduerich ongemack;
Twee muſſen aen een koren-aer
En maecken nimmer vreedſaem paer;
Twee hanen op een boeren werff
Die vechten eeuwigh om het erff:
Twee Princen in een Koninckrijck
Die ſtaen geduerigh ongelijck.
Maer boven al ſo rijſter nijt,
En twiſt, jae veeltijts harde ſtrijt,
Soo haeſt als oyt een jonge maeght
Aen twee op eenen tijdt behaeght;
Hier baet noch vriendt, noch eygen bloet,
Een vrijſter is geen deelbaer goet.

Franç. *Onques amour & ſigneurie*
Ne veulent compagnie.

Hoogd. Zween hunde an einem beine
Bleiben ſelten eines.

Spaens. *A dos pardales à una eſtiga*
Non á maÿ ligua.

Inimicitiæ quam maximæ examatoria cauſâ inter rivales. *Richterus Axiom. œcon. 280*

Nec regna ſocium ferre, nec tedæ ſciunt. *Seneca œdipo.*

---- omniſque poteſtas Impatiens conſortis erit. *Iuvenal.*

Lat. Inter rivales vetus atque antiqua ſimultas
Vſque fuit, nec adhuc ſpes bona pacis adeſt.

Propert. Rivalem poſſum non ego ferre Iovem.

Lat. Dum canis os rodit, ſocium quem diligit odit.

Lactant. Nulla vehementior diſcordiarum cauſa eſt, quàm unius fœminæ à multis appetitio.

Nederd. 't Is te veel twee kaſſen in een kerck.
Twee groote maſten op een ſchip en voegen niet
Twee maters in een convent en dienen niet.

Lat. In amore ſervus nec dominum fert æmulum.

Tacit. Semper ſuſpectus inviſuſque dominantibus quiſquis proximus deſtinatur.

Spaens. *Ni jamas vi dos ſeñores*
Qui quietan juntos mandar.

Franç. *Ie ne vis jamais deux Seigneurs qui vouluſſent s'accorder à commander enſemble.*

Lat. Mons cum monte non miſcetur.

Nederd. Twee grote meeſters konnen haer rijck niet deelen.

Vna domus non alit duos canes. Lat.

Μία λόχνη ȣ̓ τρέφει δύο ἐριθάκȣς. Griecx.

Vnicum arbuſtum nõ alit duos erithacos. Lat.

Vnum regnum non fert duos tyrannos.

Vna reſpublica non fert duos expilatores.

La terre ne ſcauroit eſtre eſclairée de deux ſoleils, ny une ſeule ame de deux lumieres d'amour. Franç.

Facit huc reſponſum Alexandri cum Darius innumera ipſi talenta obtuliſſet, & Aſiam ex æquo dividere vellet, *Neque terram duos ſoles, neque Aſiam duos reges ferre poſſe.* Lat.

Hinc in rebus civilibus

Segnius expediunt commiſſa negotia plures; Lat.

More iſtius animalculi, quod, ob pedum multitudinẽ, Centipedam nuncupant; reptilium tamen omnium tardiſsimum eſſe tradunt. Ex hoc fonte

An unus pluresve legati mittendi, & ſimilia à Politicis moventur. *Vid. Marſelaer Legat l. 2. diſſert. 7.*

Met

Met arbeydt krijgtmen vyer uyt den steen.

Siet hier, ghy koele vryers, siet
Wat doet de vlijt en moeyte niet?
Als ick eerst desen steen bequam,
En van den stueren ouver nam,
Doen wasse raeu, en ongebout,
En dan noch hart en wonder kout,

Noyt menſch en dacht, die hem beſagh,
Dat eenigh vyer daer binnen lagh;
En efter als ick eens begon,
En ſloeger op al wat ick kon,
Doen zijnder, door geſtadigh ſlaen,
Veel helle voncken uyt-gegaen,
En die nam ick wel neerſtigh waer,
En dus zijn al mijn ſaken klaer:
Want ſiet! mijn heert, die niet en was
Als vuyl gemul, en enckel as,
Die blinckt nu van een helle vlam,
Die uyt mijn vlijt haer voetſel nam.

De Vrijſter, die ghy heden ſiet,
Die my nu handt en herte biet,
Was noch in't eerſte van de mey
Soo hart gelijck een blaeuwe key,
Soo koel gelijck als killich ijs,
En tegen my geweldigh vijs;
Maer na dat ick met ſtaege vlijt,
Geen moeyt', of pijn en heb gemijt,
Soo is het ſtuck ſoo ver gebracht,
Dat ſy nu ſoetjens op my lacht,
Dat ſy my valt tot inden arm,
En hierom ſijn wy beyde warm.
Siet, Vryers, ſiet dit koomter van,
Wanneer men doen en lijden kan.

Wel ghy, die treurigh ſit en klaegt,
Dat ghy bemint een koele maegt,
Dat ghy een grilligh meysjen vrijt,
Daerom ghy groote ſmerte lijt,
Mach ick u bidden, lieve vriendt,
Indien u ſlechts de vrijſter diendt,

Soo ſchept een moedt, en lijt de pijn,
Gewis het ſal eens beter zijn;
Want ſiet! door vlijt en ſoet gevley
Soo kreegh ick vyer uyt deſe key.

Nederd. De ſtadige jager vangt het wilt.
Neerhouden doet verkrijgen.

Franç. *Continuelle goutiere*
Rompt la pierre.

Lat. ---- labor omnia vincit
Improbus.

Engels. A muſe in time may bite a two a cable.

Griecx. Πόνῳ εὐκλείας πατήρ.

Hoogd. Fleiß bricht Eyß.

Lat. Par eſt fortuna labori.

Labor bonæ gloriæ pater.

Ferreus aſſiduo conſumitur annulus uſu.

Invia virtuti nulla eſt via.

Saluſt. Vigilando, agendo bene, conſulendo proſperè omnia cedunt.

Nul bien ſans peine. Franç.

Die in Venus hof wil wandelen Nederd.
Moet ſtout verſoecken en ſachtjens handelen.

Nihil unquam vehementer imperavit ſibi humanus animus, quod non effecerit. Lat.

A la larga el galgo a la lievre mata. Spaens. i.

A la longue le levrier tue le lievre. Franç.

--- nil ſine magno *Horat.*
Vita labore dedit mortalibus--

Πρεπόντων πόνων πωλεῦσιν ἡμῖν πάντα *Epich.*
Τ' ἀγαθὰ ὁι Θεοί. i.

Convenientibus laboribus venduntur nobis omnia bona Dij.

El fuego y el Amor No dizen ve te a tu labor.

De Lolſter ſpreeckt

Ick hebbe veel te doen in huyſelicke ſaecken,
Mijn heert is ongedweylt, mijn bedde noch te maecken,
Mijn keucken ongeſchickt; en des al niet te min
Te gaen tot mijn beroep en heb ick genen ſin.
Dan ymant ſal miſſchien hier van de reden vragen,
Wel Vrijſters, tuſſchen ons, ick ſal het u gewagen;
Het vyertje datje ſiet dat bindt my aenden heert,
Dat houdt gelijck een pick, en treckt gelijck een peert.

Dus

Dus ſchoon ick ſomtijts meyn in haeſten voort te treden,
Ick huycke wederom, en ſijge nae beneden,
Soo dat ick menighmael, dewijl ick niet en doe,
Mijn tijdt verloopen ſie, en ick en weet niet hoe.
Het is een ſelſaem dingh, het luchtje van de kolen,
Dat kruypt my door het lijf, en doet mijn ſinnen dolen
Als in een ſoeten droom: ô krachtigh lolle-vier,
Al moet ick elders ſijn, noch blijf ick efter hier.
Siet dus ben ick geſtelt, wanneer mijn loſſe ſinnen
Haer geven aen de jeugt, en hellen om te minnen;
VVant als ick met den geeſt ontrent de liefde dwael
Soo blijf ick daer ick ben, al rijs ick menigmael.
Noch vaer ick even ſoo, wanneer ick ben geſeten,
Daer eenigh ruſtigh quant my doet ſijn liefde weten,
My opent ſijn gemoet, my geeft een ſoeten praet,
'k En weet niet hoe de tijdt ſoo veerdigh henen gaet.
Iſt niet een vreemde ſaeck! al wort om my geſonden,
Al roept my ander werck, ick ſitte vaſt gebonden:
De Liefde met het vier is hier in eens geſtelt,
Sy dwingen met vermaeck, en door een ſoet gewelt.

Spaens. *El fuego y el Amor*
No dizen, Ve te a tu labor. .i.

Franç. Le feu & l'amour ne diſent
Iammais, Va a tes beſognes.

Nederd. Twee liefhiens met hun beyden
Hoe noodt iſt datſe ſchepden.

Lat. Quicunque amat jam oblitus eſt
Senec. ſui.

Diogenes dicebat,

Laërt. Amorem eſſe otioſorum negotium.

Si quis amore calet, conſueta
negotia ceſſant.

Syr: 36. 24. *La beauté de la femme ſurpaſſe tous les deſirs de l'homme.*

Veteres Venerem cochleâ ſedentem pingebant, ut docerent otioſorum hominum eſſe amorem. *Richter: Axiom. œconom. 31.*

Een warm bed / en een leuren eers/ ſijn als twee ghelieven/ ſy konnen qualick ſchepen. Nederd.

Ardet amans Dido, traxitque per oſſa furorem, *Virg.*

Non cœptæ aſſurgunt turres, non arma juventus
Exercet, portuſque aut propugnacula bello
Tuta parant: pendent opera interrupta, minæque
Murorum ingentes, æquataque mœnia cœlo.

Nemo

XVII.

Nemo poteſt Thetidem ſimul & Galateam amare.

Hoort, geſellen, hoort een ſaeck
Eerſtmael dienſtigh tot vermaeck,
Dan oock nut voor yder man,
Dieſe recht gebruycken kan:
Ick ben van ſoo loſſen ſin,
Dat ick twee geſpelen min;

Twee

Twee beſitten mijn gepeys
Bey gelijck op eene reys;
D'een' is Galatee genaemt,
D'ander Thetys wijt befaemt;
Thetys woont ontrent de zee,
Aender heyden Galatee;
Thetys praet my van een ſchip
Van den oever, van een klip,
Van den haringh van den vis
Die in zee te vangen is.
Maer de rappe Galatee
Spreeckt my van het weeligh vee,
Van de bemden, van het lant,
Daermen ſaeyt of bomen plant,
Van het velt en luſtig wout,
Daermen duyſent ſchapen hout,
Van de dreven, van den laen,
Daer de groene linden ſtaen.
Thetys doet my langh verhael,
Al in ronde viſſers tael,
Hoemen haring-netten breyt,
En dan op de duynen ſpreyt,
Hoe men bot, en ſcharren vangt,
En dan aen den oever hangt;
Hoe in haeſt een eenig man
Hondert viſſen vangen kan.
Galatee en haer verſtant
Is hier tegen aen gekant,
Die meynt dat oock verſe vis
Niet als enckel ſtanck en is,
Die en acht geen ſouten ſtroom,
Maer alleen haer ſoeten room,
Hare boter, haren kaes,
Dat is (meyntſe) beter aes.

Spreeck ick gunſtigh van het velt,
Dan is Thetys gants ontſtelt;
Prijs ick eens de rijcke Zee,
Dan vergram ick Galatee;
Ben ick op ſijn boers gekleet,
Dat is Thetys wonder leet;
Gae ick als een viſſers maet,
Dat acht Galatee quaet,
Draegh ick eens een platten hoet
Als by ons een harder doet;
Thetys ſeyt van ſtonden aen,
Wat een boer komt hier gegaen!
Neem ick dan eens viſſers tuygh,
Blaeuwe mutſen, buyten ruygh,
Galatée ſpotter met
Als ick die maer op en ſet.

Siet dus loop ick jaren langh,
Maer ick jage ſonder vangh,
Iuyſt gelijck het hem geſchiet
Die twee haſen teffens ſiet,
Die twee haſen bey gelijck
Meynt te lichten van den dijck.
Ach, die ſoo onſeker jaegt
Selden dat hy niet en klaegt.

Wel, ghy vryers, voor beſluyt
Treckt hier deſen regel uyt,
Twee te lieven is verdriet,
Want ſoo doende vangtmen niet.
Houdt dan liever deſe leer,
Eene vrijſter, ſonder meer.

Lat. Nemo poteſt Thetidem ſimul & Galateam amare.

Griecx. Οὐ δύναται τέθιδός τε καὶ γαλατείας ἐρᾶν.

Ital. *Chi due lepre caccia*
Una non piglia è l'altra laſſia.

Lat. Qui binos lepores una lectabitur hora
Is neutrum capiet.

Ovid. Secta bipartito cum mens diſcurrit utroque,
Alterius vires ſubtrahit alter amor.

Hoogd. Jaghe viel / vacht luttel.

Franç. *Qui trop embraſſe mal eſtraint.*

Ital. *Chi tutto vuole de rabbia more*
Chi tutto abbraccia nulla ſtringe.

Hoogd. Die veel anfahen / enden wenig.

Nederd. Die veel ambachten leert / doetet ſelden een wel.
Twaelf ambachten / dertien ongeluckken.

Spaens. Muchos ajos en un mortero
Mal los maja un majadero.

Franç. *Pluſieurs aulx en mortier*
Mal les peut un pilon piler.

Syr. cap. 11. 10. Mijn kint ſteeckt u niet in veelderley handel / want ſo ghy menigerley voorneemt / ſo ſult ghy geen voordeel doen.

Quien à dos ſeñores ha de ſervir Spaens.
Al uno ha de mentir.

Qui à deux maiſtres ſervira Franç.
A un d'iceux il mentira.

Tuſſchen twee ſtoelen in d'aſſen. Nederd.

Entre deux ſelles le cul en terre. Franç.

Nuſquam eſt qui ubique eſt. Lat.

Non ſi può inſieme bere è fiſchiare Ital.
Non ſi può inſieme ſuffiare è ſucchiare.

Pluribus intentus minor eſt ad ſingula ſenſus. Hoc age. Lat.
Spartam quam nactus es orna.

Σπάρτιν ἔλαχες ταύτην κόσμει. Griecx.

Quien pequenna heredad tiene a paſſos la mide. Spaens.

Qui à une petite terre la meſure avec les pas. Franç.

Chi ha un porco quello facilmente ingraſſa. Ital.

Chi n'a ch' uno ſolo occhio ſi ſpeſſo forbe.

Die maer een oogh en heeft bewaertſe wel. Nederd.

XVIII.

El amor de los aſnos entra à coces y a bocados.

En Ridder uyt het Britten-landt
Gingh dwalen aen de Zeeuſche ſtrandt,
En hadde (ſoo het ſcheen) geſien
Hoe dat aldaer de jonge lien
Haer gaen vermaecken aen de Zee,
Niet verre buyten Zierickzee;
Hy ſagh het als een ſelſaem dingh
Dat vry wat uyt de regel gingh,

En daer-

En daerom heeft hy't ons vertelt
Gelijck hier onder is geſtelt:

Ick quam eens treden op de ſtrant,
Daer ick veel jonge lieden vant,
Ick ſagher ſes of ſeven paer,
Den eenen hier, den genen daer,
Maer boven al ſoo waſſer twee
Die gingen veerdigh na de zee,
Een yeder had een jonge maegt
Die hy tot in het water draegt;
En of de vrijſter vreeſe kreegh,
Iae ſchier van angſt ter neder ſeegh,
Oock hem met bleecke lippen badt,
Noch gingh hy dieper in het nat,
Tot dat het water wert geſien
Tot aen, jae boven, hare knien,
En noch iſt niet genoegh gedaen
Het moeſter vry wat holder gaen;
Ten leſten neemt de loſſe quant
En giet oock water metter hant,
Iuyſt als Diana voortijts plagh
Als ſy Actæon by haer ſagh;
Hy goot het water hier en daer
Tot in haer ſchoon gekrinckelt haer,
Soo dat het 'tgeen eerſt geeſtigh ſtont
Geleeck een natten water-hont.

Ten leſten als de joncker ſagh
Dat hy niet hooger op en magh,
Soo keert hy weder naer het droogh,
Want hy ſagh tranen in haer oogh;
Maer ſtracx ſoo loopt hy van de ſtrant,
En treckt haer naer het mulle ſant;

Hy leyt haer op een hoogen duyn,
En rolt dan van de ſteyle kruyn,
Tot onder in het lage dal,
En daer eens weder even mal;
Hy ſout haer in het gulle ſant,
En ſtroyt het ſtof aen alle kant;
Hy laet niet af, hoe datſe wijckt,
Soo datſe naeu een menſch gelijckt.

Ick ſach daer by een oude vrou,
Die vraegd' ick wat dit ſeggen wou,
En wat de vrijſter had gedaen
Om dit ſoo uyt te moeten ſtaen,
Of ſy oock yemant had misſeyt
Dat ſy in't water wert geleyt;
Of dat ſy van een dollen hont
Haer in het lijf gebeten vont.

Het wijf verklaerde datter niet
Van 'teen of 'tander was geſchiet;
Maer (ſprack ſy) hoort eens wat het zy,
En ſit een weynigh nevens my,
Het is een wijſe van het landt,
Dat yemant in ſijn eerſten brandt,
Ontrent den ſoeten meye tijt
Met vrijſters in den duyne rijt;
En iſſer dan een geeſtigh dier
Hem oorſaeck van ſijn eerſte vier,
Soo gaet hy dus met haer te werck,
En al op ſeker oogh-gemerck:
Ghy, hoort doch waerom dit geſchiet,
Het is vermits hy daer uyt ſiet
Hoe ſich de jonge vrijſter heeft,
Als hy ſoo ſelſaem met haer leeft,

Of ſy oock dan een jongman viert,
Dan offe luy en leelick tiert;
En of haer eertijts ſoet geſtel
Verandert in een norts geſwel;
En als het eens is uyt-gemalt
Dan let hy hoe ſy hem bevalt,
En of hy vorder dient te gaen,
Dan of ſijn vryen heeft gedaen.
Wat dunckt u doch van deſe wijs;
Voorwaer ſy dunckt my wat te vijs
Seyd' ick, en, ginght nae mijnen ſin,
Ick noemde dit een Eſels min;
Want als dit ombelompen beeſt
Ontrent ſijn ongeſouten geeſt
Sijn eerſte minne-ſtuypen voelt,
Dan iſſet dattet bijſter woelt,
Het vliegt in haeſt het veulen toe,
Het brijſt en bijt, men weet niet hoe;
Het ſchuymbeckt door onſtuymigh bloet,
Het ſlaet geduerigh metten voet;
Het baert en ſpringht aen alle kant
Iuyſt als de vryer aen de ſtrant.

Wel nu, ghy die noch heden vrijt,
Maeckt datje vry wat heuſſcher zijt;
Laet menſchen, eſels in verſtant,
Ondecken haren minne-brant
Door raeu, door plomp en vreemt gelaet
Dat uyt den peyl van reden gaet.
Ghy, denckt dat in de ſoete pijn
Niet beter is als heus te ſijn,
Want Venus kint is moeder naeckt,
Ten dient maer ſachtjens aengeraeckt.

Dit ſprack de Ridder al te mael,
En 'tluyde wel in ſijne tael;
Dan of het hier wel is geſeyt
Dat dient wat naerder over-leyt;
Wat my belangt, ick vinder wat
Dat dienſtigh is te zijn gevat.

Spaens. EL amor de los aſnos entra a coces y a bocados.

Franç. *L'amour des aſnes commence par ruades & morſures.*

Nederd. Als een boer vrijt
Hy ſtoot of ſmijt.

Franç. *Les amours des gens ruſtiques ſe font à coup de poings;*

Car ils ſont accouſtumez de dire.

Franç. *Gens qui s'entre aiment*
De pierres s'entre ruent.

Spaens. La coz de la yegua no haze mal al potro.

Franç. *Coup de pied de jument ne faict mal au poulain.*

Virgil. Malo me Galatea petit laſciva puella.

Lat. Ruſticus eſt ſi quem ruſticus urit amor.

Nederl. Plompe ſin
Plompe min.
Als een hont pemant troetelt / ſoo maeckt hy hem beſlickt.
Als een Eſel pemant liebe kooſt / ſoo ſchopt hy hem blaeuwe leden.
Van Eſels en heeft men niet als beeſten en voet ſlagen.

Te tuus iſte rigor, poſitique ſine arte capilli, *Ovid. Epiſt. Phæd. ad Hippol.*
Et levis egregio pulvis in ore decet;
Quemque vocant alij vultum rigidumque trucemque,
Pro rigido, Phædra judice, fortis erit.

Expreſsit hoc in Polyphemi crudis amoribus Ovid. Metam. lib. 14. ubi inter cætera Polyphemum ita loquentem introducit.

Certè ego me novi, liquidæque in imagine vidi Lat.
Nuper aquæ, placuitque mihi mea forma videnti.
Aſpice ſim quantus, non hoc eſt corpore major
Iuppiter in cœlo (nam vos narrare ſoletis
Neſcio quem regnare Iovem) coma plurima torvos
Prominet in vultus, humeroſque, ut lucus, obumbrat.
Nec mea quod duris horrent denſiſſima ſetis
Corpora turpe puta; turpis ſine frondibus arbor
Turpis equus, niſi colla jubę flaventia velent,
Pluma tegit volucres, ovibus ſua lana decori eſt:
Barba viros, hirtæque decent in corpore ſetæ.
Vnum eſt in media lumen mihi fronte, ſed inſtar
Ingentis clypei &c.

Dona ipſius amatoria æquè cruda.

Inveni geminos qui tecũ ludere poſſint
Villoſæ catulos in ſũmis montibus urſę.

Twvo dogges ſtriue for à bone, and the thirt taket it avvaÿ.

Ghy die tot u gebruyck yet zijt geſint te leeren,
Wilt oock een vlijtigh oogh op deſe printe keeren;
Twee doggen (ſoo ghy ſiet) die knorren tegen een,
Die vallen over hoop, en vechten om een been:
Maer onder het geſchal van baſſen, huylen, krijten,
Van dapper over-handt ſich in het lijf te bijten,
So koomter noch een hondt, de ſlimſte van den hoop,
Die neemt het hachtjen wegh. en ſteltet opten loop;

De vechters (als de gal een weynigh is geſeten;
En datſe bey gelijck wel moede zijn gebeten)
Gaen ſoecken na den bout, maer ſien geweldigh ſlecht
Vermits ſy niet en ſien den loon van haer gevecht:
Sy vinden niet een ſier voor hun te zijn gelaten,
Als ſchuym en vlocken hayrs, die vliegen achter ſtraten;
Dies gaen de rekels heen, aen alle kant gewont;
Maer een die looſer was die heeft den vetten mont.
Dit ſietmen menigmael, en over al geſchieden,
By Vorſten, by het volck, en oock by jonge lieden,
Een ſaecke, ſoete jeugt, die ick voor deſen ſagh
Wil ick tot u bericht hier brengen aen den dagh:
Twee vryers, die gelijck een rijcke vrijſter minden,
Zijn beſigh om met ernſt haer ſaecken aen te binden;
Een yeder poogt om ſtrijt te doen al wat hy kan,
Op dat hy krijgen mocht den naem van echte man:
Een yder boven dat gaet neerſtigh over-dencken
Waer door, en hoe hy ſal ſijn mede-vryer krencken;
Siet daer van ſtonden aen ſoo weet men in de Stadt
Wat yeder van der jeugt wel eer bedreven had:
Daer koomtet aen den dagh al watter in de ſcholen,
Al watter buyten 'slandts of elders was verholen;
Men wijſt in't openbaer als met een vinger aen
Wat yeder inder jeught voor grillen heeft gedaen:
Hier op hy, dien het treft, wil flux ſijn eere rechten,
Daer valtmen in krakeel, daer gaetet op een vechten,
Daer krijgt de jongſte wulp voor eerſt een diepe ſteeck,
Soo dat hy vluchten moeſt, en uyt den velde weeck;
Dit klonck door al het landt, dies riepen al de vrienden
Dat voor de jonge maegt de vryers niet en dienden;
Sy wort daer op gelaſt de vechters af te ſlaen;
En wat men haer ghebiedt dat is terſtont gedaen.
Maer een die dit vernam, en al den handel wiſte,
En die oock even ſelfs op deſe waters viſte,

Set

Set ſtracx, en met beſcheyt, ſijn beſte ſuycken uyt;
En eer het yemant weet, de Vrijſter is de bruyt,
De maegt een echte vrou; daer gaen de vechters henen,
Een ander heeft de Bruydt en ſy de blaeuwe ſchenen:
Siet t'wijl het grilligh volck is tegen een geſet
Een die maer ſtont en keeck die leyt de vrijſter met.

Lat. Dumos concuſſi ſuſtulit alter aves.

Sic vos non vobis vellera fertis oves.

Sic vos non vobis mellificatis apes.

Sic vos non vobis fertis aratra boves.

Franç. *Tel bat les buiſſons*
Qui n'a pas les oiſillons.

Die 'tgeluck heeft lepdt de bruydt ter kercke. Nederd.

Hy en heeft het neſtjen niet die het weet/ maer die het rooft.

D'een klopt op de haege / maer d'ander krijgt de vogels.

La robba non è de chi la fama di chi la gode. Ital.

Menig man brengt de ſale op de merrie/ en een ander rijter op. Nederd.

XX.

Le bon veneur ne prend
La beſte qui ſe rend.

De Iager ſpreeckt

AL heb ick tot het wilt een wonder groot verlangen,
Noch ſal ick geenen haes op ſijnen leger vangen;
Ick ſcheppe meerder luſt wanneer hy vaerdich loopt,
Want 'theeft doch beter geur al watmen diere koopt.
Wel op dan, vluchtich dier, waerom hier ſtil geſeten?
Ghy dient niet ſonder ſweet, en ſonder ſtof gegeten,
Dat is u beſte ſaus; u ſpier en ſmaeckt ons niet
Als ghy u ſonder loop dus aen den Iager biet.

Iſt niet een ſelſaem dingh? ick weet een jonge vrijſter
Die moy, die geeſtigh is, en ſingt gelijck een lijſter,
Die ſtreelt my wonder ſacht, en ſpreeckt geduerig ſchoõ,
En des al niet te min ick acht het niet een boon:
'Ken weet niet hoe het koomt, ſy kan mijn wilde ſinnen,
Sy kan mijn grilligh hert met vleyen niet gewinnen,
Ick ſie het alle daegh, al heb ick ongelijck,
Hoe ſy my naerder komt, hoe dat ick verder wijck.
Daer woont in tegendeel hier onder onſe bueren
Een ander weeligh dier vol alderhande kueren,
Een trots een ſpijtigh ding dat my geduerigh quelt,
Dat my gants ſelden ſpreeckt, en veel te leure ſtelt.
Hoe moet ick menigmael ontrent haer deure dwalen,
Oock als de koude ſnee komt uyt den hemel dalen!
En des al niet te min, ick bender mee gepaſt,
En voel dat my het vier oock in de koude waſt.
Wel vryers, naer ick ſie, wy ſlachten hier den Iager,
Die prijſt den ſnellen haes, al is het wildt-braet mager;
De moeyte wet de luſt, ſoo datter niet en ſmaeckt
Als dat hem draven doet, en moede leden maeckt:
Al watmen heeft beſuert, dat wort met vreucht gegeten
Al wat ons moeyte koſt dat wordt met luſt beſeten.
Dus vrijſter, wieje zijt, wilt noyt te veyligh zijn;
Geen vreugt en heeft vermaeck als na voorgaende pijn.

Lat. LAborioſi amores jucundiſſimi.

Quantò amatori minus eſt ſpei tantò magis uritur.

Miles eſt amor, nec umbram ferre inertiæ poteſt.

Nos magis adducto fructus decerpere ramo
Quam de cælata ſumere lance juvat.

Merx ultronea putet. Lat.

Militiæ ſpecies amor eſt decedite ſegnes: non ſunt hæc &c.

Quod venit ex facili faciles ſegneſque tenemus
Quod ſpe quodque metu torſit habere juvat.

Obſequium delatum plerumq; ingratum.

Nederd. Geboden dienst is onweert.

Lat. Nil magis amorem incendit quam carendi metus.

Nolo quod cupio statim tenere
Nec victoria mi placet parata.

Franç. *Qui n'aime la chasse qu'en la prise*
Il est veneur de basse mise.

Nederl. Dat met arbeydt verkreghen is wordt met minne beseten.

Neemt van liefde moeyt' en pijn/
De liefde sal geen liefde zijn. Nederd.

Quel è dolce à ricordare
Che fu duro à supportare. Spaens.

Τὰ καλὰ δύσκολα. Griecx.

Amore non è senza amaro. Ital.

Amor odit inertes.
Militat omnis amans. Lat.

Nos magis adducto fructus decerpere ramo
Quam de cælatâ sumere lance juvat.

Het beelt moeste zijn een Vrijster die een porceleyne schotel met freuyten een Vryer aenbiet, de vryer sich van de vrijster tot een freuyt-boom keerende om selfs te plucken.

De Vrijster die het fruyt dē Vryer aenbiet, spreeckt aldus:

Hoe meughje doch beminde vrient
Met dus veel moeyten zijn gedient?
Met verr' te reycken zijn gepast,
En doen u desen over-last?
Ghy reyckt hier nae een hoge tack,
Niet sonder pijn en ongemack;
En siet! u maet klimt in een boom,
Gewassen aen een diepen stroom;
Gewis indien hy neder viel
Sijn lichaem ware sonder ziel;
Of (schoon hy dedet sonder leet)
Soo scheurdt hy licht sijn beste kleet:
En kijckt doch watje plucken kondt
Ten dienste van een gragen mondt,
Dat is ten vollen hier bereydt,
En wort u gunstigh voor-geleydt;

Siet

Siet hier een ſchotel wonder reyn,
Siet hier een aerdigh porçeleyn,
Daer liggen fruyten menichfout,
Soo geel gelijck als enckel gout,
Daer liggen rijpe vruchten in,
Ghy, kieſter een naer uwen ſin;
Hoe iſſet niet het beſte goet
Daerom men weynigh moeyte doet?

De Vryer naer een tack reyckẽde, antwoort:

Ick danck, ick danck u, lieffte kint,
Maer ick en ben doch niet geſint
Tot 'tgene ghy nu hebt geſeyt,
'Ken wil niet datment voor my leyt;
Want ſchoon al reyck' ick naer een tack,
Niet ſonder eenigh ongemack;
En ſchoon ghy biedt my vruchten aen
By yemant anders af-gedaen,
Gelooftet vry, beleefde maegt,
Dat is geen ooft dat my behaegt.
Een tack met krachten neer gedruckt,
Een vrucht met eyger handt gepluckt,
Een peer die hoogh en vluchtigh hangt,
Die iſſet daer men naer verlangt;
Want noyt en zijnder fruyten ſoet
Dan als de plucker klimmen moet.

XXI.

Chi di gattà naſce, ſorci piglia.

AL wat van katten ſpruyt dat is geneygt te muyſen;
Al wat van apen komt dat is geſint te luyſen;
De jongen van den uyl of van den vleder-muys
Zijn 'snachts meeſt op dē loop en 'savonts ſeldē thuys;
Dē jongen van den vos die willen hoenders vangen,
De jongen van den wolf die gaen haer moeders gangen,
Al wat van ſeugen koomt dat wentelt in het ſlijck,
En wat een exter broet dat huppelt op den dijck;

Wat

Wat eyſter yemant meer? ſiet alderhande jongen
Die pijpen even ſoo gelijck de moeders ſongen:
T is ſeker, dat de tijdt den ingeboren aert
Oock inde menſchen ſelfs ten leſten openbaert.
Wel hier op dient gelet, voor die een vrouwe ſoecken,
Want 'tis een vaſte leer, ſy komt uyt wijſe boecken;
'tMach zijn, dat ons het bloet in eenigh deel bedriegt,
Maer ſelden dat in als het eerſte weſen liegt.

Aunque viſtays la Mona de ſeda
Mona ſe queda.

AL heeft de Sim een gulden rock,
Noch iſſet niet als enckel jock;
Want ſchoon ſy met een groote pracht
Wort deftich in het ſpel gebracht,
En datſe voor den eerſten mael
Koomt prachtich treden op de ſael,
Coomt wonder moedigh aen den dagh,
Sy is een aep, gelijckſe plagh;
Want eermen noch de rolle ſluyt,
Soo kijcken hare grillen uyt.
Want ſijde, gout, fluweel, ſatijn,
En ſijn alleen maer enckel ſchijn;
» De voſch die huppelt nae de poel
» Al ſaet hy op een gouden ſtoel.

Lat. Quî fieri, ſi ſunt vires in ſemine amorum,
Et Iovis & Ledæ filia caſta poteſt?

Il cerchio non fa la taverna.
l Habito non fa il monacho.
Vna pecora con la lana d'oro.

Ital.

Franç. *Il souvient tousiours robyn de ses flustes.*

Ital. Non è possible cavar la ranocchia del pantano.

Franç. *Ily a beaucoup de chapperons de velours mais peu de damoiselles.*

Les habits reluisent en court mais non pas les gentil-hommes.

Spaens. Seda y raso non dan estado.

Nederd. Een aep is een aep al droegse een gouden huyf.

Lat. Simia est simia, licet aurea gestet insignia.

Nederl. Ten sijn al geen kocks die lange messen dragen.

De kap en maeckt den munnick niet.

Lat. *Hauræus. Arce virt.* Simia sit galeata licet vel acinace cincta,
Simia semper erit.

Ital. *Aranna quien te aranno? otra aranna comme ijo.* .i.

Aragneé qui t'a faite? un autre araigneé comme moy.

Franç. *La fille de la putaine oste sa mere de doubte.*

Le bon sang ne peut mentir.

Nederd. Wat hoornen heeft wil steken.

Franç. *N'achetes point l'asne d'un muletier*
Ny te marie avec la fille du tavernier.

Qui est fille de gelinette, Franç.
Elle ne peut qu'elle ne gratte.

'Twil al muysen wat vã kattẽ koomt. Nederd.
Al wat reutjen hiet wil aen de wandt pissen.

Blacke wille take not other colour. Engels.

Quelle est la mere, telle est la fille. *Proverb. Hebraic. Ezec. 16.*

Ne compara à cane malo catulum. *Proverb. Arab. Er.*

De buena vid planta la viña Spaens
Y de buena madre la hija.

De bonne valleé la vigne,

De bonne mere la fille. Franç.

E viperâ rursum vipera. *Apendix ad Eras. ubi Gra*

Blaeuwe duyven krijghen blaeuwe jongen.

Der haß will alle zeit wider da er geworffen ist. Hoog

He that marries a wife out a Inne / or Alehouse: buyes a horse a smith field / and hires a servant in Paules; sal have a Jade to his horse / a knaue for his man / an arrant honest woman to his wife. Engels

Natuyr is ons naeste gebuyr. Neder

Natuyr treckt meer dan seven peerden.

Katte kindren muysen geern.

't Appelken smaeckt ghemeenlijck bomigh.

d'Exter kan haer hippelen niet laten.

Sendt een kat in Enghelandt sy seydt maeuw alsse weder komt.

Lam

Nederd. Lam lam is des wolfs vesper klock.

Natuyr gaet voor de leer.

Juvenal. Sat. 6. Scilicet exspectas ut tradat mater honestos
Atque alios mores quam quos habet? ---

Hispaens. *De casta le viene al galgo de tener el rabo largo.* .i.

De race vient au levrier d'avoir la queve longue.

Nederd. Dat de wint hondt een langhen steert heeft komt hem van sijn geslachte.

Hispaens. Per mucho que desmienta cada qual
Siempre buelve al natural.

Franç. *Pour beaucoup qu'un chacun se desmente tousiours il revient à son naturel.*

Hispaens. Salto la cabra en la viña
Tambien saltara ha hija.

Franç. *La chevre est sautée en la vigne,*
Aussi y sautera la fille.

Nederd. Set een kitch voys op een stoel
Sy wil weder nae den poel.

Hispaens. Xabonar cabeça de asno, perdiniento de xabon, --- .i.

Savonner la teste d'vn asne c'est perdre le savon.

Hoogd. Die kitzlin haissen all / wie ihr mutter geiß.

Soo voor / soo nae. Nederd.

So de sucht / soo de vrucht.

Quaet voetsel quaet vroetsel.

Quaet ey quaet kieken.

Soo voor gepeyen / soo nae ghedanst.

Wie der vogel / soo das eye. Hoogd.

Böß-vogel / boß-eye.

Ein eul heckt kein blauw fuß.

Ein eul heckt kein falcken.

Κακῆς κόρακος, κακὸν ὠόν. Griecx.

Mali corvi malum ovum. Lat.

Becco fa becco. Ital.

E squilla non nascitur rosa. *Theog.*

Chi de Gallina nasce, convien che rupsa ò che razzoli. Ital.

Katzen kinder lernen wol mausen. Hoogd.

De noble estocq, riche plantage. Franç.

Ie misch agatsdan irak dushmas. Turcks. .i.

Der apffel fellt nicht weit vom baum. Hoogd.

Si damnosa senem juvat alea, ludit & hæres Bullatus, parvoque eadem movet arma fritillo, &c. Sic natura jubet. --- *Iuvenal. Sat. 4.*

XXII.

Pere é donne ſenza rumori
Sono ſtimate gli meliori.

Indiender yemant is begeerich om te weten
Wat peer, of ander vrucht, is nut te zijn gegeten;
Die neme dit gemerck: Het freuyt dat niet en kraeckt
Dat houdt men int gemeen dat alle monden ſmaeckt.
Maer dit is niet alleen een preuve van de peeren,
Het kan oock dienſtigh zijn voor die een wijf begeeren;

Men

Men prees in ouden tijdt (om wel te zijn gepaert)
Een maeght niet seer bekent, en van een stillen aert:
Het is bedenckens weerdt, dat wijt-beroemde mannen
Den openbaren lof van jonge vrouwen bannen,
Sy stellen voor gewis dat, jae, een grooten naem
Is voor een jonge maegt, is vrouwen onbequaem:
Voor reden wort geseyt, dat veel te zijn gepresen
Kan oock een deugdsaem wijf by wijlen hinder wesen;
Wy vinden dees en geen hierom te zijn geschent,
Vermits haer goede naem was al te seer bekent.
Wel let dan, echte vrou, en alle jonge dieren,
Hoe teer u wesen zy, en hoe het is te vieren,
Denckt hoe ghy trachten moet om niet te zijn bevleckt,
Nadien u deugden selfs zijn nut te zijn bedeckt.

En van eer stillen aert, &c. *Certaine nouvele mariée, à la quelle le mary avoit reproché n'estre pas assez complaisante & cageoleuse, respondoit de bonne grace:* Ie suis matrone, & femme de bien; ce que vous demancez, est le propre des filles de joye.

Muger placera, dize de todos, y todos della. .i. Spaens.

Femme qui va de place en place, parle de tous & tous d'elle.

Femme bonne est oiseau de cage. Franç.

Een goede vrouwe en een quaedt been/ Dienen thups en alleen. Nederd.

Gelt en schoone vrouwen
Moetmen int duyster houwen.

Sijn peert / sijn sweert / sijn wijn en vrouw
En prees nopt man als met berouw.

La femme à la maison & la jambe rompue. Franç.

Thucytidis dictum.

Optima uxor de cujus laude vel ignominia minimus sermo. Lat.
Vide Richter. axiom. œconom. 244.

Valet hic illud Taciti:

Nec minus periculum ex magnâ famâ, quam ex malâ.

Franç. *Fille trop veüe, & robbe trop veſtue, n'eſt chere tenue.*

Femme en rue toſt perdue,
Femme ou fille feneſtriere,
Rarement bonne meſnagiere.

Ital. Chi fa una caſa in piazza
La fa troppò alta ò troppo baſſa.

.i. *Qui edifie en publique place*
Faict maiſon trop haute ou trop baſſe.

Lat. Benè qui latuit, benè vixit.

Nulla eſt ſatis pudica, de quâ quæritur.

Ital. *Nimas famoſa muger que la que no tuvo fama.* .i. *Il n'y à femme qui ait meilleure reputation, que celle dont on ne parle point.* Franç.

Quod non vetat lex, id vetat fieri pudor. Lat.

Benè Plautus dixit,

Non eſſe eam dotem, quæ dos dicitur, ſed pudicitiam & pudorem, ac ſedatam cupidinem.

Hinc Lodovicus XII. Gall. rex licet videret Annam reginam dominandi libidine flagrantem & multa quoque contra ſe molientem, & quamvis quidam monerent ut in tempore de eâ ſe vindicaret, *Vcori*, ait, *pudicæ plurima ſunt condonanda.*

In pudore principatus virtutum muliebrium eſt.

Hinc Thomas Morus,

Blanda, ſalax, petulans, audax, vaga, garrula virgo,
Si virgo eſt, virgo eſt bis quoque quæ peperit.

Concludendo, ergo dicamus;

Fœlix illa animi eſt, ipſisque ſimillima divis,
Quam non mendaci reſplendens gloria fuco
Sollicitat, non faſtoſi mala gaudia luxus;
Sed tacitos ſinit ire dies, & paupere cultu
Exigit innocuæ tranquilla ſilentia vitæ.

De

De Hinne leydt geerne daerſe een neſt-ey ſiet.

F op was een kale vinck, oock wiſt hy niet te winnen,
Noch gingh hy evenwel de rijckſte vrijſters minnen;
En waer men eene vondt, door gelt of goet bekent,
Daer was de looſe vos van ſtonden aen ontrent;
Daer gingh hy wonder breedt, daer wiſt hy veel te praten
Waer hy ſijn beſte goet voor deſen had gelaten,

Wat

Wat hy door mal gebaer voor kueren oyt bedreef,
En waer ſijns vaders erf wel eer te pande bleef;
Maer twijl de loſſe quant in alle plaetſen vrijde,
Vondt hy een mondigh dier dat hem niet ſeer en mijde,
Die ſeyd' hem over-luyt, en joffer uytten mont,
Die ſeyde met beſcheyt waer op de ſaecke ſtont:
Die ſeyde, lieve Fop, ey wort ten leſten wijſer,
Tis al om niet geklopt, ghy ſmeet hier killigh yſer;
Ick bidde weeſt geruſt, en quelt my vorder niet,
Ons hin leyt maer alleen daer ſy een neſt-ey ſiet.

Nederd. Die wil winnen of minnen moet by ſetten.

Het penningske wil een broertken hebben.

Met ydele handen is quaet habicken locken.

Franç. *Un boiteux femme qui cloſche.*

Il peſche en vain, qui n'amorce ſon haim.

Il faut de l'argent, pour commencer le jeu. Franç.

Meſme l'abeille ne peut rien, ſans fleurs.

Tis quaet vlyen ſonder water. Nederc

Tis niet te doen met hoogen rom/
Geen By maeckt honich ſonder blom.

Latino proverbio dicitur, Vbi quid exæquo moderatum ſignificamus, *Par Pari*, *Pari jugo*, ἶσον, ἴσῳ. Neque enim quidquam non commune, ubi fortunarum æqualitas; neque diſſenſio, ubi idem animus; neque divortium, ubi coagmentatio duorum in unum. AEqualitate enim continetur concordia; inæqualitas autem diſcordiarum eſt mater.

De

De boom en valt ten eerſten ſlagh niet.

Wel, vrient, hoe ſtaet ghy dus bedroeft?
My dunckt dat ghy wel trooſt behoeft,
My dunckt dat ghy ſoo deerlick ſiet,
Al waer u 'thoogſte leet geſchiet;
My dunckt dat u een ſtege meyt
Wt trots moet hebben af-geſeyt;
Iae ſiet! dat is het dat u quelt
Dat iſſet dat u dus ontſtelt.

Maer, lieve, daerom niet getreurt;
Tis meerder man als u gebeurt.
Ick bid, ontwaeckt uyt deſen droom,
En ſlaet het oogh op deſen boom,
Dit was een dick' een hooge ſtam,
Die ſchier tot aen den hemel quam,
En ſiet! nu leytſe neer geſtort,
Soo datter op getreden wort.
Ghy vraegj' hoe dat een eenigh man
Soo dicken ballick vellen kan?
Wel hoort, ghy ſultet haeſt verſtaen,
Hoe dat een man dit heeft gedaen.
Hy nam een bijl van enckel ſtael,
En kapte veel, en menichmael,
En ſiet! het ſtaegh en dickmael ſlaen
En kond' de boom niet wederſtaen,
Maer viel ten leſten in het gras
Soo dick en ſtijf gelijck hy was;
Soo datmen vry wel ſeggen magh,
Geen boom en valt van eenen ſlagh.
Ghy vryer ſoo ghy wilt bedien
Doet ſoo gelijck ghy hebt geſien;
Want 'tis een ſeggen int gemeen
Een ſtaege drop die holt den ſteen.

Lat. Multis ictibus deijcitur quercus.

Hoogd. Mit viel ſtreichen wird der ſtockfiſch lindt

Nederd. Veel ſlagen maken den ſtock-vis murruw.

Lat. Omnia conando docilis ſolertia vincit.

Griecx. Πρεπόντων πονων, πωλεῖσιν ἁμῖν πάντα τ' ἀγαθὰ οἱ θεόι.

Convenientibus laboribus vendunt nobis omnia Dij. *Epich.*

Nul bien ſans peine. Franç.

Omnia diligentiæ ſubijciuntur. Lat.

Diligence paſſe ſcience. Ital.

Par eſt fortuna labori. Lat.

Birdes

Birdes of one faether VVil flocke togeder.

De Vrijſter ſpreeckt

Wat koomt ghy, lieve vrient, aen my de vryer makē,
Ghy mocht van heden af u liefde beter ſtaecken,
Ghy zijt een raeuwe gaſt, en ick een ſtille maegt,
Ten dient niet (ſoo my dunckt) met u te zijn gewaegt.
Ick ben van joncx gewent al ſtaegh in huys te weſen,
Om met een ſedich hert een heyligh boeck te leſen;
Ick neme mijn vermaeck in eenigh naelde-werck;
Ick ben ſchier noyt op ſtraet, maer dickmael inde kerck.

Ghy in het tegendeel hebt ongetoomde luſten,
Die woeſt, die ſelſaem zijn, die noyt en konnen ruſten,
Ghy wilt geduerigh zijn, of daer een trommel raeſt,
Of daer een hel trompet de legers t'ſamen blaeſt;
Ghy mocht op beter gront een ruyters dochter minnen,
Die kan een veldt-ſlagh ſien met onvertſaechde ſinnen,
Die ſwiert een bloot geweer, of drilt een ſwacke pijck,
Die hoort het grof geſchut, en acht het voor muſijck;
Soodanigh moetſe zijn die u ſal konnen lieven,
Die u ſal, na den eyſch, in alle dingh gerieven,
Die u het bloote ſweert ſal reycken metter hant,
En ſeggen brengtet weer, of blijft ghy in het ſant.
Maer ick, die eene ben van deſe pimpel-meeſen,
Die voor den roock alleen van grove ſtucken vreeſen,
Die noyt gevecht en ſie als tot mijn groot verdriet;
Ick ben u geenſins nut, en ghy en dient my niet.
Siet, als ick keer het oogh op al de ſnelle dieren,
Die ſweven op den ſtroom, of om de boſſen ſwieren;
Al waer ick immer koom, of waer ick henen kijck,
Ick ſie, dat yder een hem paert met ſijns gelijck.
Noyt ſal een teere duyf haer tot den arent geven;
Noyt ſal het ſchouw patrijs ontrent den havick leven;
Noyt vougter ſwarte raef ſich by een witte ſwaen;
Gelijck, beminde vriendt, dat moet te ſamen gaen.

Lat. Plutarchus in libello *de educandis liberis* parentes admonet ut ejuſmodi liberis ſuis uxores deſpondeant quæ non ſunt multo ditiores vel potentiores, prudenter enim dici proverbio:

Tuæ ſortis uxorem ducito.

Syr. 27. 10. *Les oiſeaux s'aſſemblent avec leurs ſemblables.*

Tout animal aime ſon ſemblable toute beſte s'apparie avec quelque autre de ſa ſorte: auſſi l'homme s'accointe avec ſon pauvre. *Syr. 13. 17. & ſeqq.*

Quel accort y à il entre le ſerpent & le chien? & quelle paix entre le riche & le pardure?

Γάμῳ ἐκ τῶν ὁμοιῶν. .i. Grieex.

Vxorem ducito ex æqualibus.

Sic

Lat. Sic fuit, est, & erit, similis similem sibi quærit:

Eligat æqualem prudens sibi quisque sodalem.

Similis gaudet simili.

Semper graculus assidet graculo.

Griecx. Ὅμοιον ὁμοίῳ φίλον.

Balbũ balbus rectius intelligit.

Hoogd. Gleich und gleich gesellt sich gern.

Cicero. Pares cum paribus facillimè congregantur.

Idem. Nihil est quod tam attrahat & alliciat ad amicitiam quam similitudo.

Franç. *Chacun quiert son semblable.*

Æqualem tibi uxorem ducito.

Nederl. Twee gelijcke te gaer
Maecken een goet paer.

Net by kuys/ en mors by vuyl;
Valck met valck/ en uyl met uyl.

Spaens. Cada oveia, con su pareia. .i.

Chasque ovaille avec sa pareille.

Franç. *Chacun se doit iouer à son pareil,*
Chacun se prene à son pareil.

A vn boiteux femme qui cloche.

Spaens. Casar y compadrar, cada qual con su ygual. .i.

Se marier & faire comperage chacun avec son pareil.

Toma tu ygual y vete mendigar. .i. Spaens.

Prens ton pareil, & va t'en mendier.

Similitudo mater benevolẽtiæ. Lat.

AEqualitas amicitiæ mater.

Pythagoræ dictum,

Τὴν φιλίαν ἰσότητα εἶναι. Griecx.

Voghelen van eender veeren vlieghen geern t'samen. Nederl.

Cada qual Spaens.
Con su ygual.

Chacun avec son pareil. Franç.

Hirsis hirsisse dolduse dur. .i. Turcks.

Il tristo co 'l tristo s'accorda. Spaens.

Wer freyen wil der nem seins gleichen. Hoogd.

Io molondron, tu molondrona. Ital.
Casate con migo Antona. .i.

Ie suis beste & tu vne autre beste,
Marie toy avec moy Antonette.

Entre gens de mesme nature, Franç.
l Amitié se faict & dure.

Mais entre gens de contraire nature
Ny amour ny amitié ne dure.

Een yeder gedierte houdt hem by sijns gelijcke/ also sal oock den mensche sich by sijns gelijcke voegen. Syr. 13. 15.

Ongelijcke peerden trecken qualijck.

De koetsier spreeckt

Hier ſtae ick gants verſtelt, onſeker wat te maken,
'Ken weet niet uyt het ſlick, niet op het droog te rakē:
En 'tis van heden niet dat my dit onheyl quelt,
Ick hebbet uytgeſtaen op menigh ander velt:
Al waer ick maer en koom ontrent beſlickte wegen,
Daer ben ick over al van ſtonden aen verlegen;
En vraegt ghy wat geval my brengt in deſen noot?
Mijn een peert is te kleyn, en 'tander al te groot;

Dit

Dit ongelijck geſpan veroorſaeckt deſe plagen,
Soo dat ick ſtaende blijf in alle quade ſlagen:
Maer ghy die met gemack wilt rijden op de baen,
Spant ſtaegh en over al gelijcke peerden aen:
En ſooder eenigh menſch is beſigh om te trouwen,
Die moet oock even daer op deſe gronden bouwen.
Dus wie ghy weſen meugt, 'tzy arrem ofte rijck,
Doet wel, geminde vriendt, en paert met uws gelijck.

Syr. 25. 29. Wanneer de vrouwe den man rijck maeckt/ ſoo is daer enckel twiſt/ verachtinge en verſmaethept.

Ovid. Tam male inæquales veniunt ad aratra juvenci,
Quam premitur magno conjuge nupta minor.

Syr. 13. 3. Wat ſal de aerde pot by den metalen pot maken/ want ſoo ſy aenden anderen ſtooten ſoo breeckt ſy.

Syr. 25. 29. *Si la femme nourit ſon mary elle eſt pleine de couroux de confuſion & de reproche.*

Deut. 22. 10. Ghy en ſult niet gelijck ackeren met een Os en eenen Esel.

Hier van ſchijnt te komen het Nederlandts ſpreeckwoort.

Nederd. Een Os en een Esel en dienen niet aen eenen plough.

Franç. *Qui ſe veut marier, doit regarder ou il ſe prend.*

Lat. Etiam politié fœdera diſſimilium ſunt infœlicia. *latè Richt. Axiom. hiſt.* 14. *& Polit. Axiom.* 277.

Horrenda ſæpe pericula ex diſpari conjugio. *Richt. Axiom. æcon.* 61. Lat.

Syr. 26. 10. Wanneer eener een boos wijf heeft/ ſoo iſſet even als een ongelijck paer oſſen / die nevens den anderen trecken ſullen.

Verweibe dich nit. Hoogd.

De pijp moet nae den bom zijn. Nederd.

Maer hoe het gae in deſe ende diergelijcke ſaecken, de volghende ſpreeckwoorden ſeggen de waerheyt:

De femme folle ne ſit jammais homme ſon profit. Franç.

Il eſt bien apparenté qui à bonne femme.

Een mal bleps hoopmen altijt te dieren hoop. Nederd.

Een goet wijf is een goet ſtuck huysraets.

Een

Een die een sot trout om sijn kot
Nederd. Verliest het kot en houdt den sot.
Een die de dant trout om haer wandt
Verliest de wandt en houdt de dant.
Om wel te trouwen/ soete jeugt/
Trout om verstant en om de deugt.

Triste quelle cafe. Ital.
Ove cantan le galline é il gallo
tace.

Het is gewis een groot verdriet
Daer thinneke kraept en thaecke niet. Nederd

DE ghelijckheyt dan van de personen, ende der selver gheleghentheyt wert int stuck van houwelijck by alle Wijse van den ouden ende nieuwen tijdt eenpaerlijck gepresen; maer desen evenwel onvermindert, soo gebeurtet by wijlen, dat een houwelijck, dat ten aensiene van de middelen ofte anderssins in sich selven onghelijck schijnt te wesen; efter door andere gelegentheyt, als van adel, gheleertheyt, schoonheyt, kunsten, ofte dierghelijcke hoedanicheden, aen d'eene zijde, meer als aende andere wesende, tot gelijckmaticheyt wert ghebracht, ende alsoo noch tot een goet ende eenparich houwelijck wert uyt-ghemaeckt; ghelijck sulcx by de Rechts-gheleerden, en oock by *Erasm. Tact. de Institut. Christ. matrim. fol. 108.* wert aengewesen. Hier op schijnt insicht ghenomen te zijn by seker Engels Ridder een groot edel-man, maer van kleyne middelen, daer de Visconte van S. Alban *Lo: Verulam* in sijn Apophtegmes van gewaegt: Ghy sult desselfs edel-mans kamermaeght (met een present van beulingen, by hem in ambassade ghesonden zijnde aen sekere rijcke Vrijster, woonende onder sijn gebuerte) hier (soo't u ghelieft) in neder-lants ghedicht tot de selve Vrijster hooren spreecken, ende den last van haren Ioncker op die ghelegentheyt hooren openen.

Begaefde

Des
Edel-
mans
amer-
naegt
breeckt
ot de
ijcke
rijster.

Begaefde Iufvrou, weerde pandt,
Een çierſſel van dit gantſche landt,
Die om u ſchoonheyt, om u deugt,
Die om u geeſt en friſſche jeugt
Zijt aengenaem en wel geſien
Van al de beſte jonge lien;
Beſiet my niet met grammen ſin
Dat ick tot u quam treden in:

Ick brengh u hier (met u verlof)
Ick brengh u van mijn jonckers hof
Het kleyn geſchenck, dat ghy hier ſiet,
Daer med' hy u ſijn gunſte biet,
Het is een beulingh drie of vier,
Gemaeckt naer onſe kocks manier,
Gemaeckt voor eerſt van ſuyver bloet,
En dan van gort, en kruyt, en roet;
Al ſtoffen van ſeer goede deught,
Soo dat ghy die wel nutten meught.

Dan eer ghy van den beulingh eet,
Soo iſſet dienſtigh dat ghy weet
Als dat het vry ſijn reden heeft
Dat hy u deſen beulingh geeft:
Indien ghy tot hem waert geſint
Gelijck als hy u vyerigh mint,
Soo meyn ick dat u beyder trou
Dees gifte wel gelijcken ſou:
Want ſiet! hy is van edel bloet,
En ghy hebt groot en machtigh goet,
Indien men dit te ſamen brengt
En nae de rechte kunſte mengt,
Wis dit beſlagh ſal beter zijn
Als yet dat koomt van eenigh ſwijn;
Wel neemt dan deſen beulingh aen,
Het is om uwe gunſt gedaen.

De jonck-vrou ſtont een wijl en ſagh,
Verbaeſt van ſoo een vreemden ſlagh;
Maer alſ' een weynigh had verbeyt
Heeft tot haer antwoort dit geſeyt:

V Ioncker is een kluchtigh man,
Die vry het ſijne prijſen kan;

Oock

Oock wortet van my niet gelaeckt,
Want ick en hebbet noyt geſmaeckt;
Wel ſegt hem dat ick dit geval
Eens naerder overwegen ſal.
Mits gaſſe drinck-gelt aende meyt,
En heeftſe goeden dach geſeyt.

Dan wat den Ionckheer is geſchiet
Geſellen dat en ſegh ick niet,
Maer ick beware dit geval
Tot daer het beter paſſen ſal.

Non abludit Apulei illud; virgo formoſa etſi ſit oppidò pauper, tamen abundè dotata eſt. Adfert quippe ad maritum novum animi indolem, pulchritudinis gratiam, floris rudimentum, &c.

Facit ad hanc rem id quod de Hipparchia, ſplendidâ & opulentâ virgine, memoriæ proditum eſt, illa enim cum philoſophiæ deditiſſima eſſet Cratem Philoſophum maritum ſibi optare ſe profeſſa eſt, is interſcapilium retexit, quod erat gibberoſum, peramque cum baculo & pallium humi poſuit, profeſſus puellæ eam ſibi eſſe ſupellectilem, eamque formam quam videret; monens proinde, ut ſedulò conſuleret ne poſteà facti pœniteret; Enimverò Hipparchia conditionem accepit, nec impar hoc ſibi matrimonium exiſtimavit, jam dudum ſibi proviſum ſatis eſſe & ſatis conſultum neque ditiorem maritum neque formoſiorem uſpiam gentium poſſe inveniri, proinde duceret quo liberet; & ita Crati nupſit Hipparchia.

Vn horologe entretenir | *Vieille maiſon reparer*
Ieunes dames à gre ſervir, | *Eſt touſiours à recõmẽcer.*

De man die 't uyr-werck op-trekt ſpreeckt.

Wat mogt ick rechte dwaes, wat mogt ick gaẽ beginnẽ?
Waer dooldẽ laetſt, och arm! mijn onbedachte ſinnẽ?
Ick bracht een tuygh in huys, oock tegen vrienden raet,
Een tuygh, een wonder tuygh, dat nimmer ſtil en ſtaet;
Een tuygh van vreemden aert, dat noyt en laet te woelen,
Dat my oock inder nacht ſijn On-ruſt doet gevoelen;
Een tuygh, een ſlaende werck, dat ſonder eynde ſweeft,
En dat noch boven dien een ſtagen Wecker heeft;

Een tuygh dat omme gaet met veelderhande drachten,
Dat hondert raders heeft daer op men heeft te wachten;
Wat dienter noch geſeyt? het is een ſtaege laſt,
Die voor mijn ſtrammen rugh int minſte niet en paſt.
Maer ſchoon ick beſigh ſtae aen deſe lange koorden,
En ſegge dit en gint, het zijn verbloemde woorden:
Het ſtuck dat ick beklaegh, dat is een nieuwe trou,
Mijn onruſt dien ick heb, dat is een jonge vrou;
Wat moet ick even daer al drachten onderhouwen,
En tanden aen den douck, en raders in de mouwen,
En wielen om het lijf, en ick en weet niet wat,
Dat ick voor deſen tijt noyt recht en heb gevat.
Wel eer had ick een vrou, die was van mijne jaren,
Die was gelijck als ick genegen om te ſparen,
Die droeg een ſlechten douck; maer dit alwaerdigh dier
Dat ſtrijckt gelijck een paeuw, en is te bijſter fier;
Dit wil den nieuwen ſnuf, van ketens ende ringen,
Van perels om den hals, van alle moye dingen,
Van al dat hoofs gelijckt, en altijt weder aen,
Het ſchijnt dat my de beurs moet eeuwigh open ſtaen;
Noch iſſet niet genoegh, ſy kan geen ruſte lijden,
Sy wil geduerigh uyt, geduerigh ſpelen rijden,
Geduerigh over al. wel denckt hoe paſt my dat,
Die eertijts ongemoeyt ontrent den vyere ſat.
Maer noch ſoo waret yet, met deſe buyte-luſten,
Iudien ick inder nacht te minſten mochte ruſten;
Maer dat en magh niet zijn, het kint dat wil de mam,
O! dvvaesheyt dat ick oyt ſo jonge vrouvve nam.
Wel vrienden hoort een vvoort: vvie ſtil begeert te leven
Die moet dit mal gevvoel de jonckheyt overgeven,
Want, uyt de daedt geleert, ſoo roep ick met berou,
» Ontrent een grijſen baert en dient geen jonge vrou.

Lat. Dicendum potius ſenibus quod Iſæus Sophiſta cuidam oratori reſpondit, iſto enim quærente utrum quædam puella pulchra ipſi videretur; morbo, inquit oculorum laborare deſij. vel ut ſapienter ſapiens ille ſenex.

Ego ab inclementibus iſtis dominis beneficio ætatis liberatus ſum.

Nederd. Oude lieden behoozden in duldanighen gheleghenthept te dencken ende te leggen/ 'tgene eens Iſæus Sophiſta ſijnen vrient ter antwoozde gaf/ ten tijde de ſelve vrient hem vraegde of niet ſoo een jonge dochter hem ſchoon dochte te weſen; Ick (ſepde hy) hebbe op-ghehouden met die ooghſieckte ghequelt te wozden. Ofte gelijck een ander out en wijs man op ghelijcke ghelegenthept antwoozde: Ick ben (ſepde hy) van die ſtrenge ende ontberm hertighe heeren/ doo2 vuldaet van dē tijt eyntelijck eens wyp gewo2den: hy verſtont verloſt te weſen van de tochten ſijner jonckthept; ofte gelijck eens de heylighe Job ſepde/ cap. 31.1.

Franç. *I'avoy faict accord avec mes yeux, & pourquoy euſſe-je contemplé la vierge?*

Nederl. Tis gheen cudt maus doen de roten te dranken.

Lat. Segnior in venerem ſenior.

Si la femme à tour le plaiſir de l'hõme il s'aſſomme. Franç.

Quant le vieillart faict l'amour
La mort court à l entour.

Fœminarum curam gerere deſperare eſt otium. Lat.

A molini è à la ſpoſa Ital.
Sempre manque qualche roſa.

Al die haer billen
Gewennen tot pillen/ Nederl.
Haer neuſe tot bzillen/
Die mogen wel ſtillen
Haer malle grillen.

Quand Dieu veut avoir une folle il prend la femme d'un vieil homme. Franç.

Als ouwe gaplen beginnen te loopen dan iſſer geen houwen aen. Nederd.

Regina ſiquidem mulier eſt ſponſo ſeni. *Ariſt. vid. Eraſm. proverb. AEqualem ubi uxorem ducito. fol.* 264. Lat.

Muro vecchio è muro nuovo non volſero mai bene. Ital.

Van oudte laet het vogelken ſijn ſang. Nederl,

Quand on eſt jeune on aime en fol, quand on eſt vieil qui aime eſt fol. Franç.

Mijn wijf is jonck/ en ick ben out/ Nederd.
Mijn wijf is heet/ en ick ben kout/
Mijn wijf is vper en eyckel blaes/
En ick ben hoel en wonder taes/
Mijn wijf wil dat ick niet en magh/
Dus knagen wy den gantſchen dagh.

Qui accointe femme nouvelle, il eſt jeune & marié. Franç.

Een oudt man en een jongh wijf/ Nederd.
Is niet als een winter ſonder ijs.

Hoozt

Nederd. Hoort oude luptjens wieje zijt /
Het trouwen had eens synen tijt;
Nu waret beter niet getrout/
Of immers geensins jonck met out.

it. Ridiculum joci genus ſponſus ſenex.

Nederd. Die een jonck wijf heeft / en een oudt lijfs/ heeft werck genoegh.

Quando il marito fa terra, la moglie fa carne.

Een ſchone vrou een mans hoyt leven.

Hy en heeft geen wandt nae dat ſchip.

al. *Chi à moglie al lato*
Sta ſempre travagliato.

A vieille mule frein doré. Franç.

Oude lieden loyenſe ſoo valleuſe/ Nederd.
Gaenſe ſoo komen ſpele lael/
Lacchenſe ſoo hoeſteuſe/
Bockenſe ſoo bysſenſe.

Tis daerom beſt gelijck by gelijck.

A un boiteux femme qui cloche. Franç.

Eraſm. in Chriſt. matr.

Quand l'entendement vient l'amour ſe vieillit.

Nuptiæ ſecundæ, rarò ſecundæ. Lat.
Richt. axiom. œcon. 57.

OENVS.

Vxorem jam Feſte ſenex vis ducere? doctam
Angelici Læli conſule grammaticam;
Illic invenies non declinabile cornu,
Hunc ſcopulum pauci præteriere ſenes.

Bernard. in Epiſt. de Cura & regimine rei familiaris.

Mater ſi remaritari quærat ſtultè agit, ſed ut ſua peccata deploret, utinam ipſa ſenex juvenem accipiat, nam non ipſam ſed ſua quæſivit.

Plaut. Mercat.

Tu cano capite amas ſenex nequiſſime,
Iam plenus ætatis, animaque fœtida,
Senex hircoſus tu oſculare mulierem?
Vtine adiens vomitum potius excites.

Om

XXIX.

Om een mudde korens dat hy te maelen heeft, wil hy een gantſche meulen rechten.

VVel vrient, waerom dit groot beſlagh?
Waerom doch brengje voor den dagh
Dit nieu, dit hardt, dit eycken hout?
Het ſchijnt, dat ghy een meulen bout:
Een meulen, ké wat gaet u aen!
Voorwaer het is te veel beſtaen:

Want

Want naer dat ick dit ſtuck bemerck,
Soo gaet ghy wonder vreemt te werck;
Want ſiet ghy hebt ſoo ſlappen ſack
Als offer niet veel in en ſtack,
En 'tgraen dat u te malen ſtaet
Dat gingh wel in een kleyne maet;
Dus ſchoon ghy maeckt' het al tot meel,
Een Queeren waer u noch te veel;
Ghy daerom ſoo ghy my gelooft,
Bedenckt u vrient, en ruſt u hooft,
Of gaet ghy voort, gewis ghy dwaelt,
Want als dit kooren is gemaelt,
(Dat weynich tijts behoeven ſal)
Soo naeckt u niet als ongeval;
Want of u meul' ſal ſtille ſtaen,
Of wel ſy moet ter hueren gaen;
En wat het zy, 'tis beyde quaet,
Dus laet het ſtuck gelijck het ſtaet;
VVant veel beſlaghs en weynigh graen
En kan met reden niet beſtaen.

Truditur dies die
Novæque pergunt interire lunæ.
Tu ſecanda marmora
Locas ſub ipſum funus & ſepulcri immemor ſtruis domos.

Senes inquit, ſpolia opima marinæ Deæ ſuſpendere debent, cũ hac inſcriptione.

Vixi puellis nuper idoneus
Et militavi non ſine gloriâ,
Nunc arma defunctũq; bello
Hunc gladiũ paries habebit.

---- Deſine dulcium
Mater ſæva Cupidinum
Circa luſtra decem flectere mollibus
Tam durum imperijs. Abi
Quo blandæ juvenum te revocant preces. *Horat. lib. 4. od. 1.*

C'eſt choſe auſſi follaſtre de voir le gẽdarme qui va au baſton, que l'amoureux, qui ne peut marcher ſans aide. Franç.

Veel geſchreeus en luttel wolle. Nederd.
Veel vlaggen luttel boter.

La più guaſta rota del carro Ital.
Fa ſempre maggior ſtrepito

Viel geſchrey wenig wollen. Hoogd.
Groſſe woort und nichts dar hinder.

XXX.

Beter by den uyl geſeten, dan met den valck gevlogen.

Hoort eens vrijſters, hoort geſellen,
Want het gaet u beyden aen,
Ick moet u een ſtreeck vertellen
Die ick onlancx heb verſtaen.
Twederhande jonge lieden
Quamen met gelijcken vlijt

Hare

Hare minn' en trouwe bieden,
Aen een vrijſter onſer tijt,
D'eerſte ſcheen een groote joncker,
Hy droegh pluymen opten hoet,
Maer het was een rechte proncker
Alſſer heden menigh doet;
D'ander was een goet geſelle,
Niet te prachtich, of te breet,
Schapen had hy op de ſtelle,
Efter gingh hy ſlecht gekleet;
D'eerſte was vol ſoete grillen,
Dan hy quiſte wat te veel;
D'ander, niet geſint te ſpillen,
Hielt de panne by de ſteel.
't Meysje, dat de grage gaſten,
Meer als met gemeenen praet,
Sach nae haer wel happigh taſten,
Nam het ſtuck in haer beraet:
Maer hoe ſy het overleyde
Van het eerſte tot het leſt,
Wat haer d'een of d'ander ſeyde,
Hoofs en moy dat dacht haer beſt;
Dat had haer de ziel ontſtolen,
Dat verhief ſy boven al,
Sy wou met den ruyter dolen
Hoe het is of worden ſal.
D'ander met ſijn koele ſeden,
Docht haer tam en al te ſtil,
Want ſy ſprack met klare reden,
'Tis een Lanſert, dien ick wil.
Laet een deune queſel leven
By een kluts, een tammen bloet;

Ick wil vry wat ruymer ſweven,
Ick heb al een hooger moet.
Maer als ſy ten langen leſten
Hier op met haer vader ſprack,
Sey de man, tot haren beſten,
Wat hem in den boeſem ſtack:
Kint, dit houſt ghy wel te weten,
Iae te ſchrijven aen den balck,
„ Beter by den uyl geſeten
„ Als gevlogen metten valck.

Nederd. Soo een vyver mocht ghy kieſen
Ghy ſoudt jeugt en vreugt verlieſen.

Ital. *Più val meſtier, che ſparavier*
.i.
Mieux vaut meſtier qu'eſprevier.

Engels. Better ſit ſtil/ then riſe and fall.

Franç. *Mieux ſeul que mal accompagné.*

Nederd. Al te ſcherp maeckt ſchaerdigh.
Hoe meerder bis hoe vroeder water.
Op den wal langs ſepltmen ſekerſt.
Houdt het midde-water.
Beter bloo Jan als doo Jan.

Facilior currentibus quam repentibus lapſus. Lat.

Al te wijs kan niet beginnen / Nederd.
Al te ſot kan niet verſinnen /
Daerom tuſſchen wijs en vroet
Wintmen wel het meeſte goet.

Goede gheſellen ſijn quade hups-houwers.

Maet houdt ſtaet/ te veel is quaet.

Medio tutiſsimus ibis. Lat.

Bon compagnon mauvais mary. Franç.

Mans die bupten vrolijck zijn Nederd.
Zijn in hups wel dickmael pijn.

It is beter to be a oldmans dearling/ as a jongmans wearling. Engels.

Met

Met onwillige honden iſt quaet haſen vangen.

I ou-
d vader
ſpeckt.

Daer woont een vrijſter hier ontrent,
Voor rijck by alle man bekent,
Een hupſe, rappe, fluxe meyt,
Die hares vaders koeyen weyt;
Van leden kloeck, van lijve vol,
Van lippen dick, van koonen bol;

Voor al geſont gelijck een vis,
En groen gelijck het groenſte lis,
En jeugdigh als de maegde-palm,
Int kort' een vrijſter als een ſalm.

Maer dat ick prijſe boven al,
Is, datſe vry wat halen ſal
Als peet-meuy Griet eens wort een lijck,
Want die is uytter-maten rijck.

Ick wou dat Claes, mijn liefſte kint,
Tot haer ſoo was, als ick, geſint,
En dat hy daer eens vryen wou,
Soo kreegh hy wis een rijcke vrou;
Want ſiet de vader van de meyt
Die heeftet my als toe-geſeyt,
Maer Claes is ſoo een vreemden haen,
Hy wil niet eens uyt vryen gaen,
Als daer hy hooffſche kappen vint,
Daer is de joncker toe-geſint.

Maer ſegh doch eens wat iſſet hof?
'Ken houwer niet een brijſel of,
Ick prijſe meer het edel gelt,
Daer nae de gantſche werelt helt,
Dat heeft al vry wat beter aert,
Want daer is datmen wel af vaert.

Maer wat een ſpijt! ſiet, onſe Claes
En wil niet bijten aen het aes,
Want hy veracht ſijn wijſen raet,
Het ſchijnt dat hy ſijn voordeel haet.

Hoe dickmaels heb' ick hem geleyt
Tot by, tot voor, tot aen de meyt,
Maer hy ſtaet ick en weet niet hoe,
Hy ſpreeckt ſe niet, of luttel toe;

Hy geeuwt, en toont met ſijn gelaet
Dat hy daer gants onluſtigh ſtaet;
Hy neemtſe niet eens byder handt,
Hy ſchencktſe noyt een minne-pandt,
Yet aerdighs inde Stadt gekocht,
Of uyt een ander rijck gebrocht;
En offet ſchoon hier jaer-mart is
Hy kooptſe niet een kerremis,
Noch riem, noch ringh, noch moyen douck,
Iae ſellef niet een ſoete kouck;
Hy dicht haer noyt een minne-liet,
Daer in men geeſt en leven ſiet,
En of de ſoete tijt genaeckt
De koele gaſt blijft ongeraeckt;
Hy plant haer noyt een groene mey,
Hy ſent haer noyt een kievits-ey,
Hy brengt haer noyt een jongen haes,
Is dat niet wel een rechte Claes?

Maer noch laet ick het geven ſtaen,
Hoewel het beter is gedaen;
Hy neemt van haer niet eens een ringh,
Een neus-douck, of een ander dingh,
Gelijck de vryers van het landt
Dit dickmael plegen met verſtandt:
Want neemt een geeſtigh jongman wat,
Het geeft hem dickmael dit en dat,
Het maeckt dat hy den naeſten dagh
Met eenen weder komen magh,
Want ſiet de vryer is beleeft
Als hy 'tgenomen weder geeft;
Maer deſe knecht, wat ick hem rae,
En vraegter niet ter werelt nae.

Al hangter ſchoon een roſe-krans,
Hy leydtſe noyt eens aen den dans,
Hy brengt haer noyt eens inden tuyn,
Hy rijdt met haer noyt in den duyn;
Hy gaet met haer noyt in den doel,
Maer blijft geduerigh even koel;
En dat noyt rechte vryers doen,
Hy neemt ſijn af-ſcheyt ſonder ſoen,
Iae ſlaet geen hant ſchier aen ſijn muts;
Is dat niet wel een rechte kluts?

Voorwaer als ick dees grillen merck,
Soo roep ick; ô 'tis plompaerts werck
Dat yemant ſijn geluck verſiet
Als ſich de kanze ſchoone biet!

Nu vind' ick eerſt dat dit bedrijf
Gaet naer de reden van mijn wijf,
Die ſeyt, Ey man houdt u geruſt,
Ons Claes heeft daer geen vryens luſt;
Hy broet wat anders inden ſin,
En wat is doch gedwonge min?
Is niet een vryer over al
Een vry-heer waer hy vryen ſal?
Is vryen niet een vry bejagh
Daer toe men niemant dwingen mach?
Daer waſt geen liefde door gewelt;
Dus laet den jongman ongequelt,
En laet hem ſoecken ſijn geval
Daer hem ſijn herte leyden ſal;
» Men vindt doch noyt de putten goet
» Daer in men water dragen moet.

Hoewel een wey-man ſiet het wilt,
Dat ſachtjens voor hem henen drilt,

Dat

Dat om hem loopt, dat op hem ſiet,
En ſich als aen den jager biet,
Noch efter taſt hy dickmael mis
Indien ſijn Wind' onluſtigh is;
Want jaegt ſijn hont maer uyt bedwangh,
Soo blijft de jager ſonder vangh.

Lat. Invitos boves in plauſtra inducere incommodum.

Nederd. Met onwillige peerden iſt quaet rijdē.

Lat. Invitis equis plauſtrum agere difficile.

Nederd. 't Sijn quade putten daermen 't water in dragen moet.

Lat. Invito beneficium non datur.

Nederd. Al is de vrijſter ſteeg noch wortſe wel de brupt/
Maer wil de vryer niet/ſo is de vrientſchap upt.

Hoogd. Mit unwilligen hunden iſt nicht gut jagen.

Nederl. Venari invitis haud facile eſt canibus.

Hoogd. Wenn der hund nicht luſtig iſt zum jagen/ ſoo reitet er auff dem hindern.

Franç. *Tout par amour rien par force.*

Lat. Quidquid exprimitur grave eſt. *Sen. oct. act.* 2.

Vi quod fit præter naturam eſt. *Ariſt.* 5. *Phyſ. cap.* 3.

Invitum qui ſervat idem facit occidenti. Lat.

Stultitia eſt venatum ducere invitos canes. *Plaut.*

Non extorquebis amari. *Claud.*

Blanditijs, non imperio fit dulcis Venus. *Seneca.*

Omne coactum tragicum habet exitum *Bald. ad l. neque ab initio. C. de nupt.*

Den willigen is goet trecken. Nederd.

Charicles, apud Achillem Statium,

Pater, inquit, divitijs inhians ingratam mihi affinitatem affectat; me miſerum! pecuniæ trador ut uxori mancipium ſim. Lat.

Men dwingt geen menſchē totte trou/ Nederl.
Men lept geen vryers by de mou/
Men paert geē vrijſters tegēs danck/
De lieſd' en wil doch geen bedwanck.

Si quis plura hac de re deſideret videat *Cypræum Iuriſconſultum de ſponſalibus. pag.* 236. Lat.

XXXII.

Om de minne vande ſmeer
Leckt de kat den kandeleer.

Wat nieus, wat wonders, lieve vrient,
Dat u voor al geweten dient;
Siet Spitſaert die ſoo moedigh tradt,
Het trotſte ventje van de ſtadt,
Het fierſte quantje datmen vint,
Dat is tot onſe Trijn geſint,

Tot onſe Trijn dat ronde kloen
Daer heeft hy wonder mee te doen,
Tot onſe Trijn dat plompe ſtuck
Daer in ſtelt hy ſijn gants geluck;
Hy vleyt, hy kuſt, hy ſtreelt de meyt,
Sy is ſijn luſt, gelijck hy ſeyt,
Sy is de kroon van ſijne jeugt,
Sy is ſijn trooſt, ſijn gantſche vreugt,
Hy kan niet leven ſonder haer,
En dat is ſonder twijffel waer;
Want Spitſaert is te wonder kael,
Sijn keucken al te bijſter ſchrael,
Soo dat hy niet ter werelt heeft
Als dat hy nu van hope leeft:
Het is met hem alſo geſtelt
Dat hy nu waegt ſijn leſte gelt,
Want daer van is hy moy gekleet,
En wonder prachtigh uyt-gereet;
Soo hy nu miſt een rijcke bruyt
Soo iſſet met den joncker uyt.
Nu onſe Trijn is wonder rijck,
Men vinter weynigh haers gelijck;
Haer vader was die groote boer,
Die ſtaegh op alle marten voer
Met eygen boter, eygen kaes,
En daerom hiet hy rijcke Faes;
En nademael hy leſtmael ſterf
Soo beurde Trijn alleen het erf,
Vermits ſy was een eenigh kint,
En daerom wertſe nu gemint,
En daerom wertſe nu ter tijt
Van menigh ſteedtſche quant gevrijt;
Want ſchoon al iſſe bijſter plomp,
Al iſſe maer een rouwe klomp,

Noch krijghtſe vryers uyter ſtadt,
Meer als oyt ſteedtſche vrijſter hadt;
Sy is ſoo rijck, ons lieve Trijn,
Dat ſy oock ſchoone ſchijnt te zijn,
Haer gelt dat heeft ſoo grooten kracht
Dat niemant op haer feylen acht.
Het wijt-vermaerde Venus-kint
Is nu niet, als het plach, geſint,
Het let op gelt, en niet op eer,
Ten draegt voortaen geen boge meer,
Ten draegt geen torts, of gulde ſchicht,
Maer ſlechts alleen een gout-gewicht,
En dan een ſtock-beurs boven dat,
En daer mee looptet door de ſtadt,
En daer mee vliegtet door het velt;
Siet wat de vryers heden quelt!
Wat wilt ghy, vrient, in dit geval,
Wat wilt ghy dat ick ſeggen ſal?
„ Siet om de minne van den ſmeer
„ Soo lickt de kat den kandeleer.

Hoogd. Was kan das liebe Gelt nicht thun?

Franç. *Argent ard gent.*

Amour faict moult
Argent faict tout.

Nederd. Om haer gelleken /
Niet om haer velleken.

Amor vincit omnia;
Dat liegſtu ſprack pecunia.
Want daermen niet en vint mijn gout
Daer is de liefde bijſter kout.

Hoogd. Biſtu hur / oder dieb /
Haſtu gelt ſo biſtu lieb.

Nederl. Gelt dat ſtom is
Maeckt recht dat krom is.

In pretio pretium nunc eſt, dat cenſus honores *Ovid.*
Cenſus amicitias, pauper ubique jacet.
Aurea nunc verè ſunt ſæcula, plurimus auro
Venit honos, auro conciliatur amor.

---quid non mortalia pectora cogis *Virg.*
Auri ſacra fames?

Χρυσοῦ λαλοῦντος, πᾶς ἀπρακτείτω λόγος. .i. Griecx.
Auro loquente nihil poteſt quævis oratio.

Il ne

Il ne faut qu'un faux pas pour caſser la boteille.

De
ſaegt,
ie de
eſſche
raegt,
reeckt

My is een teer gelas, dat niet en is te wagen,
My is een brooſe fles bevolen om te dragen,
My is ter hant gedaen een kranck, en tanger vat,
Daer in beſloten light een ſnel, een vluchtigh nat;
Een vocht dat dierbaer is, dat niet en is te kopen
Wanneer het maer een reys aen yemant is ontlopen,
Een nat, een ſeltſaem nat, dat als een rijp verdwijnt
Soo haeſt een laeuwe ſon maer eens daer op en ſchijnt.

Hoe moet ick nu voortaen op alle dingen letten !
Hoe ſeker moet ick gaen ! hoe vaſt mijn voeten ſetten !
Want glipt my ſlechts het been maer eens ter zijden uyt
Soo ligh ick daer bedot, gelijck een vuyle bruyt.
Hoe moet ick nu voortaen voor alle menſchen ſchromen,
Die hier, of ginder ſtaen, die by, of aen my komen !
Want ſoo een dertel wight maer eens hier tegen ſteeckt
Daer is geen twijffel aen, eylaes ! mijn fleſſche breeckt.
Hoe moet ick met beſcheyt mijn gantſche leden ſtieren,
En noyt een los geſicht int wilde laten ſwieren !
Want gaept mijn weeligh oogh en hier en weder daer
Soo is mijn teer gelas geduerigh in gevaer.
Hoe moet ick boven dat my neerſtigh leeren mijden
Van onruſt, van gewoel, van over al te rijden !
Want ſiet ! ick lijde noot al waer ick henen vaer,
Ick drage, lieve vrient, ick drage teere waer.
Hoe moet ick boven al my wachten van te mallen,
Want ſoo ick ſpelen wil, ſoo moet de fleſſche vallen,
En ſchoon die maer en hort, en niet in ſtucken brack,
Noch ben ick evenwel niet ſonder ongemack :
Ach door 'ken weet niet wat ſoo is de geeſt vervlogen,
En wie dit naemaels koopt die iſſer aen bedrogen,
Geloofiet, wie het raeckt, dit ſnel en vluchtigh vocht
Is ſtracx (men weet niet hoe) verdwenen inde locht.
Wat ſal ick tot beſluyt, wat ſal ick vorder ſeggen ?
De reden die ick ſpreeck is niet te weder-leggen,
Sy dient gants vaſt te gaen, en noyt te zijn gewaegt
Die in een teer gelas haer gantſche ſchatten draegt.

ranç. A *tout perdre n'y à qu'un coup perilleux.*

at. Vix continetur honeſtis artibus pudor.

ranç. *Bon œil, bon pied.*

at. Omnia ſunt hominum tenui pendentia filo.

Et ſubito caſu quæ valuêre ruũt.

Nederl. Piet en dienter min gewaegt
Als een teere/ jonge maegt.

Eer is teer. Nederl.

Honoris ſplendorem res tenuis decolorat. Lat.

Fay bonne garde d'une fille. Syr. 26. 13.

Chi ben ſerra, bien apre. Ital.

Flatu pudoris flos levi corrumpitur. Lat.

Fama pudicitiæ admodum res eſt tenella in fœminis.

Nazianz. Car. 3. præcept. ad Virg.

Virgo ſis oculis, ſis ore, atque auribus ipſis
Virgo; nam tribus his facilè eſt decedere recto:
Egregijs tantum pateant ſermonibut aures,
Turpibus & ſtultis claudatur janua verbis.

Prudent. lib. 2. adverſ. Symmachum.

Sunt & virginibus pulcherrima præmia noſtris,
Et privatus honos, nec nota, & publica forma,
Et raræ tenueſque epulæ, & mens ſobria ſemper,
Lexque pudicitiæ vitæ cum fine peracta.

Plaut. Epid.

---- non nimis poteſt
Pudicitiam ſuæ quiſquam ſervare filiæ.

Vt caveant timenda, tuta pertimeſcant virgines.

Dion. l. 37.

Pudicæ eſt, non modò, ut ne quid peccet, ſed ne ſuſpicionem quidem ullam turpem de ſeſe præbeat.

Hieron. ad Salvian.

Tenera res in fœminis pudicitia eſt, &, quaſi flos pulcherrimus, citò ad levem marceſſit auram, levique flatu corrumpitur; maximè ubi ætas conſentit ad vitium.

Een open pot, of open kuyl, Daer in ſteeckt licht een hont ſijn muyl.

De vrouwe van den huyſe ſpreeckt

Hoe dickmael, onbedachte meyt,
Hoe dickmael heb ick u geſeyt
Dat ghy ſoudt letten alle tijt,
Het zy ghy hier of elders zijt,
Dat noyt u ketel open ſtont
Of voor de kat, of voor den hont;

Ick ſeyde, dat een open pot
Den kock gedijt tot ſchand en ſpot,
En dattet altijt qualick gaet
Alwaer de ketel open ſtaet.

Het ſtoff dat uyt den vyere ſtijgt,
Het roet dat uyt de ſchouwe ſijgt,
Een ſleck die van der aerden kruypt,
Een ſeugh die van de muyren druypt,
Een mugh, een vliegh, een vuyle ſpin
Die raeckter op, of valter in,
En dan, het ſlimſte datmen vint,
Soo koomter licht een haſe-wint
Die raeckter met ſijn muyl ontrent,
En ſiet! dan iſſet al geſchent.

Maer ſchoon al ded' ick dit vermaen
Ghy liet den hutſpot open ſtaen,
En al mijn ſeggen galter niet
Tot dat het onheyl is geſchiet;
Nu baet geſchreeuw, noch groot geluyt,
De beſte ſtucken zijnder uyt.
Maer ghy, mijn dochter, die het ſiet
Wat aen dit meyſſen is geſchiet,
Let des te meer op mijn gebot,
En deckt, ey lieve, deckt den pot:
Want offer ſchoon geen hont en koomt,
Noch dienter ander leet geſchroomt,
Want als het ſcheel niet wel en ſluyt
De beſte geur die vliegter uyt.
» Een open pot, een open beurs,
» Een open deur, een open keurs,
» Een open mont, een open kiſt,
» Daer wort gemeenlick yet gemiſt.

Nederl. Schoone lieden en geſcheurde ſchorte-kleeden hebben veel aenſtoots.

Elck ſteeck naer een ſchoone vrou/ als de vogelen na den upl.

Ital. *Chi ha cavallo bianco è bella moglie*
Non è mai ſenza doglie.

Nederl. Een ſwaert / een peert / een ſchoone vrou
Leent niemant upt als met berou.

Hoogd. Daß iſt boß zů hüten daß ieder man gefelt.

La beauté ſert de taborin.

Nederl. 't Slot is qualijck te bewaren daer elck den ſleutel van heeft.

Spaens. *Al que tiene muger hermoſa,*
O caſtillo en frontera,
O viña en carrera
Nunca le falta guerra.

Lat. Formoſa facies muta commendatio eſt.

Spaens. *Viña, y niña,*
Peral y hauar
Son malos de guardar.

Franç. *La vigne & la fille*
Le poirier & febues, aux champs
Sont malaiſé à garder en tout temps.

Nederl. Een ſchoonen roof maeckt een dief.

Franç. *Qui à belle femme & chaſteau en frontiere*

Iamais luy manque debat ny guerre. Franç.

Matura virgo inter eas res eſt quæ ſervando ſervari non poſſunt. Lat.

Puerta abierta, al ſanto tienta. Spa.

.i.

La porte ouverte tente le ſaint.

El aguiero illama al ladro. Spa.

.i.

Le trou appelle le larron.

Occaſio facit furem. Lat.

Ni quien ſe eſcuſe de errar ſi no huye la occaſion. Spaen.

.i.

Perſonne ne peut s'exempter de pecher, s'il n'en fuit l'occaſion.

Dit ſpreeck-woort kan oock ghepaſt werden op de gene die te open van monde zijn.

Een open deur / een open mont
Dat ſepter menigh in den gront. Nederl.

Parola detta è ſaſſo tratto Ital.
Non può mai tornar à dietro.

Wenn daß word heraus iſt / ſo iſt es eines andern. Hoogd.

Ital. *A bocca ſerrata non entra moſca.*
Servo d'altrui ſi fa
Chi dice il ſuo ſecreto a chi non ſa.

Nederl. Swijgen is kunſt /
Klappen maeckt ongunſt.

Chi parla ſemina, chi tace ricoglia. Ital.

Chi poco conſidera, preſto parle. Ital.
Niun tacer fu mai ſcritto.

Tot beſlupt van delen/ bidde ick den leſer / dit quaet exempel tot goet te willen gebruycken:

Als vveligh Lijsje giſter nacht
Een baſtaert kint had voort-gebracht,
Mits ſy int kraem ontijdigh viel
Al eerſe feeſt of bruyloft hiel;
Een oudt, een vvijs, een deſtigh man
Die gaffer deſe reden van:

» *Een vvijngaert dichte by de ſtadt,*
» *Een boom met freuyten aen den padt,*
» *Een ſlot dat op de grenſen ſtaet,*
» *Een vvijf dat veel laveyen gaet,*
» *Een ſchoone, jonge, vlugge maegt,*
» *Gekuſt, geleckt, geſtreelt, gevraegt,*
» *Zijn dingen die een handigh man*
» *Met toeſien niet bevvaren kan.*

XXXV.

On ne peut decrotter ſa robbe ſans emporter le poil.

De franſche vrijſter ſpreeckt

Och! hoe ben ick nu bekladt
Van te drillen door de ſtadt;
Och! hoe ben ick nu begaet
Van te loopen achter ſtraet;
Och! hoe ben ick nu geſtelt
Van te ſpelen in het velt;
Komt nu, vrijſters, die ick ken,
Soo ick u geſpele ben,

Seght

Seght wat my te doene ſtaet,
Want ick ben hier buyten raet,
Mits dat ick ſoo ſchroom en ſchrick
Van dit aengebacken ſlick;
Snijd' ick't uyt, ſoo iſt een gat;
Waſch ick't kleet, ſoo wortet nat,
Droogh ick't dan, ſoo wortet vael,
Wrijf ick't hart, ſoo wortet kael;
Worter oock niet toe-gedaen
Ach! ſoo blijft de plecke ſtaen,
En dat vougt geen vrijſter wel,
Maer een vuyle morſe-bel:
Voor beſluyt, ick ſtae bekaeyt
Hoement went, of hoement draeyt;
Leert dan, maeght, uyt dit geval,
Dat u dienſtigh weſen ſal.
Loopt niet dickwils over ſtraet,
Wenſt ghy niet te zijn begaet;
Loopt niet dickwils door de Stadt,
Wenſt ghy niet te zijn bekladt;
Loopt niet dickwils ooſt en weſt,
'tHuys, ô vrijſters, is u beſt.
Dan noch ſooder yemant gaet
Over wegh, of over ſtraet,
Over zee, of over lant,
Over kley, of over ſant,
Over hil, of over klip,
Met een wagen, of een ſchip,
Siet! dit ſtel ick voor een wet,
Kinders houdt u zieltjens net.

Senec. Redire nescit cum perijt pudor.

Plaut. Ego illum perijsse puto cui perijt pudor.

Hoogd. Ehre/ glaube/vnd auge leidē keinē schertz.

Lat. Quo tibi forma puer si non revocabilis unquam,
Cessit ab ore pudor?

Omnia si perdas famam servare memento,
Quâ semel amissâ posteà nullus eris.

Nederl. Wie sijn pap stoet en kanse niet al op rapen.

Lat. Etiam sanato vulnere cicatrix manet.

Nederl. Die in een quaet gheruchte komt is half gehangen.
Eer is teer.

Lat. Honoris splendorem res tenuis decolorat.

Symach. Scio virtuti cognatum pudorē.

Deprehensus ut pudor est, ferè amittitur. Lat.

Vel falsâ opinione gravabitur pudor;
Pudica non est, fama pudicam quam negat.

Syr. 3. 7 Gaept niet alomme inder stadt / ende en loopt niet dooz alle hoecken.

Rarò vaga virgo pudica est. Lat.

Sic statue, quidquid statuis, ut causam tuam Senec. Her. fu
Famamque in arcto stare & ancipiti scias.

Melius est nomen bonum, quam divitiæ multæ: *Item* super argentum & aurum gratia bona. Prou. 2.

Curam habe de bono nomine, hoc enim magis permanebit tibi, quam mille thesauri pretiosi & magni. Eccl. 4

Non vitium tantùm, sed quæ vitiosa videntur
Hæc quoque, si sapias, hæc quoque, virgo, fuge.
Nec satis esse puta, si mens tibi conscia recti,
Tunc quoque cum mens est integra, fama perit.
Saucia nux aliquâ si parte putamina perdat,
Postea, quidquid agas, semper hiatus erit;
Si pereat miseris semel integra fama puellis,
Lædaturve sacer virginitatis honos,
Tu licet inde velis famæ sarcire ruinam,
Non iterum veniet, qui fuit ante, decor.
Obducas licet usque cutem, manet usque cicatrix,
Vtque tegas, semper vulnera vulnus habent.

La brebis trop apprivoiſée De chacun agnel eſt tettée.

Hoort, jonge vrouw, en teere maeght,
Een ſpreucke die hier dient gewaeght,
Om dat haer leer by alle man
V nut en dienſtigh weſen kan:
Al iſſet dat een ſoet gelaet
Aen alle vrouwen geeſtigh ſtaet,
En dat beleeft en ſpraeckſaem zijn
V çiert gelijck een ſonne-ſchijn,

Vrien-

Vriendinnen, des al niet te min
Soo bindt u geeſtigh weſen in,
En maeckt dat niemant oyt te vry
Of met u ſeer gemeenſaem zy,
Want 'twort niet ſelden vreemt geduyt,
En 'tvalt oock dickmaels qualijck uyt.
Siet, als het ſchaep is al te tam
Soo koomter menigh dertel lam,
Soo dickmael als het maer en dorſt,
Het oytjen vallen aen de borſt,
En ſuygt daer ſtout en onbeſchroomt
Schoon hem de mam niet toe en koomt.
Wat dient hier vorder op geſeyt?
» By wijſe lieden kort beſcheyt.

Hoogd. Wer ſich unter die kleien miſcht/ den freſſen die Sauw.

Wer unter die banck will / den ſtößt man baldt darunter.

Nederl. Goet koop vleps dat krijgt de hont.

Lat. Parvo emptas carnes canes edunt.

Hoogd. Eſel wil jederman reiten.

Lat. Amabilitati cum pudore haud convenit.

Nederl. Alle mans vrient/ menigh mans geck.

Ital. *Il troppo converſar partoriſce diſpregio.*

Franç. *Choſe accouſtumée n'eſt pas priſée.*

Fille trop veue, robbe trop veſtue, Franç.
N'eſt pas chere tenue.

La choſe guere veüe
Eſt chere tenue.

Fille trop mignarde
Devient paillarde.

Nimia familiaritas contemptũ parit. Lat.

Τὸ σπάνιον τίμιον. .i. Griec

Quod rarum, carum. Lat.

Nulli te facias nimis ſodalem
Gaudebis minus & minus dolebis. *Martial.*

Die

Die een ſchoone kat heeft, en dient gheen bont-wercker in huys te brengen.

Een man had in ſijn huys een hoop van jonge maegden
Die menigh jongh-geſel met allen wel behaegden;
Dies quã de ſteedſche jeugt daer meeſt dẽ gantſchẽ dach,
En nam daer ſoet vermaeck, gelijck de jonckheyt plach;
Van allen waſſer een, die inde vreemde landen
Een leven had geleyt als buyten alle banden,
Geen meyt en woonter by die niet een fellen ſtrijt
Die niet een harden ſtorm, op haren maegdom lijt;

Hem was oock even doen een baſtaert kint geboren,
En, nae den rechten eyſch, ten vollen op-geſworen,
Hier ſprack hy dickmael van, oock met een vollē mont,
Als of het ſlim bejagh hem wel en eerlijck ſtont;
De vader letter op, en heeft hem waer genomen,
Als hy hem weder ſagh ontrent ſijn dochters komen,
Hy beet hem in het oir: Verſiet u, goede vrient,
My dunckt dat u beleyt ons dochters niet en dient.
De Quant hierom geſtoort, en wonder ſeer gebeten,
Wou ſtrax, en eer hy gingh, hier van de reden weten,
Hy ſeyt 'ken weet niet wat, en weyt geweldigh breet,
De vader, hart geperſt, die gaf hem dit beſcheet:
Wie ſchoone katten heeft die moet geduerigh mercken
Op gaſten af-gerecht om in het bont te wercken,
Want die van 't ambacht is, en ſiet een aerdigh bont,
Tis vreemt, ſoo hy het laet als hy het eertijts vont.

Nederl. Die met boſſen te doen heeft moet ſijn hoender-hot ſlupten.

Franç. *Qui à affaire à gens de bien*
Il n'a ſe ſoucier de rien
Mais ſi tu hantes le renard
Il le faut voir de toute part.

Ital. *Chi ha il lupo per compare porte il can ſotto il mantello.*

Chi è in diffetto
E in ſoſpetto.

Lat. Cum vulpe vulpinari.

Ital. *Chi ha la volpe per commure porti la rete à la cintola.*

Hiley hile boſar. .i. Turck

Fraus fraudem diſtruit,

A carne de lobo
Diente de perro. Spaen

Wer ſeine finger zwiſchen angel vnd thür ſteckt/ der klemmet ſich gern. Hoog

Wer ſich zwiſchen ſtroh vnd fewr legt/ der brennt ſich gern.

On ne doit pas mettre le doit entre l'eſcore & le bois. Franç.

Alterius perdet pudorem, Quiſquis amiſit ſuum. Lat.

La ſtop-

La ſtoppa non ſta bene appreſſo il fuogo.

EEn vrijſter van haer eerſte jeught,
Haers ouders luſt en hooghſte vreught,
Die bad haer moeder om verlof
Te rijden naer een buyten-hof,
Te varen naer een boere-feeſt,
Om ſpeel te leyden haren geeſt,
En met de vryers, haer bekent,
Te doen gelijck men is gewent:

De moeder heeft de jonge maeght
Op alle saecken onder-vraegt,
En naer het stuck was over-leyt
Soo heeftse dit haer aen-geseyt:

Neen kint, dit spel en dient u niet,
Want malle vreugde baert verdriet, a
Ick heb dit eertijts meer gesien,
Ick weet al watter kan geschien,
Ick weet wat vryheyt datmen nam
Wanneer het heck was van den dam.

Siet, als de jeugt speelt op het lant,
Dan springhmen bijster uyten bant,
Men raester dickmael nachten langh,
Ten minsten tot den hanen sangh,
Men maeckter licht een mengel-bedt, b
Dat is geseyt, een maegden-net,
Daer licht een duyve sonder gal
Haer beste veeren laten sal.

Ick prijse daerom, als de jeught
Gaet buyten om haer soete vreught,
Dat vry dan yemant van ontsagh, c
En diemen jeught betrouwen magh
Zy by, en aen, al waermen gaet,
Om 'tspel te houden inde maet;
Want anders, „ mallen sonder dwangh
„ Dat neemt gewis een quade gangh.
„ Als vyer en stroo te samen koomt
„ Wat onheyl dienter niet geschroomt?
„ Want schoon het raeckt maer aen den kant,
„ Een voncke maeckt een vollen brant,
„ En dat gebeurt, men weet niet hoe,
„ En 'tklimt in haest tot boven toe,
„ Want als het vyer is aen het gaen
„ Dan isser veel geen houwen aen,
„ En schoon men blust het naderhant
„ 'tBlijft swart al waer het heeft gebrant.

a *Risus profundus parit lachrimas*

b Anders; een kermis-bedt.

c *Vn grand chapperon* so mē in Vrāck-rijck seyt.

Nederl. Vper by werck/ ontsteeckt haest.

Eraſm. adag. Ignis ad torrem.

Ignis ad naphtam.

Ital. *La ſtoppa non ſta bene appreſſo il fuogo.*

Hoogd. Wo fewer vnd ſtroh bey einander iſt/ da brennets gern.

Nederl. Van een vonckie barrent een hups.

Van kleyn hoomtmen tot grooter.

Franç. *Petite eſtincelle, engendre grand feu.*

Ital. *La commoditá fa l'huomo ladro.*

Franç. *Du petit vient on au grand.*

Syrac. 2. De parva ſcintilla magnum ſæpe incendium.

Ital. *Di picciola favilla ſpeſſo naſce un grand fuogo*

Lic. Omnium rerum principia parva ſunt, ſed ſuis progreſſibus uſuque augentur.

Vne follie eſt toſt faicte. Franç.

Pythagoras dicebat aurum igni, auro fœminas, viros fœminis probari. Lat.

Vbi eſt amor, liberq; ibi exulat pudor.

Facillimè ignem naphta è proximo attrahit

Periculoſum ignem admovere ſtramini.

Vitare peccatum eſt vitare occaſiones peccati.

Ni ſon ſeguras centellas quando ay materia diſpueſta. .i. Spaens.

Les eſtincelles ne ſont ſeures quand il y à matiere diſpoſée, qui en eſt proche.

Pour concluſion.

Vn train ne doit aller par païs ſans barbe blanche. Franç.

Syr. 9. 5. *Ne regarde point curieuſement la jeune fille, que tu ne trebuſches.*

Verſ. 8. *Detourne ton œil de la femme qui eſt belle, & ne conſidere point autrement la beauté de celle qui n'eſt point tiene.*

Verſ. 9. *Car pluſieurs ont eſté deceus par la beauté de la femme, & par icelle l'amour eſt enflammé comme le feu.*

Syr. 23. 22. Wie in de luſt ontſtehen is/ die is als een brandende vper / ende en houdt niet op tot dat hy hem ſelven verbrande.

Syr. 21. 2 *Fui devãt le peché comme devãt un ſerpẽt, car ſi tu en approches il te mordra.*

Prov. 6. 27. *Quelque un peut il prendre du feu en ſon ſein ſans que ſes veſtemẽts bruſlent? quelque un cheminera-il ſur la braiſe ſans que ſes pieds ſoient bruſlez? ainſi en prend il à celuy qui entre vers la femme de ſon prochain; quiconque la touchera ne ſera point innocent.*

Hieron. Liberiores intuitus, attactus, oſcula, collocutiones familiares ſunt percuntis virginitatis, & jam morituræ principia.

A gatto che lecca ſpiedo, non gli fidate arroſto.

DE katte leckt het ſpit; wat ſouſe niet bedrijven
Indienſe ſlechts alleen mocht in de keucken blijven?
Ghy daerom, ſnege meyt, ſiet dat ghy by 'tgebraet
Geen katte ſonder wacht, geen gragen kater laet.
'Ken mach, ô Roſemont, geen ſnode linckers velen
Die met u kamer-maeght ſoo los en dertel ſpelen:
Ey! wat ick bidden mach, betroutſe niet te veel,
Een rat die ſemels eet, en dient niet by het meel.

præmiſſa

Claud. 4. on.	--- præmissa futuris Dant exempla fidem.	Nemini fidas nisi cum quo modium salis absumpseris.	Lat.
Nederl.	Door 'tvertrouwen verloor 'tmeysje haer maegdom. Niemant wort lichter bedrogē/ als die veel vertrout.	*Innanzi che si conosca un amico, besogna mangiar un moggio di sale.*	Ital.
Lat.	Fide sed cui vide.	*Pazzo è, che si fida in finti visi.*	
Nederl.	De katte die 'tspit leckt en moetmen 'tgebraet niet vertrouwen. Die licht vertrout wort licht bedrogē.	*Chi è reo, & buono è tenuto* *Può fare il male, & non è creduto.*	
Hoogd.	Traw wol / reit das pferd hinweg. Sihe für dich / trewe is mißlich.	Sulcken vrient mocht ghy betrouwen 't Soud' u al u leven rouwen. Houdt dan vast dat yeder vrient Niet altijt betrout en dient.	Nederl.
Lat.	Nusquam tuta fides.	Nervi & artus sunt sapientiæ, non temerè credere.	Lat.
Ital.	*Chi troppo fida, spesso grida.* *Chi tosto crede, tardi si pente.*	*Non ti fidar, che non sarai gabbato,*	Ital.
	A gatto che lecca spiedo, non gli fidar arresto.	*Non è ingannato, se non chi si fida.*	
	A can che lecca cenere, non gli fidar farina.	*Da chi mi fido, mi guardi Dio* *Da chi non mi fido, mi guarderò io.*	
Turcks.	*Etick hat itme khimseie, madamkhi khueleile tusin almajaßin.* .i.	Nemo credat, nisi ei quem fidelem putat.	Cic.

Ick vveet hier by een droeve maeght
Die haer van deesen die beklaeght,
Sy singt hier van een treurigh liet,
Doch ick en kan de vvoorden niet,
Maer vraeghter yemant nae den sin?
Dit vers dat koomter dickmaels in:
Om dat ick linckers heb gelooft
Soo is mijn beste pandt gerooft.
VVel let dan, let, ô soete jeught,
VVien dat ghy recht betrouvven meught.

De

De kanne gaet ſoo lange te water, totſe eens breeckt.

De vrijſter ſpreeckt

Ick hebbe menighmael, ick hebbe lange dagen
Hier water in geput, hier water in gedragen,
Hier water in gepompt, en weder uyt gedaen,
En tot op heden toe, ſoo iſſet wel gegaen;
Maer hier in dit geweſt, daer komen raeuwe gaſten,
Die my en mijns gelijck niet laten aen te taſten;
En in het naeſte dorp daer woont een groote jeught,
Daer is dan alle daegh, daer is de wilde vreught:

Ick weeligh uyter aert, en tot het ſpel genegen,
Quam mede by den hoop om ſoete jock te plegen;
Ick kloſte nu en dan twee kruycken tegen een,
Maer 'twas te veel beſtaen voor ſoo een weecken ſteen:
Want onder dit gewoel, een onbeſuyſde jongen
Koomt loopen uyt het dorp, en tegen my geſprongen,
Die ſtoot te bijſter hart, ſoo dat mijn kruycke leeckt,
Die ſtoot noch andermael, ſo dat mijn kruycke breeckt.
Daer liggen nu eylaes, daer liggen nu de ſcherven,
Dies moet ick (wat een ſpijt) mijn eerſte vreugde derven;
Want, boven dat het leet my inde ziele treckt,
Soo word' ick noch, eylaes! van alle man begeckt;
Hier ſtae ick nu en kijck met twee beſchaemde kaken,
Onſeker hoe te doen, of wat te ſullen maken;
Ach! waer ick 't ooge keer, of waer ick henen gae
Daer wijſt my al het volck met ſpitſe vingers nae:
Koom ick nu weder t'huys, hoe ſal mijn moeder kijven!
En ſoo ick niet en gae, waer ſal ick konnen blijven?
Waer ſal ick ſeker zijn? Wel, die mijn ſchande ſiet
O! leert een nutte les, en dat uyt mijn verdriet:
Geſpeulen weeſt beſorgt voor uwe water-kruycken,
De beſte van den hoop die hebben weecke buycken;
Het is een ſeecker woort, daer oock de reden ſpreeckt,
De pot gaet nae de put tot ſy ten leſten breeckt.

---

gels. The pot goth ſo long tho the water til at aſt it commeth broken hom.

Ing. *Tant va la cruche à l'eau que la hanche y demeure.*

Tant va le pot à l'eau qu'il briſe.

logd. Der krug gienge ſo lang zur buch
Biß er zu leſt zerbruch.

Der krug gehet ſo lang zum brunnen biß das er bricht.

Tanto va la ſecchia al pozzo che vi laſcia il manico. Ital.

De kanne gaet ſoo lange te water totſe eens breeckt. Nederl.

Conſumitur peccando ſæpius pudor. Lat.

Tanto va la capra al caulo, che vi laſcia la pelle. Ital.

— Poſticâ pungit amarus amor. Lat.

Als de pere rijp is soo valtse geerne int slick.

De Bogertman spreeckt

Ist niet een spijtigh dingh! de schoonste van de peren,
Die ick nu langen tijt van yeder sagh begeren,
Die ick soo menighmael soo boven maten prees,
Die yder een belough, en met den vinger wees,
Ach! die is van den boom, en in het slick gedropen,
En light nu van de sleck en van de pier bekropen,
Die is soo ongesien, dat wie het ooft genaeckt
Stracx metter herten walgt, en metter kelen braeckt;

Wat

Wat heb ick onse Trijn al over langh geleden,
Verscheyde mael geseyt (en vry met groote reden)
Dat sy de schoone vrucht te lange weder-hiel,
Dat sy de rijpe peer sou plucken eerse viel;
Maer of ick heb gesmeeckt, dan of ick heb gekeven,
Daer was geen seggen aen, het isser by gebleven;
Mijn reden, mijn gesmeeck, mijn bidden galter niet,
Nu leydtse daer bedot gelijck een yeder siet.
Noch ben ick even soo met onse Fy gevaren,
Dat was een fluxe meyt van ses-en-twintigh jaren,
Vet, lijvigh, wel geborst; de buerte waegder van,
En riep my dickmael toe, haer dient een rustigh man.
En schoon ick dese saeck oock dickmael heb gedreven,
Mijn wijfen heeft haer noyt tot reden willen geven,
Sy rieper tegen aen; Het is noch al te vrough,
Beydt tot een ander jaer, dan isset tijts genough:
Ick sweegh om vredes wil, en lietet henen sleuren,
Maer bloet, gelijck ick ben, ick moetet nu betreuren;
Want Fy die heeft gepopt met Iorden onsen knecht,
Daer staet nu Trijntje moer en siet geweldich slecht.
Wel leert, ô Bogert-man, op uwe boom-gewassen,
Leert vaders, als het dient op uwe dochters passen,
Want die uyt onbescheyt hier op geen acht en slaet,
Beklaeght hem menighmael wanneer het is te laet:
Siet! als de pere bloost dan plachtse licht te vallen,
En als de vrijster rijpt soo wiltse veeltijts mallen;
Dus wilt ghy van verdriet en schande zijn bevrijt,
Vent vent dit weecke freuyt, en dat te rechter tijt.

Franç. *Qui à des filles est tousiours berger.*
Ital. *Fille da maritare*
Fastidiose à gardare.
Nederl. Grijpt alst rijpt.

Fructus defluunt, si maturi sint. Lat.
La poire chet quand elle est meure. Franç.
Quando il pero è maturo, convien Ital.
che cada.

Nederl. Als de pere rijp is / soo valtse gheerne int slick.

Franç. *La poire chet quand elle est meure.*

Ital. *Molte volte gli megliori pere cadono in bocca à gli porci.*

Franç. *œuf mollet, pain prest.*

Ital. *Quando la capra perde il passo convien che cada in bocca à cani.*

Nederl. Een versotte dochter / ende een dronckken vrouw zijn twee open deuren.

Franç. *Il ne faut pas faire grenier des filles.*

Ital. *Fanciulla à tiempo non maritata*
Spesso si marita caualcata.

Wan ein jungfrauw reift ist / so hett sie gern ein mann. Hoogd.

Die dinghen moetmen doen / of sy doen t haer selven : sijn staet maecken / sijn dochter upchouwen / en sijn hinderste wissen. Nederl.

Virgo nubilis rugas aniles ne exspectet nocuit differre paratis. Lat.

Een rijpe peer
Valt licht ter neer. Nederl.

Femine vino è cavallo Ital.
Marcantia di fallo.

Een vlop in de son /
Een aep op een ton /
En een stoute maeght /
Siet desen hoop
Tijd opte loop
Doch ongejaeght. Nederl

Syr. 42. 9 Een dochter die noch onberaden is / die maeckt den vader veel waekens / ende het sorgen voor haer beneemt hem veel slaeps / dewijle dat sy jonck is / dat sy mochte verouden : ofte wanneer sy eenen man krijght / dat hy haer mochte gram worden.

Syr. 26. 14. *Prend garde sur celle qui à lœil hardi & ne t'esbahi point si elle forfait contre toi.*

Syr. 7. 25 *Marie ta fille & tu auras faict vne grande besogne. Mais donne la à un homme entendu.*

Iov. Pont. Ni matura legas postmodo poma cadunt.

La bona

La bona fama è comme il Cipreſſo quando una volta è tronco non rinverde mai piu.

De ijſter eeckt

Ick ben in mijn gemoet hier beſigh aen te ſchouwen
Een boom, een jongen boom, die neder is gehouwen,
Een gaef Cypreſſen hout, dat anders is geſtelt
Als hier of elders zijn de boomen van het velt;
Iſt niet een ſelſaem dingh? de boom is neer geſlagen
Niet in ſijn dorren tijt, maer in ſijn beſte dagen,

En efter, hoe het gaet, of wat de lieden doen
De ſtam is ſonder loof, en wort niet weder groen;
Nu overlegh ick vaſt waer op dit is te duyden,
En watmen leeren mach van boomen ofte kruyden;
En ſiet! als ick ter deegh ontſluyte mijn verſtant,
Soo ben ick even ſelf, gelijck als deſen plant:
Maer waerom dus bedeckt? ey! laet ons klaerder ſpreken,
Ick wil aen deſe plaets ontdecken mijn gebreken,
Ick wil eens over-ſlaen hoe ick eens neder viel,
En klagen mijnen noot aen mijn bedroefde ziel.
Eylacen dwaeſe maeght! ick hebbe my vergeten;
En dat was metter tijt van alle man geweten,
Siet daer een groot verdriet; mijn eere was bevleckt,
En ick was boven dat van alle man begeckt;
Daer gingh ick treurigh heen bedruckt in alle ſinnen,
Doch echter hield ick vaſt ick ſoudet overwinnen;
Dies ſchoud' ick alle vreugt, uyt enckel herten-leet,
Ick drough een minder kant, en vry een ſlechter kleet;
Ick gingh my, boven dat, van alle feeſten bannen,
Ick had gelijck een ſchrick van alle jonge mannen,
Ick gingh ſeer weynigh uyt, ten was dan nae de kerck,
Maer des al niet te min het was verloren werck;
Al wat ick heb bedacht, of in der daedt begonnen,
'Ken hebbe niet een ſier, 'ken hebbe niet gewonnen;
Hoe ſedigh dat ick gae, eylaes! de quade faem
Die krijt my leelijck uyt, en geeſſelt mijnen naem.
Het keert my al den rugh dat my wel eer beminde,
En wie my eertijts ſocht, die vlucht gelijck een hinde,
Een yeder gaet te rugg' die van mijn ſaecken weet,
Gelijck een reyſend' man die op een padde treet.
Van vryers, geen gewagh; maer ſlechts een kackelacker
Die ranſt my ſomtijts aē, en maeckt mijn droefheyt wacker.
Geſpelen, tot beſluyt, ick ben, en blijf, eylaes!
Een plante ſonder loof, een druyve ſonder waes:

Dies

Dies roep ick tot de jeught, O maegden, reyne dieren,
O let op u beroup, en hoe het is te vieren,
Want raeckt ghy maer een reys u roem u bloemtjē quijt
'Tis al om niet getreurt, ten wast te gener tijt.

---

at. Contumelia est, tametsi rapta virgo reddita est.

ngels. He that hath an ill name is halfe hangd.

al. *Vesse riscaldare, è serva vi tornata non fu mai bona.*

ranç. *Touſiours ſent le mortier aux aulx.*

Iederl. Verloren eer
Keert nimmermeer.

n. Redire nescit cum perijt pudor.

laut. Ego illam perijsse puto cui perijt pudor.

Læsa pudicitia deperit illa semel. Lat.

Maegden eer
Is wonder teer. Nederl.

Eens vergaen wast nimmermeer.

Wann ein mal ein katz einen vogel frißt so muß sie allweg hören: katz vom vogel. Hoogd.

Bona conscientia opus propter Deum, bona forma propter proximum. *Auguſt.*

Virgineum Cajeta decus dum laudat alumnæ
Virginitas ubi sit Lydia scire cupit.
Dum, magè suspectum ne consulat, illa, veretur,
Exiguam nutrix pyxide claudit avem,
Hoc cape, Virginitas latet hîc ait. arca repentè
Vt stetit in thalamo sola puella patet.
Vix benè tegmen hiat, volat irrevocabilis ales.
Hei mihi! Virginitas dum reperitur abit:
Hei mihi! Virginitas non est reparabilis arte,
Nec redit ad dominam Virginitatis honos.

Terentius Adelph. 3. sc. 2.

Pejore res loco esse non potest quam in hoc in quo nunc sita est.
Primum indotata est; tum præterea quæ secunda ei dos erat
Perijt, pro virgine dari nuptum non potest.

Le ser-

Le ſerment faict ſur l'autel de plumes s'en va au vent.

De Vrÿſter ſpreeckt:

Hoe dan! ſoudt ghy my verlaten,
Die ghý eertijts hebt bemint?
Hoe! ſoudt ghy my konnen haten,
Die tot u ſoo ben geſint:
Neen, ick kan het niet geloven,
Ick en kan het niet verſtaen,

Dat

Dat ghy soudt mijn eere roven,
En dan elders minnen gaen.
Hebt ghy my niet meenigh werven,
Even met een rijp beleyt,
Op u leven, op u sterven,
Vaste liefde toe-geseyt?
Hebt ghy my niet trouw gesworen,
Hooger als ick seggen kan?
Heb ick u niet uytverkoren
Even tot mijn echte man?
Hebt ghy my niet schrift gegeven,
Dat ick als u weerde vrou,
Dat ick al mijn gantsche leven
Aen u zijde slapen sou?
Godt en wil het niet gehengen
Dat ghy soudt meneedigh zijn,
Dat ghy my soudt willen brengen
Vande blyschap in de pijn:
Maer voor al moet u bewegen
Dese vrucht, u eygen kint,
Dat heb ick van u gekregen
Doen ghy tot my waert gesint,
Dat heb ick van u ontfangen,
V ter liefde, beste vrient,
Doen ghy, met een groot verlangen,
Van mijn maeghdom waert gedient;
Doen ghy my eens pleegt te stellen
By de schoonste van het landt,
Doen ghy my eens pleegt te quellen
Om dit eygen minne-pandt;
Siet doch eens sijn geestigh wesen,
Siet eens hoe het op u kijckt,
Siet! ghy zijter in te lesen,
Siet eens hoe het u gelijckt:

Wel dan, mach ick yet verwerven,
Eert, die ghy eens hebt gemint,
Anders moet ick hoere ſterven,
En u vrucht een hoere-kint.

De Vryer antvvoort.

VVat ſal deſe ſloor beginnen?
Wat begeert de ſlechte duyf?
Kint gaet elders, wildy minnen,
Ick u trouwen? wat een ſtruyf!
Heb ick met u liggen mallen,
Sprack ick ſomtijts wonder ſtijf,
Dat en acht ick niet met allen,
Het en was maer tijdt-verdrijf;
Woorden die de vryers ſpreken
Zijn beleeft en honich-ſoet,
Doch ten zijn maer minne-treken
Daermen noyt op achten moet.
Wat de jongmans oyt beloven
Op den autaer van de min,
Dat is mettet daedt verſtoven,
Als ſy hebben haren ſin:
Eeden die de minnaers ſweeren
Midden in het ſachte bedt,
Zijn veel lichter als de veeren,
Daer en dient niet op-gelet;
Kint, die vliegen met de winden
Lichter als een lichte pluym,
Daerom zijnſe niet te vinden,
Want ſy ſmelten, als het ſchuym.
Heeft de penne wat geſchreven
'tHert en heeftet niet gevoelt,
'tWort van't laken uyt-gewreven
Als men in het bedde woelt.

Mach

Mach ick bidden, houdtet briefjen,
Want het u noch dienen kan,
Gaet, ey gaet toch, ſoete liefjen
Maeckter ſuycker-huysjens van;
'tSuycker ſal te paſſe komen
Als ghy 'tkint ſijn papjen koockt,
En het briefjen dient genomen
Als ghy dan een vyertjen ſtoockt;
Die een kint by vrijſters telen
Hebben voor haer moeyte niet,
'Tis een popj' om met te ſpelen,
Voor een die haer maegdom liet;
'Tis de ſoete maeght geſchoncken
Voor haer maegdelicke blom,
Sy mach vry daer mede proncken,
Sy mach dragen haren roem,
Sy mach ſeggen, t'haerder eeren,
En vertellent alle man,
Datſe niet en hoeft te leeren,
Datſe nu het ambacht kan.
Wegh dan Heyl met al u klagen,
Wegh met al u mallen praet,
Noyt en ſal my kint behagen
Daer geen bruyloft voor en gaet.

Nederl. Eeden van ſchippers / en beloften van vrijers / en zijn maer wint als de noot over is.

Brieven van lieven zijn met boter beſegelt.

Vrijers eeden en minne klachten
En moetmen niet als grillen achten.

Gricex. Ἀφροδίσιος ὅρκος ἐκ ἐμπίνιμος.

Venereum jusjurandum non punitur Lat.
Id dicunt, & putant venerei nepotes.

Nemant met beloften aſen Nederl.
Is een hemel voor de dwaſen.

Dal detto al fatto Ital.
E un grand tratto.

Franç. *Du dict au faict c'est un grand traict.*

Hoogd. Gereden vnd halten ist zweierley.

Schöne wort fullen den sack niche.

Lat. Pollicitis dives quilibet esse potest.

Nederl. De slechte sloor
Sp mepnde te winnen / en sp verloor.

Franç. *Paroles de soir sont de coustume*
Aussi legers comme la plume.

Lat. --- Amans si quid cupido promittit amanti
In vento & rapidâ scribere oportet aquâ.

Nederl. Eedt van die mint
Is niet als wint.

Franç. *Propos de soir le vent emporte.*

Nederl. Een vyers eet
Is maer een gril /
Want tis hem leet
Krijgt hy sijn wil.

Les serments qui se font sur l'autel de plumes s'en volent avec le vent. Franç.

Il est bien pauvre qui n'a que promettre.

Promettre non è dare Ital.
Ma per matti contentare.

.i.

Promettre sans donner Franç.
Est fols reconforter.

Viel gelöben / en weynig geben / Hoogd.
Macht die narren in freuwden leben.

Beaucoup promettre & rien tenir Franç.
Faict fols en esperance tenir.

Wat Venus voeght dat schepdt de lilippel. Nederl.

Seggen en doen zijn twee.

Horatius de tali juramento.

Ridet hoc, inquam, Venus ipsa, rident simplices nymphæ.

Tibull.

Perjuria ridet amantum
Iuppiter & ventos irrita ferre jubet.

Callimachus.

Iuravit, verum vulgò dicunt in amore
Quod juras aures non penetrare Deûm

Ovidius.

Iuppiter ex alto perjuria rldet amantum
Et jubet æolios in freta ferre nothos.

Een

Een rupſe op een kool, Een hoere in een huys.

G hy die oyt hebt geſien wanneer de koolen groeyen,
En dat het gul gewas is veerdigh om te bloeyen,
Wat dan de rupſe doet ontrent het weeligh kruyt,
Gaet let op haer bedrijf, en treckter leeringh uyt:
Waer oyt het vuyl geſpuys maer eens en heeft gekropen
Daer is het innigh mergh in haeſten uyt-geſopen,
En waer het leelick dier den beck maer in en druckt
Daer is in korter tijdt het leven uyt-geruckt:

Haer vroylick groen begint van ſtonden aen te quelen,
Vermits het niet en houdt als ſlechts de bloote ſtelen,
De waſdom is gedaen, de jeught die is te niet,
Soo dat het yder deert, al die het maer en ſiet;
Hier dient nu, teere jeught, met ſinnen overwogen
Wat leer-ſtuck over langh hier uyt de Wijſe togen;
Een hoer in eenigh huys die is de rups gelijck,
Sy maecktet al beroyt, al waſſet eertijts rijck,
Al watſe maer genaeckt dat is terſtont gegeten,
Daer is van ſtonden aen het leven uyt-gebeten,
Al zijn de renten veel, al is de winſte groot
Het ſmelt noch altemael, het ſmelt in haren ſchoot.
Schout hoeren, teere jeught, ſchout hoeren, rijpe mannen,
En wilt het vuyl geſpuys uyt uwen huyſe bannen,
Haer aert en gants bedrijf is met de rupſen een,
Een hoer in eenigh huys is etter in het been.

Franç. *Qui tient putain & aſne meine*
Ne ſera jammais hors de peine.

Lat. Scribatur portis
Meretrix eſt janua mortis.

Gula, ira, invidia, ſuperbia, ſacrilegia, latrocinia, cædes, eo die nata ſunt, quo meretrix profeſſionem fecit.

Ital. *Chi ha un piè in bordello, ha l'altro nel hoſpitale.*

Nederl. Die ſijné eené voet int hoer-huys ſet/ ſet den anderen int gaſt-huys.

Spaens. *Hueſpeda hermoſa, mal para la bolſa.* .i.

Franç. *Belle hoſteſſe un mal pour la bourſe.*

Pour eſtranger les maſtins, il faut tuer la chiene. Fran

Die hoeren aen hanght krijgt motten en wormen/ en verdort. Syr. 1

Weeſt niet geerne by lichte vrouwen/ want gelijck uyt de kleederen motten komen/ alſo koomt van haer veel hooſes. Syr. 12.

Wie een hoere trout/ is een ſchelm/ of ſalder een worden. Ned.

De hoeren zijn als het voghel-lijm/ watter omtrent kloomt laeter van ſijn veren.

I cavalli cavano, i cani tirano, Ital.
è le puttano rivano.

Chi aſino caccia è puttana mena
Non eſce mai di pena.

Mulier

Mulier melle mollior
Non virgo sed vorago,
Quo nitentior, eo nocentior,
Quæ dum fovet, sibi favet;
Quæ dum ridet, rodit, radit,
Idque lactanter & latenter.

Die hoeren lept / of eesels dzijst /
Tis dzeemt soo hy in ruste blijst.

Een rupse op een kool
Een hoere in een hups.

Qui nutrit scortum perdit substantiam suam. .i. *Tout ce que nourit & entretient la vie.*
Iaq. Olivier au traité des Femmes.

Subdolæ pellicis suavium, morsus aspidis surdæ. Lat.

Weiber aug ist ein fewr-spiegel. Hoogd.

Les putains vuident la bourse d'argent & l'esprit de raison. Franç.

Vid. in mensa Theophiles ophica de mulierib. multa hujusmodi.

Æneas Sylvius Epist. de medel. illicit. amor.

Quid meretrix, nisi juventutis expilatrix, virorum rapina, patrimonij devoratrix, honoris pernicies, pabulum diaboli, janua mortis, inferni supplementum, discrimen vitæ, mors blanda, mel felleum, dulce venenum, pernicies delicata, malum spontaneum?

Meretrix, fundi calamitas apud Terent. vocatur. *Eun. act. 1. sc. 1.* Quasi dicat grandinem crassiorem quæ calamos comminuat, nam quod nos capere oportet (ait Servius) hæc intercipit. Certè vix unquam sese attollit ista seges, quam illa calamitas semel depressit. Theocritus in Messoribus puellam depastricem alieni patrimonij *Locustam* appellat, quæ messem destinatam agricolis intercipere consuevit. Multo enim minus nocet armatus mars, quam nuda Venus. *Matth. Tympius mensâ Theologo-philosophica cap. 29. de libidine.*

Pour l'amour de la femme paillarde vient on au morceau du pain. Prov. 6. 26

Meretricem ego item reor esse mare, id est, quod das, devorat, nec unquam abundat &c. *Plaut. Truc.*

Plaut. Truc.

Meretrix meum herum miserum suâ blanditiâ intulit in
Pauperiem, privavit bonis, luce, honore atque amicis.

Ovid.

Sola viro mulier spolijs exultat ademptis,
Sola locat noctes, sola locanda venit.

Vid. insignes versus Anaxilæ apud Mart. Delrio Adagialib. sacris Vet. testament. cap. 23. part. 2.

XLV.

O tinge O bruſcia.

De Iongelingh ſpreeckt

Ick ſie wel, weelde-kint, ghy biedt my deſe kolen,
Maer onder u geſchenck daer is bedrogh verholen,
Ick weet wie dat ghy zijt, en watter van u koomt,
Dies hebb' ick dubbel recht van u te zijn beſchroomt;
Taſt' ick daer 'tniet en gloeyt, het vuyl kleeft aē mijn hādē,
En grijp ick daer het vonckt, gewis ick ſal my branden;
Dus ben ick in gevaer waer ick de vingers ſet,
V kool doet als haer vrou, ſy brant, of ſy beſmet.

Nella

Nella guerra d'amore chi fuge, vince.

Ars Margaretæ est admirabile rete,
Attrahit ut viscus, interimit ut basiliscus.

Cortigiana che ti stringe,
E le braccia al collo cinge,
Poco t'ama è molto finge,
E nel fin t'abrussia ó tinge.

Ca la muger y el denero
Non te burles companero.

Assez gagne, qui putain perd. Franç.

Een hoere quijt te gaen/ is veel gheWonnen. Nederl

'Tis quaet den duyvel een hant-schrift te geven/ want men moet de quitantie inde helle halen.

Plusieurs s'emerueillants de la beauté de la femme estrangere ont esté reprouvez, car le parler d'icelle est bruslant comme le feu. Syr. 9. 11.

Mieux vaut la malice de l'homme que la femme bienfaisant, voire la femme qui apporte honte & reproche. Syr. 42. 14.

Ios. Scaliger.

Morum malorum pestilentus spiritus
Sive afflat, aufert; sive stringit, inficit:
Quare ne te illis allinet contagijs
Pruritus aliquis, tale contubernium
Odisse propera; namque si mores malos
Non oderimus, non amabimus bonos.

Andoenus.

Si renum cupis incolumem servare salutem,
Sirenum cantus effuge, tutus eris.

Prov. 6. 27.

Hoe soude yemant op kolen gaen dat sijn voeten niet en verbranden? Of kan yemant vper in sijnen boesem dragen dat sijn kleet niet en verberne? also gaet het dien / die tot sijns naestens Wijf gaet / wie haer aenraeckt en sal niet ontschuldigh blijven.

Drusius in Prov. Bensire 2. alpheb. dalet.

Abstrahe carnem à muliere lepidâ, tanquam à *cumulo prunarum.*

XLVI.

Amour de putain d'eſtoupe le feu
Reluit beaucoup & dure peu.

My is eens een woort geſeyt
Dat my ſtaegh op 'therte leyt,
Hoeren liefd' is vyer van ſtroo,
En dat vind' ick even ſoo;
Want die gluy brengt in de ſchou
Om dat hy het branden ſou,
Siet voor eerſt een ſchoone vlam,
Die ſchier aen de ſolder quam,

Maer

Maer het is terſtont gedaen
Als de fluyſter is gegaen,
En dat eerſt ſoo glimpigh was
Is terſtont maer enckel as,
Die een yeder leelijck maeckt
Wie maer eens daer aen en raeckt.
Ick was eens geſtreelt, gekuſt,
En ick ſwom in volle luſt,
Want men boodt my hooger gunſt,
(Al met woorden nae de kunſt)
Alſſer oyt een echte man
Van ſijn wijf geworden kan.
Maer hoort vorder, ſoete jeught,
Dit en was maer korte vreught,
Want als 'tgelt was uyt-geteert,
En mijn renten op-geſmeert,
Quammer ſtracx een hart beſluyt,
Want ick moeſt ten huyſen uyt,
En een ander quam te roer,
Dien ginght juyſt als icker voer;
Daer dwaeld' ick doen achter ſtraet
Sonder gelt, en ſonder raet,
En my bleef ter werelt niet
Als een innigh ziel-verdriet
En daer toe een vunſtigh lijf,
Voor ſijn jaren ſtram en ſtijf.
Vrienden, wat ick bidden magh
Wort doch wijs uyt mijn beklagh,
Let niet op de geyle luſt,
Want haer vyer is haeſt gebluſt,
Maer denckt om het ongeval
Dat vry langer dueren ſal.

Ital. *Amor di putana, è vin di fiaſcho*
La matina è buono, la ſera è guaſto.

Givoco, donna, è vino conſuma l'huom ridendo.

Franç. *Le jeu, la femme & vin friant,*
Font l'homme pauvre tout en riant.

Lat. Ad amor felice raro felice fine.

Ital. *Carezze di cane, corteſie di putane*
Inviti d'hoſti, non può far, che non ti coſti.

Nederl. Van vogelen/ honden/ en vrouwen/
Voor een genuchte/ dupſent rouwen.

Gheluck van vrouwen is ramp inde beurs.

Ital. *Donna è vino, hanno venino,*
Donna ridente inganna ogni gēte.

Nederl. 't Spel vā Vrugge al lacchende bÿſter.

Turcks. *Giufel auureth hem ſcharap tatlu agudur.* .i.
Formoſa mulier & vinum, dulcia ſunt venena.

Een ſchoone vrou/ en ſoete wijn
Die zijn vol hepmelijck feniju. Nederl

Amor di putana è comme il fuogo della pailla, che toſto s'accende è toſto ſi ſpegne. Ital.

Dio mi guardi du hoſte nuovo, è de putana vecchia.

Een oude hoer/ een nieuwe weert/
Die ſnijden meer als eenigh ſweert. Nederl.

Chi di paglia fuoco fa,
S'empie di fumo, è altro non ha. Ital.

l'Homme eſt le feu, la femme l'eſtoupe, le diable qui ſouſle. Franç.

Veele ſoeclien goede nachten/ en verlieſen goede dagen. Nederl.

Amour de putain, d'eſtoupe le feu Franç.
Reluit beaucoup & dure peu.

Tis ſeherder by een boos man/ als by een vriendelijck wÿf te zijn. Syr 42. 2. 14.

Andōenus.

Eſt amor in nobis, in lignis ut furit ignis;
Ignis uti lignum, nos levis urit amor;
Ligna ſed in cineres vaneſcunt, ignis in auras;
Nos cinis, & noſter nil niſi fumus amor.

Mulier

Mulier ſine verecundia, lampas ſine lumine.

Vraeght yemant wat ick draeg, en wattet is te ſeggen?
Hoort toe, ick neemet aen met woorden uyt te leggē,
Ick gae doch altijt rondt, oock daer een ander ſwijght,
En daer een ſlechte duyf beſchaemde wangen krijght.
Ick draegh een aerdigh tuygh, dat konſtigh is gedreven,
Dat ſchoon is op-gedaen, en wonder net gewreven,
Ick draegh een noodigh ſtuck, dat aen een ruſtigh man,
Oock midden inder nacht, ten dienſte weſen kan:

Ick draegh een ſchoon kleynoot, dat yeder ſou behagen
Als ſy het beſte deel daer mede binnen ſagen,
Maer dat en iſſer niet, en even ſonder dat
Soo iſſet maer een romp, een hol en ydel vat:
Maer waerom dus bedeckt? ick kan wel anders ſpreken,
Ick hebbe monts genough, ick hebbe wiſſe ſtreken;
Ick heb een gladde tongh, wie dattet oock verveelt,
Wel vrienden, 'tgeen ick draegh, dat is mijn eygē beelt.
Ick heb een bly gelaet, ick hebbe roode wangen,
Ick hebbe geeſtigh hayr, dat menſchen weet te vangen,
Ick ben in ſoeten praet, in vleys, in jeugdigh bloet,
Al wat een aerdigh dier of is of weſen moet;
Ick ben een ſchoone vrou, doch aen geen man gebonden,
Ick waer een friſſche maeght, en waer ick niet geſchonden,
Ick ben; maer, hola wat: ick ben gelijck ghy ſiet,
Ick bid u (wie ghy zijt) en vraegt my vorder niet.
Maer dēckt ghy niet te min, wat mach haer doch ontbrekē?
De ſchaemte, lieve vrient, die is van my geweken,
Dat ſchoon, dat helder licht, die onbevleckte glans,
De luyſter vande jeught, de vreughde van de mans,
De ſchaemte, lieve vrient, die heb ick eens verloren,
En die heeft even my voor eeuwigh af-geſworen,
Nu ben ick niet met al, want ſonder eerbaer root
Soo is de ſchoonheyt vuyl, ſoo is het leven doot.

Plaut. Nam ego illam periſſe duco, cui quidem perijt pudor.

Cicero. Sine verecundia nil rectum eſſe poteſt, nihil honeſtum.

Cuſtos omnium virtutum verecundia.

Hoogd. Wo kein ſcham iſt / da iſt auch kein ehr.

Vbi ſtudium verecundiæ eſt, *Val. max.* cupiditas rationi ſeruit.

Bella in viſta, dentro triſta. Ital.

Mulieres quas eſſe verecundas *Xenoph.* animadvertūt homines, intuē- *de Inſt.* tes viciſſim revereri volunt.

Nutriendus eſt pudor, qui *Cyri. l.* quamdiu in animo duraverit, aliquis erit bonæ ſpei locus.

Tan-

Tanquam annulus in naribus Suis.

Ey wat een ſelſaem ding! wat koom ick hier te merckē!
Ick ſie een vuyle ſeugh, ick ſie een leelijck vercken,
Ick ſie een gortich ſwijn met ringen inden muyl,
Daer mede wroet het beeſt oock in het ſlimſte vuyl,
Voorwaer het edel gout dat is ter quader uren,
Met onrecht, quaet beleyt, of ongeſoute kuren,
De ſeuge toe-geſchickt, en aen het ſwijn beſteet,
Een beeſt dat enckel dreck en vuylen modder eet;

Gewis

Gewis het ſchoon juweel dat mochte beter çieren
Den vinger of het oir van onſe jonge dieren,
Of van een lieve bruyt, om met te beter glans
Te dragen inde feeſt haer groenen maegde-krans.
Maer hola, gladde tongh, wat hebdy daer geſproken?
Wat is u voor een woort daer uyt den mont gebroken?
Het vonnis dat ghy geeft, en hier als ſeker ſtelt,
Dat raeckt my even ſelfs, als tegen my gevelt;
Ick ben (als ick het ſtuck, gelijck het is gelegen,
Wil met een ſtillen geeſt wat naerder overwegen)
Ick ben de vuyle ſeugh, die inden modder wroet,
Die in den mishoop woont, en alle grouwel doet;
Ick ben dit leelijck ſwijn, dat met de ſchoonſte ringen
Is beſigh even ſtaegh ontrent de vuylſte dingen,
Ick ben dit onguer beeſt dat noch het edel goudt
Noch hellen diamant in acht of weerden houdt.
Ick was een jonge ſpruyt, ick quam daer henen treden,
Friſch, geeſtigh, aengenaem, en met geſonde leden,
Ick had een wacker oogh, ick had een rooden mont,
Ick hadde niet een lidt dat my niet wel en ſtont:
Ick was een lieve maeght, van yeder een gepreſen,
Hoewel had ick en vrou en moeder konnen weſen!
Hoewel had ick gedient ontrent het echte bedt!
Nu ben ick maer een ſloor, een ſlons, een rechte ſlet,
Een grouwel inde ſtadt. Ick hebbe ſlimme gaſten
De borſten mijner jeught oneerlijck laten taſten,
Och had ick die beſteet ontrent een aerdigh kint,
Soo waer ick heden noch van alle man bemint.
Nu ben ick maer een ſpot van alle vuyle boeven,
Die my tot aende ziel nu menighmael bedroeven,
Maer ach! dat heeftet wegh. Eylaes! verloren eer
Die is, die blijftmen quijt, en dat voor immermeer.

Nu

Nu Maegden hoort een woort, ick moet de jeugt vermanē
Met druck, met herten-leet, met uyt-geſtorte tranen,
Ter eeren van de trou. Och weeſt my noyt ſoo geck
Het gout van uwe jeught te leggen inden dreck.

Forma nil juvat ſi mentis dote privaris bonæ.

Morum honeſtamentis ornes gratiam fac corporis.

Forma cui modeſta mens eſt adſita, acceptiſſima.

Franç. *Beauté ſans bonté, ne vaut rien.*

Ital. *Saviezza di pover huomo*
Bellezza di puttana,
E forza di fachin,
Non val' un bagatin.

Franç. *La force de porte-faix,*
Du pauvre le conſeil,
Et de putain la beauté
Ont peu d'utilité.

Nederl. De wijſheyt van een boer /
De ſchoonheyt van een hoer /
En ſacke-dragers kracht /
En zijn niet veel geacht.

Ὡς ἡδὺ κάλλος, ὅταν ἔχῃ νοῦν σύ- Grieck.
φρονα.

Quam grata eſt forma cui comes Lat.
eſt modeſta mens.

Similis eſt venuſta meretricis Lat.
forma fructibus in præcipitijs
natis, quos corvi tantum & id
genus obſcœnæ volucres depaſ-
cuntur.

De ſchoonheyt van een oneerlick vrou- Nederl.
menſche is ghelijck ſchoone boom-
vruchten / die erghens op een hooghe
roſſe ofte ſteen-klippe ghewaſſen zijn /
van de welcke niemant nut en heeft als
kraeyen en ravens / ende ſoodanighe
andere onguere vogelen.

A chat leſcheur bat on la guele.

Ick vondt leſt eenen vriendt, die in ſijn groene jaren
Met ons was uyt-gereyſt, en over zee gevaren,
Hy ſcheen in geenen deel gelijck hy eertijts plach,
Nadien hy bijſter vreemt, en wonder deerlijck ſagh;
Sijn hooft meeſt ſonder hayr, ſijn neuſe was geſoncken,
Sijn lippen ſonder verf, ſijn holle tanden ſtoncken,
Sijn handen blaeuw gepleckt, ſijn beenen ſonder kuyt,
En dan een leelick vocht quam hem ten oogen uyt;

Ick

Ick stont een wijl en keeck, eer ick began te spreken,
De man, en sijn gelaet, was my geheel ontleken;
Wel, seyd' ick op het lest, Hoe zijt ghy dus geschent?
Heb ick u niet wel eer een ander man gekent?
Waer is u wacker lijf, waer is u vroylick leven?
Waer is u schoone blos, u rappe jeugt gebleven?
Waer is u geestigh oogh, soo hel gelijck een vier?
Ach van dit al-te-mael en vind' ick niet een sier!
Hy stont een langen tijdt met neer-geslagen hoofde,
Geprickelt inden geest, gelijck ick doen geloofde,
Ten lesten quammer uyt: Ick bidde, vraeghtet niet
Wie my de jeught benam, of waer het is geschiet,
Al wat ick lijden moet dat sijn verdiende plagen,
Een woort, en dat genoeg, waer toe naeu-keurigh vragen?
De kat die over al den muyl in steken wilt
Wort op het lest betrapt, en op den neus geknilt.

Lat. Intemperans juventus effœtum tradit corpus senectuti.

Spaens. *Vanse los amores*
Y quedan los dolores.

Nederl. Vroegh hengst / vroegh guyl.

't Gast-huys hangt de loopers achter aen.

De vos die gaet soo lange ter jacht
Tot hy der eens verliest sijn vacht.

Ital. *Tanto va la gatta al caccio che vi lascia la pelle.*

Tanto va innanzi è dietro la volpe che rimano al l'accio.

Nederl. De mugge vliegt so lange om de keers tot datse eens haer vleugelen sengt.

Voluptatum usuræ morbi. Lat.

Snoepende katten kniltmẽ optẽ neus. Nederl.

Bitsige hondẽ krijgen hackelige oirẽ.

Tanto va la gatta al caccio che vi lascia la ciampa è il naso. Ital.

Wijn en vrouwen verdwasen de wijse / ende die hoeren aenhangen die worden wilt / en krijghen motten en wormen ten loone / ende verdorren / den anderen tot een merckelijck exempel. *Syr. 19. 2*

Mon fils garde entiere la vigeur de ton age, & ne donne point ta force aux estrangers. *Syr. 26. 23.*

Sampsonem rigidis spoliavit crinibus uxor, *Audouenus.*
Hoc nostra multæ tempore sunt Dalilæ.

Dum plorat, vorat.

Leſt doen ick by mijn boeltjen quam,
En acht op haer gedaente nam,
Soo vondt ick datſe treurigh ſach,
En vry al anders alſſe plach;
My docht wel dat haer wat ontbrack,
Dies waſt dat ick dus tot haer ſpràck.
Wel, liefſte kint, hoe dus ontſtelt?
Wat iſſet dat u ſinnen quelt?

Ick

Ick ſie wel aen u droef gelaet
Als dat het u niet wel en gaet.
Sy ſweegh daer op een langen tijt,
Doch maeckte ſtaegh een nieu gekrijt,
En wat ick ſeyde, wat ick badt,
Sy maeckte ſlechts haer oogen nat,
Soo dat ick gants bekommert ſtont,
En ſeyde met een droeven mont:
Vriendinne, wat ick bidden magh,
Ey laet eens af van dit geklagh;
En ſegh een reys wat datter ſchort?
En waerom dat ghy tranen ſtort?
Op dat u vriendt ten minſten yet
Mach doen tot trooſt van u verdriet.
Sy greep my daer op inden erm;
En ſeyde met een droef gekerm,
Eylaes! de gront van mijnen druck
Is vry een deerlick ongeluck,
Want, ſoo ick giſter treden gingh,
Verloor ick mijnen beſten ringh,
Ick miſte van mijn ſlincker hant
Een tafel van een diamant,
Een ſteen ſoo ſchoon, ſoo groot, ſoo rijck,
'kEn weet niet eenen ſijns gelijck;
En heden noch op deſe vloer
Daer brack eylaes! dit aerdigh ſnoer,
Soo dat de perels al te mael
Verſtroyden lancks de ruyme ſael;
En ſchoon ick ſocht door al het ſtof,
Ick miſſer acht of negen of,
Al ſchoon, en uyter-maten ront,
Het ſtuck dat koſt my ſeven pont:
Ey ſiet! doch wat een droeve ſpijt,
Ick gae mijn beſte dingen quijt;

En ſchoon het my al ſeer verdriet,
Hoe dat ick ſouck 'ken vinde niet.
Als ſy dees klachten hadt gedaen
Soo gingh het huylen weder aen,
Sy ſchreyde tranen wonder groot,
Die vielen ſtaegh in haren ſchoot.
Ick ſtont verſtelt in deſen rou,
Onſeker wat ick ſeggen ſou.
Dan, t'wijl ick lett' op haer getier,
Verneem ick daer een Iuwelier,
Die, nae dat hy ons had gegroet,
Verſcheyde kaſſen open doet,
En haelter uyt een grooten ſchat,
En ſeyde, joncker, koopt toch wat,
Want ſiet ick brengh hier aen den dagh
Al wat een jufvrou dienen magh:
Sy ('tſcheen) ontſliep op deſe ſtem,
En keerd' haer wacker tegen hem,
En greep voor eerſt een diamant,
Wel vry de ſchoonſte dieſe vant,
En ſeyd', Hier waer ick nu gedient,
Had ick maer eenen milden vrient,
Maer eenen die wat koopen wou,
Dat waere trooſt voor mijnen rou;
En daer op gaffe my een ſoen,
Dat was geſeyt, ghy moetet doen.
Ick, droevigh om haer treurigh ſien,
Began de kramer gelt te bien,
En eer ick wiſt hoe dattet gingh
Soo was ick kooper van den ringh;
Wat meer? geſellen, tot beſluyt,
Ick ſchudde daer mijn beurſjen uyt,
En hier voor had ick anders niet,
Als dat noch heden mijn verdriet;

Oock soo verstondt ick naderhant
Dat even die geslepe quant,
Die my verkocht dat moye goet,
Was van me-jufvrouws naeste bloet,
Door haer voor seker op gemaeckt,
En soo daer in het spel geraeckt,
In voegen dat my seker docht
Ick had haer eygen ringh gekocht.
Wel aen, voor my ick heb geleert
Terwijl ick met haer heb verkeert,
Dat juyst wanneer een hoere schreyt
Sy dan haer slimste lagen leyt;
Maer offe krijt, of datse lacht,
Siet dat ghy't beyde niet en acht;
Want offe lacht, of datse weent,
'Tis veel-tijts beyde niet gemeent.

Hogd. An der hunden hincken / Huren winken / Weyber weinen / Vnd der kramer schweren / Sol sich niemant kehren.

Nderl. Van lachende schouren / en schreyende hoeren En late niemant sich verhoeren.

Il. *Ni de lachrimas de puta, ni de fieros de rufian.*

Janç. *Ni des larmes de putain, ni de bravades de rufien.*

Engels. When dogs fal a snarling / serpens a hissing / and women a weeping / The first wil bite / the second tho string / and the third wil deceiue.

t. Vt flerent oculos erudiêre suos.

Meretrix dum suspirat, sperat; Dum plorat, vorat. Lat.

Als een hont begint te knorren / de slange te hissen / een hoere te schreyen / d'eerst wil byten / de tweede wil steecken / de derde bedriegen. Nederl.

Women haue 3 sortes of theares: Engels.
The first of grief.
The second of impatience.
The thirst of deceyt.

Vrouwen hebben driederley tranen: Nederl.
van { Leet / Ongeduld / Bedrogh.

Amata pellex liberis justis nocet. Lat.

Comme

Comme l'oiſelet qui ſe haſte vers les lacqs.

Waer heenen long-geſel, waerom ſoo ſnel gereden?
Wat loopt u vluchtig peert met ſo geſtreckte ledē?
Ey ſtaet een weynig ſtil, en ſtremt u ſnelle reys,
Ick weet ghy ſoeckt bejagh ten dienſte van het vleys;
Ick weet dat ſeker wijf van alle tucht geweken,
Ick weet dat ſeker wijf, door luſten aengeſteken,
V heeft een plaets genoemt, en even tijdt geſet
Om u door enckel liſt te krijgen in het net.
Ghy doet gelijck de vinck die met een groot verlangen
Koomt vallen uyt de lucht om haer te laten vangen;
Ghy doet gelijck een mees, die geeft haer inden ſlagh
Soo veyligh alſſe kan, ſoo veerdich alſſe magh.
Ey denckt, ô lieve, denckt dat uwe ſinnen dolen,
Ghy miſt den rechten wegh, en treet op heete kolen;
Ghy ſnelt u tottet graf, ick ſegget anderwerf,
Ghy ſpoet u totte doot, en rent in u bederf;
Hoe lichte kan de meyt den looſen handel klappen;
Hoe lichte kan de man u opte daet betrappen;
Hoe lichte kan een vrient ontdecken u bedrijf,
En ſeggen aen de man de rancken van het wijf.
Hoe wel kan Godes handt, door veelderhande plagen,
V rucken uytter tijdt en vander aerden jagen,
Of met een lanckſaem vyer, dat inde beenen ſit,
Verteeren al u lijf, en meeſt het dertel lit.
Hoe lichte kan het wijf, door onverſadigh mallen,
Eens op een ander pol haer oogen laten vallen;
Hoe lichte kan een boef, betovert van het wijf,
Eens op een ſtille nacht u brengen om het lijf.
Maer wat ick ſeggen mach, mijn reden is verloren,
Hy ſteeckt het moedigh peert noch echter mette ſporen.
Ach wat is van het vleys! vermaent het uren langh,
Het gaet noch evenwel, het gaet ſijn oude gangh.

Dit Sinne-beeldt is ontleent uyt het 7. capittel van de ſpreucken Salomons, alwaer de dwaſe jongelingh van de liſtige vrouwe overredet ende verleyt zijnde, haer wert geſeyt te volgen, als een oſſe ter ſlacht-bancke, eñ als een vogel die tẽ ſtricke hem ſnellet, *eñ en weet niet dattet hem het leven gelt; de leſer dan gelieve ſich, in plaetſe van een plate die hier nae-gelaten is, by inbeeldinghe voor te ſtellen een ſlagh, daermen in den herfſt mede plagh te vincken, aen een boom hangende, ende inde ſelve een lock-meeſe, mitsgaders een vogel die van boven af plotteliick ſich daer in geeſt; ende in het verſchiet een jongelingh die ſnellijck te peerde rijdende, gaet vinden eens anders man echte vrouwe, ergens int groene onder een boom ſittende, die hem tijdt ende plaetſe beſcheyden heeft, en leſe voorts tot breeder uyt-legginghe van deſen het voorſz. 7. capittel vande by-ſpreucken Salomons.*

Prov. 9. 13. & ſeqq.

La femme folle eſt bayante, elle s'aſſied à l'huis de ſa maiſon pour appeller les paſſans, diſant, les eaux deſrobeés ſont douces & pain pris en cachette eſt plaiſant, & il ne cognoit point que la ſont les treſpaſſez, & que ceux qu'elle à conviez ſont au fin fond du ſepulchre.

Prov. 24. 30.

Quaſi bos ductus ad victimam, quaſi agnus laſciviens & quaſi avis ad laqueum. &c.

Prov. cap. 7. 22.

Comme le beuf à la tuerie.

Vide Plautum in Aſinaria ubi verbis lænæ egregiè hoc explicat.

Vid. Mart. delrio part. 2. fol. 162. Adag. ſacrorum.

Arbor ſecco non devient mai verde
Coſi fa donna chi ſuo tiempo perde.

De onde Vrijſter ſpreeckt

Ick was een jonge ſtam van yder een gepreſen,
En met een ſchoon gewaey tot inde lucht gereſen,
Ick was een rancke ſpruyt, een gaef, een keeſtigh hout,
Het groenſte van de laen, het ſchoonſte van het wout;
Ick was een boſch alleen, daer al de vogels quamen,
En ganſche dagen langh haer ſoete vreugden namen,

Daer

Daer menigh jongh-geſel, en menigh harder ſat,
Die ſlechts maer om de lucht van mijne tacken badt:
Al watter geeſtich ſongh, dat wou ſijn eerſte neſten,
Ter eeren mijner jeught, in deſe tacken veſten;
Maer ick was doen te trots, en daerom wild' ick niet,
Nu ſtae ick hier alleen, gelijck een eenſaem riet:
Nu is mijn jeught gegaen, mijn bloeyſſel af-geſegen,
Mijn groen dient maer alleen tot ſtroyſſel op de wegen,
Al wat noch om my ſwiert en is geen jeughdigh blat,
Maer niet als vuyle moſch, of, ick en weet niet wat.
Ick vinde met verdriet, ick vinde datter uylen
En ravens van der nacht in mijne tacken ſchuylen;
Ick vinde met verdriet dat jae de vleder-muys
Maeckt in mijn holle ſtam haer ongeluckigh huys:
Dies roep ick over-luyt tot alle jonge boomen
Die fris, en luſtigh ſtaen ontrent de verſſche ſtroomen,
En weeſt niet al te trots, ô dochters van het wout,
Wat heden jeugdigh is dat wort ten leſten out,
Dat wort, eylacen! kael, en al de groene tacken
Die komen, ſonder loof, die komen neder-ſacken,
En ſiet wien eens de tijdt haer jeught en groente nam,
Die blijft dan naderhant die blijft een dorre ſtam:
Gelooftet, fiere jeught, en leertet over-leggen,
Tis kunſt het gunſtigh Iae in tijts te konnen ſeggen:
Want die haer kans verkijckt, behout maer enckel ſpijt,
Wel aen dan, letter op, en diendt u van den tijt.

Engels. Hee that wil not wenh hee may
When hee will ſ'hal have nay.

Nederl. Tis kunſt in tijts jae ſeggen.
Grijpt alſt tijdt is.

Franç. *Tel refuſe qui apres muſe.*

De l'eau qui eſt paſſé le molin ne moult plus. Franç.

Qui ne prend quant il peut
Il n'aura quand il veut.

Quant le bien vient on le doit prẽdre.

Ital. *Che s'ha il vento in poppa besogna saper navigare.*

Spaens. Quãdo el hierro esta encẽdido
Entonces ha de ser batido. .i.

Franç. *Il faut batre le fer tandis qu'il est chaud.*

Lat. Rerum occasiones tarditatẽ & ignaviã nostrã non exspectant.

Nederl. Die tijdt heeft / en tijdt laet glyen
Kan sijn leven nie. bedyen.

Gaept als men u den lepel biet /
Of naderhant en krijghje niet.

Die altijdt vroegh ghenoegh komt /
komt veeltijds te laet.

Die verslaept sijn ochtent werck /
Beschelen is sijn dach werck.

Ital. *A ben fare non dar dimora*
Perche presto passa l'hora.

Franç. *Le temps se change en peu d'heure*
Tel rit le matin que le soir pleure.

Nederl. Landt-kopen en goet huwelijck doen /
verschijnt allen dagh niet.

Si te dieren la vaquilla
Acude con la soguilla. Spaen

Si on te donne la vachette,
Accours avec la cordelette. Fran

Vtendum est ætate, cito pede labitur ætas; Lat.
Nec bona tam sequitur, quam bona prima fuit.

Bisogna pigliar le venture, quando Iddio le manda. Ital.

Marmite qui long temps boult perd sa saveur. Franç

Qui ne prend quand il peut
Il n'aura quand il vent.

Vor gethan vnd nach betracht
Hat manchen in groß leiden bracht. Hoo

Apres domage, chacun est sage. Fran

Eventus stultorum magister.
Malo accepto stultus sapit. Lat.

Strora. de Gargiliana.

Te juvenes te odêre, senes, desertaque langues;
Quæ fueras procerum publica cura prius.

Ovidius de Narcisso.

Multi illum juvenes, multæ petiere puellæ,
Sed fuit in tenerâ tam dira superbia forma,
Nulli illum juvenes nullæ petiere puellæ.

Idem.

Nec quæ præterijt rursum revocabitur unda,
Nec quæ præterijt est revocanda dies.

Een

Een Engels schrijver spot op dese gelegenthept / als hier volght:

Who hath a daughter but twenty yeers olde / wel may hee bestow her upon her better / if 5 vpon her equall / if aboue 25 / then upon whosoeuer list tot haue her. *An hoc cum nostris moribus conveniat; lector videat.*

VVie een dochter heeft van twintich jaer, kanse besteden met haer beter, die der eene heeft van 25. jaer, met haers gelijcke; dieder eene heeft daer boven, mette geene diese eerst versoeckt. Dan de jaren van dochters uyt te huvvelijcken, vvorden nae de verscheydentheyt van de plaetsen, landen, en naturen verscheydentlijck gherekent, als met volle leden vvert verhandelt by And. Tiraquell. l. connubial. 6. num. 36. & seqq.

Quod Constantinus Cæsar de uvis servandis, id forte de puellis & virginibus maritandis non ineptè quis dixerit. oportet, inquit, in vigore existentes uvas resecare, & neque crudiores, neque vigorem prætergressas. lib 4. cap. 14. de Agricul.

Auson. Epig. 15.

Ad Gallam, puellam jam senescentem.

Sprevisti, obrepsit non intellecta senectus,
Nec revocare potes, qui periêre dies.
Nunc piget, & quereris quod non aut ista voluntas
Tunc fuit, aut non est nunc ea forma tibi.

LII.

Ogni fiore al fin perde l'odore.

De oude Vrijſter ſpreeckt

En wilt, ô jonge maegt, geen ſinnen immer ſetten
Noch op het vroegh gewas van teere violetten,
Noch op het purper-root dat uytter aerden groeyt,
Noch op het aerdigh wit dat aender heyden bloeyt,
De bloemen, weerde kint, en al de ſchoone roſen
Die hier in deſen hoff, die op de velden bloſen,
Zijn al van weecke ſtof, zijn al van teeren aert,
Sy gaen, eylaes! te niet hoewel men die bewaert:

Een

Een miſt, een kleyne vorſt, een rijp, een kouden regen,
Het minſte datter ruyſt, 'tis al de bloemen tegen;
Iae, ſoo de klare ſon maer eens te vinnigh ſchijnt
Men ſiet, van ſtonden aen, dat hare glans verdwijnt.
Maer neemt dat eenigh menſch het onweer kan beletten,
Met ſchutſels over al ontrent het kruyt te ſetten,
Noch wortet evenwel verwonnen van den tijt,
Al iſſet ymant leet, al iſſet ymant ſpijt.
Siet, vrijſters, altemael, ſiet alle jonge vrouwen,
Siet watter op de jeught, of ſchoonheyt is te bouwen,
De glans van u gelicht, de blos van uwen mont,
Vergaet, verſlenſt, verdwijnt, en al in korten ſtont.
Yet, ick en weet niet wat, dat kan u jonckheyt quellen,
Dat kan u ſoet gelaet in vreemde bochten ſtellen,
Dat kan in korten tijdt verſlinden uwe jeught
Hoe ſeer ghy even-ſtaegh daer acht op nemen meught:
Wat is van ſchoone verf? van alle moye dingen?
De tijdt kan alle vlees en alle ſchepſels dwingen;
Daer is een ſtil verderf dat ons in yder lit,
Dat in het middel-punt van al de werelt ſit,
Dat eet geduerigh in, dat bijt door alle banden,
Dat knaeght (men weet niet hoe) en al met ſtage tanden;
Sluyt vry u beſte kleet, des efter niet te min,
Daer waſt een vuyl gebroet, daer komen motten in.
V ſchoonheyt, jonge maegt, hoe ghy die ſoeckt te decken,
Verandert evenwel door onverwachte vlecken,
Bewaertſe ſoo ghy wilt, ach! naer een korten tijt
Ghy blijft niet dieje waert, ghy waert niet dieje zijt.
Ghy dan, ſouckt beter glans, die tijt en oude dagen,
Geen hinder konnen doen, of wegh en konnen dragen;
Vraeght yemant wat het zy, wel hoort, O ſoete jeught,
Het is een reyne ziel, wiens luſt is in de deught.

De oude vrouwe ſpreeckt.

Ghy zijt te trots, o ſchoone blom,
Maer, lieve, ſegt ons doch waerom?
Segh waerom ghy ſoo hoogen moedt
In uwen teeren boeſem voedt?
Iſt om u ſchoonheyt, aerdigh kint?
Maer die en is maer enckel wint.

Siet deſe roos, die ick u toon,
Die was noch heden wonder ſchoon,
Die was noch heden alſo fris
Gelijck u jeugdigh tuylken is,
En ſiet! in ſoo een korten tijt
Is ſy haer aerdigh blosjen quijt,
Eylaes! haer glans die is gedaen,
Ach! ſchoonheyt is maer enckel waen.

Gelooftet vry, o weerde maeght,
Hoe ſeer ghy dees of die behaeght,
Hoe jeugdigh u het weſen ſtaet,
Hoe wacker u geſichte gaet,
Hoe luſtigh uwe ſtemme klingt,
Hoe geeſtigh ghy een deuntjen ſingt,
Hoe aerdigh u dit hayrtje krult,
Ghy ſult, o lieve kint, ghy ſult,
Ghy ſult, en al in korten tijt,
Niet zijn gelijck ghy heden zijt,
Ghy ſult haeſt zijn gelijck een roos
Die op een koude nacht vervroos,
Of die, nae datſe was gepluckt,
Met rouwe vingers wort gedruckt,
Ghy ſult haeſt weſen mijns gelijck,
Dat is geſeyt een levendt lijck.

Ghy daerom stelt u toe-verlaet
Noyt op yet dat soo haest vergaet,
Maer kiest tot u vermaken, kiest
Dat met geen winter af en vriest,
Dat met den loop van langen tijt
Dat met geen outheyt af en slijt;
Betracht een stil en reyn gemoet,
Dat is een schoon, en duyrsaem goet.

Seneca.

Anceps forma bonum mortalibus,
Exigui donum breve temporis
Vt velox celeri pede laberis!
Non sic vere novo prata decentia
Æstatis calidæ dispoliat vapor,
Sævit solstitio cum medio dies.

Ovid. trist. lib. 3. cap. 7.

Ista decens facies longis vitiabitur annis,
Rugaque in antiquâ fronte senilis erit:
Injicietque manum formæ damnosa senectus,
Quæ strepitum passu non faciente venit:
Cumque aliquis dicet, fuit hæc formosa, dolebis,
Et speculum mendax esse querere tuum.

Idem de art. 2.

Forma bonum fragile est, quantumque accedit ad annos
Fit minor, & spacio carpitur illa suo.
Nec semper violæ, nec semper lilia florent,
Et riget amissis spina relicta rosis.

Horat.

----- fugit retro
Levis juventas, & decor, aridâ
Pellente lascivos amores
Canitie, facilemque somnum.
Non semper idem floribus est honor
Vernis, neque uno luna rubens nitet
Vultu. ----

Leſt was ick in een groote feeſt,
Daer ſat ick met een blijde geeſt,
Want daer was ſpijs en dranck bereyt,
En al wat tot genuchte leyt;
Ick ſach daer vrijſters nevens my,
Ick ſacher dertich op een ry,
Al jonck, en ſchoon, en fris, en net,
Al wonder çierlick op-geſet,
My docht dat ick dien gantſchen dach
Geen menſchen, maer goddinnen ſach;
En efter des al-niet-te-min
Soo kreegh ick daer een droeven ſin;
Want t'wijle dees en geene ſongh,
Of met de vrijſters omme ſprongh,
Soo quam my voor een ſwaer gepeys,
En dat vry meer als eene reys.
Men houdt dat Xerxes, op een dach,
Als hy ſijn grooten leger ſach,
Als hy ſijn ruyters over al
Sach draven in het groene dal,
Stont treurigh midden in het heyr,
En ſloegh ſijn hooft en oogen neer,
Men ſach genoegh aen ſijn gebaer
Dat ſijn gepeys was wonder ſwaer;
Een van den raedt, een deftigh man,
Die vraegter hem de reden van,
Die vraegt wat datter is gebeurt
Dat ſoo een machtigh Prince treurt,
Daer hy geen man in't leger ſiet
Die hem niet lijf en leven biet.
De Koninck ſprack, ick ſie de macht,
Die niet als mijn bevel en wacht;
Ick ſie hier menigh dapper helt
Sich moedigh toonen in het velt,

Ick

Ick ſie het, en noch evenwel
Soo baertet my een droef gequel;
Want ſegh doch eens, nae hondert jaer,
Waer ſalſe zijn dees groote ſchaer?
Eylaes! verſtoven als een kaf,
Eylaes! verſchoven in het graf:
Dit ſey de Vorſt, en tot beſluyt,
Soo berſten hem de tranen uyt.

Ick was bedroeft in mijn gemoet
Genoeghſaem op dien eygen voet,
Want 'tleet dat Xerxes over-viel
Dat perſt' oock op mijn droeve ziel;
Ick dacht, Beſiet de ſchoone jeught,
Die al de werelt nu verheught,
Die dus, die alle man verblijt,
Wat is die van een kleynen tijt!
Eylaes! in min als twintich jaer
Soo ſal haer ſangh, haer geeſtich hayr,
Haer roode mont, haer bly gelaet,
Niet weſen alſſet heden ſtaet.
Hier met beſloot ick deſe feeſt,
En ſiet! dit blijft my inden geeſt,
Dit maeckt my droef en ongeſint,
Waer ick een bly geſelſchap vindt.
En ſiet! 'ken weet ons geenen raet
Voor dit ſoo al gemeenen quaet,
Als datmen met ſijn gantſche kracht
Nae beter glans en ſchoonheyt tracht,
Naer ſchoonheyt die noyt leelick wert,
Dat is geſeyt, een ſuyver hert,
Een woon-plaets van de waere deught;
Iaeght deſe nae, ô reyne jeught.

Hoogd. Das End aller freud ist leid.

Die haut ist kein narr / wann sie alt wirdt so rumpfft sie sich.

Franç. *Ce qui est meur, passe à la pourriture.*

Il n'y à si belle face
Que le temps bien tost n'efface.

Le temps se change en peu d'heure
Tel rit le matin qui le soir pleure.

Il n'y à si belle rose qui ne devient grate-cul.

Ital. *Non fu mai si bella scarpa, che non diventasse una brutta ciavatta.*

Non è si buon cavallo che non diventi una rozza. Ital.

Ogni cosa al suo fin vola.

Ogni cosa mortal tiemp' interrumpe.

Schoon root / haest doot. Neder

De netste schoen die wort een slof.

Niemant en heeft hem seer te roemen/
Al staet sijn hof vol schoone bloemen/
Want dickwils op een houde nacht
Soo wertet al te niet gebracht.

Het bellekien is wijs / het weet wanneer het rimpelen moet.

Bernard. Bauhusius.

Vitrea gemmula, fluxaque bullula, candida forma est,
Nix, rosa, ros, ventus, fumus, & aura, nihil.

---- Festinat enim decurrere velox
Flosculus, angustæ miseræque brevissima vitæ
Portio ----

Camer. Embl. 68. cent. 1.

Exigui donum breve temporis.

Aspice quam subito marcet quod floruit ante
Aspice quam subito quod stetit ante, cadat.

Heu mihi quam fallax & breve forma bonum.

Salust. Jugurt.

Præclara facies, magnæ divitiæ, ad hoc vis corporis, & alia hujusmodi omnia brevi dilabuntur.

Vnum

Vnum nobis certissimum : Post generationem corruptio.

En! fragile est quodcunque sumus.

Vnde superbit homo, cujus conceptio culpa,
Nasci pœna, labor vita, necesse mori ?

Est forma morbi ac temporis ludibrium.

Florem decoris singuli carpunt dies.

Formæ decus vix vernuli instar flosculi est.

Formosus est, exspectet paulum ? & non erit.

Quid his superbis febri quæ levi occidunt?

Ronsard.

Bien fol est qui se fie en sa belle jeuneße,
Qui si tost se derobbe, & si tost nous delaisse;
La rose à la parfin devint un gratecu,
Et tout avec le temps par le temps est vaincu.

Syrach. 7. 37.

Quoy que tu dies ou que tu faces qu'il te souviene de ta fin, & tu ne pecheras point.

Syrach. 10. 13.

D'ou vient que la terre & la poudre s'enorgueillit? veu que quand l'homme meurt il devient l'heritage des serpents, des bestes, & des vers.

Gravissimè apud Sophoclem Oedipus concionatur :

O carissime fili AEgei, solus Deus immortalis est, & nunquam se nescit, aliæ verò res omnes suam habent senectam. nam & terra paulatim fit infirmior, & corpora humana formam & vires amittunt. *Vid. Richter. axiom. hist.* 14.

Ovid. 2. Art.

Forma bonum fragile est, quantumque accedit ad annos
Fit minor, & spacio carpitur ipsa suo.
Nec semper violæ, nec semper lilia florent,
Et riget amissâ spina relicta rosâ.
Et tibi jam venient cani, formose, capilli,
Iam venient rugæ, quæ tibi corpus arent.

Idem de Medicamine faciei.

Et placidus rugis vultus aratus erit.
Tempus erit, quo vos speculum vidisse pigebit,
Et veniet rugis altera causa dolor.

Petronius.

Quod solum formæ decus est, cecidere capilli,
Vernantesque comas tristis abegit hyems.
Nunc umbra nudata sua, jam tempora mœrent,
Areaque attritis ridet adusta pilis.
O fallax natura Deûm, quæ prima dedisti
AEtatis nostræ gaudia, prima rapis.

Seneca Hipp.

Anceps forma bonum mortalibus,
Exigui donum breve temporis,
Vt velox celeri pede laberis,
Non sic prata vere novo decentia
AEstatis calidæ dispoliat vapor,
Sævit solstitio cum medius dies,
Et noctem brevibus præcipitat rotis:
Langueſcunt folia lilia pallido,
Et gratæ capiti deficiunt rosæ.
Vt fulgor teneris qui radiat genis
Momento rapitur, nullaque non dies

Formosi

Formosi spolium corporis abstulit.
Res est forma fugax.

Idem Herc. Oed.

Vt alta silvas forma vernantes alit,
Quas nemore nudo primus investit tepor:
At cum solutos extulit Boreas Notos,
Et sæva totas bruma decussit comas,
Deforme foliis adspicis truncis nemus:
Sic nostra longum forma percurrens iter,
Deperdit aliquid semper, & fulget minus,
Malisque minus est: quidquid in nobis fuit
Olim petitum cecidit, & partus labat,
Materque multum rapuit ex illo mihi,
AEtas citato senior eripuit gradu.

Nemesian. Ec. 4.

Non hoc semper eris, perdunt & gramina flores,
Perdit spina rosas, nec semper lilia candent,
Nec longum tenet uva comas, nec populus umbras.
Donum forma breve est, nec se tibi commodat omnis.

Propert. 2. 28.

Nec forma æternum, aut cuiquam est fortuna perennis.

Cunctis ex qualitatibus, quæ mortali cum corpore fugiunt, nulla velocior quam forma, quæ mox ut amœnum floſculum ostenderit, ipsos inter oculos mirantium, atque laudantium evanescit: brevis hunc pruina perusserit, levis hunc aura decusserit, subito vel inimicæ manus ungue decerpitur, vel prætereuntis morbi calce deprimitur. Denique gloriare, & exulta, ut liber, venit ecce magnis passibus, quæ te velo tenui latentem deregat quanti sit forma vivi hominis mors ostendit, nec mors sola, sed senectus, & paucorum spacium annorum, imo vel unius lucis repentina febricula.

Postremo

Postremo, ut nihil externum incidat, per sese stando durandoque consumitur, & in nihilum redit, neque tantum gaudij veniens tulit, quantum fugiens fert doloris: Hæc (ni fallor) expertus erat aliquando formosus ille romanus princeps Domitianus, qui amico scribens, scias, inquit, nec gratius quicquam decore, nec brevius, quamvis, etiamsi durabile perpetuumq; naturæ donum esset, non intelligo, quid tantopere expetendum habeat iste non solidus nec in ipso homine nisi superficie tenus fulgens decor, multaque fœda contegens, & horrenda, leviſſimæque cutis obtentu, sensibus blandiens, & illudens. Veris igitur ac mansuris bonis delectari convenit, non falsis, atque labentibus.

La conclusion soit la mesme des Proverbes de Salomon. cap. 31. 30.

La grace trompe, & la beauté s'evanouit; mais la femme qui craint l'Eternel, ce sera celle qui sera loueé.

Aen de

SPREUCK-LIEVENDE LESERS.

My is (vveerde Landts-lieden) door het verhandelen van het voorigh vverck te binnen gekomen, datmen ſpreucken en ſpreeck-vvoorden vvel in beter geſtalte, en tot meerder vrucht vanden leſer te voorſchijn ſoude konnen doen komen, als vvel voor deſen is geſchiet, indien men ſlechts vvat meer tijts en op-merckinge daer ontrent geſint vvare te beſteden; vvant in plaetſe dat eenige (die voor deſen met dingen van duſdanige ſtoffe beſich zijn gevveeſt) hare ſpreucken ende ſpreeck-vvoorden op't papier hebben gebracht, even gelijck de ſelve hen voor quamen, dat is, ſonder eenigh onderſcheyt, ordre ofte t'ſamen-voeginge daer in te gebruycken; Soo heb ick geoordeelt dat men uyt verſcheyde ſpreucken en ſpreeck-vvoorden te ſamen gevoegt, vvel een geduerige ende vervolgende reden op verſcheyde gelegentheden paſſende, ſoude konnen uytbrengen; niet anders dan gelijck de tapijt-vvercken uyt veelderhande koleuren vã ſajet ofte ſijde eerſt een beelt, en uyt de t'ſamen-voeginge van verſcheyde beelden een geheel ſtuck tapijts gevvoon zijn te maecken. Dit hebbe ick by maniere van preuve eens goet gevonden in't vverck te ſtellen, ſonderlinge in de by-voegſelen van dit

vverck, ten eynde onſe leſers des te beter het gebruyck van ſodanige ſpreucken hier uyt ſouden mogen op-nemen: indien dit ons proef-ſtuck ſo volkomen niet en is als het miſſchien door meerder tijdt-beſtedinge vvel hadde konnen vveſen; mijn exempel (ſo niet mijn vverck) ſal yemant anders genegentheyt en gelegentheyt mogē geven, om yet ſulcx beter en behendelicker te doen, als hier is geſchiet. ghy onder-tuſſchen (gunſtige vrienden) ontfangt ende gebruyckt deſen onſen arbeyt ter tijt en vvijlen toe dat u yemant anders yet beter van deſe ſtoffe ter handt ſal hebben gedaen. VVy volgen in dit, (als mede in voorgaende vvercken) d'ordre ende loop van 'smenſchen leven, beginnende hier mette kintsheyt ende d'onder-vvijſinge van de ſelve, om te eyndigen met den ouderdom, en het eynde van dien, namentlick de doot. Meer niet, voor deſen tijt, Leſer, als alleen dit.

VVilje voordeel?
Leeſt met oordeel.

Kinder-

aen-gevveſen

door

SIN-SPREVCKEN en SPREECK-WOORDEN.

Ick beginne met een italiaens ſpreeck-wooꝛt.

Haver cura dè putti
Non è meſtier dè tutti.

Kinderen wel op te voeden / en is by wijſe lieden nopt vooꝛ kinder-werck geacht geweeſt: vele konnen kinderen telen / en ter werelt bꝛengen; wepnige de ſelve wel optreckē; en 'tis nochtans haer eygē werck. En daerom heeft een wijs man op deſe gelegenthept wel geſept:

Ei qui non docuit, non illi, qui non didicit, peccatum imputandum. Plut.

Indiē de jonckheyt niet en deugt,
En geeft de ſchult niet aē de jeugt
De vader ſelfs verdient de ſtraf
Die haer geen beter les en gaf.

Weegt dit (ghy die ouders zijt) en geeft aen deſen klep een goede geſtalte / terwijl die weeck is;

Vt argilla, ita juventus. Plin.

Een kint is als een wit papier,
Dus let op dit onnooſel dier;
Wāt ſo daer ymant quaet in prent
Soo is dat edel wit geſchent.

d'Italiaen ſept wel:

Nutritura paſſa natura.

Gelooft het, dat in teere ſinnen
d'Op-voedingh kan den aert verwinnen.

De daet leert ſulcx.

Gewent een Winde tot den pot
Eē Iagt-hont wort eē keuckē-ſot.

Daer en is daerom geē beter gront-ſtuck in dit werck te leggen als het Arabiſch ſpreeck-wooꝛt ons aen-wijſt:

Initium ſapientiæ timor Dei.
(inter Arabica adagia ponit Erpenius.)

Godt vreeſen is een goet begin,
De gront der wijsheyt ſchuylter in.

Tijnde het ſelve over-een-komende met de ſpꝛeucke Salomons. Pꝛov. 9. 10. Laet daerom dit een eerſte ſteen weſen van ons gebouw;

Leert, ouders, u kinders, en, voogden, u weeſen
Voor al den grooten Schepper vreeſen.

Want

In Godes wegen
Is Godes ſegen.

De ſaecke ſpreekt ſelfs; 't Onkrupt waſt ſonder ſaepen / Het quaet leert ſich ſelven / En men hoeft nopt lupſen in pelſen te ſetten / maer al wat deught genaemt wert heeft moepten in / en moet den menſche als in-geſtamt wozden / en noch iſſet quaet genoegh datter pet van bekijft / (Difficilia quæ pulchra,) en 'tis noodigh dit al tijdelick te beginnen / wil men goet werck maken.

Vrient, zijt ghy wijs,
Buygt jeugdich rijs,
Want d'oude ſtam
Is al te ſtram.

In tegendeel van dien

De daet die kan het ons betuygen
Eē oudē boom is quaet te buygē.

En eben dit selve konnen ons de beesten leeren:

Eē jong hondeke kā leerē springē,
Een jong vogelke kan leerē singē,
Een jonge papegay leert menschē praet,
Maer als men out is komt leeren te laet.

De middelen waer door de jonckheyt tot leeren verwecht wert/ zyn twee: Tuchtinge en Vergeldinge; wel aen dan/ ghy Ouders/

Die wel doet, loont,
Geen quaet verschoont;
Staet en Gesin
Bestaet hier in.

't Zyn wepnigh woordē/ maer van groot bedencken / en voordelick in't gebruyck. Nu verder

De slimste moeder diemen vint
Die wēst noch al eē eerbaer kint.

Om dā de sulcke en andere tot haer voornemen te helpen/ soo is te letten dat ongesoute soet-voerigheyt van ouders hier gantsch schadelick is.

Mere trop piteuse
Faict fille teigneuse.

Wie swijnen wil streelen, en met kinders mallen
Die doetse bey in den modder vallen.

En 'tis daerom wel gesept:

Wie aen sijn kint of knecht wil lust en vreugde sien,
Die moet noyt volle gunst aen d'een en d'ander bien.

Voor het tegendeel sept de Fransman

Qui bien aime, bien chastie.

Die wel bemint
Kastijt sijn kint.

Ende de reden daer van is in een turcx spreeck-woort uyt-gedruckt:

Hep asa da luc den jaramasreck oluruste. .i.

Het is van ouden tijt bevonden
Vā sachte meesters vuyle wondē.

Leert ons niet d'ervarenthey dagelicx hoe schadelick der moeders troetel-liefde is aen de kinderen?

Deteriores omnes sumus licentiâ. Terent.

Een aep, uyt al te grooten min,
Die perst haer jonck de lendē in.

Ick derf noch meer seggen;

Ego parētes vidi, quibus amor nimius ne amarent causa exstitit. Plaut.

Te grootē liefd' heeft wel gedaen
Dat haet uyt lieven is ontstaen.

Hoe kan dat zyn? denckt misschiē pmant; verstaetet met eē woort: een teer boomtje/ door gebreck van gesnoeyt en ge-int te werden / in't wilde gewassen / en brengt geen andere als wrange vruchten voort / die aen de planters de kele als doen worgen / ende d'oogen loopen.

Non resistet offensis, cui nihil unquam negatum est, cui lachrimas semper sollicita mater absterfit. Sen.

Ende daerom segge ick

'tIs wel (nae mijn begrijp) in ouden tijt geseyt:
'tIs beter dat het kint, als dat de moeder schreyt.

Mieux vaut un dolent, que deux.

Stelt dan vast/ dat

Tucht baert vrucht.

Vele/ die haer ouders niet en hebben willen hooren/ zyn naemaels gedwongen geweest naer het kalf-vel te lupsteren/ ende daer

er oock dan weder-spannigh vallende/
engen hen selven in noch grooter onge-
ientheyt.

Vie op geen ouders raet en past
ie stelt sijn gangen nae den bast.

Sy daerom/ouders/ om dese ende ander
gemacken te schouwen/ vergeet nopt de
ucht/maer vooz al niet op bysondere ge-
ientheden/ en vooz eerst

traft vry wel hart u weerde kint
dien ghy dat op leugens vint;
n so ghy eenich ding vermeugt,
eert waerheyt sprekē aēde jeugt.

Ten tweeden/

cht korsel zijn,en licht te pronc-
ken,
jn inde jonkheyt quade vonckē;
hy, die het in u kinders siet,
eckt ghy haer voordeel, lijtet
niet.

Ten derden/

en kint geneygt tot snoepernyen
n staet een vader niet te lyen;
Vant als de lust daer toe gewent
oo is een aerdigh kint geschent.

el aen dan/ ghy ouders/ en voogden/

ewent so veel gy immer kondt,
ot slechtē kost eē kinder-mont,
at is u nut, en hen gesont;
Vant als de spijs is door de keel
an isset doch al even veel.

Ten vierden in't gemeen/

raft kintsche feylen aen u kint,
er ghy daer mans-gebreken vint.

n om sulex bequamelick te doen/ soo ge-
ucht dat de Basiliscus dient vertreden
t wijlen die noch in't ey is/ de rupsen ter-
ilen sy noch inde poppen steecken/ ende
gebreecken der jonckheyt terwijlen die
in haer eerste beginselē zijn/ anders/ waer
de slange het hooft in kruyt/ daer kruytse
licht het lyf in; van een kleyn vonckjē/ dat
men eerst niet en dachte of en achte/ bzant
naemaels wel een geheele hupsinge. Ick
segge dan/ met den dupts-man/ En laet
den duybel nopt inder kercken komen/ an-
ders sal hy licht eens optē autaer gerakē.

Maer men moet de kintsche jaren
Boven reden niet belwaren.

Want

Ionge kinders moeten spelen
Of van pijn en sieckte quelen.

In de sulcke moet geledē werden dat hare
jaren mede bzengen/ en ten aensiene van
de gene die vozder gegaen zijn/ moet gedaē
wozden nae gelegenthept van haren aert;
't een paert gaet met een woozt/ 't ander
met een rijsjē/ en het derde moet somtyts
een spooz hebben.

Hoc patrium est consuefacere filium suâ sponte rectè facere, non alieno metu.
Terent.

Een eerbaer kint is aen te jagen
Door eer-sucht, niet door harde
slagen.

En sulex woud' ick de ouders ten hoogstē
bevolen hebbē. In allen gevalle alser tucht
te oeffenen is/ soo moet sulex niet anders
als met een besadigt ende stil gemoet ge-
daen wozden.

Zijt ghy goets moets,
Ghy doet wat goets.

En daerom/ wie ghy zyt/

Vermaēt u vriēt met stillē moede,
En straft u kint met koelē bloede;
Want doet ghy dit met gramme
sucht,
So dient ghy selfs te zijn getucht.

De maniere van straffen heeft mede byp
haer beschept; sommige slaen haer kin-
ders of leerlingen op 't hooft/ bozst of aen-
sicht/ waerse maer best raecken konnen:

'tis buyten den regel. De spaignaert sept wel:

Il niño e'il mulo
In culo.

Wie kint of muylen straffen willē
Die slaese niet als op de billen.

Daer is rechts de woon-plaetse van beschaydē tucht/ waer niet so licht hinder te vreesen is/ als wel in andere leden. Tot beslupt dan van desen/

In gramschap niemant oyt kastijt,
En loont niet als ghy blijde zijt;
Want als de geest niet stil en staet
Geschietet beyde sonder maet.

Doch hier toe noch een woort: Lieve kinderen te maecken/ende om eene saecke het eene kint te slaen/ en het ander te kussen/ kan niet als nadeel doen. eē tierlicker kleet maeckte Joseph Jacob onder sijn broeders. een ongelijck onthael en kan niet als scheele oogen verwecken onder so gelijcken maegschap; 'Tis natuerlicker hier in gelijckheyt te houden.

Fœtus suos non distingunt feræ, & aves ex æquo partiuntur cibos.
Sen.

De beesten en maecken geen onderschept onder haer jongen/ en de vogelen voeden de selve in gelijcke mate. Bedenckt dit/ en al voorder. Twee rotsē daer dese teere schepen dickmael tegens stooten/ en in perijckel staen om schip-breucke te lijden/ zijn (mijns oordeels) Ledigheyt en Quaet geselschap/ en zijn daerom beyde tē hoogsten te mijden. Voor eerst dan/ aengaende de ledigheyt;

Maeckt dat geen jonkheyt ledich gaet;
Want niet te doen leert enckel quaet.

De daet spreeckt selfs:

——— si non
Intēdas animū studijs, & rebus honej
Invidiâ, vel amore vigil torqueber.
Horat.

Wie in sijn lant geen koorē saey
'tIs seker dat hy distels maeyt.

En hier van koomt het dat

Otium Famis est mater,
Et Furti frater.

Ledicheyt is hongers moeder,
En van dievery een broeder.

L'ozio è padre di tutti i vicij.

Ons oudt seggen is niet vreemt/ al lup wat schrickelijck:

Een ledigh mensch is duyvels oc kussen.

En daerom isset voor de jeugt/ ende a menschen best in eerlicke saken geduyr lijck besigh te zijn/ om geen rust-plaetse werden voor soo ongueren nacht-vog. In tegendeel van desen/ is voor alle sak vlijt en neerstigheyt de jonckheyt in scherpen; want/ gelijck d'ouden wel sept Godt verkoopt alles om arbeyt/ dat is prijs die op goede dingen geset is.

Nul bien sans peine.

Wy sullē dan met Salomon over dit le stuck de jonckheyt wijsen tot de mier/ e de om dese vermaninge by deselve van d te beter gewichte te doen wesen/ sullen t hier een prente/ tot een gedenck-tepcke in-voegen/ met dese by-speucke:

Collige, non omni tempore meßis erit

Vergadert graen in uwe schuere,
De Oeghst en sal niet eeuwig dueren.

V:

De tweede klippe die te mijden ſtaet/ is quaet geſelſchap/ met af-maninge vā't ſel:/ waer mede de twee wijſte ende Godtſa hſte koningen/ te weté/ Dauid/ en Salo on/ beyde haer ſchriften begonnen hebbi/ om te toonen hoe grooten af-keer ſy di: van waren hebbende/ Pſal. 1. 1. Pꝛov. 1. 1. 't Is niet vreemt

Want

Bi een krepel leertmen hincken,
Bi den vuylen leertmen ſtincken,
Ioge lieden, wie ghy zijt,
Quaet geſelſchap dient gemijt.

En wijders/

By wolven en uylen
Daer leertmen huylen.

Van gelijcke/

Van het peck
Blijft een vleck.

d'Ervarentheyt ſpreeckt ſelve:

Die met honden gaet te bedt
Deelt van hare vloyen met.

Qui

Qui se couche avec les chiens, se leve avec les puces.

't Is daerom nae de kunst gesproocken:

Sumuntur à conversantibus mores. Sen.

Segt my met wiē dat ghy verkeert
Soo heb ick uwen aert geleert.

Het quaet is gantsch vruchtbaer· een sieckе kan dickwils veel gesonde in sieckten brengen; maer veel gesonden en sullē noyt door haer geselschap een eenigen siecken lustigh en fris maecken;

Een kleyn getal van rotte peeren
Dat kan aen duysent gave deeren.

Maer boven alle saecken is het exempel van de ouders van groote kracht / ten aensiene van de jonckheyt / soo ten goede / als ten quade / en daerom

Nemo errat uni sibi. Sen.

Al ghy die jonge kinders voedt,
Let watje segt, en watje doet;
VVant wat het zy, en hoe het gae
De sone doet den vader nae,
De dochter gaet haers moeders gangh,
En dat haer gantsche leven langh.

In een pijpers huys (seyt de spaignaert) leert een yder fluyten.

En la casa del alboguero, todos son albogueros.

A la maison du fluteur, tous sont jouuers des fluste.

Maer niet het doē alleen / maer oock [illegible] woort buytē tucht gaende / is hier gan[illegible] schadelick.

Laet geen kint vuyle reden ho[illegible]
VVant kleyne potten hebbē oo[illegible]

Wat aengaet de leeringe selfs / daer [illegible] segh ick alleenlick

Ea pueris discenda sunt, quibus viri [illegible] usuri. Plutarch.

Dat een yder dat best leert als [illegible] een kint is,
Dat hem best sal te passe kom[illegible] als hy een man is.

En of al schoon de eerste beginselen in [illegible] leeren niet ten besten voort en willen / [illegible] moedt is daerom niet verloren te geven

Nullus idem est diuturnus, & præ[illegible] fructus.

Een kint verstandigh voor de j[illegible]
Dat sietmē dickwils qualick va[illegible]

Ons spreeck-woort seyt / Vroegh heng / vroegh guyl. En vorder

Vroegh rijp, vroegh rot,
Vroegh wijs, vroegh sot.

Ick besluyte dan hier / en segge

Niet dat soo wel gedijt
Als rijp te rechter tijt.

Maturè, non citò.

JOI-

t'Samen-spraecke tusschen

PHILEMON en PUDENS.

Philemon.

Wel Pudens! wat veranderingh is dit? ick vinde u nu een jongelingh/ daer ick u onlanex niet als een kint en liet; te rechte sept men

Groene kersen worden root,
Kleyne kinders worden groot.

Tudens.

Ist wonder?

Ad virile robur per pueritiam itur.
Sen.

De boom daer ghy nu vrucht af leest,
Dat is wel eer een rijs geweest.

Philemon.

Maer hoe dus gekleet / als of ghy tot repsen veerdigh stout?

Tudens.

Ick mepne dat het voor my lang genoech onder dē roock van mijns moeders schouwe geseten is. Hier goet en elders goet.

Nul en pris
En son pais.

Niemant is in weerde
In sijn eygen eerde.

Sie ick't niet alle dage?

Men acht geen verstant
In sijn eygen lant.

En daerom (nae my dunckt) ist best wat te repsen/om alsoo/ door vreemde talen/eñ aen-neminge van heusche manieren / aensienlicker t'huys te komen; want anders placht men ons licht te seggen

Die thuys sijn jonckheyt heeft versleten,
En by den bry-pot heeft geseten,
En daer geen letters heeft gegetē,
Wat kan de goede slocker weten?

In tegendeel /

Die lange leven en verre reysen
Die leeren op haer saecken peysē.

Philemon.

Ick sie dat ghy u seggē met spreeck-woorden en spreucken soeckt vast te maecken; maer als ick u mette selve munte soude betalen/heb ick niet wel eenige spreucken gehoort die vyt al wat anders klincken?
Hoe sept men niet in't gemeen?

Al reyst een los-hooft buytēs lants
Noch blijft hy wel een domme gans.

En wederom

Gaet sent een esel nae Parijs
Ghy krijgt hem weder even wijs.

En voor reden

Wie over zee veel plach te swierē
Verandert lucht, en geen manierē.

Tot beslupt

Hoe dattet gaet, of hoe het is,
De botten blijven plat-vis,

En of al schoon de manieren vande soodanige somtijts al wat verandert wordē/ 'tis selven in beter.

Iamais bon cheval, ou homme
N'amenda pour aller a Rome.

Te Romē ging noyt man of peert,
Of 'twas des vry te minder weert.

En wat de vrouwen aengaet (die al mede somtijts reysen willen sonderlinge onder deckse i van bedevaerden / om in't voor by gaen daer van mede wat te seggen) daer heeft het spaens spreeck-woort het stuck (mijns oordeels) wel geraeckt;

Ir Romera y boluer Ramera.

Aller pelerine & revenir putain.

Hier is te letten (om de aerdigheyt van de spreucke recht te vatten) dat Romera (beteyckende eē pelgrimessche/ ofte een vrouwensch die in beevaert gaet) maer een letter en verschilt van Ramera, beteyckenende een oneerlick wijf / dat wy een hoere noemen.

Reyst vrou of maegt in bedevaert
Sy krijgt wel licht een lichtē aert.

Tudens.

Daer is misschiē al wat aē / Philemon, maer des niet te min so houde ick vast dat vreēde landen/ vreemde oogē / en vreemde streken/ diemen in't reysen dickwils ontmoet/ ons al vry wat leeren konnen.

Die hier en daer eēs wort genepē,
En dickwils by den neus gegrepē,
Al is hy plomp, hy wort geslepen.

De reden daer van is klaer/

Apres domage
Chacun est sage.

Harde steenen slijpen yser,
Harde stooten maken wijser.

Philemon.

Men segge wat men wil / en men soecke waer men wil / ons nederlants spreeckwoort luyt ende sluyt meesterlick:

Wilje wel zijn, wilje rusten?
Soeckt het niet in vreemde kustē,
Eygen huys en eygen dack
Dat is vry een groot gemack.

A chacun oiseau
Son nid est beau.

Elck vogel prijst sijn nest;
Ghy dan vaert nae Oost of West,
Eygen huys is alderbest.

Tudens.

Hier stelle ick een ander tegen / dat mede sijn bescheyt heeft;

Patria est, ubicunque bene est.

Al waer men is in goeden stant,
Dat is al med' ons Vaderlant.

En wat het rusten aengaet / daer op segge ick /

Geē jongmā mach om rustē peysē
Die buyten is gesint te reysen,
Maer ismen oudt, of sieck, of moe,
Dien stae ick eerst het rusten toe.

Philemon.

Gelooftet/ waer datmen komt daer vint men sijn weert t'huys.

Want
En tout pais mordent les chiens.

Honden hebben tanden,
In alle landen.

Men houde soo veel van reysen alsmē wil/ ick hebbe nochtans eens gelesen seecker boeexken van D. Joseph Hal/ in't Engels geschreven / daer van het op-schrift is Quo vadis? daer in hy veel goede redenen by brengt/ die soo geheel seer voor het veel reysen niet en zijn. Alle beweginge (seyt hy)

hy) maeckt onruste/ en die beyde ongenoegen; daer in het tegendeel de geluckige stant des Hemels wort afgebeelt by ruste. Ghy dan/ die so genegen schijnt te zijn tot repsen/ siet toe dat ghy niet eenmael met berou en koomt uyt te roepen/ soo als onlangs seker jongelinck (ons niet onbekent) met leet-wesen dede/ ten tijde hy veel en lange door de werelt gedwaelt en gemaelt hadde; In't repsen (seyde hy) heb ick menigen Engelot upt-gesonden/ die nopt haren meester eenige tijdinge weder en brachte/ en dit dede ick soo lange tot dat ick een burger van al de werelt was gewoorden/ ende een vreemdelinck so in mijn vaderlant/ als aē mijn eygē selvē/ en quam alsoo thups meer beladen met gebreken/ als met gelt/ meer met waen/ als met wijsheyt. Dan niet te min so bekenne ick/ dat de gene die met een goet voornemen uptgaen/ niet te lange upt en blijven/ ende een goede reys-lesse met nemen/ somwijlen wel pet goets thups konnen brengen.

Pudens.

Ick wenste wel soo een reys-lesse te hebbē/ ick soude die voor my/ als een draet in een dool-hof/ ende als een lepts-man opte wegen gestadigh aen de hant houden; ghy daerom (isser pet sulex by u) ick bid u en spaert geen broot voor de vrienden.

Philemon.

My is onlancx soo een reys-lesse ter hant gekomen/ ende my dunckt soo ghy die met ernst woudt in't werck stellen ghy soudter u wel by bevinden; doch op dat ghy des te meerder kennisse mochte krygen/ soo wil ick u deselve jegenwoordelick eens voorlesen/

Ghy, hoort toe
En staet wat stil,

Tudens.

Soo ick doe
En soo ick wil.

Reys-lesse.

Thilemon.

Een vader had een rauwē quant
Die wou gaen reysen uyt het lant,
Om eens te leeren metter daet,
Hoe dattet inde weerelt gaet.
Hy (die wist hoe de jonkheyt malt,
En waerse dickmael henen valt,
Bysonder alse buyten dwangh,
Mach hebben haren vryen gangh)
Riep sijnen soon ter zijden af
Daer hy hem dese lesse gaf:

Nadiē (seyt hy) mijn weerde kint
Dat ghy tot reysen zijt gesint,
So hoort doch hier op mijnē raet,
Die ick geleert heb uytte daet;

Eerst, waer ghy u tot reysen set,
Begint den dach met u gebet;
Want haver geven aen u beest,
En Godt te bidden inden geest,
Schoon dattet beyde tijt vercyst,
En doet geen hinder alsmen reyst.

Dan is noch vorder mijn bevel,
Gaet kiest voor u een reys-gesel;
Want reysen sonder mede-maet,
En was noyt wijse lieden raet,
Maer kiest een vrient vān nwē aert,
Die hant en herte reyn bewaert,
En niet en helt nae vuyl bejach
Dat jonge lieden schaden mach;
Noyt speelder ymāt met het peck
Die niet en hield een vuyle vleck.

La priereny l'avoine n'empesche pas la journeé.

Maer ghy, die u tot reyſen ſtelt
Begintet nimmer ſonder gelt;
Want die wil reyſen achter lant,
Die hebbe munte byder hant,
Dat is een kruyt vã groote kracht
VVaer op de ganſche werelt acht,
En als u dat geſelſchap faelt
So wort ghy ſelden wel onthaelt.
Doch gelt te dragen over al,
Dat baert by wijlen ongeval,
Ghy, vrijt u van dat ongerief,
En dient u van een wiſſel-brief;
VVant dat en is geen laſtigh pack,
Maer voor die reyſẽ groot gemak.
Voorts, wilt ghy reyſen met verſtant, [a]
Soo hebt een kaerte byder hant,
Van yder rijck dat ghy betreet,
Op dat gy daer de gronden weet,
En kent by nae de gantſche kuſt,
Ook eer ghy daer oyt hebt geruſt.
En iſſer onder wege dan,
Een wijs, geleert, of deftigh man,
En laet niet of beſoeckt den vriẽt,
Vermits het u ten nutte dient,
De wijsheyt is een rijcke ſchat,
Wie die genaeckt ontfangter wat.
Wanneer ghy vanden peerde ſit,
En van het reyſen zijt verhit,
En eyſt terſtont geen bier of wijn,
Want dat en kan maer hinder zijn,
Toomt hier en elders uwe luſt,
Dat is de grondt van uwe ruſt,
Niet al, niet al, dat ons behaecht,
En dient den menſche nagejaecht.
Stelt u dit voor een vaſte wet,
Dat ghy op alle dingen let,
Dat ghy geſtaech u voordeel doet,
Met al wat yewers u ontmoet.
De werelt is een wonder boeck,
Het maekt ſijn leſer wõder kloeck,
Maer wie het ſonder oordeel leeſt,
Die blijft gelijck hy is geweeſt;
Ghy doet niet als de meeſtẽ hoop,
Maer doet met aẽdacht uwẽ loop,
Hoort ghy een ſneeg, een geeſtich man, [a]
Daer hoorje dat u leeren kan;
Siet ghy een ongeſouten geck,
Leert noch al yet uyt ſijn gebreck,
Leert mijden dat hy qualijck doet,
En hoemen ſotten vieren moet.
Int korte, waer ghy d'oogẽ keert,
Siet datje 'teen of 'tander leert.
Al watmen hoort of watmen ſiet
Die leere wil die leerter yet;
Wat iſſet of ghy verde rijt?
En in een goet geſelſchap zijt,
En dan in eenigh luſtigh velt,
Veel criſtallijne beecken telt,
Of elders in een open wout
Vint ſchoone ſlooten op-gebout,
Vint Prinçen huyſen neergeruckt,
Vint torens in het ſtof gedruckt,
Vint puyn, en iek en weet niet wat
Daer eertijts ſtõt eẽ ſchone ſtadt;
Vint weder dreven nieu geplant,
Tot çierſel van het gantſche lant,
Vint hoven na de kunſt gemaeckt,
Daer vã dat gy de vruchtẽ ſmaekt,
Vint rotſen uytermaten hoogh,
Oock verre boven 'smenſchẽ oog,
Vint ander vreemt en nieu gewas,
Daer van men noyt te vooren las,

[a] *Nous apprenons en diverſes façons Des ſages, des fols, des mauvais, & de bons.*

[a] Men kan verſtant en wijsheyt trecken Van quade/ van goede/ van wijſe/ van geecken.

Voor-

Voorwaer al dat en acht ick niet,
Ten zy dat ghy wat verder ſiet,
Ten zy u dom en grilligh hert
Beſetter, en oock beter wert;
tIs niet gereyſt, 'tis maer gedwaelt
Indienmē daer geē wijsheyt haelt.
Waer gy oyt gaet of henē treckt
Houdt ſtaegh u beurs en hert bedeckt; *
En melt niet door een loſſen praet
Van waer ghy komt of henē gaet,
En min noch wat u herte jaegt,
Want dat heeft menigh man beklaegt.
Siet! waer men gaet, of waer men reyſt,
Noyt dient geſeyt al watmē peyſt;
Een heuſche mont is altijt goet,
Doch meeſt voor een die reyſen moet.
Nu voorts, op dat ghy ſchouwen meugt
Veel malle grepen van de jeugt,
So laet geē dranck u meeſter zijn,
Het zy dan bier, of heete wijn,
Want die gebruyckt in overvloet
En is te gener plaetſe goet,
Maer als ghy uyt den lande zijt
Soo dient hy boven al gemijt:
Doch ſo ghy eens wert over-laſt,
Of van een heeten damp verraſt,
So mijt noch al een vorder quaet,
En loopt niet mallen over ſtraet,
Maer houdt u ſtil ſoo langen tijt
Tot datje weder nuchter zijt.
† Begeeft u noyt des avonts laet,
Noch op den wech, noch opte ſtraet:
Vroech uyt te gaē, vroech onder't dack,
Dat is geſont, en groot gemack.
Des nachts te loopē hier en daer,
Dat is niet anders als gevaer.
Ghy, laet dē nacht en haer bejach,
En doet u ſaecken by den dach;
Want dat men in het duyſter doet
VVort opten lichten dach geboet.
Kijft niet in't bed of aendē heert,
En twiſt ook niet met uwē weert,
Maer is hy vils, of niet te pluys, a
Betaelt, en ſoeckt een ander huys.
En twiſt niet met u reys-geſel,
Spreekt ymant qualick? antwoort wel,
Schoon ſpreecken is van groote kracht,
Het maeckt oock harde koppen ſachr.
Bewaert u ooch, u mont, u beurs,
En hoet u voor eē vrouwe-keurs, b
En mijdt u voor een mede-maet,
Die op die gladde wegen gaet;
Oock wacht u voor den dobbelſteen,
VVant dit zijn kanckers in het been.

* Benè Lipſius Epiſt. ad Lanoium in Italiam iter molientem, Hæc tria, inquit, mihi ſerva, frons ſit tibi aperta, mens clauſa, lingua parca.

Ne monſtre jamais le foud de ta bourſe, ny celuy de ton cœur.

† *Si es nuicts tu fais tes pas*
Aux coups tu te haſarderas.

a *D'un mauvais hoſte*
Toſt t'en oſte.

b Una aguia para la borſa,
Y dos para la bocca.

Vne aiguille pour la bourſe,
Et deux pour la bouche.

Eẽ dinck dat gy niet ſparẽ moet,
Dat is de rant van uwen hoet, (a)
Grijpt die vry dikwils metter hãt,
En hier, en in een ander lant,
Want 'tis een ſaeck die gunſt verweckt,
En die tot geenen koſt en ſtreckt;
Ick achte voor de jonckheyt goet
Eẽ trage beurs, een rappẽ hoet. (b)

Geen oog in ymants anders brief,
Geẽ hant-ſpel met eẽs anders lief,
Geen vingers in eens anders tas,
Want dat geẽ man oyt lief en was.

En kieſt niet licht eẽ nieuwẽ vriẽt,
Of weet te vooren of het dient;
De werelt is te lijdich boos,
De menſchen al te bijſter loos.
Dus niemant al te licht betrout,
Wãt dat heeft menig mã berout. c

Wanneer u ymant noot te gaſt,
Ghy, doet u maeg geen over-laſt,
Let meer, op dat gy leeren kondt,
Als luſt te geven aen den mont;
En brẽgt miſſchiẽ dã ymant voort
Een goet, een ſneeg, een geeſtigh woort,
Ontfangt dat met eẽ vrolick hert,
Gelijck een ſchat ontfangẽ wert;
En als gy tot u woon-plaets keert
Segt dã, wat heb ick daer geleert?
Wat brẽgt of ſchẽkt my deſẽ dach
Dat my ten goede dienen mach?
En naer een neerſtigh onderſoeck
Soo ſchrijft in uwen tafel-boeck,
Al dat u herte wel beviel
Dat is als voedſel aen de ziel,
Dat is u beter inden mont,
Als al dat op de tafel ſtont.

Mijn kint, houdt altijt deſen ſin,
Gelijckt de By', en niet de Spin;
Al wat ghy hoort, en watje ſiet,
Al watter hier of daer geſchiet
Dat weegt, dat proeft, en kipter uyt
Dat wel, dat ſoet, dat geeſtig luyt.
Maer koomter eenigh vuyl bejach
Haelt dat noyt weder aẽ dẽ dach,
Maer wijſtet ſpoedig vander hant,
En laetet uyt het vader-lant.

Gy treet nu uyt mijn huys alleen,
En keert noyt weder met u tweẽ,
Brengt ons doch hier geẽ baſtaert-kint,
Dat maeckt een vader ongeſint;
Brengt ons doch hier geen dertel wijf,
Met u gepaert uyt tijt-verdrijf,
Iae noyt op vryen eens en peyſt
Soo lange ghy daer henen reyſt;
„Te trouwen als men leeren moet
„Dat dede noyt eẽ jongman goet,
„Men queelt hier om ſijn gantſche jeucht
„En dat al om ſoo korte vreugt.

(a) Buone parole, ma guarde la borſa.
Bourſe cloſe, teſte deſcouverte.

(b) Corteſia de bocca, mucho vale e poco coſta.
Courtois de bouche main au bonnet, peu couſte & bon eſt.

c *Ne te fie en nul d'aujourdhuy*
Si de ſel n'as mangé un muy.

Ghy

Ghy daerom, wat ick biddē mach,
Behoedt u voor soo quaden slach,
En om een blijde nacht of twee
En steeckt u in geē eeuwig wee.

Maer om hier van te zijn bevrijt,
So maekt dat gy voorsichtich zijt,
En woont of koopt u kosten niet
Alwaer ghy vlugge dochters siet;
Ick weet hoe licht de losse jeugt
Wort om-gevoert door geyle vreugt,
En als men dan te samen malt,
Waer isset daer men niet en valt?
Daer stroo en vyer te samē koomt
Wat onheyl diēter niet geschroōt?
(*)
Nu, Soon, gaet vordert uwe reys,
En houdt mijn les in u gepeys,
En als ghy dan eens weder-keert
Gesont, beset, en wel geleert,
Soo sal men hier, van stonden aen,
Voor u 'tgemeste kallif slaen.

Tudens.

Gewisselick dese reys-lesse / bestaende in korte verskens / is van lang bedenckē / ende daerom soo ter loops niet in te nemē; want (naer ick die begrijpe) soo steecktter meer in als in een plen haringh; ick bidde u laet mp een keersse aen de uwe ontstekē / ick wil seggen / laetse mp upt-schrijven / soo sen ick geholpen / sonder u verlies.

Philemon.

Ick ben des te vreden Pudens, doch met dit bespreck; dat ghy sult aen-nemen / niet alleenlick op uwe repse deselve blijtelick in't werck te stellen / maer oock acht te nemen op alderhande voor vallende spreucken eñ spreeck-woorden / ende de selve by memorie op renen / om ons daer van declachtich te maken / soo wanneer ghy weder in't vader-lant keeren sult; op dat also het meg dat den appel gesneden heeft (als de kinderen plegen te seggen) al lacchende mach t'huys komen.

Tudens.

Gantsch ondanckbaer moeste ick wesen / so ick sulcx op u begeerte niet aen en nam te doen: siet daer mijn hant / ick verbinde mp sulcx nae te sullen komen / en neme met een van u mijn af-scheyt.

Philemon.

Doet ghy nae u woort / so wil ick vertrouwen dat gy uwē naem met eene lettere wel mocht vermeerderen / en in plaetse van Pudens, Prudens sult mogen heeten op u weder komste. Maer dewijle ghy up vermaent hebt geen broot voor vrienden te willen sparen / soo moet ick / voor mijn afscheyt / u onder andere mede declachtich maken van een vreemt geval dat ick verstont een repsenden man bejegent te zijn; waer op ick een seker bedencken t'andere tijden gehadt / en op't papier gebracht hebbe / ontfangt dat by geschrifte voor een Vaer-wel-gifte op dese uwe repse / ende voor al op de groote repse van hier in de andere Werelt; en op dat ghy de meyninge des te beter vatten moocht / soo wil ick't u eenmael voor lesen; de galm van de stemme kan al mede wat geven:

(*) Even dit selve is gemerckt geweest by Antigonus koninck van Macedonien; want op een tijdt, als Philippus sijn sone by den Fourrier-meester te wege hadde gebracht dat hem herberge was aen-gewesen, en huyse van sekere weduwe, drie schoone dochters by haer hebbende, de koninck den foureerder voor-nemende, geboot hem scherpelick dat hy den jongen prince, sijnen soon, dadelick uyt soo engen plaetse in een ruymer gelegentheyt soude doen verhuysen, en dat hy, van des te doen, geensins in gebreke en soude blijven. De wijse Vorst gingh heusselick en als ongemerckt voor-by 'tgene hy wel wiste dat sijn soon voor hadde, en nam de veranderinge van sijn herberge opte engte van het huys daer de weduwe met haer drie dochters in woonde, wetende watter uyt soo een by-een-wooninge te verwachten stont. Plutarch. in Apopht.

Ter-

Terwijl een rap gesel, met onvermoeyde gangen,
Sich op een verren wech tot reysen hadt gestelt,
Soo wort hy van den slaep in seker wout bevangen,
Vermits de swarte nacht omvingh het gantsche velt;
Dies soeckt hy daer ontrent waer hem tot rust te geven,
Om, door een soeten slaep, te krijgen nieuwe kracht;
Hy vint, benevens hem, een plaetse wat verheven;
Hier kies ick (seyt de vrient) mijn bed voor desen nacht.
Hy meynde dat hy sach een heuvel op den velde:
En siet! een *Schilt-padt sat gedoken in het sant,

* Staet te letten dat inde heete landen Schilt-padden zijn, die meer als een menschekonnen dragen, er daer mede voort kruypen, gelijck geloofwaerdige lieden, die sulcx seggen gesien te hebben, konner getuygen.

Hier

Hier op was dat de man ſich om te ruſten ſtelde,
Vermits hy daer ontrent geen beter plaets en vant.
De vrient, ſoo haeſt hy ſat, began terſtont te ſlapen,
Gelijck men in't gemeen met moede leden placht,
Het beeſt rijſt onder dies om ſijnen koſt te rapen,
En gaet een ſtaegen tret by nae den gantſchen nacht.
Als nu de gulde ſon quam weder aen-gereden,
En dat met een de ſlaep den jongelingh verliet,
Soo ſtelt hy ſijnen gangh om vorder aen te treden,
Maer hy en kent het lant, hy kent de wegen niet.
Hoe! (ſeyt hy) droom ick dan? of ben ick buyten ſinnen?
Of is op eenen nacht dit gantſche wout verdraeyt?
Wat vreemdigheyt is dit? wat ſal ick gaen beginnen?
Waer dat ick henen keer, my dunckt ick ſtae bekaeyt!
Waer is de groote rots die aen den wege paelde?
Waer is het ſchoon gebou dat lagh ter rechter hant?
Waer iſſet al te mael? Dus ſtont hy vaſt en maelde,
Tot dat hy op het leſt de rechte gronden vandt,
Tot dat hy kent het beeſt daer op hy quam gereden,
En al den handel ſiet door klaerheyt vanden dagh;
Doen wiſt de Iongelingh, doen wiſt hy eerſt de reden,
Waerom hy niet en vint dat hy te vooren ſagh.
Let, vrient, wat dit beduyt, het ſal u mogen ſtercken:
De Man, is yder Menſch, de Schilt-pad is de Tijt;
De Slaep ons dom verſtant, dat niet en kan bemercken
Hoe veerdigh even ſtaegh ons leven henen glijt;
Dit heb ick eens geproeft, al over langh geleden,
Ick quam doen metter haeſt te Leyden in de ſtadt,
Daer gingh ick langen tijt door al de ſtraten treden,
En waer ick andermael eens goede vrienden hadt;
Maer wat ick ſoecken mocht, het eynde was verlooren,
Een yder was verhuyſt, of in des doots gebiet,
My docht de gantſche ſtadt en was niet als te vooren,
Want binnen Leyden ſelfs, en vont ick Leyden niet.
Eylaes! terwijl de menſch gaet hier en ginder woelen,
Ontſlipt hem even-ſtaeg, ontglipt hem menigh jaer;
Wy werden out (och arm) oock ſonder ons gevoelen,
En veel-tijts als men't is, dan wort men't eerſt gewaer.
D'uyr-wijſer gaet geſtaegh, men ſiet hem niet bewegen;
De boom, wel eer een rijs, wort ongevoelick groot:

'tIs even met de menſch, 'tis even ſoo gelegen,
Een ſlaep, een diepe ſlaep, die leyt hem nae de doot.
Mijn Ziel, wilt ghy verſtaen hoe nae wy zijn ten ende,
Hoe nae wy zijn vervoert tot in des doots gevaer,
Keert u eens om en om, en telt al u bekende,
Al die ghy niet en vint die roepen u tot haer.

Met dit beſlupt beſlupte ick / en met dit eynde eyndige ick mijn reden / Weerde Pudens, en wenſche u goede repſe met een geluckige weder-komſte / en voor het leſte om tuſſchen ernſt wat jocks te vermengē /

Waer dat ghy reyſt in eenich lant,
Soo hebt geduerich by der hant
V mes, u fles, en oock u tes,
Dat is al med' een nutte les.

Pudens.

Hondert-foudigen danck / vriendelicken Philemon, nu met woorden / en hier naemaels (ſoo ick kan) metter daet; blijft ondertuſſchen Gode bevolen.

De goede Pudens, om ſich van ſijne belofte te quijten / heeft op ſijn repſe waergenomen / niet alleenlicken alle voor-vallende goede ſpreeck-woorden / maer oock onder de ſelve verſcheyde aerdighe ſinſpreucken / verbloemde manieren van ſeggen / ſoete rijmen / klippel-verſkens / en diergelijcke / al t'ſamen de ſpreeck-woordē ſeer na-burigh zijnde / en in alle manieren dienſtigh en leerſaem voor alle gelegenheden van menſchen. Hy deelt u des mede / vrienden / en dat met oirdre / en voor eerſt noch mette volgende repſ-ſpreucken.

Optimum viaticum, pietas.

Reyſt vrient, alwaer ghy reyſen meugt,
Het beſte reys-gelt is de deugt.

Chi vuol andar ſalvo peril mondo, beſogno haver occhio di falcone, l'orecchio d'aſino bocca, di porcello, ſpalle di Camelo, é jambe di cervo.

Wilje reyſen door het lant?
Hebt vijf dingen by der hant:
Hebt voor eerſt een Eſels oor,
Dat is, paſt op u gehoor,
Hebt het oge van een Valck,
Dat is, let op menich Schalck,
Hebt de beenen van een Hert,
Datje niet gevangen wert,
Hebt dā noch eē Verckens muyl,
Dats geſeyt, ontſiet geen vuyl,
Hebt voor al een Kemels rugh
Voor geluck en ongeluck.

Qui artà aromeva.

De kunſt vint gunſt, waer datmen gaet,
Terwijl een dwaes verlegē ſtaet.

Indien ghy zijt geneygt te reyſen
Soo wilt op deſen regel peyſen:
Gewent u tonge wel te ſpreken,
En ſegt niet yder ſijn gebreken,
Scherſt niet te vry, wāt 'tis onſoet
Voor al ſo ghy't u meerder doet

Facundus comes in viâ pro vehiculo eſt

Een ſoete prater op de baen
Beneemt de moeyte vā het gaen.

Petit cheval, petite journée.

Kleyn paert
Kleyne dach-vaert.

Een willich paert en moet men niet over-rijden.

Stay a While
Iou looſe a mile.

Staet maer een wijl
Ghy verlieſt een mijl.

Au veſpre loue l'ouvrier
Et au matin l'hoſtellier.

sAvonts kent men den Arbeyder,
En 'smorgens een Weert.

Qui bien & mal ne peut ſouffrir,
A grand honneur ne peut venir.

Kunt ghy niet lijdē goet en quaet,
So wacht voor u geē hoger Staet.

Dedans un coffre ſans ſerrage,
Ne doit on mettre ſon bagage.

Zijtje wijs, of zijtje ſot,
Hebt geen koffer ſonder ſlot.

Porta itineri longiſſima.

Tot buyten de poort is een goede dach reyſens.

Waer uytte poort
Soo rochje voort.

Avec le florin, cheval, & latin,
Par tout qu'ō va on trouve le chemin.

Een peert, en gelt, en goet latijn,
Dat brengt een lantſert over rijn.

Wer ſich fragens ſchempt, der ſchempt ſich lernens.

Die reyſt mach vragen
In ſchuyt en wagen;
Want die 't ontſiet
En leerter niet.

En voyageant priſe la mer, mais le tiens a la terre; loue les montagnes, mais aime les valées.

Om vry te zijn van ongeval,
So prijſt dē berg, en houd het dal,
En zijtje van een goet verſtant,
Soo eert de zee, en blijft te lant.

Il faict bon aller a pied, quand on a le cheval par la bride.

'tIs goet te voet gaen opter heydē
Voor die haer peert daer nevens leyden.

Iucundiſſima navigatio juxta terram, ambulatio juxta mare.

Daer ick vermaeck in vant
Was zeylen by het lant,
En rijden op de ſtrant.

Als men moede rijdens is, dan iſt goet te voet gaen.

Laet u in geen engte klemmen,
Kieſt veel eer de ruyme baen;
Nevēs 'tſchip iſt goet te ſwemmē,
By den wagen ſoet te gaen.

Rijt voort, maer ſiet om.

Een goe wegh om
En is geen krom.

Die over 'tmolcken ſtadigh gaet
Moet weten wat de klocke ſlaet.

A Bologne il y a plus des attrappes que des ſouris.

Te Bologne zijn meer vallen als muyſen.

Le blancq & le noir on faict Veniſe, id eſt poivre & cotton.

Het wit en ſwart heeft Venetien gemaeckt, dat is, kottoen en peper.

En Italie il y a trop de feſtes
Trop de teſtes, & trop de tempeſtes.

In Italien zijn te veel feeſten,
Te veel hoofdē, te veel tempeeſtē.

En Cypre il y a trois choſes a bon marché, ſel, ſucre, putains.

Sout, ſuycker, en hoeren
Kan men goet koop uyt Cypers voeren.

Op een witten Spanjaert, en op een ſwarten Engels-man, ſtaet te letten.

In Engelant als eē man ſijn vrouwe over tafel toe-drinckt/ dan wenſt hy (alſoo men daer ſept) dat alles wel-gaē mochte; maer als't de vrouwe aen harē man brengt/ dan houdt men dat alles wel is/ en dat de gaſtē by den man in-gebracht/ wel-koom zijn/ ende daer op neemt dan yder ſijn hoet af.

Cent flamens, cent couſteaux.
Cent françois, ſans couſteaux.
Cent eſcoſſois, deux cent couſteaux.

Hondert neder-landers, hondert meſſen.
Hondert françoyſē, ſonder meſſē.
Hondert ſchotten, twee hondert meſſen.

Nil comedis Germane bibis: tu non bibis Angle,
Sed comedis: comedis, Flandre, bibis, bibis, benè.

Siet vrient, dat dienje wel te wetē:
Een duyts kā drinckē ſonder eten,
Eē engelsman eet ſonder drinckē,
Een neerlander laet hē inſchinckē,
Maer eet des efter niet te min.
Wie doet nu beſt naer uwen ſin?

De Spanjaert ſchijnt wijs, en hy iſt niet.
De Fransman ſchijnt geck, en hy iſt niet.
d'Italiaen ſchijnt wijs te zijn, en hy iſt.
De Portugijs ſchijnt geck, en hy iſt.

Qui veut belle femme guerre
Prene un viſage d'angleterre,
Qui n'ait point mammelles normādes,
Mais bien un beau corps de flanders,
Entre ſur un cu de Paris,
Il aura une femme a ſon advis.

Wilt gy een hups, een ruſtig wijf?
Neēt eerſt uyt Nederlant het lijf,
Neēt dan noch tot ſo weerdē pant
Het aengeſicht uyt Engelant.
En vorder noch, geloofje my,
Een tong uyt Brabant dienter by,
En doeter toe een Hollants hert
Dat niet te licht verſlingert wert;
Maer ſooje wilt den hoogſtē prijs
Soo haelt de billen van Parijs.
Voegt dit by een, gemindevrient,
Soo hebj' een wijf gelijck u dient.

Tot beſlupt voeg' ick hier by de verſchey-denthept van vier natien van Europa in dit volgende gedicht van Saluſte de Bartas kortelick en bondelick begrepen:

Meſme

Meſme ne voit on pas, entre nous qui vivons
Quaſi peſle-meſlez, & qui pauvres n'avons
Pour partage, a peu pres qu'une motte de terre,
Ceſte varieté? l'Alleman eſt en guerre
Courageux, mais venal; l'Hiſpaigollent & fin,
Le noſtre impatient, & cruel le latin;
l'Alleman en conſeil eſt froid, le romain ſage;
l'Heſpaignol cauteleux, & le françois volage;
l'Heſpaignol mange peu, le romain nettement;
Le françois vit en prince, en ruſtaut l'allemand,
Le noſtre eſt doux en mots, l'Hiſpaignol fier & brave,
l'Alleman rude & ſimple, & l'Italien grave.
l'Ibere en habit propre, impropre le germain,
In-conſtant le françois, ſuperbe le romain.
Nous bravons l'ennemy, le romain le careſſe,
l'Hiſpaignol oncq ne l'ayme, & l'alleman le bleſſe,
Nous chantons, le thuſcan ſemble a peu pres beller,
Plurer le caſtillan, le Tudeſque hurler.
Le noſtre marche viſte, en fier cocq le tu-deſque,
l'Ibere en bateleur, en beuf le romaneſque,
Noſtre amoureux eſt gay, le romain envieux
Superbe l'alleman, l'eſpaignol furieux.

A weary horſe loves more a foole ſtable, then a faire way.

Een vermoeyt peert ſiet liever een duplen ſtal als een ſchoonen wech.

Qui va par champs ſans argent, ſe fourvoye.

Die buytens landts niet heeft ten beſten
Verlieſt wel licht ſijn ooſt en weſten;
Dus, vrienden, wort u beurſje plat
Keert weder naer u eygen ſtadt.

Plus vit on
Plus voit on.

Men leert ſoo langh men leeft.

Ondertuſſchen Pudens over zee varende/ eñ over-al ſoeckende voordeel te doen in't verſamelen van goede ſpreeck-woordē/ heeft ock vā de Matrooſē eenige ſcheeps-ſpreucken gehoort/ eñ ſommige met kenniſſe daer upt-gekipt/ ende deſelve t'ſijnen gebruycke op-geteyckent hebbēde, brengtſe voor ſijn wel-kom mede nae't Vader-lant.

Leerſame Scheeps-Spreucken.

Die ſijn tijtjen weet te giſſen,
En ſijn toutjen weet te ſpliſſē,
En ſijn glas te roere ſtaen,
Mach wel voor eē boots-man gaē.

Sanden verlanden
Landen verſanden.

Een groot zeyl op een kleyn ſchip
Moet in de gront, of op een klip.

'tGety gaet ſijnen keer,
Ten wacht nae Prins of Heer.

Die zeylt met een laege ſpriet,
Kleyne wint en deert hem niet.

'tSlimſte dat men vint,
Is ſtil, en inde wint.

Niet veel te ſeggen,
Maer houwen en beleggen.

Eerſt in dē Boot keuſe van riemē.

Veel vlaggen,
Luttel boters.

Vuyle gronden bederven den kabel.

Duer te zijn is onverſtant,
Duere ſchipper blijf aen lant.

Als't diep verloopt verſet men de bakens.

De zee
Maeckt dwee.

Daer komt wel water daer water geweeſt is.

Goede wint
Goet ty.

Die niet gereet en is, verlet geen ty.

Wachtje voor de gijp.

Een vrouwen hayr treckt meer als een maers-zeyl.

Hou vaſt, en belegh.

'tIs goet roeyen onder 'tzeyl.

De beſte ſtuer-luy zijn aen lant.

De derde ſtrenge houdt den kabel.

Roept geen haringh eerſe in't net is.

Man te roer, wachtje voor de ly.

'tMoeten hooge maſten zijn, die by't ſwerck zeylen ſullen.

Een man over boort, een eter te min.

Een goet zee-man valt wel over boort.

'tZijn netten van een eng beſlach
Daer geen ael door de maes en mach.

'tMoet al ſomtijdts een rack in de wint zijn.

Voor wint en voor ſtroom iſt goet zeylen.

Nae hooge vloeden laege ebben.

Aen een kranck toutjen moetmen ſachjens trecken.

'tMach vloeyen, 'tmach ebben,
Die niet en waegt en ſal niet hebben.

Elck

Elck viſt op ſijn gety.

Elck moet viſſen op ſijn water.

Het mach vloeyen, het mach ebben,
'tGroot ſchip wil groot water hebben.

Dit leerd' ick leſt van onſe gaſten,
Op een ſchip geen twee groote maſten.

Als kock en bottelier leſt eens te ſamen keven,
Doen hoord' ick onder wien de boter was gebleven.

In voorſpoet
Is toe-ſien goet.

Houdt het ſchip midde waters.

Rept handen en voeten,
Godt ſal't verſoeten.

Men moet zeylen terwijl de wint dient.

Haelt u zeyl niet te hoogh.

Gaet niet ſcheep ſonder beſchuyt.

d'Onbeſochte
d'Onbedochte.

Wat men niet beſuert beſoetmen niet.

Groot ſchip, grof water.

Groote viſſchen, groote netten.

Soo voor, ſoo nae.

Hooge klimmers en diepe ſwemmers ſlaen meeſt qualijck.

Een goet viſſcher ontglipt wel eẽ ael.

Stille waters hebben diepe gronden.

Voor wint en voor ſtroom iſt goet ſtieren.

In troubel water is goet viſſchen.

Beſoecken iſt naeuſt.

Wie ſoeckt die vint,
Wie waegt die wint.

De baet wackert den man.

Rocxken uyt, rocxken an,
Maeckt een ſterck man.

Tegen ſtroom is quaet ſwemmen.

Een die zijn zeyl te hooge ſtelt
Wert licht'lick van den wint gevelt.

Bochtich yſer kan men rechten,
Maer geen harde wint bevechten.

'tZy waer wy zeylen, of lavéren,
Is Godt met ons, wie kan ons deeren?

Vryheyt.
Blyheyt.

Niet lang op een, 'tſchip over een ander boegh.

Alſo op glaſen/ poorten/pilaren/ſchoorſteenen/ mueren / prieelen / en andere plaetſen hier en daer eenige deftige ſinſpreucken/ ſegh-woorden / aerdige weerſkens / en diergelycke by wylen te vinden zyn / ofte by pemant alſnoch geſet ſouden mogen werden/ ſoo beſchenckt onſe Jongelingh (van ſyn repſe komende) ſyne landts-lieden met deſe nae-volgende / al nederlants; oordeelende in duſdanige gelegenthept/ met wepnigh woorden/ by hem geleert te ſpreken / veel te ſeggen den beſten ſlach te weſen ; by exempel

Sin-ſpreucken van twee ſillaben:

Liſt miſt.

Twiſt quiſt.

Lijt nijt.

Nijt bijt.

Mijt nijt.

Maet Staet.

Laet quaet.

Doet goet.

Sin-ſpreucken van twee woorden:

Deugt verheugt.

Morgen ſorgen.

Hoeren vervoeren.

Vrouwen verouwen.

Heeren verkeeren.

Kinderen hinderen.

Giften vergiften.

Kleeren vereeren.

Landen verſanden.

Sanden verlanden.

Sin-ſpreucken van drie woorden:

Raet voor daet.

Eer is teer.

'tOogh om hoogh.

Kunſt baert gunſt.

Yl met wijl.

Vol maeckt dol.

Teer nae neer.

Giſſen is miſſen.

Goet maeckt moet.

Gunſt voedt kunſt.

Sin-ſpreucken van vier woorden:

Heer uyt, eer uyt.

Wat verſeert, dat leert.

Wie mis-doet, die boet.

Veel kals, veel ontvals.

Veel grijſe, luttel wijſe.

Duſdanige/ leſer/ kondy meer verſamelé / ſoo't u goet dunckt / wy gaen tot den gemeenen ende gemengden ſlagh/ daer evenwel wat in ſteeckt.

Wie

VVie maer een boeckjen heeft geleſen
Dat placht een neus-wijs menſch te weſen.

Het puntje van een gaeuwe pen
Is 'tfelſte wapen dat ick ken.

Soo veel mans zijn in een man
Als hy vreemde talen kan.

Gemeenlick ſtaet een dwaes beſchaemt,
Die hooger klimt als hē betaemt;
Als apen hooge klimmen willen
Dan ſiet mē ſtrax haer kale billen.

Quam nae lijden geen verblijden,
Soo waer lijden groot verdriet,
Maer nae lijden komt verblijden,
Acht daerom het lijden niet.

Het is al goet
Wat dat hy doet
Diemen bemint;
Het is al quaet
Een die men haet
Wat hy begint.

Als my een vrient om leenen bidt
Soo weet ick dan voorſeker dit:
Leen ick hem niet, ſo heb ick torē,
En leen ick't hem, ſoo is verloren
Voor eerſt het gelt, en oock mijn vrient,
Nochtans en heb ickt niet verdiēt;
Soo is dan beſt den eerſten toren,
Als beyde gelt en vrient verloren.

Een peert, een ſweert, een lieve vrou,
Leent niemant uyt als met berou.

Indien dat ghy genegen zijt
In ruſt te leven uwen tijt,
En ſegt, en ſchrijft, en oordeelt niet
Al watje weet, en watje ſiet;
Want noyt ſoo moyē ſonne-ſchijn
Daer't al dient uyt-geſeyt te zijn.

Dat ick ſweegh is noyt geſchrevē,
Maer het iſſer by gebleven;
Dan, ick heb wel yet geſproken
Dat my ſuer is op-gebroocken;
'tIs dan beter ſtille ſwijgen,
Als van ſpreken hinder krijgen.

Oock ſteden en rijcken
Hebben hare lijcken.

Beriſpt niet lichte dit en dat,
Te min ſoo ghy het niet en vat.

Wat kan een booſe tongh al twiſt en onluſt brouwen!
Die gal heeft in de mont, en kan geen honich ſpouwen.

'tIs beter van ſwijgen
Berou te krijgen,
Als, door veel ſpreken,
Een vyer t'ontſteken.

Een hont die bijt, en niet en baſt,
Heeft ook de ſneegſte wel verraſt.

Al die veel raſen
En zijn maer dwaſen:
Ghy, zijdy vroet,
Soo ſwijgt, en doet.

Wie kan het rouvven wel te ſpreken?
Sacht leggē doet ook keyē brekē.

Wel toe-ſien, en wel ſtille ſwijgē,
Doet yemant jonck en moeder krijgen.

Geen ſpies en maeckt ſoo diepe wonden,
Als achter-klap en booſe mondē.

Sijn tonge wel te konnen dwingē,
Is beter als het konſtich ſingen.

Voor hē die gramme ſinnē krijgē,
Geen beter dingh als ſtille ſwijgē.

Denckt vry dat hy niet weynich weet,
Die weynich ſeyt, en weynig eet.

Ick hebbet metter daet bevonden,
In ſtille waters diepe gronden.

Wie ſijn ſecreet aen yemant melt,
Die is in ſlaverny geſtelt.

Een wijs man, en een dwaes, met hun tween,
Weten meer als een wijſen alleen.

Wilt ghy bemint, en eerlick levē?
Ick wil u des een regel geven;
Vier dingē dient ghy wel te wetē:
Geleden onrecht haeſt vergeten,
Ontfangē weldaet lang gedenckē,
Geen menſch door achter-klap te krencken,
En hebt ghy luſt u leet te wreken,
Soo gaet en betert u gebreken;
Want een die betert ſijnen ſtaet
Doet leet den genē die hem haet.

Al is u vyant maer een mier,
Noch acht hē als een grouſaē dier.

Daer is geen ſoo kleynen man,
Die geen hinder doen en kan.

Leert verdragen, ſonder klagen,
Wie ghy zijt;
Die verdraegt, ſchoon gejaegt,
Wint den ſtrijt.

Weynig doen, en veel vermogen,
Heefter veel om hoogh getogen.
Veel te doen, met kleyne macht,
Heefter veel om laegh gebracht.

Een rijck man, die de vreckheyt quelt,
Is arrem midden in het gelt;
Een arrem man, doch wel gemoet
Is rijck en weelich ſonder goet;
Waer toe dan moeyt' en ongeval?
Vernoegt u, vrient, gy hebbet al.

Op ſchoone bloemen
Is niet te roemen,
Op ſchoone vrouwen
Is niet te bouwen;
Want beyder eer
Is wonder teer.

Sonder nat iſt quaet te ſlijpen,
Sonder handen quaet te grijpen,
Sonder vingers quaet te nijpen,
Sonder lippen quaet te pijpen.

Geen quaet en kā ons overkomen,
Als dat voor quaet wort op-genomen;
Ghy, duyt dā alle ding ten beſten,
Soo kan geen onluſt in u veſten.

Ick heb niet beters oyt geleſen,
Als wel te doen en vroylik weſen.

Op

Op een menſch die niet en ſpreeckt,
'tYs dat ſonder kraken breeckt,
En een hont die niet en baſt,
Hierop dient te zijn gepaſt.

Wat men niet en weet te mijden,
Moet men ſtil en willich lijden;
Want in pijn en ongeluck,
Onwil baert den meeſten druck.

Wanneer de ſchoot ſtaet om te vieren,
Dan iſſet kleyne kunſt te ſtieren,
Maer als de noot gaet aen de man,
Dan ſiet men wie daer ſtieren kan.

Die't al wil koopen dat hy ſiet,
Schoō hy verſtaet dē handel niet,
En veel verteert op kleyne winſte,
En nimmermeer wil zijn de minſte,
En alle man ſijn goet vertrout,
En geen behoorlik boek en houd,
En ſelden rekent, weynig ſchrijft,
'tIs vreemt ſoo hy een koop-man blijft.

Die niet en wint, en niet en heeft,
En efter als een gilde leeft,
En noch ſijn ſchulden wel betaelt,
Segh, ſoo ghy kunt, waer hy het haelt.

Met wijsheyt verſinnen,
Met hoope beginnen,
Met gedult verdragen,
Dats een voet om wagen.

Een die het ſtaeg na wenſchē gaet,
En weet ter werelt goet noch quaet.

Dient God vier uyren alle dagen,
Drie uyren voedt u met behagen,
Slaept ſeven uyrē, of kundje min,
Acht uyren let op u gewin,
Twee uyren moogdy u vermakē,
Of beſich zijn met lichter ſaken;
Wilt dus u dagen leeren ſparen,
Soo ſult ghy ziel en tijt bewaren.

Wilt ghy van ſonden zijn bevrijt,
Soo ſtelt u voor, tot aller tijt,
Een oogh dat uwen handel ſiet,
En watter over al geſchiet,
Een oor dat hoort het minſte ding
Dat oyt uyt uwe lippen gingh,
Een boek, daer in geſchreven ſtaet
Den gront van uwes herten raet;
Soo ghy dit na den eyſch betracht
Ghy ſtelt de ſonde buyten macht.

Geluckich is de menſch, die, als hy gaet te bedt,
Sijn rekeningh met Godt geduerich effen ſet.

Geluckich is de menſch, die, als het licht begint,
In ſijn verlichten geeſt een nieuwe werelt vint.

Hoe hooger bergh, hoe lager dal,
Hoe grooter boom, hoe ſwaerder val.

Hoe grooter Staet,
Hoe grooter haet.

Vrient meynjet met het ſchaepjen wel,
So ſcheert de wol, en niet het vel.

Een hovenier moet zijn gemijt
Die't kruyt tot inde wortel ſnijt.

Veel en vry boerten is onſoet,
Meeſt als men't aen ſijn meerder doet.

Vrient houdt ſeer,
Godt noch meer.

Godt wreeckt
Daer hy niet en ſpreeckt.

Vreeſt ghy den blixem of quaet weder,
Soo houdt u laegh, of geeft u neder.

Men ſietet hier, en over-al,
Waer hoogmoet komt, daer naeckt de val.

De vors ſpringt weder na de poel,
Al ſit hy op een gulden ſtoel.

Het Hof ſal nae geen eſel vragen,
Dan alſſer ſacken zijn te dragen.

Dickwils ſiet men dat de ſotten
Met de wijſe lieden ſpotten;
Maer wie ſich nae wijsheyt ſtelt,
Laet de gecken ongequelt.

Hooge vloeden,
Godes roeden.

Wat is van luſt of machtich goet?
Niet beter als een ſtil gemoet.

Soeckt vreught, ſtaet, rijckdom, ooſt en weſt,
V zicle wel-doen is u beſt.

Wat is van rijckdom, luſt of eer,
Geen ware vreugt als inden Heer.

Wilt ghy zijn rijck in korten tijt?
Maeckt u 'tbegeerich herte quijt.

Wat mach men van een ouden menſch begeeren!
Hoe ouder vogel, hoe nooder uyt de veeren.

Die veel verſets en uyt-ſtels vint,
En is tot geven niet geſint.

Segt dit aen vrienden en gebuerē;
Die wil beſoeten, moet beſueren.

Telt den rechter gelt,
Soo is ſijn oir ontſtelt.

Doet by een kleyntjē dickwils wat,
Soo wortet noch eē groote ſchat.

Spijt gaept wijt,
Nijt die bijt.

Wanneer de ſleutel is van gout,
Waer iſſer dan een ſlot dat houdt?

Tuſſchen hant en tant
Wort veel te ſchant.

Geen hinn' en worter goet geſeyt
Die elders woont en elders leyt.

De wolf ruyft van baert,
Maer noyt van aert.

Dit vond' ick, waer ick ymmer quam:
Eē ſchurrift hooft ontſiet de kam.

Doet wel en wandelt inden dach,
En laet *Nÿt* ſeggen watſe mach.

Om

Om niet begeert hy wijſen raet,
Die op ſijn malle luymen ſtaet.

Schriften van Sotten
Zijn voor de motten.

Wilt ghy van brievē zijn gedient,
Schrijft door een bood' en niet met vrient.

Wie taerten eet den gantſchen dagh,
Maeckt dat hy niet meer taerten magh.

Geē menſch en late ſich vervoerē
Van lacchende ſchoutē, of ſchreyende hoeren.

Die't hooft licht ſteeckt in alle gaten
Die kander licht ſijn oiren laten.

Geen menſch ſiet meer ſijn hooftſweer groeyen,
Als die met alle dingh wil moeyē.

Indien ghy vreck en gierich zijt,
Soo weeſt het dan van uwen tijt.

Beſiet de luſt en haer beleyt,
Niet ſoo die komt, maer ſoo die ſcheyt.

Niemant worter oyt begeckt,
Als een die het aen hem treckt.

Niet en wort ſoo fijn geſponnen,
Of ten komt wel aen der ſonnen.

Een dien het al na wenſchen gaet
En weet ter werelt goet noch quaet.

So ghy een vrient gerieven kondt,
Stelt hem niet uyt, maer helpt terſtont.

Als oude honden baſſen,
Men dienter op te paſſen.

Geen oude kat ſpeelt met een bal,
Maer loert hoe ſy wat vangen ſal.

Wanneer mē't een of 'tander miſt,
So leertmen dat men niet en wiſt.

Wie vint, of wint een warē vrient,
Die heeft ſijn dach-loon wel verdient.

Die meer begeert dan hē betaemt
Miſt dickwils dat hy had geraemt.

Hoe! ſiet mē dit niet menichmael,
Aē *Gaeutje* ontglipt ook wel eē ael.

Hy behoeft een harden ſchilt,
Die het al verſetten wilt.

Na groote blijtſchap kōt getreur,
Vreugt in het huys, druck voor de deur.

Haſpels in ſacken, en Hoeren in ſchuyten,
Die plachtē veeltijts uyt te muytē.

Hy doet de goede lieden quaet
Die't quade ſonder ſtraffen laet.

Geen nutter dingh voor gramme ſinnen,
Als ſtil te zijn, en tijt te winnen.

Onrecht te lijdē, en niet te plegē,
Dat acht ick voor eē grootē ſegē.

Een harde ſteen die wet het yſer,
En harde ſlagen maecken wijſer.

Een die't al heeft na ſijnē wenſch,
Acht diē een ongeluckich menſch.

Kunſt gaet om broot,
Maer helpt ter noot.

Alle dingen kan men dragen,
Wtgeſondert goede dagen.

Hy die een man was inder noot,
Die blijft wel onder weelde doot.

Geen gout ſoo root,
Of 'tis voor den noot.

'tIs even goet wat dat men kan,
Wanneer 'tgeluck wil mettē man.

Te recht ſo achtment ſlimme kattē
Die voorē leckē, en achter krattē.

Die jocken wil, moet jock verſtaē,
'tIs anders beter ongedaen.

'tIs goet jocken daer goede gront is,
Maer maecket dattet niet te bont is.

Men prijſt de dicht-gewolde ſchapen,
Want by den ruygen iſt goet rapē.

Om te ſnijden inden kaes
Dient een wijſe met een dwaes.

Heden koop-man,
Morgen loop-man.

Godt beydt langh,
Maer wreeckt ſtrangh.

Een aep wil met een yder gecken,
En ſy en kan haer eers niet deckē.

Wie ſpreeckt, die ſaeyt,
Wie hoort, die maeyt.

Heeft ymāt met ſprekē ſich vergiſt
Ten wort met geen ſponſy uytgewiſt.

De ſeugh miſdoet,
De bigge boet.

Swijgen en dencken
Kan niemant krencken.

Het leen is voor den oudſten,
Het gelt is voor den ſtoutſten.

De naeſte in den graet,
d'Oudſte op de ſtraet,
Mannen voor vrouwen
Sullen 'tleen behouwen.

Geē moeder maeckt een baſtaert-kint,
Hoe ſy het raept, of waerſ' het vint.

Van deugt tot deugt,
Van vreugt tot vreugt.

Wat ick vliede, wat ick wenſch,
Wat ick doe ick vind' een menſch.

Onſe

Onſe Jongelingh eyntelick te lande komende/vermoeyt vande ſtuerheyt der ee/ begint van peerden/honden/jagen ene vliegen/ geerne te hooren/en ſelfs ſmaelick te ſpreken; uyt welcken handel hy e volgende ſpreeck-woorden heeft geleert/ n tot ſijn eygen ende andere vrienden geruyck/ hier aen-geteyckent.

Hy is een dwaes,
Die om een haes
Veel ſmerten lijt,
En noch een peert,
Veel ponden weert,
Den hals af-rijt.

Wie inde ſomer viſt, en inde winter vinckt,
tIs vreemt indien het vlees hem inde kuype ſtinckt.

Wie 'swinters vinckt, en ſomers viſt,
Hoe veel hy vanght, 'tis meer gemiſt.

Wilt Eſaus ſtaet voor u niet kieſẽ,
En ſegen voor den jacht verlieſen.

Venator teneræ conjugis immemor.

Vliegen en jagen
Zijn vrouwe-plagen.

Een Haes, een Ree, een Swijn,
Dieſe vangt maecktſe zijn.

Sic venare, rex, ne regni negligantur munia.

Zijt ghy een Prins, jaeght niet ſoo ſterck
Dat ghy verſuymt u eygẽ werck.

Mieux vaut meſtier
Que eſprevier.

'tIs voor u huys een vaſter balck
Een ambacht, als een grage valck.

Es iſt alle tagh jaegh-dagh,
Aber nit al tagh fah-dagh.

Alle dagen
Kan men jagen,
Maer de vangh
Komt verlangh.

De chiens, oiſeaux, amours & armes
Pour un plaiſir beaucoup de larmes.

Van vogelen, honden, en lichte vrouwen,
Voor een genuchte, duyſent rouwen.

Mit unwillige hunden iſt nicht gut jagen.

Wenn der hund inght luſtigh iſt zum jagen, ſoo reitet er auf dem hindern.

Daer baet geen ſmeken, bidden, of vragen,
Met onwillige honden iſt niet te jagen.

Every bird is knouwn by his feather.

A petite occaſion
Prend le loup & mouton.

Wanneer de wollif honger krijgt,
'tIs nodig dat het ſchaepjẽ ſwijgt;
Want al en bleetet niet te veel,
Hy grijpt het beesjen by de keel.

Peer-

Peerden.

Il caval tanto val, quanto il va.

Freno indorato non megliora il cavallo.

Een goet peert is een edel have,
Als't reyn van hayr is, ende van beenen gave.

De tout poil bon cheval.

In al hayr mach wel eẽ goet peert ſteken.

'tIs om niet gefleuyt, als't peert niet piſſen en wil.

Bon pied, bon œil.

Caval corente, ſepoltura aperta.

Chi corre in poſta
Con la morte ſchorza.

Cheval de paille,
Cheval de bataille.

A cavallo chi non porta ſella,
Biada non ſi crivella.

Trotto d'aſino poco dura.

Aſino pumpto combien che trotti.

Honden.

Qui tue chat ou chien,
Ne faict pas bien.

Canis domi ferociſſimus.

Canes panes ſomniant.

Canis timidus vehementius latrat quam mordet.

De hund die viel bellen, beiſſen nicht.

Ogni triſte can, mena la coda.

Can vecchio non baia indarno.

Non ſeda tanto pare al cagnuolo quanto la ſua coda dimanda.

Chien ſur ſon fumier eſt hardi.

Carezze di cane,
Corteſie di puttane,
Inviti d'hoſti,
Non puo far che non ti coſti.

Als gy getoeft wort van eẽ weert,
En dat een hont u quiſpel-ſteert,
En dat eẽ hoer u vrientſchap doet,
Denckt vry dat u dat koſten moet.

Can che allabaia non morde.

Een hondt die men een been ontneemt, en kent geen vrienden.

Bloode honden baſſen veel.

Sy en bijten niet al die haer tandẽ laten ſien.

Beter een hondt te vrient, als te vyant.

Laet, dien het luſt, te jachte loopen,
Gy, hoefje wilt-braet, laetet kopẽ.

Amoris Laconiſmi.

Liefdes Kort-Sprake.

IN-LEYDINGE.

PHILARETVS *van VVaermont*, een ſoet-aerdigh Edel-man, in ſijn groene jaren de werelt met oordeel geſien, en verſcheyde talen geleert hebbende, is naederhant in ſijn vader-lant gekeert, ende aldaer een geruymen tijt gebruyckt zijnde geweeſt in verſcheyde eerlicke (doch moeyelicke) bedieningen, was eyntelick vande ſelve vernoeyt ende af-keerigh geworden, en hadde daerom ſich metter wooe begeven op ſeker ſijn buyten-huys, in een vruchtbare lant-ſtreecke ſierlicken op-gebout, om aldaer ſijnen overigen tijt in ſtille beſigheyt, buyten nijt en ſtrijt ſoetelicken over te brengen. Hy dan in dit buytē-even nu eenigen tijt getreden weſende, geviel het ontrent den lieffelicken Mey-tijdt dat hem in de voor-ſeyde gelegentheyt eenige ſijne vrienden, ende onder deſelve een goet aen-tal wel-op-gevoede jonge lieden, quamen beſoecken; die hy op een ſchoonen morgen-ſtont (in een venſter leggende) hadde vermerckt eerſt te gaen wandelen onder de bloeyende boomen van den aen-leggenden hoff, ende eenigen tijt daer nae ſich te hebben neder-geſet onder de nieu-groenende telgen van eenen jeugdigen linde-boom, op het voor-hoff ſtaende; alwaer de ſelve onderlinge tot haere koninginne hadde verkoren Ionck-vrou *Phroneſia van Geeſt-rijck*, met macht om voor dat mael een yegelick op te mogen leggen ſoodanigen laſt ende bevel als deſelve ſoude mogen oordeelen tot de meeſte vermakelickheyt van't geſelſchap te sullē dienen: in welck ampt de voorſz. jonck-vrouwe *Phroneſia* (nae eenige beuſche verontſchuldinge) getreden zijnde, was beſich aen den deſen en den genen vaſt'teen of'tander te gebieden; hier door began in't gemoet van *Philaretus* (dit hoorende ende ſiende) eenige genegentheyt t'ontſtaen om ſich by de voor-ſeyde jonge lieden te vervoegen, en eynde om mede wat goets en wat ſoets onder de ſelve voorts te brengen, nae voor-vallende gelegentheyt; alles ten eynde om aen de voor-ſeyde ſijne gaſten te betoonen hoe aen-genaem hem der ſelver geſelſchap moeſte weſen, dewijle hy, als tegen ſijnen aert en jaren, ſich onder de jonge lieden quam vermengen. Hier op dan beneden gekomen zijnde, ende het geſelſchap naerderende, is hem van twee ſnege onge lieden (ſich van den hoop af-ſonderende) de wegh heuſſelick

af-genomen, doende de selve aen hem verſoeck, ten eynde hy de jegẽwoordige vergaderinge wat by wilde woonen, ende met ſijn bevallick geſelſchap wat vermaecks aen-brengen. Soete jonge liedẽ (antwoorde *Thilaretus*) dat ick hebbe en paſt niet op deſe gelegentheyt, ende dat hier wel paſſen ſoude, dat en heb ick jegenwoordelick niet; laet my daerom aen my ſelven, en onder-houdt malkanderen, als ghy begonnẽ hebt; vogelen van eender veeren dienen beſt te ſamen. Neen, Heer, antwoorde een van de by-ſtanders, dit en is geen haven om ſo voor-by te zeylen ſonder tol te betalen: heb ick niet van wijſe lieden gehoort dat het de beſte ſlagh van jonge lieden is, die ſoo wat van den ouderdom al-reets in ſich vertoonen?* ende wederom, dat het wel de bequaemſte ſorte van oude lieden wort geacht, die noch ſoo wat van de jonckheyt aen ſich hebben behouden? Dit gebeurende, ende deſe woorden noch niet geëyndigt zijnde, bevont hem *Philaretus* omçingelt en als belegert van een groot deel van't geſelſchap, alle gelijckelick het ſelve verſoeck met eenparige begeerten ernſtelick aen-dringende: des hy ſich eyntelick liet geſeggen, ende met eene de koninginne eerbiedelick gegroet, ende de handen gekuſt hebbende, ſette ſich neder nevens Iufvrou *Virginea van Bly-leven*, verwachtende op wien de bevelen van de koninginne ſoude komen te vallen, ende wat de ſelve ſouden uyt-brengen. De koninginne niet langh hier nae hare oogen ſlaende op *Philaretus*, began te ſegghen; naedien tot haerder kenniſſe was gekomen, dat hy, onder andere goede ſaken, in ſijn reyſen naeu-keurig was geweeſt om voor-raet te doen van aller-hande aerdige ſpreucken ende ſpreeck-woorden, die hem hier en daer onder andere natien waren voor-gekomen, dat ſoodanige ſpreucken kort en ſcherp zijnde, ende in weynigh woorden veel begrijpende; haer bevel was dat hy ten goede van dat ſoet geſelſchap ſoude aen-vangen uyt te brengen, ende te beſchrijven de rechte Minne-plichtẽ, beyde voor jonge vryers ende jonck-vrouwen, en dat alleen door ſpreeck-woorden en ſoete ſpreucken, om alſoo eens in een kort-ſpraecke te mogen ſien, dat ſoo veel aerdige geeſten in't lange voor deſen hebben voor-geſtelt.

Thilaretus ſich willende verontſchuldigẽ op ſijne jaren, kortheyt van memorie, eñ andere ongelegenthedẽ meer, wert met gemeene ſtemmen verweſen tot gehoorſaemheyt; in voegen dat hy, ſiende hoe dat hy geſcheept was, en dat hy den bal ſpelen moeſte ſoo die lagh, den voorſz. laſt eyntelick aen heeft genomẽ, met verſoeck nochtans dat hẽ tijt ſoude werden toe-geſtaen tot den naer-middagh, om ſijne memorie middeler-wijle op die gelegentheyt wat te mogen ververſchen: Het

* Ut adoleſcentem, in quo aliquid ſẽile, ſic ſenem in quo aliquid eſt adoleſcentis, probo. welck

welck hem by allē zijnde in-gewilligt, heeft sich terstont daer na aldaer een dienaer gevonden, die hen alle versochte tot het middagh-mael te willen komen; waer mede het geselschap van daer gescheyden, ende de mael-tijt korter hebbende gemaeckt, als naer gewoonte, heeft sich des nae-middags ter bestemder plaetse in vollen getale laten vinden, alwaer *Philaretus* in't midden geseten zijnde, ende een schriftelicke memorie, tot sijn behulp, inde hant hebbende, aldus began te spreken:

Al isset sulcx/ soete jonge lieden/ dat ick mijn hooft ront-om bestekē vinde/ niet met versche rosen/ nae den aert van desen lieffelicken Mey-tijdt/ maer met rechte kerck-hof-bloemen/ dat is/ met menighte van grijse hairen/ na de gelegentheyt mijner jaren; even-wel nochtans/ alsoo ick voor uwe jegenwoordigheyt in my selven gewaer ben geworden so eenige ('ken weet niet hoedanige) jeugdige in-vallen ende gevachten/ soo ben ick genegen geworden het versoeck/ by u liedē aen my heden gedaen/ nae te komen/ ten besten dat ick kan/ en tot bericht vā houbare en hou-nutte jonge lieden te openen soodanige aen-merckingen als ick uyt spreucken van verscheyde volcken t'anderen tijden hebbe uyt-gevonden/ voordeelende mijns plichts te wesen dat ick een yder in dese gelegentheyt aen-wijse den wegh/ dien ick/ nae dwalen en malen/ eyndelick hebbe geoordeelt den besten te wesen. Van droomen te spreken, is waeckende luyden werck. Ick kome dan tot de saecke/ en segge dat een Vryer/ een vry-heer wesende van sijne jeugt/ ende een Vrijster/ vry teer zijnde in haere jeugt/ beyde vry wat berichts van doen hebben ontrent het beleyt van hare ieught: een vryer om sijn vryheyt wel te gebruycken; een vrijster om haer teerheyt niet te misbruycken/ d'onbedochte, d'onbedochte, seytmen van outs/ en 'tis de waerheyt/ want spreeck-woorden zijn dochters van de daghelicksche onder-vindinghe. Wel aen/ ick ben gesint hier toe wat te seggen/ maer op het kortste dat ick kan; Een greyntjē pepers is beter als eē māde vol pōpoenē:

Niet hoe veel, Maer hoe eel.
Niet hoe kleyn, Maer hoe reyn.

En in alle maniere/

Les plus courtes follies sont tousjours les meilleures.

De kortste mallicheden zijn altijts de beste.

'tIs een Italiaens seggen/

Chi ha auuto moglie, merita una corona di patienza; chi v'ha auuto due, merita una de pazzia.

Die een wijf heeft gehadt, verdient een kroone van lijdsaemheyt; dieder twee heeft gehadt, verdienter een van dwaesheyt.

'tIs een frans woort/

Le premier mary, est amy, le second mary est mary, le tiers est maistre.

De eerste man is een vrient, de tweede man is een man, de derde is een meester.

Sommige onder ons gaē verder/ en seggē/

Eens te trouwen, is nootwendigheyt, twee-mael, is malligheyt, drie-mael, is dulligheyt.

Wat my belangt/ ick houde dit voor waerachtigh/

Als van twee gepaerde schelpen
D'eene breeckt, of wel verliest;
Niemant sal u konnen helpen,
(Hoeje soeckt, of hoeje kiest,)
Aen een, die met effen randen
Juyst op d'ander passen sou;
D'eerste zijn de beste panden,
Niet en gaet voor d'eerste trou.

Yder wicke dit soo't hem goet dunkt; voor my/ ick en sal iegenwoordelick niet staen als op het eerste/ en hoe men gevoegeliert daer toe geraken kan. En daer toe segh ick dit/ als tot een in-leydinge:

Een dief vond' licht een open kist,
Indien hy alle dingen wist;
Een vryer kreeg wel haest eē vrou,
Wist hy slechts waer hy vryen sou.

Wat raet dan om dit te weten? vragen de vryers. ick antwoorde; dat hier te lande onder de jonge dochters in't gemeen gene of weynige te vinden zijn / die niet en hellē naer een goet gesel schap / dewijle men de selve in hare vryheyt laet / sonder dwangh ofte aen-raedinge tot klooster-leven. wie van deselve en septer niet t'eeniger tijt / ten minsten by / of in haer selven?

Moriar, nisi nubere dulcere est.

Heureuse vrayment est la vie
De la femme, qui se marie,
Et a trouvé un bon espoux,
Ie meure; si cela n'est doux.

Omne adeò genus in terris, hominumq́; ferarumq;
Et genus æquorum, pecudes, pictęque volucres,
In furias ignemque ruunt. -----

Al het kleyn, en groote vee,
Al de vissen van de zee,
Al de vogels van het wout,
Wenschen om te zijn getrout,
Wenschen om te zijn gepaert,
Waerom mijne jeugt gespaert?

Iusques a la formie,
Tout veut compagnie.

Cœur sans flame,
Corps sans ame.

Al is de mier
Het minste dier,
Noch wil het paren:
Een rijpe maegt,
Naer eysch gevraegt,
Sal die haer sparen?

Laet dan een jongelinck geene van alle in sijne in-beeldinge hier van uyt-nemen: en daerom / isse jonck / vryer / daer ghy het oog op hebt / soo stelt et vast / dat

Ionge jaren
Willen paren.

Begintse wat aen te komen? denckt dat ghyse in haer selven hoogt mompelen

En esperant mieux,
On devient vieux.

Met beter te hopen
Is de tijt verlopen.

En vry niet sonder redenen:

De demain a demain le temps s'enva.

En attendāt un mary qui soit chevalier,
Les tetins me pendent jusqu' au brauier.

Terwijl ick wacht een man van ridderlicken staet,
Soo voel ick dat mijn jeugt al vast daer henen gaet:

Als eens op soodanigen ongelegenthey t een voortreffelicke jonck-vrou klaeghelick woort gesept gesproke te hebben.

Isse teer / swack / en bleyk? denkt datse beguamer is om het pack der liefden / als om meule-steenen te dragen. eñ gelooft de medecijnen en natuyr-meesters / die hier in klaer spreken / en zijn gewoon te seggen:

Pasles couleurs, desirs mal accomplis.

Vrijsters, 't bleyck van uwe wangen
Koomt van eenigh soet verlangen.

Fille pasle,
Demand le masle.

Bleycke verven
Paren of sterven.

Isse kloeck van leden? houdt seker
Dat soo een Amazone eenē Alexander verwacht.

Isse bloosende / en wel gedaen?
On peut bien voir a sa couleur,
Quelle peut estre sa douleur.

Men

Men kan wel sien aen haer gelaet
Dat sy het minnen niet en haet.

Isse siechelick? sy denckt misschien
Aut societas, aut mors.

s'Il faut mourir un jour,
Ie veux mourir d'amour.

Wanneer het ymmer wesen moet,
De minne-doot is wonder soet.

Isse weeligh en lustigh?
Malaisement peut durer le rossignol en cage.

Een wilde vogel achtet pijn
Langh in de kooy te moeten zijn.

Isse swaermoedig/ en dickwils suchtende?
Vn soupir
d'Vn souvenir.

Maegde-suchten
Zijn maer kluchten.

Denckt datse sept/ oft ten minsten/ pepst
Soupir d'amour Dieu vous convoye,
Ou je ne puis aller je vous envoye.

Soet suchje vliegt eens by dē man
Dien ick nu niet genaken kan.

Isse hoog-draevende en moedig? segt haer dypelick/
Matrimonium ad majora tendenti decus ac robur.

Maegt, wilje staet, of eer, of glans,
De luyster komt u van de mans.

Isse neer slachtig/ en kleyn in haer oogē?
Humilis mens apta marito est.

Een nedrigh hert is voor een man
Soo nut, als yet dat wesen kan.

Isse qualijck gehouwen by een stief-vader/ stief-moeder/ of diergelijcke?
Est mihi namque domi pater, est injusta noverca.

Of yemant deur, of venster sluyt,
Die qualick is, die wilder uyt.

(Stief-moeder is een hartige man; een jongen werpende op een tijt nae eē hont/ eñ raeckende sijn stief-moeder/ ricp dattet niet al mis en was. een vreemt seggen!)

Isse wel by eē broeder/ of ander goede vriēden? ick weet daer zijnder die seggē derven;
Meglio una cattiva parola del marito, ch'una buona del fratello.

Al beter van een man bekeven,
Als by een broeder wel te leven.

Ghy daerom/ tot beslupt/ stelt vast met den ouden leer-meester van dese kunst/
----- omnes
posse capi. -----

Geen vogel (wilt vry nettē hangē)
Of hy en staet te zijn gevangen.

Nu voorder tot de saecke selfs;
Souckt gy eē wijf na uwē wensch,
Gaet niet voor eerst tot eenigh mensch,
Godt is de vinder vande trou,
Gaet eyst van hem eē goede vrou;
En krijgt gy die, soo geest hem eer,
Want 'tis een gave vanden *Heer*.

Maer als ick van een goede vrouwe spreke/ ick en verstae geē vol-maeckte. d'Italiaen sept wel/
Ogni donna é vacca
A qualche tacca.

Koeyen hebben plecken,
En vrouwen haer vlecken.

Wy noch beter /

Wie peert, of wijf, ſoeckt ſonder gebreken,
Die mach het werck wel laten ſteken,
En dencken dat hy ſijn bed, en ſtal
Voor eeuwig ledig houden ſal.

Maerkt wy u reſeninge daer nae; anders gewiſſelick gy ſult u vergiſſen. 'Tis ſeker/ en d'ervarenthept leertet:

Geen ſoo ſchoonen ſchip, of 'theeft een pompe.

Het tweede dat hier te doen is / leert ons de Frans-man /

Il faut { *Entre perdre avec prudence,*
Tourſuivre avec eſperance,
Supporter avec patience.

Met wijsheyt kieſen,
Geen moedt verlieſen;
Maer ſtaegh vol-herden,
Soo ſal't eens werden.

Laet ons van elcx in't bpſonder wat ſeggen; Eerſt nopende 'tbeginſel/ of het ſchoon de waerhept is /

Aſſez demande, qui bien ſert.

dat

Heuſelick toe-geſien, genoegh gebeden is, en dat een die wel dient, met ſtil-ſwijgen eyſt.

Nochtans een pegelick (aen wien het ernſt is) dient te ſpreken / en ront te gaen (alg't tyt is.) want

Il mal creſce, a chi l'aſconde.

Verſwegen quaet
Blijft ſonder raet,
Verborgen pijn
Geen medecijn.

Oock

Die ſchamen, en mijden,
Staen veel ter zijden.

Nopende de verkieſinge / en hoe die te doe is/ daer aen is wy wat veel gelegen.

Femme & melon
A peine les cognoit on.

Wie kenter oyt nae rechten eyſch
Meloenen, en het vrouwe-vleys?

Wy ſeggen daerom by goet gevolgh / met de Latiniſten.

Noveris, quam amare velis.

Kent, en verſint,
Eer datje mint.

Of met den ſpangiaert/

Ante que caſes,
Mira que hazes,
Que no es neude, que deſchazes.

Eer dat ghy gaet
Ten echten ſtaet,
Let op u ſaken;
Want 'tis geen bant
Die metter hant
Is los te maken.

De franſchen kleer-maker ſeyde wel/

Meſurez trois fois, avant que tailler une fois.

Qui ſe haſte en cheminant,
Se fourvoye bien ſouvent.

Wilt

Wilt ghy wat maecken,
Meet wel u laecken
Eer datje snijt;
Hy kan licht dwalen
Wt sijne palen
Die haestigh rijt.

Iamais chose se fit bien en haste, fors que fugir la peste.

In haest en kan niet goets geschieden,
Ten zy dat gy de pest wilt vliedē.

Niet metter haest als vloyen te vangen.
Seggen wp. En met een rijmtjen

Haestige spoet
Is selden goet.

Nihil tam inimicum consiliis, quam celeritas.

Die wel op een saeck wil achten
Die en moet voor al niet jachten.

Geringe saken mach men licht over-gaen.

Campernoelj' of duyvels-broot
Wort in weynigh uyren groot;
Maer een goed' en nutte vrucht,
Die en rijpt noyt metter vlucht.

Maer

Goede en groote dingen willen tijt hebben.

Bysonder in soo een gewichtige gelegenthept/ als is de gene daer wp van spreken.

Qui en haste se marie, a loisir se repent.

Al die met haest een vrouwe trout,
Vint (als't te laet is) dat hem rout.

Laet ons dan beslupte met eē Sinne-beelt/ en seggen/.

Plustost Meurir
Qu' Amandrier.

d'Amandel bloeyt vroeg, de moer-besy laet;
Maer let eens wie het beter gaet.

't Oude en vertroude Wooyt sept/

Sat cito, si sat benè.

Assez tost, si bien.

Haest genoegh
Ist wel genoegh.

En dit sonderlinge booz bzpers van haer eerste wambaps/ die konnen sich booz al lichtelick vertasten;

Kalf-vleys, half vleys.

Een vryer (seggē eenige) diens baert niet langer en is als sijn tanden, dat is een monster; der sulcker saecken en verbeteren maer met wat te vertoeven.

Van vrough ombijten, en laet te trouwē, en krijgtmen niet licht den hooft-sweer.

(In dochters wert dit in eenige landen anders in't werck gestelt:

La vefue avec le dueil, la fille avec le morveau.

Een weeuwe die noch rouwe draegt,
En met het snot, eē jonge maegt.)

Weg dan met de jachtighept in dit werck. En tot beslupt/

Laet jachtige luyden op esels rijden, soo leerense wat hun noodigh is.

Maer

Maer dit dient al mede plaetse te hebben/ hoewel men al schoon gekomen is by de gene die men recht meynt. dat groot en bedencklick wooz en dient niet terstont uyt geslingert: men mach in soo groote saecken niet vallen gelijck een End in een byt/ een koep inde sloot / of een boer inde hooseu; daer dient soo wat vooz-spels gebruyckt / als de schermers plegen / eer sy het spel aen-vangen. daer dient eerst soo wat van den boot gesproken, om allenxkens aen het schip te geraken. maer de saecke eens wel begonnen zynde / en dient om geen waen-vreese lichtelicken nae-gelaten te wozden. swaer-hoofdigheyt is hier / en elders schadelick.

Vaine pœur, certaine misere.

Ydele vreese, is sekere ellende.

Laet de vogelkēs sorgē, die hebbē dunne beentjens,

sept de dupts man.

Chi a paura di passere, non semina panico.

Wie voor musschen sich ontsiet
Die en saey' het koren niet.

't Is wel gesien/ dat yemant dooz vreese ebē het selve dat hy vreesde/ sich optē hals haelde.

Le mal advient, a celuy qui mal sogné.

Die staeg voor onheyl is beducht,
't Is selden dat hy dat ontvlucht.

't Is dwaesheyt vooz een blaeuwe scheen te duchten/ eermen sich opt stiet.

En la caverne des larrons, on ne parle pas du gibet.

Die stelen wil, moet om geen galge dencken:
Die spelen wil moet sich een bil-slagh getroosten.

Plus in metuendo est mali, quam in eo quod timetur.

En in alle manierē is in de vreese veel-tyts meerder quaet/ als inde saecke selfs die gevreest wozt/ schoon die al qualijck koomt uyt te vallen. Gaet dan vooz met de goede sake/ ende en stoot u aen een klepnjen niet.

Chi guarda ad ogni penna, non fa mai letto.

Wie elcke veer wil sien en raken,
Hoe kan die oyt een bedde makē?

Ook schoon het so gheviel dat men u vooz-by wees / ende de stucken in de hant gaf/ noch al niet geswicht / een goet aenbeelt en moet voor geen slagh beswijcken.

Il n'est hardy qui s'effroye d'un refus.

Het is een killich hert, en sonder goeden raet,
Dat om den eersten Neen een lieve vrijster laet.

In desen gevalle dient soo wat heusche onbeschaemthept in't werck gestelt/

Vbi pudor nocet, stultitia est, non pudor.

Daer de schaemte schadelick is, isse niet als dwaesheyt.

Ick weet datter eenige soo hoogh-draende/ ofte ook wel so neer-slachtig zijn / datse 't geheel werck/ ook op het eerste af-seggē/ daer laten. Niet alsoo / De bevindinge heeft dickwils geleert dat suler een nutslagh is. Men dient hier vaster in sijn schoenen te gaen.

Qui timidè rogat, docet negare.

Wie beschromelicken vraegt, die leert weygeren.

In tegendeel /

Courage, faict l'ouvrage.

Met arbeyt krijgtmen vyer uyt den steen.

Ja-

Jagers en vyvers hebbē vyv wat gemeens

De stadige Iager vangt het wilt.

En voor de vyvers/

Aen-houden doet verkrijgen.

Even-wel en wil ick niet raden tot een gedurigh en moeyelick vervolgh / om tegens wint en stroom sottelick aen te dringen. Geensins; Kust noyt soo een vrijster aen den mont, datter haer 'therte af scer doet.

'Tis beter somwijlen wat achter-waerts te deysen/om een beteren sprongh te maken/ als voore-waerts te poogen / en in de sloot te vallen.

Nihil magis amorem incendit, quam carendi metus.

Lenius instando tędia tolle tui.

Donna seguita niega,
Quel che fugita priega.

Altemets wat achter-blijven,
Doet oock dickmael liefde stijvē.

Des amants les noisettes,
d'Amour allumettes.

Geliefkens kijven,
Doet liefde beklijven.

Men sietet somwijlen

Tar trop speronar la fuga è tarda.

Een peert / te veel met spooren gheslaen / wil dickwils niet voort. Men moet tijden en stonden kennen. Beschepdenheyt en heusheyt moet hier en elders plaetse hebben; geen onbeschoftheyt/en min dreygementen;

Tout par amour, rien par force.

En pleegt geē nortsheyt of gewelt,
Maer denckt dat hier maer liefd' en gelt.

L'amour gouverne son royaume sans espeé.

In't koninckrijcke vande min
En mach noch staet, noch yser in.

Wat dan? hier en dienen niet als

Sijde woordekens,
Fluweele boordekens,
Met sachte koordekens.

En/soo ghy een recht vryer zijt / de soodanige zijn wel te vinden /

Affectus verba suppeditat.

Fac tantum cupias, sponte disertus eris.

Heeft u de minne recht gesteken,
Gewis ghy sult wel leeren sprekē.

Even wel / al dese haperinge en moet u geen af-keer maken van de beminde/

Celuy n'aima pas bien, qui pour peu hait.

Schoon datje somtijts lijt, blijft efter wel gesint;
Want die om weynigh haet, en heeft noyt veel bemint.

d'Ervarentheyt leert ons/

Dat met moeyte verkregen is, wort met minne beseten.

En gemeynlick gebeurtet/dat

Die weynig besteden wilt, selden goet vleys koopt.

Houdt dan / vryer / dit voor u stock-regel /

Ick jaeg, op hoop, ik wil volherdē,
Dat niet en is, dat kan noch werdē.

Omnis aër aquilæ pervius.

Des Arents onvermoeyde vlucht
Die dringt oock door een stuere lucht.

Ongesien,
Kan geschien.

Maer desen al niet tegenstaende/ soo u de praem soo naeu wert gelept/ dat gy merckt datter niet af-vallen en sal;

Ick segh dat hy met reden klaegt,
Die niet en vangt, en lange jaegt.

Wat raedt?

Mieux reculer, que mal saillir.

Beter is't te rugh gegaen,
Als een quaden sprongh gedaen.

Siet men niet dickwils soo schoone schepen aen-komen/ alser af-varen? Siet men niet soo schoone bloemen ontluyckten/ alser vergaen? Wat meer? siet men niet dat

(Sæpe majori fortunæ locum fecit injuria.)

Een kleyn geluck u af-geseyt,
V dickwils tot een grooter leyt?

En in allen gevalle/

Assay guadagna chi vano spera perde.

Soo gaet dit vast/ dat ydele hope te verliesen/ noch al voor gewin te rekenen is; doch hoe het zy:

Cuore forte,
Rompe cattiva sorte

Een moedigh hert
Verwint de smert.

Maer het zy dat ghy uwen eersten/ ofte uwen tweeden aen-slag wilt voorderen/ vyver/ en laetet op u eyghen vernuft alleen niet aen-komen/

Magna negotia, magnis adjutoribus egent.

Groote saecken, hebben groote hulp van noode.

Gebruyckt daerom/ tot u onder-stant/ luyden die oogen in haer voor-hooft hebben/ ende klaer sien/ niet jupst mette uytterlicke oogen des lichaems/ maer eer mette inwendige oogen des vernufts; ick meyne oude ervaren lieden/ die veel-tijts als het gesichte door de jare swack wort/ dan meer als oyt in het verstant versterckt worden/

Quibus corpus annis infirmum, ingenium sapientiâ validum.

Impellat remum, qui didicit.

Die wel eer heeft leeren roeyen,
Laet dien sich met varen moeyen.

Want wat u/ en uwe gelijcken aen-gaet/ Ey segh eens/ wie kander seggen

Amour m'estreint & raison me gouverne.

Qui sont ceux qui ont les beaux yeux, & ne voyent gouste? les amoureus.

Wie zijn't die de schoonste oogen hebben, en sien niet een steke? zijn't niet die de liefde begogelt heeft?

Amor non ha sapiencia, & ira non ha consilio.

Daer is geen wijsheyt in de min,
En gramschap heeft geen reden in.

segt d'Italiaen/ en hy voegter noch by/

Dove regna amore,
Non si cognoste errore.

Die

Die van de liefde zijn gesteken,
En sien noch vleckē noch gebrekē.

Vollant gaet noch ronder/ en sept

Kinderen die minnen,
Hebben geen sinnen.

De reden is tastelick /

Cœur troublé, n'est pas sage.

Als't hert met tochten is beseten,
Tē kā noch recht, noch redē wetē.

Deux yeux ne sont pas suffisants, pour prendre une femme.

Is (mijns oordeels) wel gesept/ dat twee ogen niet genoegh en zijn om een vrouwe te kiesen. En noch beter / dat een die verkopen wil/ maer een ooge en behoeft (want hy weet te vercken wat vleps hy inde kupp heeft) maer die koopen moet / behoefter wel hondert/ 'tis hem al nieu wat hē voorkomt; en met schoon voor-doen, worter veel bedrogen. Want

Die sijn huys verkopen wil, schildert veel-tijts den gevel.

Du drap meschant,
Belle monstre devant.

En

voor een slecht laken, plachtmen wel een schoon monster te setten.

Daer onder-tusschen/ de gheene die in dese elegenthept raet plegen / hebben wel toe sien/ wie/ ende hoedanige sy-lieden hier e ghebruycken; nuttsgaders hoe verre aer raet aen te nemen is. 'tGaet al somits vreemt toe inde saecken vande werelt. Slach den eenen hont leet te weesen, datter een ander in de keucken gaet.

Dit sietmen oock wel onder na-bestaende tenden /

Soror sorori matrimonium suo fortunatius invider.

Stelt u hier in niet geruster,
Om den raet van uwe suster;
Want het haer oock wel berout,
Sooje wat te hooge trout.

Ab affectibus omnes qui de rebus dubijs consultāt, vacuos esse decet.

Raet-gevers behoozen van sucht en dryftē vry te wesen/ en daerom in't gemeen.

In dese bedeuckinge dient dā vorder gelet opte ouders vande geene diemen in't oogh heeft; d'ervarenthept leertet ons/

Het is des werelts loop, al slaetet somtijts mis,
De dochter wort een wijf, als nu de moeder is.

Katte-jongens willen muysen,
Ape-jongens willen luysen.

Soo de klock is, soo de klepel,
Soo de pot is, soo de lepel,
Soo de moeder, soo het kint;
Let gesellen waerje mint.

En daerom; Van een goeden grondt een wijngaert/ van een goede moeder een dochter te nemen/ prijst men in Vranckrijck/

De bon terroir plantez la vigne, de bonne mere prenez la fille.

En d'Italiaen en is hier niet vreemt van;

Quali figli chieggi,
Tal la moglie eleggi.

Gelijck als ghy u kinders wout,
Siet datje soo een vrouwe trout.

Wat hier de vrijsters aen-gaet/ die en staet de keuse hier van soo vry niet / als aen de jongelingen/ naer onse maniere van doen; want wy zijn gewoon te seggen:

Ghy vaders, als het u behaegt,
Soo geeft u soon een jonge maegt;
Maer aen u dochter geeft een man,
Wanneer het u gebeuren kan.

Onder-tusschen moet niet versuymt worden op den persoon selfs wel te letten:

Tar mary roine, par mary malheureuse.

Ghy vrijster, denckt in dit geval,
Dat, wie den man mist, mistet al.

Want

Sulcken vryer mochtje treffen,
Ghy sult uwen staet verheffen.
Sulcken vryer mochtje kiesen,
Ghy sult eer en goet verliesen.

't Is waerlick alsoo/ want

Elle n'est pas bien née,
Qui n'est pas bien marié.

Geen mensch en isser wel geborē,
Heeft hy eē quaet partuyr gekorē.

't Is voor u / jongelingh / even het selve; dus letter op.

Ea pœna est mercis malè emptæ, ut emptori semper exprobet stultitiam.

Indien ghy doet een mallen koop,
Als u verstant is opte loop,
Het is voor u een staegh verdriet
Als ghy u slechte waren siet;
Het is voor u een staegh verwijt
Dat ghy soo dwasen kooper zijt.

En dit heeft insonderheyt plaetse in de koopmanschappen die men niet en mach weder-geven/ al wil men schoon veel daer-op toe-geven. Ende in tegendeel van dien hier in wel gehandelt te hebben / is van't hoogste vernougen dat men op aerden hebben kan. 'Tis seker /

Qui a bonne femme, est bien allié.

Wie eē goede vrouwe heeft, is wel vermaegschapt.

Want

La plus belle pieçe de mesnage, est une bonne femme.

Het beste stuck huys-raets is een goet wijf.

Maer tot u / ghy vrijsters / wat naerder en klaerder: Hebt ghy veel goets/ ghy sult veel aen stoots hebben; oock als ghy noch jonck zijt.

Om de minne van de smeer
Leckt de kat de kandeleer.

Siet men't niet dagelicx?

De haes lijt vervolginge om haer leckere bouten.

En in tegendeel /

A l'autel rompu, on n'allume chandelle.

Voor een autaer, als hy breeckt,
Niemant oyt eē keers ontsteeckt.

Wy bevinden in Hollant / dat /

Rijcke lien kinderen, en arme luy koeyen worden haest out.

De schoonheyt plach hier mede wat te gelden/ als in haer hebbende een stomme welsprekentheyt /

La beauté est une eloquence muette.

d'Ita-

d'Italiaen plach te seggen /

Chi nasce bella,
Nasce maritata.

Die schoon geboren is, komt getrout ter werelt.

Wel aen / koomt u een buyer van buyten vooz / gaet dan vooz al met loode schoenen.

Mucho sabe la mona,
Mais mas el que la toma.

Een aep is gaeu, maer gaeuwer diese vangt.

Die met vossen te doen heeft, moet op sijn hoender-kot letten.

Huwelicken / die van verre komen / konnen oock bp wijlen goet wesen / maer eer deselve wel over-wogen zijn / werdense bp de wijse als verdacht gehouden'

L'homme de passage,
N'attrappe femme, si elle est sage.

Vryers die van verre komen,
Zijn u, jonge maegt, te schromen.

Aen dese dan haestelick te verslingeren / is sozgelick; de sulcke seggen dickwils datse op haer eygen lant gaen: en 'tis de waerheyt / maer het leyt in haer schoenen. En daerom gebeurtet bp wijlen /

(A la fois vaut plus la lie, que le vin.)

Hoe krommer hout, hoe beter kruck;
Hoe slimmer boef, hoe beter luck.

d'Exempelen zijn kennelijck /

Quien lexos se va a casar,
O va engannado, ó va engannar.

Qui loing se va marier,
Ou est trompé, au veut tromper.

Fallitur ignotis aut fallit amator in oris;
Dettibi, si sapias, terra propinqua virum.

Als yemant soeckt te zijn getrout,
Die sich niet in sijn lant en houdt,
Maer hier en elders loopt, en vliegt
Die wort bedrogen, of bedriegt.

En daerom

Men moet een ruyter niet langer gedincken,
Dan als men sijn hoef-yser kan hooren klincken.

Certus in hospitibus non est amor, errat ut ipsi.

Vreemdelingen liefde maelt,
Iuyst gelijck haer herte dwaelt.

De spangiaert sept hier om niet buyten reden.

El hyo de tu vizina, quitale el moco, y casalo a tu hya.

Au fils de ta voisine oste le morveau, & le marie avec ton filz.

Al is u buyr-wijfs soon besnot,
Maeckt datje met hē niet en spot;
Maer liever hem de neuse snuyt,
En houwt aen hem u dochter uyt.

'Tis bp ons een out seggen /

'Tis best te vryen, daer men den roock kan sien.

En d'Italiaen is van't selve gevoelen /

Moglie è ronzino
Pigliar del vicino.

Wilt gy voor u een wijf, of schoone peerden halen,
So kiestse nimmermeer als uyt de naeste palen.

't Is daerom goet sich soo te dragen / dat soo wel u nae-gebueren / als de gheene die van eene stadt of lant met u zijn / wel van u ende uwe geheele gelegenthept gevoelen / ofte / om onder de selve een goet partuyr te mogen binden / ofte om een goede getuygenisse van deselve wech te moghen dragen / en alsoo elders sich te verselle. De Fransman sept wel /

Le pere nourit la fille, mais le voisin la marie.

De kost van de kinders moeten d'ouders besueren,
Maer het bestedē hangt aende gebueren.

En daerom

Tour grasse soit la geline,
Elle a besoing de sa voisine.

kEn weet niet een soo vetten hoē,
Of 'theeft sijn buer-wijfs gunst vā doen.

Wat is de reden? Geen andere / dan vermits de gebueren de geene zijn / die pemant ofte eenen goeden ofte quaden naem konnē aen-brengen: En 'tgeruchte dat u na-gaet / is als een toet-steen van u inwerlick Wesen. Een wijs man sept wel /

Tales nos crede, qualis fama cujusque est: singuli decipi, & decipere possunt, at omnes nemo, neminem omnes fefellerunt.

Gelooft ons soodanige te zijn / als in't gemeen van ons gesproke wert. En hierom sept een de Wijsen /

Non oculis, sed auribus ducendum esse.

Het zy voor mannē, ofte vrouwē,
Beter nae't oir, als't oog te trouwē.

Wie een quaden naem krijght (sept 't Engels spreeck-woort) is half gehangen.

Ten aensien van maegden en wijfters gaen andere natien noch verder.

Qui la fama ha perdida,
Muerto anda en la vida.

Qui a perdu sa bonne renomée, est mort au monde.

Wie eer verliest, of eerbaer root,
Die is voor al haer leven doot.

Schoonheyt is maer dreck, als d'eerbaerheyt verlooren is.

Donna senza honesta,
Non fu mai bella.

In een vrouwe sonder eer,
Daer en is geen schoonheyt meer.

Soo dient dan / wijfters / voor u wel sorgvuldelick gelet op de behoudenisse van uwē goeden naem / en daer toe wil ick u geerne eenige goede middelen in de handt gheven. Voor eerst soo weet dit /

Eer
Is teer.

En daerom /
Gy die recht eerbaer poogt te zijn
Verhoet u oock voor quadē schijn.

't Tis hier seker /
Contemptâ famâ, & virtus contemnitur.

Die op geen goedē naem en acht,
Weet dat sy na geē deugt en tracht

Hoedt u voor ledigheyt / want

Donna ociosa,
Non può esser virtuosa.

Een

Eē wijf, of maegt, die niet en doet,
Het is een wonder isse goet.

Tegen de sulcke valt strax na dencken van ontucht/ En gewisselick

Celle n'est pas entierement chaste, que faict douster de sa pudicité.

Sy en is niet gheheel suyver, die twijfel doet slaen aen hare eerbaerheyt.

Tis wel waer datmen plach te seggen/

Wacht u voor de daet,
Voor de leugen is wel raet.

En van gelycken/

Al is de leugen wonder snel,
De waerheyt achter-haelse wel.

Maer diē onvermindert/ mach ick u radē/

Ghy moet u wachtē voor de daet,
En niet-te-min ook voor dē praet.

want

Al eer de leugen is ten endt,
Soo is u goede naem geschent.

Mach ick u bidden/ teer geselschap/

The faireſt silke, wil sooneſt be spoiled.

Let op u eer, en houdse net,
Het witste kleet is eerst besmet.

Il ne faut qu'un mauvais pas pour casser la boteille: a tout perdre ne faut qu'un coup perilleux.

Een quaden stap, sonder meer, is genoegh om een glasen-fles te breken.

Onder anderen goeden raet voor uwe gelegentheyt/ isset (myns oordeels) dienstigh/ datter wepnigh inde wandelinge/ of onder tgemeen van u gesproken worde;

Donne & pere senza rumori,
Sono stimate gli megliori.

Vrouwen en peren, die niet en kraken,
Die achtmen alder-best te smaken.

Gedenckt tot dien eynde/ dat

La femme a la maison, & la jambe rompue.

Quade beenen, en goede wijven,
Dienen wel in huys te blijven.

De daedt leertet/

Fille trop en rue,
Toſt perdue.

Veel opte straet,
Licht op de praet.

d'Italiaen meynt dat vrouwen en hoenders licht verdwaken/ alse veel uyt zijn.

Femine é galline, per andar troppo se perde.

Fille trop gaillarde,
Et trop mignarde,
Devient paillarde.

Wp

Op seggen/

Die sijn peert laet drincken by alle beesten,
Sijn dochterken gaen tot alle feesten,
Heeft binnens jaers dit ongeval,
Een sloir in huys, een guyl op stal.

Voor al in't duyster / en ten ontijde hier en daer gesien te worden / is u eere gantsch tegen:

De nacht
Is verdacht.

Opere di notte, vergogna di jorno.

Wat yemant in het doncker doet,
Dat wort by lichten dach geboet.

Ick segge voorder /

Fille feneſtriere,
N'eſt bonne meſnagere.

Vrijsters die veel in vensters gapē,
En dickwils tot den middag slapē,
En veel-tijts voor dē spiegel staē,
Die laten 'thuys-werck ongedaē.

Veel ontrent het manne-volck te boerten en te gabberen/ en is u niet te raden.

Wie jockt,
Die lockt.

Jocus aufert reverentiam; nam modeſtia ſolvitur, dum urbanitas affectatur.

De commettre acte de riſée,
La fille n'eſt jamais priſée.

Eē quack, of quinckjē uyt te slaen,
En plach geē vrijster wēl te staen.

Veel tacke-teplens en handt-ghespeel met jongmans is van gelijckē gantsch bekommerlick.

A flouwer a bout the neck, is a forſtoole for a kis.

Indienje gooyt met bloem of groē,
Dat is het voor-spel van een soen.

Indienje gooyt met groen of nat,
Dat is geseyt, komt soolt my wat.

Noch voorder /

Een vrijster die aen vryers schenkt
'tIs seker datſ' haer eertje krenkt
Een vrijster die van vryers neemt
'tIs seker datſ' haer eer ontvreemt
Wilt ghy dan, vrijster, eerlick levē
En past te nemen, noch te geven.

Wat u cieraet aen-gaet /

Il n'y a diamant ſi beau, qui n'ayt beſoing de fueille, pour en relever l'eſclat

De juweliers seggen ons datter geen so schoonen diamant en is / of hy heeft wa behulps van doen, om den glans te verhe sen. Eenige hebben dit de vrijsters toe-ge past; en ick hebber niet tegen, als't geso delick verstaen wert' maer ick voordeel dat Eerbaerheyt en Schaemte uwe hoog sie schoonheyt en beste cieraet is.

Formam pudor honeſtat.

La chaſteté eſt, la premiere beauté.

Wa

Wat uwe kleederen belangt / uyt-wendigheyt en kostelickheyt is geraden te mijden. Tis hier (mijns oordeels) een rechte Maegden sin-spreucke /

Nitidè, non delicatè.

Reyn gekleet,
En niet te breet.

De Frans-man seydter dit toe /

Ne sois paon à toy parer,
Ny parroquet en ton parler,
Ny cicogne en ton manger,
Ny oye aussi en ton marcher.

En weest geen paeu in u gewaet,
Geen papegaey in uwen praet,
Geen oyevaer wanneer men eet,
Geen gans als gy daer henen treet.

Ick besluyte dit/ en segge/

Il n'y a meilleur fard, qu'en bon point.

Geen beter blanket
Als gesont en vet,
En in kleedingh net.

Wat in dese gelegentheyt de Vryers aenraet (om weder te komen daer wy't gelatē hebben / te weten tot onsen buyten-vryer) noedigheyt in kleeren en spreken moet u/ vrijster / verdacht zijn. Onse matroosen liggen wel /

Suspecta semper ornamenta ementibus)

Veel vlaggen, luttel boters.

'tGaet al dickmaels soo/

Zijn ledige vaten, die meest bommen.

Vieil en sa terre, & jeune en estrangere,
Mentent touts deux d'une mesme maniere.

Een out man in sijn landt, een jongen daer buyten,
Die seggen veel dingen die niet en sluyten.

Men seyt gemeenlick /

Il est bien pauvre, qui n'a que promettre.

Het is voorwaer een arrem man
Die niet wat schoons beloven kan.

Voegter by /

Il ne faut passer que d'un pays à autre, pour estre gentil-homme.

Veranderinge van lant, kan een edel-man maken.

En gemeenlick /

Alle vryers rijck, alle gevangens arm.

Op eygen getuygenisse is weynigh te letten.

Demande a l'hoste s'il a bon vin.

Gaet vraeght de weert nae sijnen wijn,
Gewis, hy sal de beste zijn.

Wel aen dan /

Kint, dit dienje wel te weten,
Iae te schrijven aen den balck,
Beter by den uyl geseten,
Als te vliegen metten valck.

Is hy soet van monde / en soekt hy uwe gunst door woorden vande kunst? siet toe/

Als de vos de passy preeckt, boeren wacht u ganssen.

Fistula dulcè canit, volucrem dum decipit auceps.

De vogelaer fleuyt wonder mooy,
Tot dat de vinck is inde kooy.

De Spaignaert sept wel /

Gando os pedimos,
Dueva os dezimos;
Guando os tenemos
Comme queremos.

Quand nous vous demandons,
Damoiselles appellons,
Mais quand nous vous avons,
Il est comme nous voulons.

Terwijl een vryer netten spreyt,
'tIs vreemt hoe dat de linker vleyt;
Maer als de bruyt is inde schuyt,
Dan is het flicke-sloyen uyt.

'Tis dan

Honigh inden mont, en 'tscheer-mes aenden riem.

En daerom

Belles paroles ne sont que bourdes,
Au beau par leur aureilles sourdes.

Amours ce sont œuvres, & non bonnes raisons,

Insidiatur qui admodum blanditur.

Een die u nae de kunste vleyt,
Houdt vast dat hy u lagen leyt.

Voor beslupt/ soo denckt/ dat

Wie sich door praet in slaep laet wiegen,
Die kanmen wonder haest bedriegen.

Is hy stout in't aen-leggen?

A bon demandeur,
Bon refuseur.

Wie tot stout eysschen is genegen,
Set daer een vry ontseggen tegen.

A foole demandeth much, but more foole is he, that guiet it.

Eé dwaes die derreft veel begerē,
Maer dwaes is hy, die't niet kan weren.

Eyntelick /

Wie met appels vrijt, wert met klock-huysen ghe loont.

En tot beslupt van desen handel / soo ont houdt my desen gront-regel/ die u / en all jonge-lieden hier en elders veel goets ka doen;

Als ghy wat hoort, dat ghy te voren noyt en hoordet, en wat siet dat ghy te voren noyt en saeght soo dient ghy te dencken dat ghy te voren noyt en dacht.

Mid

Middeler-tijt nochtans soo meyne ick geraden te zijn / in alle dese gheleghenthept heuselick te gaen / en straten voor stegen te kennen. Ghy / wacht u voor haestigh upt te vallé / schoon u al somtijts wat vreemts voor komt /

Silentium sapienti, sepe responsi loco est.

Wijse lieden weder-legghen veel met stil-swijgen.

En waerom niet?

A folle demande ne faut point de response.

Malle vraghen en dienen veel niet beantwoort / ia het stil-swijgē is dickwils meer als een antwoorde. Onthoudt dit / vrijsters /

En vin saveur,
En drap couleur,
En fille contenance.

Gelatigh,
Matigh,
En statigh.

passen hier wonder wel / doch alser nootsaeckelijcken te spreken is / en datter misschien dat groot woort van af-seggen upt moet, vermijt daer in leppigheyt / schamper / en spijtigh te wesen.

Les fols se mocquent bien des sages, mais jamais les sages des fols.

De gecken spotten by wijlen mette wijsen, de wijsen noyt mette gecken.

Of wiltet in een rijmtien?

Eē dwaes sal wel sijns wijser spotten,
Maer noyt eē wijs man met de sotten.

Anders kander u wel ongemack van komen; want

Despit faict, dire follie.

Spijt
Gaept wijt.

Men siet het gemeenlick /

Quand l'amour change de courage,
Souvent se convertit en rage.

Als liefde keert in haet,
Dan gaetse buyten maet.

Weet voorder dat dit de ronde waerheyt is /

Les beautez desdaigneuses n'attrappent point les cœurs.

Sy en behaegt niemant, die haer selven te veel behaegt.

En

Trotsende schoonheden en trecken geen herten.

Dan noch soo geheurtet veel dat

Diere schippers veel-tijts aen lant blijven.

Onder dies en denckt niet dat ick dē grontsteen van't huwelick op gelt of goet leggen wil, geensins; 'toudt verstje sept wel/

Sy die een sot trout om sijn kot,
Mist licht het kot, en houdt dē sot.
En die eē dant trout om haer wāt,
Mist licht de want, en houd de dāt.
Dies, wilt ghy trouwen t'uwer vreugt,
Soeckt boven al de ware deugt.

Onder-tusschen/

'tGeschiet wel dat een kalen ram
Ontrent een ruyger ooye quam.

Maer die tot sulex trachten willen/ moeten 't Italiaens wooxt gedachtigh wesen.

Chi non ha denari in borsa,
Habbia mele in bocca.

Weegt uwe beurs geen pont,
Hebt honigh inden mont.

'Tis een oude regel in dese gelegenthept/

Pauper amet cautè.

Wil yemant vryen boven staet,
Die toone staegh een soet gelaet;
En schoon men stoot hem voor dē kop,
Hy etet al voor suycker op.

Doch so het schip aldus niet zeplē en wilt/

Veranderinge is de schapen goet, seggen de hups-lieden/

Of minder moeds,
Of meerder goets.

Qui ne peut avoir le veau,
Prene la peau.

Kunje niet datje wilt, wilt datje kunt.

Als de bye geen rosen en vindt, moetse al somtijts op dorens sitten.

Maer ick bid u/ wie gy zijn meugt/ waerom niet liever nae uws gelijck gesien?

Firmissima inter pares amicitia.

A petit mercier,
Petit panier.

Yder houdt dit voor bequaem,
Kleyne kramer, kleyne kraem.

Nae mijn raet/ vrienden/

Chacun se doit joüer a son pareil.

Bouwt en trout met uws gelijck,
Arm met arm, en rijck met rijck,
Net met kuys, en mors met vuyl,
Valck met valck, en uyl met uyl.

Anders/

Qui se clariores duxit affines, dominos habet.

Een aerden pot by den metalen,
En kander niet als nadeel halen.
sept de wijse man. Prov. 13. 2.

Sietmen't niet dagelicx?

Neemt yemant een joncker om gelt of goet,
Die heeft een proncker diese dienen moet.

't Sel-

't Selve is waer/ oock ten uwen aen-siene/ ghy vryer; want/ 'tis over al waerachtig/

Tam malè inæquales veniunt ad aratra juvenci,
Quam premitur magno conjuge nupta minor.

Waer ongelijcke peerden trecken
Kan noyt tot eenig voordeel strecken.

Om gelijckheyt van redenen/ vryster/ en dientu geen out man/indien ghy jonck zyt;

Van oudte laet het vogelken siin sangh.

Vecchio in amore,
Inverno in fiore.

Ongelijcken aert
Dient niet gepaert.

Gerimpelt vel
En vrijt niet wel.

Quand on est jeune on aime en fol,
Quand on est vieil qui aime est fol.

En daerom/

Ionck met out
Dient niet getrout.

l'Homme qui a la teste blanche,
C'est un cousteau rompu en la manche.

En eyndtelick / die maer weynich kozens inden sack heeft/ en dat noch blaeu-endig / waer toe dient hem een mole gerecht?

Aen d'ander zyde / sooder een jonck man nae een out wyf staet: met dese moope sinspreucke

Vieille avec deniers est mieux,
Que jeune fille avec cheveux.

Beter een out wijf met gelt tot een weder-paer,
Als eē jonge vrijster met gout-geel haer.

Ick steller de klare waerheyt tegē/en segge

Qui femme vieille ou laide prend,
Donne à entendre qu'il ayme argent.

Wie op een out wijf is gesint,
Die toont dat hy het gelt bemint.

En het oog-gemerck dat sommige van dese lieden vooz hebben / ontvalt haer dickmaels; want

Die een out wijf neemt, op hope van sterven,
Om soo een jonger te verwerven,
Die wort al dickmaels eerder out,
Als hy een jonger vrijster trout.

'Tis de grootste mis-slagh diemen doen hā (myns oozdeels) datmē om gelts of goets wille een ongevoegelick partuyr ter hant neemt. De rijckdommen / vrienden / en hebben geensins dat verneugen in sich/ dat vele daer van verwachten: hy / dien het gebruyck van middel-matige gelegenthey niet en vol-doet / en sal nergens genoegh vinden. En selfs oock / wat het verlies belangt / de rijcke zyn veel-tijts immers soo gevoelick in dat geval / als lieden van geringe middelen. Groote en kleyne lichhamen gequetst werdende / gevoelen beyde met gelycke pyne de swerte vande wonde. De gelyckenisse die Bion hier op eer-tijts heeft my al over lange wel aen gestaen' cñ ieghenwoordelick wozde ick in-dachtigh seker latijns Heers daer op slaende / het welck ick goet vinde by dese gelegenthey hier te verhalen:

Extrahe villoſâ paucos è fronte capillos,
Et ſimul è calvo vertice tolle comam,
Horrebitq́ eademq́ dabit mox ſigna doloris
Frons umbroſa comis, & ſine crine caput.
Si mors atra gregem, fata ſi violaverit Eurus,
Vel tibi Cræſe potens, vel miſer Ire tibi;
Non tantum querulo gemitum dabit ore colonus,
Cui ſervat totas unus agellus opes;
Iſte potens dominus, multis ditiſſimus arvis,
Hinc quoque, vel toto pectore, mœſtus erit.
Quò nos ſacra fames? quò nos rapit ardor habendi?
Cur toties miſeros anxia vita facit?

Non ſervant homini vel multa talenta quietem,
Damna pari luctu dives inopsque gemunt.
Ergo mihi poſitis mens expergiſcere curis,
Atque alio tandem gaudia quære loco.

En op dat ick niemant verlegen en ſoude laten / die de tale niet en verſtaet / ſoo wil ick in't neder-lants ten naeſten bp ſeggen / 'tgene al-reede in't latijn gedaen is.

Indiender is een kop beſet met ruyge locken,
Daer yemant eenigh hayr ſal uyt beſtaen te plocken,
En dat oock even dan een ander kaelder hooft,
Iuyſt op gelijcken voet van dexel wort berooft,
Ghy ſult hier niet alleen den naeckten hooren kermen,
Vermits hy ſijnen kop niet meer en kan verwermen,
Ghy ſult oock boven dien vernemen droef geklagh,
Van hem die niet-te-min ſijn ooren decken mach.
Siet, als een Hemels-plaegh koomt opter aerden dalen,
En gaet een ſchaep, een kalf, een peert, een eſel halen,
Of uyt een rijcken ſtal, of van een ſchamel man,
Die (mits ſijn kleyn beſlagh) geen ſchade lijden kan,
Ghy ſult dan niet alleen den kalis hooren klagen,
Vermits hy dit verlies onmachtich is te dragen,
Ghy ſult den rijcken ſelfs ſien quellen ſijnen geeſt
Oock om een vijſe-vaes, oock om een eenigh beeſt.
Wat is doch van het gelt, en al ons anxſtigh woelen?
Dewijle rijck en arm haer ſchade bey gevoelen,
Dewijl, 'ken weet niet wat, oock groote lieden plaegt,
Iae dat geen kroone ſelfs den hooft-ſweer wech en jaegt.
Wat ick u bidden mach, mijn ziele, wilt ontwaken,
En gront u herte niet op aerdſche beuſel-ſaken,
Laet Godt u ſteunſel zijn, in vreugt en tegen-ſpoet;
Daer is geen vaſte trooſt als in het hoogſte goet.

Ick ſchaffe dan hier mede deſe en dierge-lijcke huwelickē af / en mepne dattet ver-re de ſoetſte t'ſamen-komſten zijn / die upt een onderlinge en ſoete toe ghenegenthept geſchieden / gegrondet niet op rijckdom of andere diergelijcke upt wendige dingen / maer op een ſoete over-een-komſte / in op-rechte deugdſaemhept ende ghelatenhept: Lieffelick en ſchoon zijn is niets; een vrouwe die den Heere vreeſt ſal men lovē, ſept de wijſe-man Prov. 31. 30. Maer nu weder tote ſake; Iſſet een weduwe met vooz-kinderen die ghp om haer vette gelegenthept verkieſt / 'tis dies maer te erger;

Vidua ſua & aliena vitia, in dotem adferre dicitur.

Een weduwe brengt veel haer eygen / ende oock eens anders gebreken ten huwelick.

En 'tis gewis dat in deſe gelegenthept

Kinderen
Hinderen.

De Franſman ſept wel /

Maiſon faicte, & femme a faire.

Een huys dat is gemaeckt, een vrouwe noch te maken,
Dat houdmen over-al voor twee bequame saecken.

D'agli soupe, é gli amori
Gli primi, sono gli megliori.

Wie trouwen wil, of soppen eten,
Dien isset dienstigh dit te weten,
Dat d'eerste soppen zijn de beste,
En d'eerste trou gaet voor de leste.

Soet Gesel-schap / dit is de laetste grondt-regel dien ick u / voor als nu / op dese gelegenthept / weet te geven: dupt ende gebruyckt het gene datter gesept is ten goede;

Wie verstandig is, die laet hem radē, seyt Salomon, Prov. 1. 5.

Wat my belangt / ick die iegenwoordelick (door Godes beschickinge) mijn lief gesel-schap missen moet / sal dit leste my toe-eygenen / ende voor mijne rekeninge op-nemen / ende daer mede beslupten.

Hier mede eyndigde *Philaretus*, en korts daer nae began d'een en d'ander van't gesel-schap eenige saken op te halen van datter geseyt was, of om breeder verklaringe, ofte om yet daer tegens in te brengen; maer *Philaretus* 'tselve af-leunende, seyde, dat het voor jonge lieden te langh stil geseten was, en dattet beter ware de leden wat te reppen, en oeffeninge te doen om de mage te scherpen tegens het avont-mael; en daer mede op-staende, en oorlof nemende aende koninginne, wert van de selve inden naem van al het gesel-schap hoogelick bedanckt, met ernstigh versoeck (al vooren hem sijn af-scheyt te geven) dat hy, 'tgene by hem jegenwoordelick was geseyt, op't papier woude brengen, terwijl hem de memorie noch versch was; op dat soo veel goede en gulde sin-spreucken niet met het op-houden sijner stemme in de lucht en soude komen te verdwijnen, en alsoo verlooren blijven; waer op alsoo by het gesel-schap seer gestaen wert, is by *Philaretus* eyndtelick aen-genomen sulcx te doen, en daer op 'tgesel-schap sich tot lijf-oeffeningen begevende, is gescheyden.

SPIEGEL

Van den voorleden, en jegenwoordigen tijdt.

Tweede Deel.

't Zijn ſtercke beenen die weelde dragen konnen.

De onghemingh preeckt

AL ſijn mijn beenen ſterck, al heb ick jonge leden;
Al kan ick dagen langh op harde wegen treden,
Noch ſtae ick niet-te-min op deſen tijdt verſtelt,
Vermits mijn los geſtel nu hier dan ginder helt:
En 'tis noch evenwel geen ſwaerte dat ick drage,
Ten is geen wichtigh pack daer van ick heden klage,
Het is (geliſck ghy ſiet) een wiſpel-tuyrigh wijf,
Dat ſit ('k en weet niet hoe) my ſcherlinx op het lijf.

Sy heeft een ſelſaem hooft, vol alderhande grillen,
Sy heeft een dertel hert, en dan oock ronde billen,
Sy krevelt evenſtaegh en moet in roere zijn;
De ruſt is haer verdriet, het ſtille weſen, pijn.
Ick hebbe grooter laſt voor deſen moeten dragen,
'k En vondt noch evenwel geen reden om te klagen,
Want hoe het immer ging, ick droeg het wichtig pack,
Ick droegh het daer ick wou, oock ſonder ongemack:
Maer dit aelweerdigh dingh gaet buyten alle reden,
Het ruckt my daer het wil, en druckt my opte leden,
En ſchoon ick voor my ſie, ſoo veel ick immer kan,
Noch ſwier ick onder haer gelijck een droncken man.
Maer, Leſer, nae my dunckt, ghy wenſt om eens te weten
Hoe dat ſy, dien ick draegh, in Hollandt wort geheten;
Wel hoortet met eē woort: *Vrou VVeeld'* is hare naem,
Tot jock, tot enckel ſpel, en anders niet bequaem;
Sy heeft ſoo vreemden aert, ſoo bijſter malle kueren,
Geen heldt, geen machtigh reus, en kander onder dueren,
Want krijgtſe maer een voet oock op een deftigh man,
'T is hondert tegen een ſoo hyſe voeren kan:
Of weeter eenigh menſch haer loſſen aert te dwingen,
Soo datſe niet geheel, en mach int wilde ſpringen,
Ten gaeter evenwel niet al gelijck het ſou,
De geck wil niet-te-min by wijlen uytten mou.
Wel, Vrienden, tot beſluyt, ſoo Weelde koomt getreden,
Of met een vollen loop naer uvvent toe-gereden;
Soo grijptſe met beſcheyt, en houdtſe dapper vaſt,
Want ſiet! al iſſe licht, het is een ſvvare laſt.

Nederl. Alle dingen kan men dragen
Wtgenomen goede dagen.

Vol maeckt dol.

Armoede dwingt/
Weelde ſpringt.

In voorſpoet
Is toeſien goet. Nederl.

Als 't werken vol is/ ſo ſtoptet den trogh om.

Als de lammeren ſat zijn/ ſo ſpelenſe/ of ſoo ſlapenſe.

Aen

derl. Den wel-gevoede rammen joucken de hoornen.

oogd. Wen gluck zu wohl wil / den machets zum narren.

Kein ſchermeſſer ſchärfter ſchint
Denn wenn ein bettler edel wird.

Es müſſen ſtarke beine ſein
Die gute tage mögen tragen.

Dem gluck iſt niemant ſtarck genug.

Auff einem follen bauch ſtehet ein frölich haupt.

ſuſt. Secundæ res etiam ſapientum animos fatigant.

I:. Arietibus bene paſtis pruriunt cornua.

--- Non eſt durabile ſemper, eſſe bene. ---

Inç. *Quand le bas eſt plein, le haut eſt puant.*

Quand un fol eſt bien, il n'y ſe peut tenir.

Force argent, & belle amye
Faict bien ſouvent penſer follie.

I:. Luxuriant animi rebus plerumque ſecundis,
Nec facilè eſt æquâ commoda mente pati.

Satietas parit ferociam.

ogn. Τίκτει τὸ κόρος ὕβριν.

daru Τίκτει κόρος μήτηρ.

Il n'y à point d'argent qui ſe deſpenſe plus prodigalement que celuy d'une ſucceſſion recente. Franç.

Il n'eſt rien ſi ſuperbe qu'un ſot de baſſe condition eſlevé à quelque dignité.

El mal tien conorte, y el bien non ay quien le ſoporte. .i. Ital.

Le mal à du confort & le bien perſonne ne peut ſupporter. Franç.

Non è fierezza à la fierezza eguale
d'Un humile & vil huomo quando alto ſale. Ital.

Periculoſa fœlicitatis intemperantia eſt. *Senec.*

Diu ſordidus, repentè dives mutationē fortunæ malè tegit. *Tacit.*

Fortuna quem nimium fovet, ſtultum facit. Lat.

Quid enim aliud civiles furores peperit, quam nimia fœlicitas? *Flor.*

Vid. multa in hanc rem apud Richt. axiom. hiſtor. 33. œcon. 95.

Vid. arabica ad hanc rem Adagia apud Erp. cent. 1. 67.

Wat Venus voeght, dat ſcheydt de klippel.

Gijs was een jonge wulp, hy kon geen weelde dragen,
En wou voor al een wijf, en ging het Fijtjen vragen,
Een ſpits, een vinnigh dingh, een plage voor een huys,
Vry moytjens op-getoyt, maer, efter niet te pluys.
Fy wiſte, nae den eyſch, haer ſaecken wel te drijven,
Fy had een rappe tongh, en konde deftigh kijven;
En 'twas genoegh bekent, en 'twert oock Gijs geſeyt,
Maer des al-niet-te-min, hy wou de lieve meyt.
Fy weet de weyger-kunſt, en laet den vryer draven,
Fy weet hem op de maet, en nae de kunſt te laven;
Fy, des al niet-te-min, die maeckt een kort beſluyt,
Want Gijs die was een bloet, en Fy die werdt de bruyt.
De bruyloft wort geraemt, men noot meeſt al de vrienden,
Men noodter boven dat oock dieder niet en dienden,
Het voor-ſpel mette feeſt, de eerſt' en tweede nacht,
Die worden al gelijck met vreugde door-gebracht;
Maer als de derde Son quam nae de trou gereſen,
Doen ſchoot Gijs uytten ſlaep, en woude meeſter weſen,
Daer gingh Fy tegen aen, en yder even kloeck,
Maer Gijs die bolt te kort, en Fy behoudt den broeck;
Dies gaet de goede man met neer-geſlagen wangen,
Hy laet ſijn moedigh hooft, hy laet ſijn ooren hangen,
Hy roept ſchier even-ſtaegh: Och waer ick weder vry,
Eerſt waſſet, Fijtje lief, nu iſſet niet als, 'tfy!
'tFy dat ick oyt began; 'tfy dat ick immer troude,
Och waer ick dat ick was, ick weet wat dat ick ſoude;
'tFy van mijn wrange Fy, en van haer fellen aert;
'tFy van den ſlimmen dach daer op ick ben gepaert.
Dit roept de droeve Gijs oock dickmael gantſche dagen,
Want hy wort ſtaegh begraeut, en ſomtijts oock geſlagen,
Wel Gijs ghy waert niet wijs, want ſiet u ſot bedrijf,
Om een lit wel te doen ſoo lijdt het gantſche lijf.

Franç. A pres la feſte
On gratte la teſte.

Au jour d'huy marié, demain marry.

Qui en baſte ſe marie, à loiſir ſe repent. Franç.

Qui ſe marie par amours
A bonnes nuicts & mauvais jours.

Hou, Leſer, ſtaet,
En eer ghy gaet,
Hoort noch een vvoort,
En treet dan voort;
Siet onſe Griet
Die vondt verdriet,
En groote pijn
In maeght te zijn,
Sy vvou en ſou
Zijn ymants vrou,
Tot leet en ſpijt
Van die't benijt,
Daer kome van
Al vvatter kan.
VVel, onſe maeght
Die vvort gevraeght,
Die vvort verſocht,
Die is verkocht,
VVant Grietje nam
Met dat het quam;
Nu heeftſ' een man
Die niet en kan,
Die niet en vveet
Als dat hy eet,
Als dat hy drinckt,
Als dat hy ſinght,
Als dat hy ſpringt
Als dat hy vinckt,
Als dat hy gaet,
Als dat hy ſtaet,
En ſomtijts eens ſijn vrouvve ſlaet.
Nu vint ons Griet
Gants ſvvaer verdriet
En groote pijn
In vrou te zijn,
Sy roept, Eylaes!
Ick vvas te dvvaes
Dat ick ſoo ras
Verſlingert vvas.
Maer tot haer quaet
En is geen raet,
Als datſe lijt,
En datſe mijt,
En neder-ſijght,
En ſtille ſvvijght,
VVant raſſchen trou
Is langh berou.

VVan dem Esel zu vvoll ist, so gehet er auffs eisz tantzen.

EEn Esel van de meul eens vroeger los gelaten,
Gaet dolen in de stadt, en proncken achter straten,
Hy voelt hem onbelast, hy voelt hem wonder vvel,
Dies krijght hy grooten lust tot alle selsaem spel;
Het beest dat vreughde socht, en niet en vvas te vreden
Met vryheyt, met gemack, en met gesonde leden,
Koomt juyst ontrent eē graft daer d'een en d'ander glijt,
En daer het vveeligh volck op gladde schaetsen rijt;

Dit

Dit staet hem wonder aen, daer koomt hy nae gedrongen,
Daer treet hy opte baen, en doeter vreemde sprongen,
Maer siet! terwijl het dier onaerdigh staet en malt,
Gebeurtet dattet glipt en plots ter neder valt,
Daer schreeut het lompich beest, daer is sijn been gebrokē,
Daer heeft 'tmisbruyckt geluck sijn leet aen hem gewrokē,
In't kort' het grilligh dier dat light daer uyt-gestreckt,
En wort noch evenwel van alle man begeckt.
Wat isser menigh mensch die in sijn beste dagen
Heeft ick en weet niet wat voor dingen aengeslagen?
En die in sijn bedrijf mocht vast en seker gaen
Is haestich neer-gestort, alleen uyt sotte waen!
Wat isser menich mensch die neder is gevallen
Om dat hy buyten schreef in weelde dorste mallen!
Nu dat is esels werck; dus vrienden, zijdy wijs,
Blijft daer ghy seker gaet, en houdt u van het ijs.

Nderl. Een esel alst hem wel gaet / dan gaet hy op't ijs danssen / en breeckt sijn been.

Hooge klimmers / en diepe swemmers slaen meest qualijck.

Frç. *Celuy ne scauroit tomber de bien haut qui n'a monté que bien peu.*

L. Facilior currentibus, quam repentibus lapsus.

Nerl. Soo wel klaeght die wel is / als die't wee is.

Houdt het schip midde-waters.

Wacht voor den gijp.

G. ex. Οἶνος οὐκ ἔχει πηδάλιον.

L. Vinum caret clano.

It. *Il vin non ha timone.*

Wo wein eingehet / da gehet witz aus Hoogd.

Wen die sack-peiff niet vol ist / so kirt sie nit.

Veel frewde steeckt in einem weinfaß.

Voller kropff / toller kopff.

Sine cerere & Baccho friget Venus. Lat.

Vinum lac veneris.

Ay carin doma ynge oinamas. Turcks.

Vrsus nisi satur non saltat. Lat.

Itschelum doli doli, gidelum deli deli. Turcks.

Hoogd. Wollen wir gar auß trinken? so werden wir zu narren.

Vor essen wird kein tanz.

Franç. *Apres la panse,*
Vient la danse.

Nederl. Op een vollen buyck staet een ydoplick hooft.

Venter mero æstuans despumat in libidinem. Lat.

Nemo saltat sobrius nisi forte insanit, neque in solitudine neque in convivio moderato.

Cic.

Nec omnino in voluptatis regno virtutem posse consistere.

Ovid.

Luxuriant animi rebus plerumque secundis
Nec facile est æqua commoda mente pati.

Quant l'orgueil chevance le premier, honte domage le suivent de pres. dictum Lodovici undecimi.

L'aise des Sots les tue, & la prosperité des fols les perd. Prov. 1. 32.

Wacht voor den gijb.

De Leser gelieve sich, in-plaetse van een plate, die hier nae-gelaten is, by inbeeldinge voor te stellen een schipper die voor de wint zeylende, door de gijb sijn schuyt om-verpt.

Ick quam met goeden wint gedreven opte baren,
Ick quam met hoogen moet de stroomen af-gevaren,
Ick lietet al te rugh dat op het water dreef,
Soo dat ick op het lest alleen de voorste bleef;
Ick was aen alle kant getroutelt vande winden,
En siet! doen wasset tijt een reefjen in te binden,
Maer of al schoon het zeyl geduerigh hooger swol,
Ick hiel noch evenwel, en hiel geduerigh vol;

Doch t'wijl ick my vergaep aen ſoo een gunſtich weder,
Soo geeft het zeyl een ſwap, en ruckt het al ter neder,
Daer legh ick over kant, ach! 'tquaetſte datmen vint
Is ſonder achter ſorgh te zeylen voor den wint.
Daer zijnder in het landt die konnen harde vlagen,
Die konnen tegenſpoet met vaſte ſchouders dragen,
Maer, vriendē, hoort eē woort; ontrēt eē hoogh geluck
Dan hoeftmen boven al te letten op het ſtuck.

---

at. Fortuna vitrea eſt cum ſplendet frangitur.

Ogni coſa ſi ſupporta, eccetto il buon tempo. Ital.

rang. *La fortune eſt conſtumiere pinſer en flattant.*

Il n'eſt aſſeurē qui trop haut eſt mōté. Franç.

Hoogd. Wann das glück am höchſten iſt / ſo verſehe dich deß falls.

Hohe ſteiger fallen gern. Hoogd.

Wann der hochmuth auff gehet / ſo gehet das glück nieder.

Gute ſchwimmer ertrincken gern.

Nederl. Jn voorſpoet ſiet toe.

'Tis goede / jae goddelicken raedt / in voorſpoet op tegenſpoet / ende in tegenſpoet op voorſpoet te dencken / want ſoo doende zijn die beyde beſt getempert. Nederl.

at. Nemo confidat nimiū ſecundis
In utraque ſorte ſis utriusque memor.

Syrach. 11. 26.

Au jour de proſperitē les maux ne ſoient point mis en oubly & aux jours des afflictions qu'il te ſouviene des biens.

Joſeph Hal ſaint. conſ. 4.

Comme tous corps naturels ſont meſlez, ainſi faut il que ſoit noſtre diſpoſition morale. Si noſtre joye n'eſt aſſaiſonnée avec triſteſſe, c'eſt follie. ſi noſtre triſteſſe n'eſt temperé avec quelque meſlange de joye, c'eſt une triſteſſe infernale & deſeſperé. Si donq la joye vient toute ſeule, il la faut demander ou qu'elle à laiſſé ſa compagne, & touſjours au deſpit d'elle la joindre à la triſteſſe à fin que tandis que l'une repugne à l'autre toutes deux nous ſoient anyes.

Tale è la cagnuola, quale è la ſignora.

De Kamer-maeght ſpreeckt

Ick hadde leſt-mael wat gemalt,
En 'tſcheen dat Iufvrou dit vernam,
En, ſoo het dan gemeenlick valt,
Soo was ſy boven maten gram,
Sy viel my aen met fellen moet,
Sy graeude, dreygde, riep en keef,
Iae, door haer ongeſtuymigh bloet,
Soo hietſe my ſtaegh, vuyle teef;

Ick

Ick stont een wijle slecht en keeck,
Want ick en vvas niet sonder schult,
Doch, mits sy my soo vinnigh streeck,
Mist' ick ten lesten mijn gedult;
Dies seyd' ick, Iuffer, met verlof,
Ghy hebt my vvat te veel geseyt,
Ist niet de vvijse van het hof,
Gelijck de Iuffer, soo de meyt?

Fnç. *Toutte terre cõtree & province*
Imite la nature de son prince.

Tcks. *Baluck baschadan kokar.* .i.

I. Piscis primum à capite putet.

I. *Il pesce commincia à putir del capo.*

Nlerl. 't Hooft sieck / al sieck.

L A bove majori discit arare minor.

Hogd. Was die alten sungen
Das pfiffen die jungen.

Nlerl. Soo de klock is / is de klepel /
Soo de pot is / is de lepel.

Gelijck de weert / soo is de gast /
Gelijck her peert / soo is de last.

It *Tale è la cagnuola, quale è la signora.*

L Qualis domina, talis catella.

Hogd. Wie die fraw also die magd.
Wie der herr also das gesint.

La Qualis hera, talis pedissequa.

Das wetter keñt mañ beim wind / Hoogd.
Den vatter bei seim kind /
Vnd den herrn bei seim gesind.

Qualis rex, talis grex. Lat.

Qual è il rettore, tali sono i populi. Ital.

Quando la patrona follegia
La fante danneggia.

Faule eyer / vnd stinckende butter gehören zu sammen. Hoogd.

Tal carne, qual cortel. Ital.

Qual guaina tal coltello.

Dignum patella operculum. Lat.

Similes habent labra lactucas.

Disteln seynd des Esels salat kraũter. Hoogd.

Ogni difforme trouva il suo conforme. Ital.

Vxor pessima, pessimus maritus Lat.
Miror nõ bene cõvenire vobis.

Non ſe da tanto pane al cagnuolo quanto la ſua coda dimanda.

AL quiſpelt Leeuwtje metten ſteert,
Al troutelt Leeuwtje ſijnen weert,
Al jancktet met een luyde ſtem,
Al looptet voor, en achter hem,
Al ſit het beesje geeſtigh op,
Al draeyt het als een ſnellen top,
Al biet het dickmael ſijnen poot,
Ten krijght niet altijt witte-broot;

Want

Want heeftet eerſt ſijn deel gehadt,
Al iſſet niet ten vollen ſat,
Hoe wel het ſlecht en deerlick ſiet
Ten krijght noch al ſijn wille niet.
Al ſchijnt dit ſlecht, gelijck het leyt,
Het is noch efter wat geleyt,
Ghy, weeghtet in de rechte ſchael,
Het kan u dienen menighmael,
Het kan u dienen tegen luſt,
Die noyt of ſelden is geruſt;
Het kan u dienen over al
Waer datmen vreughde plegen ſal:
Men hoeft voorwaer het vveeligh vleyſch
Niet ſtaegh te geven ſijnen eyſch,
Dus ſchoon yet ſomtijts mach beſtaen,
Het is al beter niet gedaen,
En geeft een vrou, een vrient, een kint,
Niet alles vvat haer breyn verſint,
En geeft u eygen ſellefs niet
Al vvat u vveligh hert gebiet,
Ick mocht, en ick en dedet niet,
En vvas in vreughde noyt verdriet;
Wel ſchrijft dit vvoort in u gemoet
Het is u aller vvegen goet.

Men hoeft den hont geen broot te geven ſoo langh als hy wiſpelſteert. Nederl.

Mucho pide el loco, mas loco as el que loda Spaens.

Le fol demande beaucoup, mais plus fol eſt celuy qui donne. Franç.

Non ſe da tanto pane al cagnuolo quanto la ſua coda dimanda. Ital.

A foole demanteth muth but te more foole is he that giuet ith. Engels.

Men geeft het hondeken niet ſoo veel broods / als ſijn ſteertje wel eyſchen ſou. Nederl.

Een dwaes eyſt veel / maer dwaeſer is hy die hem geeft.

Menea la code el can no por ti ſi no por el pan. Spaens.

Sævis

Sævis inter ſe convenit urſis.

Of al ſchoon de wreede leeuwen
In de woeſte boſſchen ſchreeuwen,
Of de felle tijger krijt,
Dat de lucht in ſtucken ſplijt,
Of de beeren leelick tieren,
En verſchricken alle dieren,
Sy noch efter alle-gaer
Griefden noyt haer weder-paer.

Noyt

Noyt vecht Leeuwe met Leeuwinne,
Maer hy oeffent ſoete minne,
Noyt en was een Tyger fel
Tegen ſijnen bed-geſel.
Maer een Beer, noch boven allen,
Placht te jocken, en te mallen,
En te toonen ſoet gelaet
Aen ſijn lieve mede-maet:
Beeren kunnen ſachtjens ſpelen,
Kunnen vryen, kunnen telen,
Beeren paren in het groen
Soeter als veel menſchen doen.
'tFy! dan grimmers, kijvers, krijters,
'tFy! onſoete wijve-ſmijters,
'tFy! het wijf die haren man
Niet in liefde vieren kan.
Felle beeſten ſonder reden,
Noyt geleert in goede ſeden,
Toonen liefd' en ſoeten aert
Als ſy t'ſamen zijn gepaert:
Ghy dan, die u rechter-handen
Eens te ſamen ginght verpanden,
Hebt voor al een ſachten geeſt,
Of komt leertet van een beeſt.

Deux beſtes paiſent bien en un pré. — Es beiſſet kein wolff den andren. Hoogd.

Calze di ſtallone non fere mai male à cavalla. — Es beißt kein krawe der andern die augen auß.

Calce di giumenta non nuore al ſtallone. — Wilde bern ſeind bei einander gern.

Spaens. Con un lobo no ſe mata otro.

Nederl. Twee quade honden bijten mallianderen met.

Franç. *Corbeau à corbeau ne creve jamais les yeux.*

Corvi con corvi non ſi cavan mai gli occhi. Ital.

Ein krähe ſitzt gern bey der andern. Hoo.

Es muß ein kalter winter ſein / daß ein wolff den andern frißt.

Iean Fornier de Montauban.

Tous animaux leſquels ſont en la terre
Vivent en paix, & tranquille eſt leur faict,
Ou bien s'ils ont debat, & ſe font guerre,
A la femelle onc le maſle n'en faict:
L'ourſe avec l'ours ſeure par les bois erre
Pres du lion la lionne ſe plaiſt
Avec le loup la louüe eſt ſans contrainte
Et du Taureau la vache n'a point crainte.
Quelle furie & peſte tant infame
Vient à troubler les hommes vitieux?
Qu'on oit touſiours le mary & la femme
S'entrepincer de mots pernitieux?
S'eſgratigner d'outrage qui diffame
Baigner de plainctz ſeulement mais bien pire
Souvent de ſang les baigne leur folle ire.

De

De ganſen krijghen den koſt, maer ſy moetenſe plucken.

Komt ſiet hier deſe prent, en leert den ſin begrijpen,
Al die maer zijt gewoon de ſtraet alleen te ſlijpen,
Hoort dit, wie niet en doet, als dat ghy ledich gaet
Hier is een goede les daer op te letten ſtaet.
Godt is een rijcke born, hy ſpijſt de wilde dieren,
Het zy die in het wout, of om den oever ſwieren,
Maer ſchoon hy yder beeſt ſijn eygen voedtſel biet,
Noch voedt hy evenwel de leuye buycken niet.

Geen menſch of ander dier en late ſich bedriegen,
Al watter ſpijſe ſoeckt moet loopen, rennen, vliegen,
De vos die ſit en geeuwt, of leuyert in den kuyl,
Hout wel de poten droog, maer krijgt niet inden muyl.
Al watter adem heeft behoortet aen te mercken;
Dat wat van Adam koomt bevolen is te wercken;
Wie geen beroep en heeft en niet ter werelt doet,
En heeft geen vaſten trooſt waer op hy wert gevoet.

Nederl. Godt ſpijſt de voghelen / maer ſy moetender om vliegen.

Niemant en komen de gebraede duyven in den mont gevlogen.

Armoede is leuyheyts loon.

Franç. *Dieu donne biens & bœufs mais par les cornes.*

Griecx. Πρεπόντων πόνων, πωλέσι ἀμῖν πάντα τ' ἀγαθὰ δοι θεόι.

Lat. Convenientibus laboribus vēdunt nobis omnia bona Dij.

Nederl. Wie beſoeten wil moet beſueren.

Hoogd. Fleiß bricht alle eyß.

Lat. Par eſt fortuna labori.

Franç. *Nul bien, ſans peine.*

Hoogd. Wenn der zimmerman lang vmbs holtz ſpatzien geht / ſo fellt kein ſpan darvon.

Franç. *A renart endormy rien ne luy chet en gorge.*

Renard qui dort la matineé n'a pas la bouche emplumée.

Ital. *Non ſi può heuiere il mel ſenza le moſche.*

La roſa ſenza la ſpina. Ital.

Die de everen hebben wil moet het kakelen der hennen lijden. Neder

A la vulpeia dormida, no le cal nada en la boca. Spaen

Den ſlapenden vos en valt niet in den muyl. Neder

Manus movenda cum Minerva. Lat.

Manum admoventi fortuna imploranda eſt.

Handt aen den ploegh / ſoo ſalt Godt voorderen. Neder

Tot Gods hulp behoeft arbeyt.

Kept handen en voeten / Godt ſal't verſoeten.

Godt geeft hoepen / maer niet mette hoornen.

Stroopt u armē / en ſegt God wouts.

Den ſlapende wolf loopt geen ſchaep inden mont.

Die 't verchen hillen wil moet hem het vieren trooſten.

Een vliegende kraey vangt wat.

Qui à beſoing du feu le quiert aux doigts. Franç.

Vade ad formicam piger.

Ghy leuyaert die nu leght en ſlaept,
En dan een wijle ſit en gaept,
Op, op, en gaet eens tot de Mier,
Dat is een kleyn, maer neerſtigh dier,
Dat is voorſichtich ende wijs,
Dat gadert t'ſomers ſijne ſpijs,
Op dattet door de ſtrenge kou
Niet door gebreck vergaen en ſou.
Maer ghy light hier en koeckeloert,
Door vreemde droomen omgevoert;
Ghy ſiet hoe dat de ſnelle tijt,
Hoe dat u jonckheyt henen glijt,
En efter neemt ghy niet ter hant
Tot oeffeningh van u verſtant;
Op, op, en ſtelt het lijf te werck,
En ſet de mier tot u gemerck,
Want die by lichten dage ſlaept,
En in den ſomer ſit en gaept,
Is weerdigh dat hy koude lijt
Wanneer de felle winter bijt.

Horat. 1. ſermonum.

Parvula (nam exemplo eſt) magni formica laboris
Ore trahit quodcunque poteſt, atque addit acervo
Quem ſtruit, haud ignara ac non incauta futuri
Quæ ſimul inverſum contriſtat Aquarius annum
Non uſquam prorepit; & illis utitur antè
Quæſitis, ſapiens, &c.

In hoc adagio Arabes, Hebræi & Romani concurrunt & eodem ſenſu utuntur.

VII.
Snijtmen ſijn neus af men ſchent ſijn aengeſicht.

De man die het mes opten neus heeft ſpreeckt

Koomt hier, al die my kent, en wilt ten beſten raden,
Ick heb, eylaes! een neus met puyſten over-laden,
Een neus, in als gelijck een kalikoutſen haen,
Daer hangen (ſoo het ſchijnt) veel jonge neuſen aen;
Een neus, een vreemde ſnuyt daer op de kinders wijſen,
Een neus, 'ken weet niet hoe, daer van de vrouwen yſen,
Een neus gelijck een ey, en root gelijck een bloet,
Die my oock even ſelfs by wijlen ſchricken doet,

Een

Een neus; maer 'tis genoegh. Wie kan het monſter lijden?
Ick meyn het leelick dingh noch heden af te ſnijden,
'tSa 'tſa ick valler aen, en waerom noch gebeyt?
Het dient toch eens gedaen wat dickmael is geſeyt.
Maer, hola, mijn vernuft, heeft dit ook goede reden?
Is ook u neus een lit om af te zijn geſneden?
O! ſoo ghy dit begint, denckt wat een ſelſaem dal,
Denckt wat een grouſaem vack u aenſicht weſen ſal!
Ey lieve wilt het mes van uwe leden wenden,
Wie in ſijn neuſe ſnijt die moet ſijn aenſicht ſchenden;
Gaet hier in met gedult, en geenſins met gewelt,
En heelt noch ſoo ghy kondt, al watter is ontſtelt.
En of ghy metter haeſt miſſchien de roode plecken
Niet af en weet te doen, niet uyt en weet te trecken,
Soo gaet al weder aen, ook tot de derde reys,
En, noch hoe dat het gae, verſchoont u eygen vleys.
Soo ghy nu, Leſer, vraeght, wat hier is uyt te trecken,
En hoe u dit verhael ten goede mochte ſtrecken,
Soo weet als dat het wijſt hoe datmen vieren moet
De feylen van een vrient, of van u eygen bloet:
Hebt ghy een man, of wijf, uyt haren plicht geweecken,
Een broeder ſonder eer, een moeder vol gebreecken,
Een Vader die miſſchien ſijn echte plicht vergeet,
Een nicht die buyten ſpoor in quade wegen treet,
Ghy moet noch evenwel de vrienden niet verlaten,
Ghy moet wel haer gebreck, maer niet de lieden haten,
Ghy moet haer ongemack niet halen aen den dach,
Maer decken watter ſchort, gelijck de liefde plach:
Ghy moet, indien ghy kondt, het quade ſeer geneſen,
En ſoo ghy niet en kondt in als geduldich weſen;
Men ſet geen leden af, al lijdtmen groote pijn,
Men ſet geen leden af, als die verkanckert zijn.

Ne te glorifie point du deshonneur de ton pere: car le deshonneur de ton pere ne te ſçauroit tourner à honneur. Syr. 3. 11.

On ne prend lievre au taborym ny oiſeau à la tarte velle.

ALwie een ſnellē haes met trommels meynt te vangen
Die heeftet qualick voor, en doet verkeerde gangen,
Want eer de jager koomt ontrent het groene wout
Soo is het vluchtigh dier verloren in het hout;
Daer leyt het dan en duyckt, ſoo dat de grage winden
Geen wilt-braet op en doen, geen haes en konnen vinden;
Daer koomt dan onſe vriendt gants moede vande jacht,
En brengt niet anders met als ſlechts eēn droevē nacht.

Sit

Sit yemant inden raedt, of wil hy leeren krijgen
Die moet voor alle dingh ſijn tonge leeren ſwijgen,
Want die van ſijn bedrijf met open monde ſpreeckt
Die vintmen inder daedt dat hy den aenſlagh breeckt;
Met ſwijgen, ſoete jeught, met ſwijgen is te minnen,
Met ſwijgen kan een Vorſt de vaſte Steden winnen;
Een die geduerigh ſwetſt van dat hy wil beſtaen
En brengt niet anders t'huys als ſlechts een malle waen.
Met klappen ſoete jeught en is niet uyt te rechten,
Noch in het ſoet gevry, noch in het wreede vechten,
Maer die met heuſſchen mont ſijn dingen heelen kan
Die mach een vryer zijn, en oock een oorloghs-man.

Hoogd. Weiſe leut haben ihren mundt im hertzen.

Sens. *Quien paxaro ha de tomar non ha de oxear.*

Franç. *Qui veut prendre un oiſeau il ne faut pas l'effaroucher.*

Nderl. 'Tis quaet haſen met trommels bangen.

Franç. *On ne prend le lievre au tabour ny l'oiſeau à la tarte-velle.*

Nderl. Alle vogels ſchouwen d'openbare netten.

It. *Chi dice tutto quel ch' egli ſa, fá tutto quel che egli può è mangia ciò che egli ha; nõ gli reſta niente.*

Franç. *Penſe ce que tu veux parle ce que tu dois.*

Sag nicht alles das du weiſt / Glaub nicht alles das du höreſt / Thue nicht alles das du kanſt / Wiſſe nicht alles das du liſt. Hoogd.

Le minaccie ſono arme del minaciato. Ital.

A mucha parola obra poco.

Par trop dire on eſt perdu. Franç.

Multorum conſcij pauca loquuntur. Lat.

In ira nihil decentius quam cum adeſt ſilentium. *Plut.*

Veſtigatoribus & venatoribus diurni nocturnique Labores eſſent irriti ſi nõ ſilentio prius quã Venabulis & impetu feras interciperent. *Carol. Paſchal. Virt. & Vit. cap.* 32.

Il faut prendre la poule ſans crier.

Een huysman (met eē hoen in de hant, dat hy de kele toe-nijpt) ſpreeckt

Siet vrienden wat ick doe, ick heb een hoen gegrepen,
Maer 'khebbet metter daedt de kele toe-genepen,
Wt vreeſe dat het dier miſſchien de gantſche locht
En oock het naeſte dorp met ſchreeuwē vollen mocht;
Ick weet ſoo buer-man Fop het beesjen hoorde krijten,
Ick weetet voor gewis het ſou hem dapper ſpijten,
Het ſou hem pijne doen tot binnen inde ziel,
Dat ick, een ſlecht geſel, ſoo vetten keucken hiel.
'Tis ſeecker, ſoo de raef kon inder ſtilheyt eten
Sy kreegh een vollen buyck, en niemant ſou het weten,
Maer mits hy by den roof ſoo luyde ſit en kraſt
Soo krijght hy menighmael een ongenooden gaſt.
Geſellen, ſoo het luck koomt over u geſegen,
Indien ghy my gelooft het dient te zijn geſwegen,
Het dient met ſtillen mont in haeſten op-gevat;
Die muyſt en niet en mauwt, dat is de beſte kat.

Ital. *Colui che è ſaggio, quietamente gode.*

Franç. *Chat mi oleur, ne fut onques bon chaſſeur.*

Ital. *Chi non ſa tacere,*
Non ſa godere.

Hoogd. Wann die henn ihr gatzen ließ ſo wut man nit das ſie gelegt het.

Franç. *C'eſt vn fort beau jeu*
Quand on faict & parle peu.

Cannot you be content tho fare wel but you muſt crie roſt meet? Engels

Nullum eſt tempus, quo dicenda ſunt omnia. Lat.

Hoort / ſwijght / en ſiet /
Mupſt maer en mauwt niet. Neder

Putten ſonder kraſſen /
Klupven ſonder baſſen.

Lupus dum prædam agit, ne hiſcit quidem. Lat.

Taire & faire
Par mer & par terre. Franç.

Callar

Spens. Callar y ojos, tomaremos la madre y los pollos.

Fnç. *Se taire & ouvrir les yeux c'eſt pour prendre la mere & les petits.*

Penſa molto, parla poco è ſervi meno. Ital.

Aſſai ſa, chi non ſa, ſe tacer ſa.

Si tu veus vivre en pais
Ne dis tout ce que ſcais.

Wil yemant nae de kunſt een vogel-neſtjen roven
Die moet in dit bedrijf het oude woort geloven,
Een woort, een deftigh woort, een regel van beleyt
Die ymant t'uwer leer voor deſen heeft geſeyt:
Siet gaeu en neerſtich toe, gaet ſtil en maeckt te ſwijgen,
Ghy ſult gewis het jongh, ghy ſult de moeder krijgen.
Gelooftet, domme jeught, daer is geen beter vondt,
Als ſneegh en vlijtigh zijn, en al met ſtillen mont.

Nlerl. Watje hoort of ſiet
Mupſt ende en mauwt niet.

L Sæpes ſapientiæ eſt ſilentium.

Nlerl. Die kan ſwijgen en horen
Groote ruſt is hem geboren.

Die kan horen en ſwijgen
Groote ſaecken kan hy krijgen.

Hoort / ſiet / ſwijght en verdraeght / Nederl.
Soo weet niemant watje jaeght.

Die veel kalt
Veel ontvalt.

Gaeter pet naer uwen wil /
Weeght u mont / en houdt u ſtil.

IX.

Treckt alſt nopt Viſſcher.

De gene die by den viſſcher ſtaet, ſpreeckt

Wel, maet, hoe ſit ghy dus en gaept,
My dunckt voor ſeker dat ghy ſlaept,
Want ſiet! de viſch bijt aen het aes,
En ghy ſit als een rechte dwaes,
Ghy ſit gelijck een quack en ſiet,
En dat u raeckt en doet ghy niet.
Ick bid, en gaept niet hier of daer,
Maer neemt in tijdts u ſaecken waer;

Een

Een goede kans is glibber-glat,
Sy dient in haeſten op-gevat,
En 'tis voorwaer geen handigh man,
Die ſijn geluck niet grijpen kan;
Want dien het voordeel eens ontglijt,
Die iſſet al ſijn leven quijt,
En ſchoon hy naemaels anders wou,
Hy vindt niet anders als berou;
Al wie dan niet in tijts en viſt
Is waert dat hy de ſode miſt.
Ghy daerom, vrient, let op u ſtuck,
En paſt wel op het vluchtigh Luck
Terwijl het voor u deure klopt,
» Treckt, viſſcher, treckt terwijl het nopt.

---

oogd. Den es allezeit zu frü dünckt / der komt gewißlich zu ſpat.

ederl. 'Tis kunſt in tijdts jae ſeggen.

Treckt alſt nopt/ Viſſcher.

Grijpt alſt tijdt is.

Men moet ſijn tobben upt-ſetten terwijl het regent.

Men moet gapen alſſer pap gheboden wert.

Men moet grijpen alſt tijdt is.

Men moet mennen t'wijl de heul lept.

Men moet ſeylen t'wijl de wint dient.

Haddeliens kinders waren nopt rijck.

Het luck
Is vlugh/
Die het bat
Die het hadt/
Die het quist/
Die het nust.

Het gheluck en ſtaet niet ſtil voor pemants deur. Nederl.

Gaept alſmen u den lepel biet
Want naemaels vrient en krijghje niet.

Die tijdt heeft / en tijdt laet glpen/
En kan ſijn leven niet bedpen.

Die altijdt vroegh ghenoegh koomt / koomt veeltijts te laet.

Die verſlaept ſijn ochtent-werck/
beſcheten is ſijn dagh werck.

Lant koopen / en goet huwelick doen/
en verſchijnt alle dagh niet.

A ben fare non dar dimora Ital.
Perche preſto paſſa l'hora.

Beſogna pigliar le venture quando Iddio le manda.

Chi tardi arriva, male allogia.

Ital. *Se s'haveſſe à fare le coſe due volte, ciaſcun ſarebbe ſavio.*

Chi non fa quando può,
Non puo fare quando vuole.

Batti il ferro, mentre ch' egli è caldo.

Chi tardi vuol, non vuol.

Infin che s'ha il vento in poppa beſogno ſaper navigare.

Spaens. Quando el hierro eſta encendido,
Entonces ha de ſer batido.

Lo que has de hazer no digas cras
Pon la mano y haz.

Si te dieren la vaquilla
Acude con ſa ſoguilla.

En faiſant le cage l'oiſeau s'en va. Franç

Ce que dois faire ne dis point à demain.

Tel refuſe, qui apres muſe.

De l'eau qui eſt paſſé le molin ne mout pas.

Qui ne prend quand il peut
N'aura quant il veut.

Quant le bien vient on le doit prendre.

Quãd le fer eſt chaut, il le faut batre.

Le temps ſe change en peu d'heure
Tel rit le matin qui le ſoir pleure.

Collige, non omni tempore meſſis erit. Lat.

Omiſſio occaſionis, eſt cunctatio.

Clamamus cras cras & ſic conſumitur ætas.

Ovid.

Sed propera nec te venturas differ in horas;
Qui non eſt hodiè, cras minus aptus erit.

Lucan.

Tolle moras, ſemper nocuit differre paratis.

Manil.

----- mora ſæpe malorum
Cauſa fuit.

Demoſthen.

Rerum occaſiones tarditatẽ & ignaviam noſtram non exſpectant.

Curt.

Fortunam tuam preſſis manibus tene lubrica eſt, impone felicitati tuæ frænos, ut facilius illam regos.

Fronte

Fronte capillata eſt.

Siet! wat een ſelſaem wijf my heden is verſchenen,
Siet! hoe dit eygen wijf is inder haeſt verdwenen,
Dit wijf is voren ruygh, van achter iſſe kael,
En ſiet ick benſē quijt terwijl ick ſtae en drael.
Dit wijf is voren ruygh, en biedt daer groote ſchatten,
Maer aen het achter-lijf daer iſſe niet te vatten;
Wel leert door mijn verdriet, ey, leert, ô rappe jeught,
Leert grijpen met beſcheyt, terwijl ghy grijpē meught.
De wel-gelegen tijt is eene van de ſaecken,
Die naer een quade greep niet weder is te raecken;
Dus wie uyt tragen aert verſuymt een goeden kans
Die wort in onſe tael genaemt een ſlappe gans.

De Leſer ſal, tot beter verſtant van deſe gelegentheyt, ghelieven te gedencken dat de Oude het Geluck, ofte goede Ghelegentheyt, hebben af-gebeelt in de gedaente van een vrouwe, van voren veel hayrs en lange tuyten hebbende, maer van achterē geheel kael en ſonder hayr weſende; daer mede te kennen gevende den aert ende eygenſchap van goede gelegentheyt, die alleen van voren, eñ niet van achteren te vatten is, het welck op verſcheyde gevallen, en onder andere mede op de vluchtige gelegentheyt onſes levens, niet ſonder redē, kan gepaſt werden: want (gelijck een godtſaligh man wel geſeydt heeft) de tijdt (die Godt almachtich uyt den afgront ſijner eeuwicheyt heeft voort-gebracht) is het alder-koſtelickſte toe-val om het eeuwigh leven uyt te wercken, datmen oyt vondt; want aen den tijt deſes tegenwoordigen levens hanght het eeuwighe; en als de tijdt eens voor yemant door den doodt is af-geſneden, ſoo en iſſer voor dien menſche geen tijt meer. Wat een groote genade iſset dan van den Heere onſen Godt, dat hy ons noch telcken brengt van't een jaer int ander, en verlenght ons ſo onſe daghen, ten eynde wy ſulcx waernemende, des te beter het eeuwigh leven ſouden uyt-wercken? en ſulcx te doen noemt de H. Geeſt de bequaemheyt des tijdts uyt te koopen. *Col. 4. 5.*

Pro

Pro camelo ſarcina.

Al ſchijnt de Kemel ſonder geeſt,
Al is het maer een lompich beeſt,
Noch heeft het grof gedierte wat
Dat oorboir is te zijn gevat;
Want alſmen op ſijn rugge leyt
De packen voor hem toe-bereyt,
Soo toont het beeſt ſijn kloeck verſtant,
Want ſiet het knielt daer in het ſant,

En blijft ſoo liggen op den gront,
Tot datmen ſeven-hondert pont
Heeft op ſijn bultich lijf getaſt,
Want dat is juyſt eens Kemels laſt;
Doch meer en neemtet geenſins aen,
Maer gaet dan op ſijn beenen ſtaen;
Dat is in ſijne tael geſeyt,
My is genoegh op't lijf geleyt,
Dus ſoo ghy wenſt mijn goede reys,
Soo laedt my niet, als nae den eys.
Voorwaer ſoo dit wierd' nae gedaen
Het ſouder dickmaels beter gaen,
Want veeltijts door te grooten laſt
En wort niet op den dienſt gepaſt.
Ey ſiet! wat heefter menigh man
Meer ampten als hy dragen kan,
Soo dat hy onder ſijnen ſtaet
Gebocht, gebult, gebogen gaet,
En efter wil hy grooter eer,
En roept noch al geduerigh, Meer,
Tot hem het pack ter neder druckt,
Of met gewelt ter aerden ruckt.
Ghy, zijdy wijs, beminde vrient,
Beproeft wat u voor ladingh dient,
Beproeft u ſchouders, eer ghy draeght,
En wickt, al voorens eer ghy waeght,
Want meer te willen alſmen kan
Daer koomt of ſchaed' of ſchande van.

Dat u te ſwaer om heffen is / dat laet liggen. | Ne gladium tollas mulier. Ne latet ultra crepidam. Lat.

Vid. Hebraicum Adagium apud Druſium Decur. 1. prov. 5. citantem Leonem in deſcriptione Africæ lib. 2.

Illud ferè, inquit, obſervant ut pro Cameli ſarcinâ, id eſt, pro 700 libris Italicis tres aureos adnumerent.

Horat.

Verſate diu quid ferre recuſent,
Quid valeant humeri.

Senec. de Tranq. anim. cap. 4.

Ante omnia neceſſe eſt ſeipſum æſtimare, quia ferè plus nobis videmur poſſe, quam poſſumus. Alius eloquentiæ fiducia prolabitur, alius infirmum corpus laborioſo oppreſſit officio, alius patrimonio ſuo plus imperavit quam ferre poſsit. &c.

Springht niet verder als u ſtock langh is.

Vrient, die hier ſtaet aen deſe ſloot,
My dunckt ſy is u wat te groot;
Al eer ghy dan u ſprongh begint,
Soo maeckt dat ghy u wel verſint,
Soo maeckt dat ghy de gronden weet,
Soo maeckt dat ghy het water meet,
Maer let voor al, ô goede man,
Hoe ver u polſe reycken kan,
Want veel te pogen ſonder raet,
En ver te ſpringen ſonder maet,
En ſaecken aengaen boven macht
Dat brengter menigh in den gracht.

Lat.	Ne pennas nido majores extende.	Wie gheen eyeren en heeft die broe den neſt.	Ne
Engels,	A proud heart and a beggere purſe wil not agree.	Si bovem non habes, aſinum agas.	Lat

Si non

Finç. *Si ton revenu n'eſt capable de ta deſpence*
Rend ta deſpence capable de ton revenu.

Hoogd. Wer nit kalck hat der muß mit leymen mauren.

Mit halbem koſten halt mann auch hauß.

L. Noſcenda eſt menſura ſui.

Tuo te pede metire.

Nderl. Eerk nae deck.

Teer nae neer.

Maet houdt ſtaet.

L. *Cada uno eſtienda la pierna como tiene la cubierta.*

Fnç. *Chacun eſtende la jambe ſelon la couverture.*

Hoogd. Men muß ſich nach der deck ſtrecken.

I. Vbi incipit pauper divitem imitari, perit.

Ngels. A proud heart in a begger / is not unlicke a graet fire in a ſmal cottage with warmeth not the houſe but burneth it.

Ecks. *Organunge giore khioſun.* .i.

I. *Beſogna diſtenderſi, quanto è lungo il lenzuolo.*

Biſogna far la ſpeſa ſecondo l'entrata.

Kichts maul nach der taſchen. Hoogd.

E beſogna far i bocconi à miſura della bocca. Ital.

Niemant ſpringe voyder als ſijn pols vermagh. Nederl.

Elck roepe met de riemen die hy heeft.

Haelt u zepl niet te hoogh.

Ne ſupra pedem calceus. Lat.

Kent ſtaet / en houdt maet. Nederl.

Laet den geck niet te veel uyt.

Μὴ ὑπὲρ τὸν πόδα ὑπόδημα. Griecx.

Klepne vogelkens klepne neſtjens. Nederl.

Aviculæ nidulificant. Lat.

Pro opibus mœnia.

Intra pelliculam tuam te contine.

Teſtudo intra tegmen ſuum collecta tuta eſt.

Hermano medios con vueſtro palmo. Spaens.

Frere meſurez vous avec voſtre compan. Franç.

Tecum habita ut noris quam ſit tibi curta ſupellex. Lat.

Springh niet verder als u ſtock langh is. Nederl.

Taſt geen root yſer aen, of ſpouter op.

Leſt daer ick over ſtrate gingh,
En lette vaſt op alle dingh,
Sach ick aldaer een jongen ſtaen
Die greep in haeſt een yſer aen,
Een yſer dat hy voor hem ſach,
Gelijck het by de ſmiſſe lach,
De ſmit ſijn vader ſtonter by,
En trock den jongen aen de zy,
En ſeyde, met een hardt verwijt,
Wel, botte lecker, als ghy zijt,
Zijt ghy een ſone van een ſmit?
Zijt ghy mijn kint, en doeje dit?
Grijpt ghy uyt enckel onverſtant,
Taſt ghy nae 'tyſer metter hant
Eer datje proeft en zijt gewis
Oft heet, oft kout, of hoe het is?
Voorwaer dit is recht plompaerts werck,
Ghy, neemt een beter oogh-gemerck,
Want in een winckel van een ſmit
Daer weet een yder menſche dit,
Dat noyt een yſer dient geraeckt
Als van te voren nat gemaeckt,
En geeft het dan een ſnar gedruys,
Soo houdt voor al u vingers thuys.
Dit was nae mijn begrijp een dingh
Dat vorder als de ſmiſſe gingh,
Ick hebbet daerom hier geſet,
Dus dien het ſmaeckt, die draeghet met.

Nederl. In een ſmiſſe wat te raken /
Bp Apteken wat te ſmaken /
In een ſpoken boeck te leſen /
Kan niet als met hinder weſen.

Steerlit u in geen gat of ſieter deur. Nederl.
Quam quiſque norit artem hanc Lat.
exercent. *Vid. Eraſ. ad hoc Adag.*

Tis

'Tis quaet ſlijpen ſonder water.

De Leſer ſal ghelieven (in plaetſe van een plate, die hier nae-gelaten is) by inbeeldinge ſich voor te ſtellen, een ſlijper met een drogen ſlijp-ſteen, klagende in voegen als hier is volgende.

Hoort vrienden, die my heden ſiet,
Hoort toch den gront van mijn verdriet,
Hoort, mach ick bidden, mijn geklach,
Dat ick moet brengen aen den dach:
Ick ben een jonck, en kloeck geſel,
Ick kan mijn ambacht wonder wel,
Ick hebbe vry geen ſlecht verſtant,
Ick ben oock veerdigh van der hant,
Ick weet hoe ſtael, al iſſet fijn,
Moet nae de kunſt geſlepen zijn,
Maer ſiet, ô lieve mackers, ſiet,
Ach! water dat en heb ick niet,
Ach! water, dat is krachtich nat,
Daer baet geen ſlijpen ſonder dat,
Daer baet geen kunſt, of rappe voet,
Daer niet te hebben hinder doet.
Siet hoe het by de menſchen ſtaet,
En hoe het in de werelt gaet!
Al iſſer yemant kloeck en wijs,
Waer krijght een ſchamel ruyter prijs?
Want heeft hy maer een droogen ſteen
Eylaes! ſoo ſtaet hy daer alleen,
Hy ſtaet, eylacen, ſlecht en ſiet,
Want ſonder water ſlijptmen niet.

Of ſchoon de byen konſtich zijn,
Gaet neemt hun eens den roſmarijn,
Gaet neemt hun bloemen ende kruyt,
Siet al haer kunſten hebben uyt,
Dat nut, dat net, dat aerdigh beeſt
Dat miſt terſtont ſijn kloecken geeſt.

Met viſch wort viſch gelockt, met vinckē vangtmē vinckē;
Een penninck in de beurs en hoortmen nimmer klincken;
Een boom waſt alder-beſt daer meer geboomte ſtaet;
Het gelt is even ſoo, het wil een mede-maet.

Nederl. Tis quaet kemmen daer gheen hapz en is.

Met ydele handen iſt quaet habicken locken.

Die winnen wil moet by-ſetten.

Tis quaet byp maecken van water alleen.

Tis quaet koeckē backen ſonder byer of bet.

Franç. *Iammais on fit bon pottage avec de l'eau ſeule.*

Il faut de l'argent pour commencer le jeu.

Il peſche en vain
Qui n'amorce ſon haim.

Toute qualité perd ſon luſtre ou il n'y à point des moyens.

Il n'y à point de plus penible ſoucy que d'eſtre en honneur avec pauvreté.

Ital. *Ny curdado mas penoſo que tener honra y pobreza.*

Ny la artificioſa enxambre puede ſin flor ſacar fruto. Ital.

Les Induſtrieuſes abeilles ne peuvent faire fruit ſans fleurs. Franç.

Een goet byer maeckt een ſuellē koeck. Neder.

Il fuogo, adiuta il cuogo. Ital.

Qui à chouette prend des autres oiſeaux. Franç.

Nunca buena olla con agua ſola. Ital.

Pauper eris ſemper, ſi pauper es Æmiliane. Lat.

Qui à argent il à beau faire. Franç.

Le chiave d'oro apre ogni porta Ital.
I danari fanno correr i cavalli.

Quei chi han ducati,
Signori ſon chiamati.

Niet

Niet te veel eyers onder eene hen.

Ick hebbe ſchier een ſtaegh gekijf
Met onſe Trijn, dat grilligh wijf,
Die ſeyt my, dat ſy heeft een hen
Soo goet als ick ter werelt ken;
Een hen, die vaſt en ſeker broedt,
En wonder wel haer jongens voedt,
En daerom wil ons ſtuere Trijn
(En 'tkan of 'tmach niet anders zijn)
Dat ick mijn eyers allegaer
Te broen ſal leggen onder haer;
Maer ick en kan het niet verſtaen,
En kanter daerom tegen aen,
Ick ſegh (en dat op goeden gront)
Te veel is altijt ongeſont;
Sal ick ons eyers allegaer,
De hope van het lange jaer,
Sal ick ons ſchat, ons gantſche kraem,
In eenen klomp en al-te-ſaem
Betrouwen aen een eenich hoen?
Neen, dat en meyn' ick niet te doen;
Kan niet een weſel of een kat,
Een bontfinck, of een ſnoode rat,
De broet-hen brengen inden noot,
De broet-hen brengen in den doot?
Kan niet een hont, of gortich ſwijn
De doot van al ons voordeel zijn,
Kan niet een ander ongeluck
Ons brengen inden hoogſten druck?

Bedaert

Bedaert u dan, mijn lieve Trijn,
Want dit en mach voorwaer niet zijn;
Een eenich neſt is haeſt geſtoort,
Een eenich beeſt is haeſt vermoort,
En daerom dient ons goet verſpreyt,
En hier en elders wat geleyt.
Een muys die maer een hol en heeft
'Tis wonder ſooſe lange leeft.
Maer 'twijl de Landts-man, en ſijn wijf,
Hier over raken in gekijf,
Vraeght ymant wat dit is geſeyt?
Siet, dus ſoo wortet uyt-geleyt.
Ghy koopman waeght niet allegaer
Op eenen bodem uwe waer;
En ghy rentier ſiet dat u gelt
Niet al aen eenen zy getelt;
En ghy die zijt in landen rijck,
Betroutſe niet op eenen dijck;
Maer boven al, ghy machtich Vorſt,
Hoe ſeer dat ghy nae 'theerſchen dorſt,
En hanght niet licht, hoe dattet gaet,
Aen eenen velt-ſlagh uwen ſtaet;
Des werelts ſaecken al-te-mael
Die ſweven in te loſſen ſchael,
Om ſoo te wagen 'teener tijt
Al wat ghy hebt, en wat ghy zijt.
Ick ſegge daerom tot beſluyt,
Ick roepet met den landts-man uyt:
Veel kabels zijn de ſchippers beſt,
Dus niet te veel in eenen neſt.

La vache ne ſcait que luy vaut ſa queue, juſques qu'elle la perdue.

VVat maeckt de koeye metten ſteert?
S'en is haer niet een boone weert,
My dunckt dat die haer niet en paſt,
Sy dient het beeſt maer tot een laſt.
Het is wel ſoo, dat yder lit
Heeft ſijn gebruyck en eygen wit;
Het oor dat hoort, de tant die knaegt,
Het ooge ſiet, de ſchenckel draegt,
De voet is noodigh tot den trap,
Maer waer toe deſe wipper-wap?
Dit heb ick dickmaels over-leyt,
En dickmael over-luydt geſeyt.

Doch leſtmael quam ick op het lant,
Daer ick veel ſchoone koeyen vant,
Doch eene was haer ſteert gekort,
Die ſtont met vliegen over-ſtort,
En ſchoon ſy dreygde mettet hooft,
Haer dreygen wert niet eens gelooft;
Het ſlim geſpuys ſat even ſtijf,
En beet haer vinnigh in het lijf;
Ick ſach hier by een ander ſtaen,
Die waſſer vry wat beter aen,
Dewijl ſy had een wacker dingh
Dat haer van achter neder hingh,
Daer mede ſloegh ſy hier en daer,
Al waerſe vliegen wert gewaer,
Soo datter niet een kleyne mugh,
Haer moghte dueren opten rugh.

Dit ſiende, ſprack ick inden geeſt,
Als inde plaetſe van het beeſt;
» Siet! niemant kent ſijn eygen goet
» Tot hy het eens ontberen moet.

Nederl. De koe en weet niet waer toe haer de ſteert dient/ voor datſe die quijt is.

Franç. *La vache ne ſçait que luy vaut ſa queue juſques qu'elle la perdue.*

Quant quelque choſe nous defaut
On ſcait alors ce qu'elle vaut.

Choſe perdue
Choſe cognue,
Apres domage
Chacun eſt ſage.

Spaens. Si quieres ſaber quanto vale vn ducato, buſcalo preſtado.

Franç. *Si veux ſcavoir que vaut un ducat cherche le à l'emprunter.*

Malo accepto ſtultus ſapit. Lat.

Se s'haveße à fare le coſe due volte, ciaſcun ſarebbe ſavio. Ital.

La ſanté ne s'eſtime point juſques au temps que l'on la perd. Franç.

Ni ſe eſtima la ſalud, haſta el tiempo que ſe pierde. Ital.

Perſonne ne reſſent la pauvreté comme celuy qui s'eſt veu riche. Franç.

Ni quien ſienta la pobreza come el que rico ſe vio. Spaens.

Horat.

Virtutem incolumem odimus,
Sublatum ex oculis quærimus invidi.

Seneca.

Carendo diſcimus quam cara amiſerimus.

Plaut.

Tum demum homines noſtra intelligimus bona, cum quæ in poteſtate habuimus ea amiſimus.

Vn

Un bon charton tourne en petit lieu.

De Leſer beelde ſich hier in eenen voer-man op een ſmallen wegh, ſijn koets kort en kunſtelicken om wendende.

Al is de bane ſmal, al zijn de ſchaerſche wegen
Gedrongen tegens een, en bijſter ongelegen,
Noch weet in dit geval een handigh voer-man raet,
En maeckt dat even daer ſijn wagen omme-gaet;
Een ander, onbewuſt om nae de kunſt te rijden,
Die ſoude voor gewis hier ſchade moeten lijden,
Of ſtont in dit geval verwonnen van den noot,
Of ſtorte met de koets te midden in den ſloot.

Een die met ſtillen geeſt ſich oeffent in de zeden,
En heeft ſijn hert gewent te buygen nae de reden,
Die vint in ſijn bedrijf dat hem vernoegen mach,
Al is hy kleyn gehuyſt, en ſonder groot beſlagh;
Hy weet des niet-te-min ſijn dingen uyt te voeren,
En kan noch evenwel de gantſche leden roeren;
» Het is nae mijn begrijp, het is een ruſtigh man
» Die op een engen hoeck ſijn wagen draeyen kan.

Proviſion faicte en ſaiſon
Faict du bien à la maiſon.

Frugalitas paupertas voluntaria.

Petite cuiſine faict des grandes maiſons.

Divitiæ grandes homini ſunt vivere parcè Æquo animo. Lat.

Magnum vectigal parcimonia.

Habet etiam ubi in re tenui ſeſe explicet magnus animus.

Claudian.

---- natura beatis
Omnibus eſſe dedit, ſi quis cognoverit uti.

Lucan.

Diſcite quam parvo liceat producere vitam,
Et quantum natura petat.

Quando l'uccllo è fuggito, poco rileva il ſerrar la gabbia.

De af-beeldinge hier van, ſoude mogen weſen een vader die ſijn kint aenſpreeckt, daer het ſelve een vogel-koye poogt te ſluyten, daer de vogel uyt is gevlogen, ter oorſaecke van het ſelve verlies bitterlicken weenende.

De vader ſpreeckt

Wel hoe, mijn weerde ſoon, waerom aldus gekreten?
Of is de vogel wech die hier heeft in geſeten?
Iae dat iſt, naer ick merck, dat iſſet dat u ſchort,
En daerom datje klaegt, en droeve tranen ſtort.
Maer, kint, dat is gedaen, de vinck is wegh gevlogen,
De vinck is in het wout, of inde lucht getogen;
Wat voordeel kan het zijn dat ghy de koye ſluyt?
De vogel, lieve maet, de vogel iſſer uyt.
Wat dient de ſtal bewaert, of aenden knecht bevolen
Wanneer het beſte peert te voren is geſtolen?
Wat dient de water-put met aerde toe-geſpreyt
Wanneer het vetſte kalff daer in verdroncken leyt?
Het is van ouden tijdt een wijſe van de gecken
Eerſt, naer een harden ſlagh, het hooft te willen decken;
De wijsheyt moet in tijdts, en van te vooren ſien,
Hoe alle ſaecken ſtaen, en watter kan geſchien.
Ghy dan noch, weeſt getrooſt, en ſtilt u bitter klagen,
Wat niet te rechten is dat moetmen willigh dragen;
Let beter naderhant, let beter op u ſtuck;
» Men wort by wijlen kloeck alleen door ongeluck.

Ital. *Serrar la ſtalla, quando ſi ſon preſi i buoi.*

Franç. *Tard on ferme l'eſtable quand le cheval eſt perdu.*

Machinas poſt bellum adferre. Lat.
Sera in fundo parſimonia.

Parola detta è ſaſſo tratto non Ital.
può piu tornare à dietro.

Athlan

rcks. *Athlan ock dunmes.* .i.

l. *La frezza tirata non torna.*

ederl. Schzappen en weet niet/ als de pot upt is.

oogd. Man jaget die katz zu ſpat vom ſpeck / wenn er gefreſſen iſt.

l. *Se s'haveße à fare le coſe due volte ciaſcun ſarebbe ſavio.*

anç. *Tard crie l'oiſeau quant il eſt pris.*

ederl. 'Tis te laet / ſey de exter / en had den bout al in't lyf.

oogd. Nach rew iſt weiber rew.

t. Serò ſeram ponis ſtabulis poſt furta latronis.

al. *Doppo il fatto, non vale pentimento.*

t. Eventus ſtultorum magiſter.

aens. *Al concio ydo*
El conſejo venido.

anç. *Le connil eſchappé le conſeil venu.*

Nach der that Hoogd.
Verſtehet auch der narr den rath.

Da der regen funder iſt / nimbſtu den regen-mantel vmb.

Doppo che è rubbato il cavallo tu ſerri la ſtalla. Ital.

Nil juvat amiſſo claudere ſepta bove. Lat.

Apres le faict ſage breton. Franç.

Es hilfft nit das man den ſtal ſchleußt ſo das vehe herauß iſt. Hoogd.

Een gewozpen ſteen /
Een geſchoten pijl / Nederl.
En een gheſpzoken woozt / zijn niet te herroepen.

'Tis te laet den put ghevult / alſt half verdzonken is.

Deſpues de deſcalabrado untar el caſco. Spaens.

Apres la teſte briſée oindre le caſque. Franç.

Sero ſapiunt Phryges. Lat.

Vide Eraſ. ad hoc adagium.

VVanneer de pijl is inde lucht,
De ſnelle vogel op de vlucht,
De ſteen geſlingert uytter hant,
De ſtemme buyten uwen tant,
Soo is de ſlagh alree gegaen,
En daer en is geen houwen aen.

Dus eer de pijl is inde lucht,
De ſnelle vogel op de vlucht,
De ſteen geſlingert uytter hant,
De woorden buyten uwen tant,
Soo weegt ten naeuſten, deftich man,
Wat datter af gebeuren kan;
Want als het onheyl is geſchiet,
Soo geldt ontijdigh klagen niet.

Hoogd. Wann das wordt heraus iſt / ſo iſt es eines andern.

Lat. Neſcit vox miſſa reverti.

Et ſemel emiſſum volat irrevocabile verbum,

Ital. *Parola detta, è ſaſſo tratto non può tornare à dietro.*

De ſcripto hoc magis.

Littera ſcripta manet. Lat.

Parli poco, ma ſcribi meno. Ital.

Geredt iſt geredt / man kans mit keinem ſchwam mehr abwiſchen. Hoogd.

Heeft pemant met ſpreken ſich vergiſt/
Ten wort met geen ſponſp uytgewiſt. Ned.

Syr. 21. 27.

De wijſe weghen hare woorden met een gout-wichte.

Als

Als morſige lieden kuys worden, ſo ſchuerenſe de panne van achteren.

Beſiet eens deſe twee, die in voorleden jaren
Gantſch vuyl in haer bedrijf, en rechte ſlonſen waren,
Die zijn nu wonder net, en uytter-maten kuys,
Sy boenen even ſelfs de gronden van het huys;
De pannen aen den heert, die niemant van de bueren
Oyt anders is gewoon als binnen in te ſchueren,
Die kuyſt dit aerdigh volck oock aen den uytter-kant,
Al hangt die meeſten tijt te midden in den brant.

Dus gatet int gemeen, wanneer onwijſe lieden
Met al te dommen ernſt haer oude rancken vlieden,
Want mits ſy bijſter hardt, en ſonder reden gaen,
Soo koomt de tegen-feyl niet ſelden opte baen.
Wort niet een quiſte-goet, wanneer hy wil bedaren,
Wel dickwils al te ſeer genegen om te ſparen?
Spilt niet eē gierich menſch (als hy nae miltheyt tracht)
Wel dickmaels ſonder maet, en boven ſijne macht?
'Tis beyde ſonder gront, en tegen goede zeden,
'Tis beyde ſonder ſlot, en buyten alle reden.
Wel, vrienden, weeſt beſet, en houdt de rechte maet,
Ten is geen ware deught die uyt den regel gaet.

Ital. *Il mele ſi vol guſtare con le punte della dita.*

Ogni coſa vuol meſura.

Spaens. *Por medio y no caereys.*

Franç. *Allez par le milieu & vous ne tomberez.*

Lat. Medio tutiſsimus ibis.

Franç. *Il n'ya banquet que de chiches.*

Hoogd. Zu wenig und zu viel /
Verderbet alle ſpiel.
Zu viel iſt ungeſund.
Al zu ſcharff macht ſchärtig.

Ital. *Il molto è 'l poco*
Rompe lo givoco.

Spaens. *Ni tan hermoſa que mate,*
Ni tan fea que eſpante.

Franç. *Ni ſi belle, qu'elle tue*
Ni ſi laide qu'elle eſpouvente.

Noch p! noch ſp. Ned.

Ogni bel givoco uvol durar poco. Ital.

Tien la ſtrada di mezzo.

Perge viâ mediâ, medium tenuêre beati. Lat.

Qui commence à eſtre liberal devient prodigue. Franç

Baullu curium etion vetra menſaran carnadu. Turc

Ick mach wel boonen/ maer niet met backen vol. Nede

Men moet met handen / en niet met manden ſaepen.

Eſt modus in rebus, ſunt certi denique fines, Lat.

Quos ultra citraque nequit conſiſtere rectum.

Stulti dum vitant vitia, in contraria currunt.

Maet houdt ſtaet. Ned

Guardati d'aceto de vin dolce.

VVanneer daer yemant maeckt aſijn,
En neemter toe den ſoetſten wijn,
Die krijgter van het ſuerſte vocht
Dat oyt op tonge bijten mocht,
Want als het ſoet ſijn aert verlaet,
Niet dat ſijn ſuer te boven gaet;
Onthoudt dit woort, geminde vrient,
Vermits het alle vrienden dient.

Als vrienden uyt een mis-verſtant
Eens worden tegen een gekant;
Als broeders, om, men weet niet wat,
Door wrevel worden op-gevat;
Of als de vader en het kint
Sich tegen een ontſteken vint;
Of dat twee lieven metter tijt
Vervallen tot een wrangen ſpijt,
Soo vindtmen dat haer fellen haet
Gants boven alle peylen gaet;
Want als ſich vrientſchap omme-went
Soo iſſer onluſt ſonder ent:
Ghy, daerom al die vrienden zijt,
En geeft de gramſchap geenen tijt,
Maer iſſer yet dat qualick ſtaet,
Soo heeltet weder metter daet,
En of ghy ſchoon een reysjen kijft
Soo maeckt noch dat ghy vrienden blijft.

Wie der wein je beſſer iſt / je ſchärffer eßig draus wird.

Je neher bluttfreundſchaft / je bitterer feindſchaft.

Vande ſoetſte wijn
De felſte aſijn.

Broeders gelijf
Koomt om ziel en lijf.

Nederl.

Simultates inter parentes & liberos, amicos & conſanguineos ſunt graviſsimæ. *Cam. in oper. ſucceſ. cent.* 1. 29. *pag.* 454. *Richter. axiom. æcon.* 105. 218. *Bald. in l. cum oportet. C. de bon. quæ liber.*

Mai non divento fiume grande, che non n' entraße aqua turbida.

Noyt beeck en is in haeſt gegroeyt,
Soo datſe krachtich heenen vloeyt,
Of dat haer ſtroom de landen deylt,
En dat op haer een kage zeylt,
Of wis ſy heeft van onklaer nat
Al vry wat veel in haer gevat.
Als yemant wort in haeſten rijck,
Oock verre boven ſijns gelijck,
En datmen niet ter deegh en ſiet
Waer uyt ſijn aenwas is geſchiet,
Dat hieltmen eertijts voor een dingh
Dat niet, gelijck het ſou, en gingh;
Men hieldt, dat ſnel en haeſtigh goet
Al vry wat onklaer weſen moet;
En ſchoon het ſlaet by wijlen mis,
Men vintet daer het ſeecker is.
Wat dient hier langer op geſtaen?
Hy, dien het raeckt, die trecket aen.

Serpens, niſi ſerpentem diglutiat, non fit draco.

Wie hem ſnelt rijck te worden/ en ſal niet ontſchuldigh blijven. Syr. 28. 20.

Het Nederlants ſpreeck-woort ſegt daerom wel:

Lanchſamen rijckdom/ is ſaligh.

Fortunam

Fortunam, velut tunicam, magis concinnam proba, quam longam.

Dit kleet is al te langh, en al te ruym geſneden,
'tHangt my ('kē weet niet hoe) en floddert aē de ledē,
Het is een laſtigh pack, ſchoon dat ick maer en ſtae,
En 'tdoet my ſtaegh belet al waer ick henen gae;
Ick ben gelijck verdoolt in deſe groote vouwen,
Ick ben geheel verſtelt met deſe ruyme mouwen,
Mijn hoet deckt my het oogh, dewijl hy neder glijt,
En dat gebeurt alleen vermits hy is te wijt,

De kouſſen, die ghy ſiet, ſijn laſten aende beenen,
En in dees groote ſchoen daer vallen kleyne ſteenen,
En ick en weet niet wat, dus ben ick gants verſtelt,
En blijve dickmael ſtaen te midden op het velt.
Ick ben een reyſend' man, en hebbe veel te dwalen,
Nu op een hoogen bergh, en dan in laege dalen,
Nu op een driftich ſant, dan op een gladde baen,
My dient geen flodder-kleet om wel te mogen gaen;
Voorwaer een minder rock die ſou my beter paſſen,
Die ſtaet my aen het lijf, als uyt het lijf gewaſſen;
Ick prijſe boven al een knap, een matigh kleet,
Al wat daer boven gaet, en is maer enckel leet.
Wat mogen even-ſtaegh, wat mogen alle menſchen
Gelt, have, renten, landt, als ſonder eynde wenſchen?
Men ſegge watmen wil, die ruymen noodruft heeft
Die iſt die alder-beſt, en onbekommert leeft.
Een rock niet al te ruym, niet aen het lijf geſpannen,
Dat is het beſte kleet voor vrouwen ende mannen,
Want al wat nae den eyſch niet aen de leden paſt,
En is maer ongemack, en niet als enckel laſt.

Franç. *Les trop longues robbes empeſchent le corps.*
Et les richeſſes mondaines l'ame.

Lat. Viri beati vita caſtigata ſit ut non egena ſic egenæ proxima.

Miſeros reputa qui nimiâ felicitate torpeſcunt.

Vivitur exiguo melius, ſi noveris uti.

Franç. *De peu de rente on vit honeſtement,*
Le vray treſor eſt le contentement.

Exiguum natura deſiderat. Lat.

Aſſai è ricco, à chi non manca. Ital.

La quinta rueda al carro, no haze ſi no embaraçar. Spaens

La cinquieſme roüe au chariot ne fait qu'empeſcher. Franç.

Qui à pour vivre, eſt riche aſſez.

Peu de bien, peu de ſoucy.

Die armut iſt ein ehrligh ding / wer mit vmb kan gehn. Hoogd

Il. *Le ſpezierie migliori.*
Si tengon ne' ſacchi minori.

Janç. *A petite fontaine on boit à ſon aiſe.*

It. Vtilis eſt toga, magis concinna, quàm longa.

Inç. *A petite maiſon Dieu à grand part.*

Peu & paix eſt don de Dieu.

Petite brebiette
Semble touſiours jeunette. Franç.

Au petite bois prend on bien grand lievre.

Non in pauperie vitium eſt, ſed in paupere. Lat.

In groſſen waſſern fengt man groſſe fiſche / in kleinen waßern gute fiſche. Hoogd.

Ronſard.

Non les grands biens qui n'attrainent qu'envie,
Biens, non pas biens, mais malheurs de la vie.

Socrat.

Vt veſtes nimis longæ corpora impediunt ambulantium, ita immenſæ opes animum.

Apuleius.

Fortunam velut tunicam, magis concinnam proba, quam longam.

Seneca Thyeſte.

Regnum mens bona poſſidet,
Nil ullis opus eſt equis.
Rex eſt qui poſuit metus:
Rex eſt, quique cupit nihil,
Hoc regnum ſibi quiſque dat.

Idem Oedipo.

Quidquid exceſſit modum
Pendet inſtabili loco.

Die katz had die fisch lieb, aber sie will nit im wasser.

De Leser beelde sich in, een kat, ontrent eē tobbe met water sittēde, daer visch in leght, de kat daer op loerēde, en harē poot uyt-stekende, maer niet in't water dervēde tasten.

Komt siet doch hier een reys ons katte sitten proncken!
Komt let op haer gebaer, hoe datse weet te loncken!
Sy siet den verschen vis, sy siet het open vat,
Maer, des al-niet-te-min, sy vreest het killigh nat;
Sy vreest, gewis sy vreest haer pooten nat te maecken,
En daerom wil het dier het water niet genaecken;
Sy dreygt wel met dē klaeu, maer tast niet in den gront,
En dus en krijgtse niet als honger in den mont.
Men vint, meest over-al, een deel verkleunde menschen,
Die in haer stil gepeys wel groote dingen wenschen;
Maer dat en is maer wint: want die hem moeyt' ontsiet
Sit wel met anxt en wacht, maer vordert anders niet.
» Wie rosen plucken wil, en mach geen prickels mijden;
» Wie honich-raet begeert, die moet de byen lijden;
» Voor hem die vruchtē soeckt, ist wenschē niet genoegh,
» De hant moet uyt de mouw, de hāt moet aē dē ploegh.

Nederl. En leupe hat
Eet nimmer sat /
Mits sy het nat
Te bijster mijt.
Slyp / soeckje wat /
Onthoudt vzy dat
Men krijgt geen schat
Ten zy met vlijt.

Met arbeydt krijghtmen vper upten steen.

Lat. Qui nucleum esse vult, nucem frangat oportet.

Ital. *Non si può havere il mele senza le mosche.*

Non si può haver la rosa senza la spina.

Chi s'ajuta, Iddio l'ajuta. Ital.

Helfft euch selbst / so helfft euch God. Hoo.

Du poisson le chat tresbien mangeroit
Mais ses pattes ne bagneroit. Fran.

Σῦκα φίλ' ὀρνίθεσι φυτεύειν δ' οὐκ ἐθέλουσι. Grie.

Ficus sunt avibus gratæ, at plantare recusant. Lat.

De spreeuwen willen wel hoysen eten / maer geen boomen planten. Nede.

Chi fugge la mola, si allontana dalla farina. Ital.

Gecx.	ὁ γὰρ φεύγων μύλον ἄλφιτα φεύγει.	*On ne prend pas des truytes à brajes seches.*	Franç.
Fnç.	*La mere des sciences est labeur.*		
Hogd.	Wer eyer wil haben / der mot der hennen kakelen lijden.	*Gatto guantato non prese mai sorzi.*	Ital.

Een vuyle bruyt heeft veel parerens aen.

Als yemant tot u koomt met op-gepronckte reden,
Als yemant moedigh is, en buygt de gantsche leden;
Als yemant met beleydt sijn onschult heeft gedaen;
Segt dan, Een vuyle bruydt heeft veel parerens aen.

Gecx.	Ἁπλὰ γὰρ ἐστὶ τῆς ἀληθείας ἔπη.	Op een verbrande vlaye dient suycker gestroyt.	Nederl.
L:	Sunt verba veritatis simplicissima.	*A casas vieias, puertas nuevas.*	Spaens.
Hogd.	Die warheit darft nit viel reuck.	*A vieille maison porte neuve.*	Franç.
Nerl.	Gemaelde bloemen riecken niet.	*A vieux cheval bride rouge.*	Franç.
La	Oratio amici simplex est, adulatoris habet fucatum nitorem.	*A burra vieja cincha amarilla.*	Spaens.
	Falsa fucis, turpia phaleris indigent.	*A vieille asnesse sangle jaune.*	Franç.
	Veritas per se placet, Honesta per se decent.	*A vieil bœuf sonnette neuve.*	
		A buey vieio cencerro nuevo.	Spaens.

Marius apud Salustium.

Non sunt composita verba mea. parvi id facio. Ipsa se virtus satis ostendit: illis artificio opus est, ut turpia facta oratione tegant.

Idem.

Munditias mulieribus, viris laborem convenire.

Ein

XIV.

Ein klein henn leget alle tag, da ein Strauß im jahr nur eins.

De huysmã die de korf met hoëder-eyers in dẽ arm heeft, ſpreeckt

Hoort doch wat ons gebeurt; de ſchijn heeft my gelogẽ,
En hope van gewin die heeft mijn wijf bedrogen:
Een koopman liet my ſien een ey van deſen ſtruys,
Dies kocht ick ſtrax het dier, en bracht het in mijn huys;
Ick dacht, nae dien het beeſt is dus gewoon te leggen,
Soo ſtaet ons deſe koop voor al niet af te ſeggen;
Want ſiet! een hinnen-ey is maer gelijck een bal,
En 'tblijckt hier dat de ſtruys wel anders leggen ſal;

Sijn

Sijn ey is als een bol, dat acht ick groote ſaken,
Men kan van een alleen een gantſche ſtruyve maecken,
Een boer, een raeuwe gaſt, al koomt hy vandē ploegh,
Geeft hem maer ſoo een ey, gewis hy heeft genoegh.
Dit ſteld' ick voor gewis, maer ſiet in korte dagen
Doen vandt ick metter daedt hoe dat ick was geſlagen;
Het beeſt at wonder veel, en bleef noch even graegh,
Dies ſeyd' ick menigmael, ſiet wat eē ſtruyſche maegh!
Van eyers geen gewagh; en ſchoon ick maeckten neſten
Van hoy, en enckel dons, 'ken vondter niet ten beſten;
Doch naer een langen tijdt, juyſt eens ontrent de Mey,
Doen ſocht ick in het neſt, en vondt een eenigh ey;
Dies was ick wonder bly, maer al op loſſe gronden,
Want noyt, nae deſen tijt, en iſſer meer gevonden;
Ons hinnen, onder dies, die leyden even-ſtaegh,
Dat gaf my goet gewin, en dat meeſt alle daegh;
Dies keef ick opten ſtruys, en gingh den ſlocker ſeggen,
Van hier du groote vraet, die niet en weet te leggen,
V ſchijn is maer bedrogh, gelijck het heden blijckt,
» Want groote winſt verleyt, en ſtaege winſt verrijckt.

Engels. Light gaynes make heauye purſes.

Nederl. Licht ghewin maeckt ſware beurſen.

Hogd. Wer keinen pfenning achtet / der wirdt auch nimmer eines gulden herre.

Nederl. Die geen penningh en acht / en wort geen guldens heer.

Fra. *Qui veut faire une porte d'or, y mette tous les jours un clou.*

Spans. Abaxanſe los adarves
Y alçanſe los muladares.

Fra. *Les murs s'abbaiſſent & les fumiers ſe hauſent.*

A paſſo à paſſo ſi va lontano. Ital.

Met enckele beertjens pluckt men den vinck kael. Nederl.

Allencxſe ſlagen valt de boom.

A pluma à pluma ſi pelo l'ocha. Ital.

A gotta à gotta il mar ſi ſeche-rebbe.

Von kleinen fiſchlin werden die hecht groß. Hoogd.

Majora perdes, parva ni ſerva-veris. Lat.

Ital. *Chi non iſtima un quattrino non lo vale.*

Franç. *Diſpriſeur de gaing qui eſt petit*
De mille un riche on ne vit.

Nederl. De dagelickſche penningh weet wat.

Doet dickwils tot een kleyntje wat /
Soo woxtet wel een groote ſchat.

Lat. Adde parum parvo tandem fit magnus acervus.

Gutta cavat lapidem.

Engels. Littel pot / ſoun hot.

Kleyn visje / ſoet visje. Nederl.

A picciol forno, poca ligna baſta. Ital.

Kleyn gewin
Brengt rijckdom in. Nederl.

Il bue s'è fatto grande è la ſtalla piccola. Ital.

Langhſamen rijckdom is ſaligh. Nederl.

Hooge boomen geven meer ſchaduwe als vruchten.

En petite maiſon Dieu à grand part. Franç.

Syrach. 29. 1.

Celuy qui meſpriſe les petites choſes tombera petit à petit.

Syrach. 30. 21.

Le peu eſt ſuffiſant à l'homme bien apris.

Veracht, ô vrient, noyt kleyn gewin,
Want dat brengt groote ſchatten in,
En niet en iſſer oyt ſoo vaſt
Als dat geſtaegh en lanckſaem waſt.

Beſiet een ongetemden ſtier
Die onlangs was een vreedſaem dier,
Een dier dat noyt en ſtiet of vocht,
Maer daer een kint met ſpelen mocht,

Die

Die wort in't leſt een grouwſaem beeſt,
Dat oock van mannen is gevreeſt.

De boom daer yemant onder ruſt,
Daer van hy pluckt ſijns herten luſt,
Daer van hy ſchoone vruchten leeſt,
Dat is wel eer een rijs geweeſt.

My dunckt hier is genoegh geſeyt,
Soo ghy het ſtuck wel over-leyt:
» Doet tot een kleyntje dickmael wat,
» Soo wortet noch een groote ſchat.
Maer kleyn verlies dat dickwils koomt,
Daer dient al mede voor geſchroomt;
Want kleuter-ſchult van kleyn beſlach,
Als die vermeerdert dach aen dach,
Wort metter tijdt een groote laſt,
Schoon dat ghy daer niet op en paſt.

Let dan, al wie een huys beſorgt,
Dat ghy geen kleyne ſchult en borgt;
» Want ſiet! een drop die holt een ſteen
» En dat ſlechts door den tijdt alleen;
» Het ſtaegh gebruyck verſlijt het ſtael;
» By veertjens wort de vincke kael;
» En 'tmuysje, dat geduerigh bijt,
» Door-knaegt een kabel metter tijt.

Groote viſſchen ſcheuren't net.

De viſſcher ſpreeckt

Hadt ick voor kleynen viſch mijn netten willē hangen,
Of in een ſtille gracht maer palingh willen vangen,
Soo had ick nu de ſood', of ſoo het anders gingh,
Mijn net bleef immers gaef, ſchoō dat ick niet en vingh.
Maer ſiet ick ſchoot het wandt ontrent de groote viſſen,
Nu moet ick bey gelijck, en vangh, en hope miſſen;
Want oock mijn beſte net is over al geſcheurt;
Kijckt, vriendē, kijckt eē reys, wat ſtoute viſſchers beurt!

Ont-

Onthoudt my dese les, die groote dingen jagen
En vangen dickmael niet als onverwachte slagen;
Dus ghy die visschen wilt, en blijven buyten pijn,
Vist, lieve vrienden, vist, nae dat u netten zijn.

ıl.	*Grand nave vuol grand acqua.*	*I mosconi rompono le tele di ragni.*	Ital.
ederl.	Groot schip / grof water.	Byen en horsels brekē het spinneweb.	Nederl.
	Höhe steiger fallen gern.	Gute swimmer ertrincken gern.	Hoogd.
ederl.	Groote boomen geven meer schaduwe als vruchten.	*Peu & paix c'est don de Dieu.*	Franç.
ıl.	*Al fiumo famoso non andare à pescare.*	*De grande reviere grād poisson, mais garde toy de noyer.*	
	Non pigliar tanto boccone chi te potrebbe stroccare.	*De grand rio gran pezi, ma non te ahogues alguna vez.*	Spaens.
ederl.	Men moet soo groote brocken niet inswelgen datmer aen wurgt.	Je höher bergh / je tieffer thal.	Hoogd.
	Veel om vamen Weynigh versamen.	Wann man die seyten zu hoch zeucht / so zerspringen sie.	
ıl.	*Pesci grossi rompona l'hamo.*	Wenn man das armbrust uberspannet so zerspringets gern.	
	I grossi sorci rodano la trapola.		
ederl.	Groote ratten bijten door de val.	Magis offendit nimium quam parum.	Lat.
	Groote visschen springen uytten ketel.		

Canta la rana
Y no tiene pelo ni lana.

Al is de puyt een arrem dier,
Al iſſe naeckt gelijck een pier,
Al heeftſe ſchoon geen wol of haer,
Sy maeckt noch efter bly gebaer;
Want op het landt iſt datſe ſpringt,
En in het water datſe ſingt;

En daerom houdtmen voor gewis
Dat ſy ſtaegh bly en luſtigh is.

Meynt yemant dat een vrolick hert
Wt rijckdom maer geſogen wert?
En dat een bly, een fris gelaet,
Alleen maer hangt aen grooten ſtaet?
Neen, neen, geſellen, dencktet niet,
Het gelt heeft mede ſijn verdriet;
En die met weynigh is vernoegt,
En ſijnen luſt nae reden voegt,
Is dickwils blijder van gemoet
Als graef, of prins, of koninck doet;
Dies ſtel ick dit hier voor beſluyt,
Want ſiet! de reden wijſtet uyt:
» Het groot beſlagh is maer een pack,
» En kleyne ſtaet is groot gemack.

Franç. *La grenoille chante par la plaine*
Et n'a pourtant n'y poil n'y laine.

Nederl. Een blij gemoet /
En matigh goet /
Is wonder ſoet.

Ital. Cui cum paupertate bene convenit, dives eſt.

Franç. *Le pauvre content n'eſt pas pauvre.*
Le riche mal-content n'eſt pas riche.

Peu & paix, eſt beaucoup.

A faute de chapon
Pain & oignon.

Peu de bien, peu de ſoucy. Franç.

Geen rijcker man in alle ſteden Nederl.
Als die met 'tſijne leeft te vreden.

Deis proximus, qui eget pauciſſimis. Lat.

Vivitur exiguo melius. Lat.

Pauper enim non eſt cui rerum ſuppetit uſus.

Is ſatis eſt dives, cui ſatis eſt quod habet.

Franç. *Qui eſt content eſt riche.*

Celuy ne peut avoir faute de beaucoup, qui eſt reſolu ſe contẽter de peu. Franç.

Le moyen pour s'enrichir promptement, eſt ſe contenter de ce qu'on à.

Le vertueux avec pain & l'eau, peut combatre la felicité des plus riches.

Senec.

Securius divites erimus, ſi ſciverimus quam non ſit grave pauperem eſſe.

Iuvenal.

Cantabit vacuus coram latrone viator.

Senec.

Parabile eſt quod natura deſiderat, & ad manum quod ſatis eſt.

Cicer.

Eum intelligimus divitem, cui tanta poſſeſſio eſt, ut ad liberaliter vivendum facile contentus ſit; qui nihil quærat, nihil appetat, nihil optet amplius.

Quint.

Satis divitiarum eſt, nil amplius velle.

Wie tegen wint ſpout, maeckt ſijnen baert vuyl.

Al wie dat oyt beſtaet om tegen wint te ſpouwen,
Die vint het vuyle quijl ontrent ſijn eygen mouwen,
Of op ſijn aenſicht ſelfs, of in ſijn netten baert;
Dus, vrienden, wie ghy zijt, en doet niet tegen aert.

Griecx. Καιρῷ δουλεύειν, μὴ δὲ ἀντιπνέειν ἀνέμοισι.

Tu nihil invitâ dices, faciesve Minervâ. Lat.

Lat. Occaſioni obtempera & noli ſpirare contra ventos.

Op een ſiedende pot en ſit noyt vliegh. Nede

Van heete pottagie en ſnoept geen kat.

Ne contra fluminis ictum
Adverſus ſolem ne meito.

A une marmite qui boulſt, mouſche ne s'attacque. Franç

Franç. *Aprend la haute & la baſſe, & ce que le temps ſonnera, danſe-le.*

Noli te opponere irato, Benſire
Nec regi, nec exundanti fluvio.

Quien

Quien echa agua en la garrafa de golpe mas detrama que ella cege.

De Leſer beelde ſich in een man, die een fleſche met een engen hals willende vol gietē, meeſt al het water ter aerden ſtort, vermits hy te veel teffens giet.

Dman dinet wer gi ſpeckt

VVat mach ick doch beſtaē, wat ging ick hier bedrijvē!
Ick moet in dit geval mijn eygen daet bekijven,
Wāt dat mijn vyant lacht, mijn vriēt en vrouwe ſchreyt,
Dat wijt ick anders niet als ſlechts mijn quaet beleyt;
Ick meynde met een ſwalp mijn fleſſche vol te gieten,
Maer ſiet daer al het nat ter aerden neder ſchieten;
Daer is nu mijn geluck, mijn ſchoone kans gegaen,
En ſiet, mijn holle kruyck die blijft hier ledich ſtaen.
Ach hadt ick met beſcheyt mijn voordeel konnen achten,
En met een ſtillen geeſt een weynigh konnen wachten!
Ach hadt ick dit beleyt door raedt en met ged[illegible],
Daer is geen twijffel aen, mijn fles die waer gevult.
Maer ſiet! ick was te graegh, en al te ſeer genegen
In haeſt, en ſonder maet, mijn gieren aert te plegen;
Het was, nae mijn verſtant, het was te grooten pijn
Te ſitten aen de beeck, en lanckſaem vol te zijn.
Hier ſtae ick nu en kijck, beſpot van alle menſchen,
Al wat ick over heb, is ſlechts alleen het wenſchen:
Siet dus ſoo vaert het volck, dat met een ſnellen ſpoet
Nae groote ſtaten tracht, of grabbelt om het goet;
Haer oogh dat loert alleen om veel te mogen grijpen,
En even dat belet de vingers toe te nijpen;
Daer leyt het gantſche kraem dan veel-tijts over-hoop,
De vrienden inden laſt, de meeſter opten loop.
Nu hoort een deftich woort, en wiltet mede dragen,
Het kan u dienſtigh zijn u gantſche leven dagen:
» Eer, die met trappen klimt, en goet, dat lanckſaē waſt,
» Dat baert de meeſte vreught, en lijdt de minſte laſt.

Fra: *Qui verſe l'eau en un bocal tout à coup, il en repend plus qu'il n'entre dedans.*

Een ſwaen vallen haer veren ſoo beſigh, als een muſch.

Ick ſach onlangs een ſwanen neſt
Te midden in een graft geveſt,
Op ſeker eylant datter ſtont,
Te midden in het nat gegront,
En ſiet, ick wert oock even daer
Het neſtjen van een mus gewaer,
Een mus gelijck men in het riet
Des ſomers haer generen ſiet;
Ick bleef op dit geſichte ſtaen,
En ſach haer beyder maeckſel aen;
Het eene nam ick metter hant,
Gelijck ick dat vol jongen vant,
Het ander ſtont ick aen en ſach,
Gelijck het voor mijn oogen lach,
Terwijl ons voer-man mette ſwaen,
Had als een oorlogh aen gegaen,
En met ſijn pols haer tegen hiel
Dat ſy ons niet en over-viel,
Maer ſekerlick het kleynſte neſt,
Dat was (mijns oordeels) alder-beſt,
Want ſchoon de ſwaen haer kinder-bet
Met groote tacken hadt beſet,
Hadt op-gemetſelt ſonder ſteen,
Met riet gevlochten onder een,
Hadt wonder dicht en vaſt geſtelt
Met looff en ruychte van het velt.
Noch had de muſch geen ſlechter voet
Om wel te queecken haer gebroet;
Want ſiet! haer neſt was ſacht en bol,
Van moſch, van hoy, van pluymen vol,
In't korte nae haer kleyn beſlach,
Soo net en konſtigh als het mach,

Soo dat voor al de groote ſwaen
Geen beter voor-raedt had gedaen;
Als ick dit wel had over-leyt
Doen heb ick open uyt geſeyt:
Nu vind' ick met de ware daet
Hoe dattet inde werelt gaet;
Ick vinde dat de groote ſwaen,
(Hoe ſchoon met veeren aen-gedaen,)
Haer dons ſoo wel van nooden heeft
Als 'tkleynſte musje datter leeft:
En daerom ſegh ick voor beſluyt,
» Groot is het hoff, veel gaeter uyt.

Indien der yemant het onderſcheyt tuſſchē eenē grootē ende kleynen ſtaet recht wil verſtaē, die beelde ſich in dat hy voor hem ſiet een ſwaen, een ſtruys, ofte eenen anderen grooten vogel, gantſch kael en ſonder veren; ende wederom aende andere zijde een muſch, een vinck, ofte ander kleyn vogelken, mede geheel naeckt ende ontpluymt weſende, ende ſtelle ſich dā noch voor dat deſelve beyde gātſch beſich zijn yder om haer bloote lijvē te mogē bedeckē; ſo doende ſal hy dadelicken gewaer werden datter in ſoodanigen gevalle een vinck, ofte muſch vry beter aē is als eē ſwaen ofte vogel-ſtruys, vermits ſo eē kleyn dier, als een muſch ofte vinck is, met het minſte veerken ofte andere ruychte dat het hier ofte daer ontmoet en op-raept, lichtelicken ſijne kleyne ledekens ſal konnen bedecken; maer een ſwaen waer ſal die konnen bekomen ſoodanigen menichte van pluymen, om dat groot lijf, ende dien hoogh-uyt-geſtreckten hals mede te bekleeden? Poſt deſe gelijckenijſe, Leſer, aen de eene zijde op een Prins, ofte yemant anders die groot is inde werelt; ende aen d'ander zijde op eenē gemeenē burger, beyde uyt hare gelegētheyt door eenigh ongeluck vervallen, ende tot kleynicheyt ofte armoede geraeckt, ghy ſult inder daedt, als met handen taſten, 'tgeene wy hier vooren met woorden hebben geſeyt.

Nubibus ipſis
Inſerta caput
Turris pluvio
Vapulat auſtro.

Groote heeren /
Groote kleeren.

Groot iſt hof
Veel moeter of.

Neder-

Il n'y à grand montée
Qu'il n'y ait grande vallée.

Groote neerſen / groote broecken /
Groote hoppen / groote doecken.

Magna armamēta pandētibus multū irruat neceſſe eſt procellarū.

Waer veel goets is, daer zijn veel die het eeten. *Eccles. 5. 11.*

De Leser beelde sich in, een man, die in een groot hoff ofte princen palleys, op den ommeslagh vã het gheheel gesin staet: en let.

Tot heden toe en wist ick niet
Waer op de gulde spreucke siet,
Die ick lest in den bybel las,
Daer van een koningh schrijver was,
Te weten; Dat eens rijcken goet
Veel grage bijters lijden moet.
Maer heden was ick uyt gegaen,
En bleef hier aen de deure staen,
Daer sach ick eerst den rechten vont:
Daer op de spreucke was gegront:
Ick sacher eeters over-al,
Ick sacher peerden op het stal,
Ick sacher koetsen twee of dry,
Ick sacher raeuwe gasten by,
Ick sacher honden in het kot,
Ick sacher jagers om het slot,
Ick sach oock vliegers daer ontrent,
En grage vogels sonder ent;
Ick sacher jongens, vreemt gekleet,
Tot slimme rancken uyt-gereet,
Ick sacher kocks in groot getal,
En knechts en meysens over-al,
Ick sacher, ick en weet niet wat,
Dat al met grage tanden at,
Int korte, wonder groot beslach.
En 'twijl ick al den handel sach,
Doen seyd' ick met een stillen mondt,
Soo dattet niemant hooren kondt:

Wat heeft de rijcke van sijn gelt
Daer op hy al de sinnen stelt,

En achtet voor ſijn hoogſte luck ?
Ick bidde, let eens op het ſtuck ;
Hy heeft voor al geen ruymer maegh,
Hy wort oock noyt eens vroeger graegh
Als eenigh ander eerlijck man,
Soo dat hy niet meer eten kan
Als yemant die maer weynigh heeft,
En die maer van ſijn handen leeft ;
Wat heeft hy dan van al ſijn goet
Als dat hy groote vraten voet ?
En dat hy dickwils met verdriet
Veel rupſen op ſijn koolen ſiet.
Ick ſegge daerom voor het leſt,
» Een kleyn geſin is alder-beſt ;
» Een groot beſlach, een laſtich pack,
» En kleyn bedrijf is groot gemack.

Franç. *Chevaux, chiens, oiſeaux, & ſerviteurs*
Et mangent & gaſtent les ſeigneurs.

Ital. *Grand nave, vuol grand acqua.*

Gran nave, gran penſiero.

Nederl. Groot hups / groot krups.

Groot iſt hof / veel moeter of.

Franç. *A groſſe cuiſine,*
Pauvreté voiſine.

Kleyn ſchip / kleyn zepl. Nederl.

Kleyn hups / kleyne ſorgh.

Veel koepen / veel moepen.

Groot geſin / groot bewin.

Hoe meerder vis / hoe droeber water.

A ſittel pot / ſoun hot. Engels.

A picciol' forno poco ligna baſta. Ital.

Een kleynen heert / al iſſe kout / Nederl.
Die hoeft alleen maer weynich hout.

Aſſectator comeſque patrimoniorum pereuntium populus. *Senec.*

Familia veſtiarium petit, cibumq;, tot ventres avidiſſimorum animalium tuendi ſunt. *Idem.*

Magna armamenta pandentibus multa irruant neceſſe eſt procellarum. *Senec.*

Capra Syria.

De geyte, vrienden, die ghy ſiet,
En die ſoo vollen elder biet,
Is niet ſoo nut gelijck het ſchijnt,
Om dat haer voordeel licht verdwijnt;
Want mits het dier is wonder geyl
Soo ſtort het licht den mellick-teyl,
En gietet al-te-mael daer heen
Dat nu alreeds gewonnen ſcheen.
Wat iſſer meenigh kunſtigh man
Die gelt genoegh verdienen kan!
Maer wat doch baet hem ſijn gewin?
Hy ſlaeter weder quiſtigh in,
En ſchoon hy wint geduerigh veel,
Hy jaegtet door een ruyme keel,
Hy hangtet aen een dobbel ſteen,
Hy maecktet alle man gemeen,
Hy ſtortet in een hoeren ſchoot,
Dies blijfter niet voor ſijnen noot,
Maer leeft hy totten ouden dach
Soo is hy kael, gelijck hy plach.
Wel, ghy die zijt een geeſtich quant,
En gelt verdient door u verſtant,
Quiſt niet, al is u winſte groot,
Maer ſpaert een penningh voor den noot;
En ſoo ghy let op u gemack,
» Saeyt met een hant, niet met een ſack.
» Want matigh voordeel wel geſpaert
» Daer iſſet datmen wel af vaert.

Nederl. Soo gewonnen/ ſoo verteert.
Sooʼt quam/ ſooʼt voer.

Franç. *D'ou vient l'agneau*
La eſt retourné la peau.

Ce qui eſt gagné par taborin, paſſe par la fluſte. Franç.

Ce qu'aſſemble pile pile,
Deſaſſemble tire tire.

Met groote Heeren iſt quaet kerſen eten, ſy kieſen de grootſte, en ſchieten met de ſteenen.

VVil yemant boom-gewas met groote meeſters eten;
Die moet voor alle dingh een nutte leſſe weten;
Siet! al het beſte freuyt dat is voor hun alleen,
En, ſoo men kerſen eet, ſy ſchieten metten ſteen;
Sy ſchieten daer het valt, en waerſe konnen raecken,
Of in u ſchoonen baert, of op u bolle kaecken,
En 'tſtaet u al-te-mael te lijden met verdragh,
Van morren niet een woort, van pruylen geen gewagh:

Ghy

Ghy moet, beminde vrient, in deſe vreemde rancken,
Noch toonen bly gelaet, en even leeren dancken;
Dus ſchoon ghy ſchade lijdt, des noch al niet-te-min
Ontfanght al wat ghy kunt, en achtet voor gewin:
Of ſoo u dat mis-haegt, ſoo voegt u by de gaſten
Met wien het u betaemt vrymoedich toe te taſten:
Laet heeren voor den raedt, en vorſten aen het rijck,
En handelt, ſoo ghy kunt, alleen met uwes gelijck.

Nederl. Heeren peeren rotten niet.

Heeren bidden is gebieden.

Met groote heeren klepne kennis.

Groote heeren ſalmen groeten / Selden moeten.

Met groote heeren kozte mozghenſpzaeck.

Hooge boomen geven meer ſchaduwe als vzuchten.

Tis quaet met ſtercke wozſtelen / want der ſtercken ſpel is der kranckē doot.

Men moet dē Edelen haer wilt-bzaet / De boeren haer kermis / En de honden hare bzuploft laten.

Heeren huldt en is geen erf.

Die heeren dient krijgt heeren loon.

Hoogd. Hut dich vor herren vnd konige / ſie haben lange arme.

Weit beherret / nahent geſchwägert / vnd gefreündt.

Mit großen herrn iſt nit gůt kůſchen eſſen / ſie ſchieſſen gern mit ſtainen zu / vnd werffen die ſteil einen an kopff.

Hern gunſt / frauwen lieb / and roſen-bletter / Hooge
Verkehrn ſich wie aprillen wetter.

Der katzen ſcherz iſt der meuß todt.

Au foible le fort Franç.
Faict ſouvent tort.

Ludi ſtultorum, dominorum, Lat.
ſive luporum
Non bene luduntur, quia ſeria
ſæpe loquuntur.

Die den heere wil honen gebe hem Nederl.
tſijne.

Winterſche nachten /
Vzouwen gedachten /
En gunſte van heeren /
Sietmen haeſt verkeeren.

Jongh hovelingh /
Out ſchovelingh.

Kozte repen hoven wel.

Wijt beheert / nae bevzient.

Schouten en bailjuwen /
Grijpen als wulven.

Heeren en hoeren verſcheelen maer een letter.

Franç. *La balette à envie de mãger la chauve-souris, soit pource qu'il est oiseau, ou qu'il est rat.*

Vn receveur du roy est cõtable jusques au jour du jugement.

Nul ne mãge de l'oye du roy que cent ans apres il en chie la plume.

C'est follie de manger cerises avec son signeur.

A petite occasion
Prend le loup le mouton.

Si tu veux estre sans esmoy
Ne te sers de ceux qui ont servi plus grand que toy.

Au pauvre n'est utile s'accompagner du puissant.

En jeu ni tout à bon Franç.
N'ay ton signeur pour compagnon.

Ne depars poires avec ton signeur.

L'espée du noble luy sert de faucille.

Partir comme des freres, Le mien est mien & le tien est à nous deux.

Arbori grandi fanno piu ombra Ital.
che frutto.

Si vuoi del tuo mestier cavar
guadagno
D'un tuo maggiore non ti far compagno.

En burlas y en veras, Spaens.
Con tu señor no partas peras.

Al pobre no es provechoso
Accompagnjar se con el poderoso.

Syrach. 8. 1.

Ne deba point avec homme puissant, de peur que tu ne tombes en ses mains.

Syrach. 9. 18.

Retire toy loing de l'homme qui à puissance de tuer, & tu ne seras point en crainte de mort.

Syr. 13. 2.

Maeckt u gesellschap niet met den geweldigen / wat doet de aerde pot by den metalen?

Par le petit chien le lievre eſt trouvé,
Mais par le grand il eſt happé.

De Leſer beelde ſich in een jager, ſtaende ontrent een Hart dat de groote honden ter aerden vellen, bijtende de bracken (die het ſelve hebben op-gedaen) daer van.

De Iager ſpreeckt

Het wilt, dat ſich onthieldt ontrent de dichte tacken,
Dat heb ick op-gedaen met deſe kleyne bracken,
Die liepen vlijtigh heen, en keften over-hoop,
En dreven menigh Hart te ſamen op ten loop;
Maer doen wy op het vlack de ſnelle dieren ſagen,
En ſtonden al bereyt, en veerdigh om te jagen,
Soo quamen daer in haeſt de ſnelle winden aen,
En ſtracx was al de jacht, en oock de vangh gedaen.
Eylaes! mijn gaeuſte brack die werter af geſmeten,
Die werter af geruckt, die werter af gebeten,
En die het vluchtigh Hart eerſt inden woude vondt
En heeft geen ander loon als ſlechts een droogen mont.
Iſt niet een ſelſaem werck! » De kleyne lieden vinden,
» Maer waer men vangen ſal, daer zijn de groote winden;
» Wat baet toch, lieve vrient, het loopē vanden brack?
» Een ander heeft het wilt, en hy het ongemack.

Franç. *Tel bat les buiſſons*
Qui n'a pas les oiſillons.

Che divide le pera con l'orſo n'ha Ital.
ſempre men che parte.

Sic vos non vobis vellera fertis oves.
Sic vos non vobis fertis aratra boves.

Vid. Richt. axiom. hiſt. 27.

Siet

Siet kint, dit heb ick langh geweten
Dat groote viſſen de kleyne eten.

De Leſer beelde ſich in een viſſcher, uyt een grooten viſch een kleynen viſch treckende, ende ſijn kint toonende, die ſpreeckt aldus:

Koomt hier en ſiet eens, weerde kint,
Wat vreemder ſaecken datmen vint,
Koomt leert hier dat u dienen kan,
Oock als ghy wort een dege man.

Ick hebbe lange tijdt geviſt,
En dit en heeft my noyt gemiſt,
Wanneer ick yet gevangen hadt,
En dan ontrent den ouver ſat,
En daer den vis in mooten ſneet,
Gelijck men die gemeenlijck eet,
Of ick en vondt, wanneer ick ſach
Wat in haer groote roppen lach,
Een ſpierinck of een kleynen ael,
Een reſte van haer middach-mael,
Soo dat ick nu voorſeecker weet
Dat groote vis ſijn minder eet,
Dit vind' ick inde woeſte zee,
Dit vind' ick op de ſtille ree,
Dit vind' ick in een binnen-ſloot
Al iſſe dickmael niet te groot.
Godt gave datmen op het landt
Van deſe ſtreken niet en vandt,
Maer 'tiſſer (nae men ons vertelt)
Al op gelijcken voet geſtelt,

Want al wat gaept nae groot gewin
Dat ſlockt wel licht ſijn minder in.
» Het is van oudts een wiſſe ſaeck,
» Dat noyt een ſlangh waſt tot een draeck,
» Dan ſoo wanneer haer mede-maet
» Eerſt door haer ruyme kele gaet.

Hoogd. Wann ein ſchlang die ander nit freß / ſo würde kein drach drauß.

Von kleinen fiſchlin worden die hecht groß. Hoogd.

Franç. *Il n'y à ruiſſeau qui enrichiſſe ſon courant avec de l'eau claire.*

Homo homini lupus. Lat.

Spaens. *Ni ay arroyo que enriqueza ſu corrieuſe de agua clara.*

Qui faict grands les grands
Si non qu'ils peignent ſur les gens? Fran.

Lat. Serpens niſi ſerpentem deglutiat, non fit draco.

Les grands poiſſons mangent les petits.

Qui pote plus urget: ſic piſces ſæpe minutos
Magnus comeſt, ut aves enecat accipiter.

Auguſt. ex mille loq. ſerm. 53. de reſurrect.

An non eſt mare hoc ſæculum? an flumen non eſt ubi ſe homines quaſi piſces devorant?

Syr. 23.

Gelijck de Leeu het wilt verſlint / ſoo verſlinden de rijcke den armen.

Syr. 13. 21. & ſeqq.

Comme les aſnes ſauvages ſont la proye des Lions: ainſi les pauvres ſont la paſture des riches.

Een

Een rijck man ſterf ſijn kint, Een arm man ſijn koe.

Komt vriendē, komt te ſaem, ick moet mijn lijdē klagē,
Mijn hert kan ſijn verdriet niet ſonder ſpreken dragē;
» Al wat de ziele druckt is minder als het plach,
» Wanneerſe by een vrient haer open geven mach.
Mijn buer-man is een kint, en my een koe geſtorven;
Nu is hy ſonder trooſt, en ick geheel bedorven,
Dus zijn wy bey gelijck bedruckt tot inden geeſt,
Hy om ſijn eenigh kint, ick om mijn eenigh beeſt.
Siet wat een wonder dingh! en wat een ſeltſaem ſterven!
Ick konde wel een kint, en hy een koeye derven;
O doot, gaet anders om, dan iſt geen ongeval,
Ick heb een vollen heert, en hy een vollen ſtal;
Komt tot mijn buer-mans haeff, en tot mijn ſevē kinders,
Dat is u meerder roof; en voor ons weynich hinders;
» Men acht het over-al alleen maer kleyne pijn,
» Wanneer de wollef rooft daer groote kudden zijn.
Maer wat ick ſeggen kan, de doot en heeft geen ooren,
Sy wil geen wijſen raedt, ſy wil geen reden hooren,
Sy gaet een blinden gangh: » De doot, de bleecke doot,
» Gaet meeſt den tijt te gaſt daer niemant haer en noot.
Wie ſal nu mijn verdriet, wie mijnen buer-man ſtillen?
Het gaet ons bey gelijck juyſt ſoo wy niet en willen;
Want hy die machtich is, verlieſt ſijn naeſte bloet,
En ick een arrem man, eylaes! mijn beſte goet.

Das engluck trifft nur den armen. Hoogd.

Omnia naturæ contraria legibus ibunt.

A chi è diſgratiato, gli tempeſta il pan nel forno.

Wer auff ein heller gemünzt iſt kömt nimmer ehr auff den Creutzer. Hoogd.

Da Dios havas à quien non tiene quixadas. Spaens.

Dieu donne febues à qui n'a de maſoires. Franç.

Quiconque à bouche ne die à un autre qu'il ſoufle ſon pottage.

De Leſer heeft ſich hier in te beelden yemant die eens anders pap vvil komen blaſen, maer vanden ſelven vvert verſtooten, met by-voeginge van 't gene het by-gevoegde vers ſeyt:

Ick weet, mijn pap is bijſter heet,
En 'tis my boven maten leet,
Om dat mijn uyt-geteerde maegh
Is hol en uytter-maten graegh,
Maer efter ben ick niet geſint
Gedient te zijn van uwen wint,
En ick en neme geen gedult
Dat ghy mijn rijs-pap koelen ſult,
Want quaemjer met de lippen by
Soo waert ghy meeſter van den bry.
Ick heb, Godt danck, een eygen mont,
En eygen adem is geſont,
Het geen' ghy voor hebt, weet ick niet,
Hoewel ghy my de lippen biet;
En daerom, vrient, en ghy, en elck,
Die blaeſt al beſt ſijn eygen melck,
» Want die ſijn eygen papjen koelt
» Hy iſſet die hem beſt gevoelt.
Hoort, kinders, hoort een dienſtigh woort,
En ſeght het vry u mackers voort:
» Als yder een ſijn papjen blaeſt,
» Als yder een ſijn beesjen aeſt,
» Als yder een ſijn boodtſchap doet,
„ Als yder een ſijn liefjen groet,
„ Als yder ſtelt ſijn eygen maet,
„ Als yder maeckt ſijn eygen ſtaet,
„ Als yder ploegt ſijn eygen landt,
„ Als yder loſt ſijn eygen pandt,

„ Als yder bout ſijn eygen neſt
„ Dan gaen de ſaecken alder-beſt.
Dus wat ghy ſellefs blaſen kondt,
En roept daer toe geen vreemden mondt,
Want ſellefs is de rechte man
Die beſtu dingen redden kan,
En alſmen kraeut ſijn eygen vel
Dan gaen de ſaecken wonder wel;
„ Geen bood' en waſſer oyt ſoo goet
„ Gelijck de meeſter ſellefs doet.

Chi può guazzar l'acqua, non vadi al ponte. Il.

Het ooge van den heer dat maeckt de peerden vet / Het ooge van de vrou dat maeckt de kamer net. Nederl.

Geen beter hof meeſter/ als de weert ſelfs.

Het beſte mis opten acker / is 's meeſters oogh en voet.

Sellefs is goet krupt.

Sellefs is de man.

Geen bode ſoo goet
Als de man ſellefs doet.

Wat ghy alleen kunt doen / roept daer geen andere toe.

Niet ſo quaet/ als quaden toe-verlaet. Nederl.

Maeckt u bedde ſooje ſlapen wilt.

Eigen favr focht wol. Hoogd.

Oculus domini paſcit equum. Lat.

Ni mayor domo que mire por la hazienda como el Dueño. Spaens.

Il n'y à point de maiſtre d'hoſtel qui prenne garde de ſi pres au bien de la maiſon comme le maiſtre meſme. Franç.

Qui ne voit que par les yeux d'autruy il eſt taupe.

Qui tient la poile par la queue Il la tourne comme il veut.

Quis ſimus in agro optimus? oculus œconomicus. *Ariſt. in œcon.*

Arab. prov. Erp.

Nil ſcabat caput tuum præter ungues tuos.

Puta vitem tuam manu tuâ, non alienâ.

Suam quisque rem meminit. *Eraſ.* 870.

Ne quid exſpectes amicos facere, quod per te queas. *Ennius apud Gellium.*

Die de koe aengaet, die grijptse by den steert.

De Leser beelde sich hier in een koeye inde sloot gevallen, ende den eygenaer (te vergeefs om hulpe geroepen hebbende) de selve by den steert grijpende om die uyt te helpen.

Den eygenaer van de koe spreeckt

Ey siet! mijn beste koe is inden slick gesoncken,
En waerder niemant by, sy laege nu verdroncken,
Dies roep ick over-luyt: Gebueren, leent de handt,
En set het arrem beest eens weder op het landt.
Maer schoon ick stae en schreeu, och! niemant vande liede
En toont hem recht geneygt om handt te willen bieden,
Sy staen maer aen den kant, en sien 'ken weet niet hoe,
Maer niemant van den hoop en tastet handigh toe;
Sy maken wel bohay het beest te willen raecken,
Maer vreesen aen het slick haer vuyl te sullen maecken.
Nu sie ick hoeter gaet: Het is een oude leer
Dat niemant oyt en hinckt van yemant anders seer.
Wat baetet in den noodt een ander toe te spreecken?
Wie yet gedaen begeert, dient handen uyt te steecken,
Ghy, laet dan noyt u werck op dees of geene staen,
Of anders, lieve vrient, soo blijftet ongedaen.

Hoogd. Wann sich der baur nit buckt / so ackert er nich guts.

Der herren aug düngt den acker wohl. Hoog.

Wa der mann selbs nit kompt / da wird ihm sein haupt nit wol gezwagt.

Der herren füß machet das pferd faist.

Faites

Faites feſte au chien, il te gaſtera ton habit.

Laetſt ſtreeld' ick Lobben onſen hont,
Ick boodt hem oock mijn eygen mont,
Ick gaf hem namen honigh-ſoet
Gelijck men lieve beeſten doet;
Maer ſiet, voor al dit ſoet bedrijf,
Soo ſprongh de ſloef my op het lijf,
Dus ſie ick aen mijn beſte kleet
Niet anders als mijn herten-leet,

Het quijl uyt ſijnen open muyl
Dat maeckt mijn ſchoonen mantel vuyl,
Mijn ſchoe-lint, en dees moye ſtrick,
En is niet als een enckel ſlick,
Mijn vleyen maeckt den rekel ſtout,
Soo dat hy maet noch regel houdt.
Hebt ghy een knecht, of eygen kint,
Of yemant anders wel beſint,
En liffe-laftſe niet te ſeer,
Haer vrientſchap is te wonder teer,
Sy dient gedragen, niet getoont,
Of wel ghy wort met dreck geloont;
Dus wilt ghy luſt, en geen verdriet,
Draeght liefde, maer en toontſe niet.

Franç. *Ioüe vous de l'aſne il vous donnera de la queve au travers du nez.*

Chantez à l'aſne il vous donnera de pets.

Faictes feſte au chat, il vous ſautera au viſage.

Spaens. Burlaos con el aſno, daros ha en la barva con el rado.

Cria corvo y ſacar te hal el ojo.

Franç. *Nourri un corbeau il te crevera l'œil.*

Spaens. Hyos y criados no los has de regalar ſi los quieres gozar.

Franç. *Les enfants & ſerviteurs il ne les faut mignarder, ſi tu en veus joüir.*

Nimia familiaritas parit contemptum. Lat.

Il troppo converſar partorriſce diſpregio. Ital.

Choſe accouſtumée
N'eſt pas fort priſée. Fran

Nulli te facias nimis ſodalem. Lat.

A caſa de tu Tia, Spae.
Mas no cada dia;
A caſa de tu hermano,
Non iras cada ſerano.

A la maiſon de ta tante Fran
Mais non tous les jours;
A la maiſon de ton frere
Mais non tous les ſoirs.

Qui ſe faict brebis le loup le mange,
Qui ſe faict porceau ſe met dans la fange.

Syr. 30. 9.

Amignotte ton enfand & il te donnera maint effroy, ioüe toy avec luy & il te contriſtera.

Syr. 8. 5.

Ne te joüe point avec un homme mal aprìs.

In tegen-deel van dat hier voren is geſeyt, ſo vermaendt het Hebreeus ſpreeck-woordt datmen eenen vriendt van ſuycker niet en moet op-eten, dat is geſeydt: datmen den willigen niet te veel en moet vergen, datmen niemants beleeftheyt en moet mis-bruycken, ende datmen een gewilligh peert niet en moet over-rijden.

Willige roſs ſol man nicht ubertreiben.

Vraegt yemant wat de reden zy,
Terwijl ick deſen hengſt bery,
Dat ick geen rijs of ſtock en draegh,
Oock met geen ſpoor het peert en jaegh;
Die wete dat het moedigh beeſt
Is van een onvermoeyden geeſt,
En dat het dier, uyt eyger aert,
Sijn rappe leden niet en ſpaert:
En waer toe dient het datmen ſlaet
Wanneer het peert gewilligh gaet?
Men moet niet van een gunſtigh man
Al nemen datmen krijgen kan;
Dus weet dat oock u beſte vrient
Niet al te veel geverright dient,
Want die ſijn eſel over-laedt
Die maeckt dat hy verlegen ſtaet.

Il ne faut prendre de ſon amy tout ce qu'on peut.

XIX.

In eens anders oor is te ſnijden als in een vilt-hoet.

De Chirurgijn ſpreeckt tot de omſtanders.

VVel, maets, wat iſſer dat u let?
Wat iſſer dat u dus ontſet?
Iſt om den handel die ghy ſiet?
Ey lieve kinders, moeytje niet.
Ick ſnijd' hier in een anders oor,
En dan en geef ick geen gehoor
Noch aen geklagh, noch aen gekrijt,
Wat pijne dat oock yemant lijt;

En of hy dichte tranen ſchreyt,
En duyſent jammer-woorden ſeyt,
Al dat en gaet my geenſins in,
Ick paſſe ſlechts op mijn gewin;
„ Want van eens anders leet of ſeer
„ En hinckt de meeſter nimmermeer.

---

oogd. Auß eins andern ſeckel iſt gut gelt zehlen.

Del cuojo d'altri ſi fanno le correggie large.

l. Hoogd. Es iſt gut riemen auß eines andern haut ſchneiden.

Nederl. Een anders ham/ een epgen mes.

Een gehupzt peert/ epgen ſpozen.

Gehupzde peerden maken kozte mijlen.

De koe en lickt geen vzeemt kalf.

Waer't vzy gelach is/ iſt goet gaſten nooden.

Hoogd. Es iſt gůt in ander leut küchen kochen.

Nederl. Tis licht groot vyer maken van eens anders turf.

Tis goet vzeede riemen ſnijden upt een ander mans leer.

Tis goet danſſen op een ander mans vloer.

Tis goet feeſt houden op eens anders ſael. Nederl.

Niemant hinckt van eens anders ſeer.

Die de koe aengaet / die grijpſe by den ſteert.

Es iſt gut mit ander leut ſchaden weiß werden. Hoogd.

Avontuert ghy u laken / ick avontuere mijn ſchaer/ſey de kleer-maecker / en ſneder in. Nederl.

De piel agena, larga la correa. Spaens.

Du cuir d'autruy large courroye. Franç.

Poco os duelen, don Ximeno Spaens.
Eſto cadas en cuerpo ageno.

Peu vous douleur, don Ximeno, les Franç.
eſtocades au corps d'autruy.

Es iſt in eins andern haut zu ſchneiden Hoogd.
wie in ein filtzhut.

Es iſt gut den ſchnitt an fremden tuch lernen.

Lapis ſæpe revolutus non obducitur muſco.

Ons buer-man *Floor*, en *Heyl* ſijn wijf
Die hadden 'tloopen in het lijf,
En met verhuyſen wel gepaſt,
En ſtelden noyt haer woon-ſtee vaſt,
Sy ſweefden ſtaegh, 'ken weet niet hoe,
Van d'eene ſtadt nae d'ander toe,
En dan oock, dickmael ſonder raet,
Al weder naer een ander ſtraet;
En ondertuſſchen klaegden ſy
Aen deef', aen geen', en oock aen my,
Dat hare neeringh en gewin
Of niet of weynigh brachten in,
En dat het menigh ander menſch
Geluckte nae ſijn eygen wenſch,
Schoon dat hy met ſoo grooten vlijt
Niet uyt en kochte ſijnen tijt,
Iae ſchoon hy dickmael ſtille ſat,
En met gemack maer dranck en at:
Ick nae de klachte was gedaen
Sey Floor hier van de reden aen.

Siet! als de ſteen wort om gerolt,
En dickmaels hier en daer geſolt,
Soo vintmen noyt dat eenigh kruyt,
Hem op den kalen rugge ſpruyt;
Soo dat een ſtage water-drop,
Hem vallend' op ſijn blooten kop,
Daer in niet ſelden metter tijdt
Een hol, een gat, een open bijt.

Maer legt hem inder aerden vaſt
Dan iſſet dat hy eerſt bewaſt,

Dan

Dan wort hy tegen 'swinters leet
Met groene kruyden over-kleet,
En daerom kan de koude locht
Door miſt, of ſnee, of ander vocht
Niet eten door het dichte groen
Gelijck het eertijts plagh te doen.
Siet Floor, dit paſt op u bedrijf,
Dit paſt op u onruſtigh wijf;
» De boom die veel-tijdts wert verplant
» En veſt geen wortels in het landt,
» Maer als hy lange ſtaende blijft
» Dan iſſet dat ſijn hout beklijft.

---

riecx. Λίθος κυλινδόμενος τὸ φῦκος οὐ πιάζει.

at. Lapis ſæpe revolutus non obducitur muſco.

ngels. The rolling ſtone neuer gathereth moſſe.

loogd. Waltzender ſtein wart nie mõſig.

al. *Saſſo che non ſta fermo non fa muſchio*
Pietra moſſa non fa muſcio.

urcks. Iuuuar lanan taſcha Ioſſun Iapiſchmas.

rang. *Pierre ſouvent muée, ne queſt point mouſſe.*

Arbor quæ crebrò transfertur non coaleſcit, Lat.
Non lapis hirſutus fit per loca plura volutus.

Nederl.

Veel verhupſens hoſt veel bedt-ſtroo.

Daer waſt geen raegh aen een draepende meulen-ſtam.

Boomen dieme veel verplant / gedpen ſelden.

Een looper en gedijt niet.

Blijven doet beklijven.

Qui eſt couvert quand il pleut Franç.
Il n'eſt pas ſage s'il ſe meut.

Arbore ſpeſſo trapiantato Ital.
Mai de frutti è caricato.

Syr. 29. 31.

C'eſt une vie malheureuſe, que de remuer d'une maiſon à autre.

πλα-

Griecx. Πλαγκτοσύνης οὐκ ἔστι κακώτερον ἄλλο βροτοῖσιν.

Lat. Nil magis eſt miſerum quam incerta ſede vagari.

Nederl. Vaertmen over een ſloot / Men laeter een broot; Vaertmen over een veer / Men laeter noch meer.

Neder. Geen oude ſchoenen wech werpen / eermen nieuwe heeft.

Fran. *Qui change de païs change de fortune.*

Lat. Omnis mutatio habet periculum.

Ital. *Chi ben ſta, non ſe move.*

Far comme il Papagallo, che non leva mai il piede, que prima non ha appiccato il becco.

Men vindter over-al die licht in alle ſaecken
Verſtellen haer bedrijf, en nieuwe grondē maecken,
Die licht haer voorigh ampt gaen leggen uytter hant,
Eer datſe ſeker gaen in haren nieuwen ſtant:
Maer, vrienden, dit beleydt en is u niet te raden,
'tIs dwaesheyt af te gaen tot onbekende paden;
Let op den papegaey, die weet een gaeuwen treck,
Hy ſlaet geen pooten af, of veſt hem metten beck.
Dit heeft een geeſtich volck voor deſen waer-genomen,
En daer is, metter tijdt, een ſpreucke van gekomen;
Wel aen dan, wie ghy zijt, verlaet u voordeel niet,
Ten zy ghy beter kans, of nutter dingen ſiet.

Qui mutant, nutant.

Qui

Qui duos sequitur lepores neutrum capit.

De Jager preeckt

VVaer ick vernoegt met eene jacht,
Soo hadt ick wilt-braet t'huys gebracht;
Maer t'wijl ick liep, gelijck een dwaes,
Nae desen, en nae geenen haes,
En dat mijn honden zijn verdeylt,
Soo heb ick over al gefeylt,
Soo heb ick maer een holle maegh,
En 'tis om niet al wat ick jaegh.

Siet! die veel dingen t'ſamen doet
Die neemt gewis een quaden voet,
Want groot beſlagh is groot verdriet,
Die veel om-helſt vangt veel-tijts niet;
Waerom ſoo veel, ſoo ras, ſoo vroegh?
Een ſaecke wel, en 'tis genoegh.

Ital. *Chi laſcia la via vecchia per la nova*
Speſſe volte ingannato ſe trova.

Franç. *Mieux vaut la vielle voye, que la la novelle ſente.*

Nederl. Te willen t'ſamen ſuppen en blaſen/
Dat is een daedt van rechte dwaſen.

Non ſi può inſieme bere & fiſchiare. Ital.

Chi due lepri caccia
Una non piglia & l'altra laſcia.

Qui binos lepores una ſectabitur hora is neutrum capiet. Lat.

Il Bec-

Il Beccaio gratta il porco con la mano, per dar gli della mazza ſu' il capo.

Het beeldt kan zijn een Slager, die met de eene handt een vercken in de necke kraeut, ende met d'ander hant een ſlagh geeft.

Siet wat een ſlim bedrijf! De ſlager ſtreelt het vercken
Op dat het ſijn bedrogh niet eens en ſoude mercken,
Hy troetelt (ſoo het ſchijnt) het beeſt van deſen kant,
Maer ſiet een ſtale bijl is in ſijn ander hant.
Noyt iſſer ſlimmer ſtreeck in al het landt gevonden
Als die met ſchijn van gunſt van buyten is bewonden,
Want die eē vriēt betrout, en niet als vrientſchap wacht
Die wort ter neer gevelt eer hy het eens bedacht.
O mijdt u, lieve, mijdt van die geſlepen gaſten
Die ſtreelen (ſoo het ſchijnt) en nae de bijle taſten;
» Geen menſch die lichter valt, en die men eer bedriegt,
» Als die met ſoeten ſchijn wort in den ſlaep gewiegt.

Lat. Inſidiatur qui admodū blanditur.

Nederl. Honigh in den mondt / en 't ſcheermes aen den riem.

Franç. *En beau ſemblant giſt fauſſeté.*

Lat. Aliud in titulo, aliud in pixide.

Ital. *Pazzo è colui chi ſi fida in finti viſi.*

Ital. *A chi ha due cuori, due lingue.*
E duo volti non ſi puo credere.

't Zijn ſlimme katzen /
Die van vozen lecken / en achter kratzen. Nederl.

Ital. *Chi ti fa piu carezze che ne ſole*
O tradito t'ha, ò tradir ti vuole.

Non è piu cattiva carne da conoſcer che quella dell' huomo.

Chi innanzi mi pinge
Dietro mi tinge.

Chi ti fa meglio che non ſuole
Ingannato ti ha ò ingannar te vuole.

Franç. *Si la pilule avoit bon gouſt on ne la doreroit pas par dehors.*

Nederl. Als de vos de paſſp preecht / boeren wachtje ganſen.

Ital. *Dio mi guardi da quella gutta, che dinanzi mi lecca è di dietro mi graffia.*

Franç. *La fortune eſt couſtumiere pinſer en flattant.*

Ital. *Chi me fa piu de ben che ſuole*
Il me trahit ò trahir me vuole.

Lat. Nemo tutius malus eſt quam ſub pietatis infula.

Franç. *Qui me faict plus de bien qu'il ne ſouloit*
Il me trahit ou trahir me voudroit.

Reniego del amigo, qui cubre con las alas, y muerde con el pico. Spa.

Ie renie l'amy qui couvre avec des aiſles & mord avec le becq. Franç.

Beſſer ein ſawrſehender freund / denn ein lachender feind. Hoog.

Impia ſub dulci melle venena latent. Lat.

In una mano il pomo, nel' altra il baſtone. Ital.

Chi è reo è buono è tenuto
Può fare il mal è non è creduto.

Da una banda egli m'unge
Dall' altra me punge.

Belle parole & cattivi fatti
Ingannano i ſavij è matti.

Prov. 27. 6.

De kuſſen des haters zijn bedziegelijck.

Prov. 26. 26.

Wanneer hp ſijn ſtemme vziendelijck maeckt / ſoo en gheloofs hem niet / want ſeven grouwelen zijn in ſijn herte.

Ovid.

Tuta frequensque via eſt per amici lædere nomen,
Tuta frequensque licet ſit via, crimen habet.

Aetgaia herneſne mute edun.

.i. Pecuniæ obediunt omnia.

Siet hoe me-vrou, genaemt het Gelt,
Hier alle menſchen wetten ſtelt;
Een yder ſtuypt, een yder nijgt,
Een yder ſwicht, een yder ſwijgt,
Een yder knielt op haer gebiet,
Als ſy maer eens op yemant ſiet,

Het ſchijnt ſy voert de hoogſte macht,
Soo dat een yder op haer wacht.
Siet hier een rouwen ambachts-man,
Hy roert de leden wat hy kan,
Hy laet ſijn hant geduerich gaen,
En al om wel met haer te ſtaen.
Siet daer een ſchipper, jaren lanck
Beſloten in een holle planck,
Die vreeſt geen baren van de zee,
Geen wilde kuſt, geen woeſte ree,
En al op dat me-weerde-vrou
Op hem haer oogen neygen ſou.
De krijgs-man gaet noch harder aen,
Want die en vreeſt hem niet te gaen
Daer vier en vlam de lucht bedeckt,
En duyſent menſchen heenen treckt,
Hy dreygt, hy doet, hy lijdt gewelt,
En al maer om het lieve Gelt.
Maer 'tvreemſte dat ick oyt vernam,
Of ymmer in mijn ſinnen quam,
Is dat (ô ſchand'!) een jonge maegt
De bloem van haren maegdom waegt,
De bloem van haren maegdom geeft
Aen die geen recht daer aen en heeft,
(Een blom die nimmer weder keert
Soo haeſt die eenmael is onteert)
Niet uyt de drift van ſoete min,
Maer om dees gulde koningin;
Ick ſie dan dat het lieve gelt
Aen al de werelt wetten ſtelt.

Nederl. Gelt dat ſtom is / Maecht recht dat krom is.

Penninckx reden klinckt beſt.

Gelt iſt ein gůte wahr / ſie gilt ſommer und winter.

Was kan das liebe gelt nicht thun?

Non

Il.	*Non trovo amico piu fidaro & caro*	*Il martel d'argento spezza le porte di ferro.*	Ital.
	Che mi souvenga, com' il mio denaro.	*Quei que hanno ducati*	
		Signori sont chiamati.	
oogd.	Bar gelt is die losungh.		
	Schimlich gelt macht edel.	Pecunia si uti scias, ancilla, est si nescis domina.	Lat.
ircks.	*Aetgaja hernesne mute edun.*	Nescis quid valeat nummus.	
t.	.i. Pecuniæ obediunt omnia.	*Denari fanno correr i cavalli.*	Ital.
anç.	*Amour faict mout argent faict tout.*	*Denari fanno la guerra.*	
ircks.	*Mahaslat malsis olmas.*	Pecunia nervus belli.	Lat.
t.	.i. sine pecunia nihil fit.	Wenn geldt redt soo schweight alle welt still.	Hoogd.
oogd.	Es ist alles nur umb das liebe gelt zu thun.		
anç.	*Qui à argent il à bien faire.*	Χυρσȣ̃ λαλȣ̃ντος, πᾶς ἀπρακτείτω λόγος.	Griecx.
Il.	*Val più una uncia di sorte, che una libra di senno.*	Auro loquẽte nil prodest quævis oratio.	Lat.
oogd.	Bistu hur oder dieb / Hastu gelt so bistu lieb.	*Quando l'ora parla la lingua non ha forza.*	Ital.
	Gelt im beütel dutzt den wirt.		
anç.	*Il n'est plus d'amys qu'en la bourse.*	Aurea nunc verè sunt sæcula plurimus auro. &c.	Lat.
	Quant argent faut tout faut.	In precio precium &c.	

Cicer. Ort. 5. in rem.

Nihil tam sanctum quod non violari
Nihil tam munitum quod non expugnari pecunia possit.

Ioh. Secundus Hagiens.

Hæc est illa cui famulatur maximus orbis
Diva potens rerum, domitrixque Pecunia fati
Telluris magnæ Plutique sacerrima proles,
Cujus adorati petierunt sæpè Tyranni
Fœdera, sæpè suas spes damnavere repulsi.

XXII.

Ogni gallo rupſa à ſe.

VVilder yemant ſeecker weſen
Hoe het in de werelt gaet?
Siet! die ſal het konnen leſen
In het beeldt dat voor hem ſtaet:
Let eens hoe't de hanen maecken
Die hier ſchraven in het kaf,
Yder doet ſijn eygen ſaecken,
Niemant wijſt het koren af,

Yder

Yder ſiet men tot hem trecken
Wat hem voor komt op de ſtraet,
Alle pooten, alle becken,
Staen gekromt naer eygen baet.
Hanen van gelijcke grepen
Vint men onder jonck en out,
Yder ſoeckt maer in te ſlepen;
Vrienden ſiet wie ghy betrout.

EEn Koninck van Engelandt zijnde ter maeltijt ten hupſe van een van ſijne dienaers/ ende het ſelve hups groot ende vol rijckdoms bevindende/ daer de meeſter van gantſch kleyne gelegenthept was geweeſt eer hy tot ſijn ampt was ghekomen/ wilde by alle middelen van hem weten hoe hy in ſoo korten tijdt ſoo veel middelen hadde te ſamen gebracht / hem belovende dat hem niet quaets en ſoude weder-varen/ in gevalle hy hem de rechte waerhept ſeyde ; die vrient dus geperſt weſende/ ſeyde eyntelijck/ dat hy altijt een man was geweeſt van groote vlijt ende neerſtichept/ dat hy ſtaegh voegh op hadde geſtaen / ende altijt ſijne eygen ſaecken eerſt hadde gedaen / ende daer nae de dingen des Koninck.

De Koninck antwoorde/ dat hy het tegendeel hadde behoozen gedaen te hebben/ dat is : eerſt des Koninck/ ende daer nae ſijn eygen ſaecken ; Hy verklaerde dat hy ſijne Maj. geen nadeel en verſtont gedaen te hebben / dat hy den tijt/ dien andere beſteden in't ſlapen tot ſijn eygen ſaecken hadde gebruyckt/ ende ſulck gedaen hebbende dat hy dan noch wel ſoo vroegh was ghekomen tot de ſaecken ſijns ampt / als andere / die met lange te ſlapen haer gemack hadden genomen.

Inſitum hoc hominibus
Vnumquemque ſibi melius
Velle quam alteri.

Quisque ſuæ caſæ. Lat.

A la court du roy chacun pour ſoy. Franç.

Wie brēgt er water tot ſijn buer-mans hups/ als ſijn eygen hups brant ? Hoogd.

Es denckt ein ieder in ſein ſack.

Elck wil de boter op ſijn kouck hebbē

Ogni grillo grilla à ſe. Ital.

Elck voor hem ſelven / en Godt voor ons allen.

Ognun tira l'acqua al ſuo mulino.

Tutti vogano alla galiota. .i.
Tirano à ſe.

Franç. *Chacun tire l'eau à ſon moulin.*

Chacun eſtudie pour ſoi.

Chacun tire à ſon profit.

Ogniuno caccia con la rete al ſuo fratello.

Mich. 7. 2.

Vnusquiſque ſibi benè mavult quam alteri.

XXIII.

Amys ſont comme le melon
De dix ſouvent pas un eſt bon.

Gelijck men handelt den Meloen
Soo moet men oock de vrienden doen,
Want noyt en kooptmen deſe vrucht
Of inder haeſt, of metter vlucht,
Maer dit is hier een vaſte les,
Men proefter dickmael vijf of ſes,

Iae somtijts wel een gantschen hoop
Eer datmen eens is in den koop,
Eer datter eene wel behaeght,
Eer datmer eene mede draeght.
Niet dat soo naeu gewogen dient
Als keur te maken van een vrient;
Want die hier kiest, en niet en proeft,
Die staet niet selden ganschbedroeft,
Om dat hy dickmael niet en vint
Daerom men rechte vrienden mint.
Ghy, daerom kiest u geenen vrient
Of proeft voor eerst of hy u dient.

Nederl. Beproeft u vrient/
Beproeft u sweert/
Dat is u groote schatten weert.

Les amys sont comme le melon
Il faut essayer plusieurs pour rancontrer un bon. Franç.

Syr. 27. 2.

Le compagnon ou l'amy qui se tourne à inimitié, n'est il pas une tristesse qui demeure jusques à la mort?

Syr. 9. 21.

Esprouve ton amy selon ton pouvoir.

Syr. 6. 7.

Si tu acquiers un amy acquiers le en l'esprouvant & ne te fie point en luy legerement.

De hont diemen een been ontneemt en kent geen vrienden.

Al is de hont aen u bekent,
En langen tijdt aen u gewent,
Al ſchijnt hy mack en wonder ſoet,
Soo dat hy u geſtadigh groet,
En ſachtjens met ſijn ſteertjen ſlaet
Soo dickmael als hy voor u ſtaet,

Noch

Noch iſſet al geen ſeker werck,
Noch iſſet al geen vaſt gemerck
Van dat het beeſt u liefde draegt,
Maer als het eens een ſchenckel knaegt,
En dat ghy naer het hachtjen taſt,
Let dan eens hoe de rekel baſt,
Let dan hoe dat hy van hem bijt
Vermits hy van u ſchade lijt.
Al toont u yemant ſchoon gelaet,
En geeft u veel al ſoeten praet,
Ghy, beelt u efter geenſins in
Sijn vaſte gunſt of ſtaege min,
En acht hem oock geen waeren vrient,
Want 'tis noch by hem niet verdient;
Maer let eens op een ander tijdt
Wanneer hy door u ſchade lijdt,
Let dan eens in het ongeval
Hoe dat hy ſich gebeeren ſal,
Miſſchien ſal dan ſijn blijde ſchijn
Vry anders in het weſen zijn;
Want vrienden, alsmen vrienden houft
Dan iſſet datmen vrienden prouft.

Nederl. In't deplen van't erff ſtaet de vrientſchap ſtille.

Schade ſchepdt vrientſchap.

Tis quaet een hont een been t'ontnemen.

Neeff ſoo langh ick geeff.

Men kent geen lieden dan alſmer erff met beurt.

al. *A biſogni ſi conoſcon gli amici.*

Au beſoing voit on l'amy.

Den vrient die kentmen inder noot/
Den rijcken kent men nae de doot. Nederl.

Scilicet ut fulvum ſpectatur in ignibus aurum.
Tempore ſic duro eſt inſpicienda fides. Lat.

---- Injuria ſoluit amorem.

Amicus certus in re incertâ cernitur.

Res ſua cuique adhæſit,
Nec ſine ſenſu avelli poteſt.

Quanto piu l'ucello è vechio, tantò piu malvolontierì laſcia la piuma.

Ick ſach eens onſe meyt een Dortſen vogel plucken,
En 'tviel haer ſwaer genoegh de pluymen uyt te rucken,
Hoe ſtaet doch (ſeyd' ick haer) de veer ſoo bijſter vaſt?
Sy ſprack, tot mijn bericht, het is een ouden gaſt:
Siet, als de vogel koomt tot aen haer leſte dagen,
Dan ſtaen de pluymen diep, en vaſter alſſe plagen,
Soo dattet menighmael een haeſtigh menſch gebeurt
Dat hy de gantſche borſt, met plucken, open ſcheurt.
Wel, dacht ick, dit verhael dat moet my verder ſtrecken,
Ick moet uyt dit bedrij feen goet bedencken trecken,
My dunckt dat dit geval een leſſe weſen kan
Of voor een gierigh wijf, of voor een karigh man.
De menſchen over al, hoe datſe langer leven
Hoe datſe taeyer zijn, en minder willen geven,
Iae ſchoon dat yemant koomt tot aen het duyſter graf,
Noch kleeft hy aen het goet, en wilder qualick af.
Wel, Ouders, hoort eé woort: Wanneer u kinders trouwé
Het deel dat hun betaemt en dient niet weder-houwen,
En ſoo ghy dat beſtaet, het is een quaet beſluyt,
Dus geeft, ey lieve geeft, ter eeren van de bruyt.
Het over tolligh goet en kan u geenſins baten,
Ghy moetet al-te-mael in korte ſtonden laten;
Ick ſegge daerom noch, ick ſegge, vrienden, geeft,
Terwijlen datje meugt, terwijlen datje leeft.
Maer wat tot deſen plicht by velen wert geſproocken,
Dat is hem, die het ſeydt, om niet het hooft gebroocken;
Men hoortet ſonder ſmaeck, men leeſtet met verdriet,
Want al dat jaren heeft wil uyt de veeren niet.

Niemant

Nederl. Niemant en ontkleet hem geern eer hy slapen gaet.

Franç. *Personne ne se veut despouiller devant que se coucher.*

Lat. Plus viatici quærunt homines quando minus viæ restat.

Franç. *Quant tous pechez sont vieux l'avarice est encore jeune.*

Tout se diminue en vieillesse
Fors avarice & sagesse.

Aliter.

A pluma à pluma se pelo l'ocha. Ital.

A goccia à goccia si cava la pietra.

A passo à passo si va lontano.

A gotta à gotta il mar si secherebbe.

Met enckele veertjens plucktmen den vinck kael. Nederl.

Allencxse slagen valt den boom.

Gutta cavat lapidem.

Posset etiam adagium dici in senes nimis affixos terræ, sunt enim quidam qui quo magis senescunt quo minus conditioni humanæ se submittunt. *Mihi placet hîc illud Augustini:*

Is solus, inquit ille, nil carum amittit, cui omnia cara sunt in eo qui non amittitur. *Et illud ejusdem:*
Major est peregrinantium timor, minor propinquantium, nullus pervenientium.

---

d'Eeau Endormie Ne te fie.

Het beelt kan zijn een man, staende aende eene zijde van een vvater, vvenckende eenen anderen, aende andere zijde staende, om over te komen; doch die geroepen vvert sulcx vveygerende, spreeckt aldus:

Ghy roept my, goede vrient, en hiet my over-komen,
Maer 'theeft (na dat my dũckt) al redẽ om te schromẽ,
'kEn sie hier geenen gront, en daermen niet en siet
En kent de wijste man de rechte bane niet;
Ick mochte mettet been of in de modder sincken,
Dies sou ick, tegen danck, het gront-sop moeten drinckẽ;
Ick mochte blijven staen te midden in den sloot,
Ick mochte blijven staen te midden inden noodt;

Ick

Ick ſoude (nae my dunckt) hier wel een ſtock behoeven,
Daer mocht ick (eer ick gingh) de gronden mede proevē;
Dan nademael ick hier de gronden niet en ken,
Soo dunckt my beter zijn te blijven daer ick ben.
Ick heb wel eer verſtaen dat in de ſtille beecken
Of ſlick, of driftich ſant, of ſachte moeren ſteecken;
Doch hoe het weſen mach het ſtuck is niet te klaer,
En daerom ſegh ick noch ſtil water heeft gevaer.

Ital. *Ni eſpero ni creo*
Fme lo que veo.

Hoogd. Was die augen ſehen / betriegt das hertze nicht.

Nederl. Stille waters hebben diepe gronden.

Franç. *d'Vn homme qui ne parle & chien qui n'abbaye garde toy.*

Ital. *Ni acqua chia*
Non ti fia.

Lat. Tinea damnum facit, & ſonitum non facit.

Nederl. Steeckt u in geen gat / of ſieter deur.

Hoogd. Stille waßer ſein gern tieff.

Ital. *Da va mas hondo clario, haze menor ruydo.*

Franç. *Ou le fleuve eſt plus profond, il fait moins de bruit.*

Nederl. Volle vaten bommen niet.

Lat. Qua flumen placidum eſt forſan latet altius unda.

Dall' acque quiete beſogna guardarſi. Ital.

Non ti metter' in dito
Annello troppo ſtretto.

Chi non vede il fondo non paſſi l'acqua.

Herbe cognue
Soit bien venue. Franç

De perſona callada
Arriedra tu morada. Spaen

D'un qui ne dit mot eſlogne ta demeure. Franç

De quien pone los ojos en el ſuelo no fies tu dinero. Spaen

A celuy qui regarde en terre nefie ton argent. Franç.

Del agua manſa te guarda, & la rezia preſto ſe paſſa. Ital.

De l'eau paiſible garde toy, que la roide paſſe bien toſt. Franç.

Magis metuendi taciturni & lenes quam feroces & clamatores *Richt. Ax. oec.* 267.

Spreucken ende Spreeck-vvoorden,

Rakende de onderlinge plichten tuſſchen man en vvijf.

Nel marito prudentia,
Nelle moglie patientia.

Wijsheyt in mans, gedult in vrouwen,
Dat kan het huys in ruſtē houwē.

La femme ne doit porter teſte en mariage.

Vrou, zijt ghy ſchamel, ofte rijck,
En brengt geē hooft tē huwelick.

Bien parler faict bonne femme.

Laet dit een korſel mā onthouwē,
Van wel te ſprekē, goede vrouwē.

Uxorem nactus brevem, incurvā te, Hebraicum eſt adagium apud Erpenium & ſignificat vaſi mulieri, ut infirmiori, honorem tribuendum; vel, breves plerumque ſuperbas eſſē, nec facilè marito cedere, iuxta illud; Raro breves humiles vidi, &c.

Een out woort kā ons dit betuygē,
Voor korte vrouwen moet men buygen.

Pere & donne ſenza rumori,
Sono ſtimati gli meliori.

Vrouwen en peeren, die niet en kraecken,
Die houdmen alder-beſt te ſmakē.

Graſſe poule, maigre Cocq.

Een vette hin, een magren haen,
Dat wort geoordeelt wel te ſtaen.

Marido no veas,
Muger ciego ſeas.

En ſiet niet mans, weeſt blint, ghy vrouwen,
Dat ſal het huys in ruſten houwē.

Op quade woorden, goede reden,
Stelt menig korſel hooft te vredē.

La femme au profit, l'homme a l'honneur.

De Heer voor d'eer,
De Vrou voor den bou.

Bonne vie,
Pere & mere oublie.

Indien de man is heus en ſoet,
Het wijf vergeet haer eygen bloet.

A molini, é alla ſpoſa,
Sempre manca qualche coſa.

Een jonge vrou, een meulen-rat,
Daer aen ontbreeckt gemeenlick wat.

Vn homme vieil qui ſe marie,
Prend congé de ſa bonne vie.

Wie trout ontrent ſijn oude jaren,
Die laet ſijn goede dagen varen.

Les douceurs & aigreurs du mariage
Te faut cacher, ſi tu es ſage.

Het ſoet en 'tſuer van't echte bedt
Dat dient in ſtilte wech geſet.

Een vrouwe lieft of wel ſy haet,
Want ſeldē houdtſe middel-maet.

'tNachtegaeltjen opte peul
Dat vermach te bijſter veul.

Geen wagen oyt ſoo ſacht en reet,
Die ſomtijts niet een ſtootjē leet.

Waer rijſter oyt ſo ſchoonē dach,
Of daer komt wel eē donderſlach?

Maiſtre abſent
Maiſon morte.

Daer de meeſter uyt is, is t'huys doot.

Le marteau de la porte s'enrouille,
Quant le maiſtre eſt mort.

Daer de meeſter doot is, verroeſt de klopper.

La femme doit demeurer en ſa follie, autrement elle deviendra enragée.

Een mal wijf dat begint te dwaſen,
Dat moet begaen, of anders raſen.

'tIs in het huys geheel verdraeyt,
Daer 'thaentje ſwijgt, en 'thinneke kraeyt.

In quella caſa é poco pace,
Ove gallina canta é gallo tace.

'tIs in het huys een groot verdriet
Daer 'thinneke kraeyt, en 'thaentj niet.

Ceſte maiſon eſt mal en train, ou la que nouille commande l'eſpee.

Alwaer de ſpin-rock dwinght he ſweert,
Daer ſtaet het qualijck met der weert.

Fæminarum virtus, viri reverentia.

Mans eerē, vrouwen deugt.

Fumée & femme ſans raiſon
Chaſſent l'homme de la maiſon.

Een dack dat leeckt, en quade wij ven,
Die kunnē goede mans verdrijvē

Force teſtes de velours, peu de damoiſel les.

Iammais femme ne ſcait pardonner in jure, ny recompenſer un bien faict.
M. Aurel.

Si maritus vincatur & uxor dominetur, pax pe ruerſa eſt; ſin uxor marito dominanti ſubſequa tur, pax recta eſt. Auguſtin.

Aſſez gagne, qui putain perd.

Hy wint veel die een hoer verlieſt
En dan een eerbaer wijf verkieſt.

Chi ha un pie in bordello, ha l'altro nel hoſpitale.

Hebj

Hebj' in't bordeel den eenen voet,
Weet dat de tweed' in't gaſt-huys moet.

Le jeu, la femme, & le vin friant,
Font l'homme pauvre tout en riant.

Cum muliere præſentibus extraneis, nec blandſtijs agendum, nec jurgandum.

En ſtraft of ſtreelt u vrouwe niet,
Daer't yemant hoort, of yemant ſiet.

De bedt-gordijn
Dient dicht te zijn.

Al wat in't bedde wort geſprokē,
Dient met de laeckens toe-gelokē.

Quant une femme blaſme ſon mary, elle demande la danſe de ſon voiſin.

Als't wijf ſpreeckt qualick van den man,
Dan ſpreecktmer niet ten beſten van.

La plus belle pieçe de meſnage, & une bonne femme.

Het beſte ſtuck van't huys-bedrijf,
Dat is een goet, en hantſaem wijf.

Het ooge vanden heer dat maeckt de peerden vet,
Het ooge van de vrou dat maeckt de kamers net.

La femme eſt le ſavon de l'homme.

Geen beter loogh
Als 'tvrouwen-oogh.

Tere de famille ſoit par tout
Dernier couché, premier de bout.

Ghy huys-weert, hier op dient gelet,
Eerſt op te zijn, en laetſt te bedt.

l'Homme fin,
Se leve matin.

Hera haud eſt hera, quam famulæ è ſomnis excitant. Plaut.

La femme a la maiſon, & la jambe rompue.

Quade beenen, goede wijven,
Dienen wel in huys te blijven.

Een wijf draegt meer uyt met een lepel,
Als een man in-brenght met een ſchepel.

Donna ocioſa
Non puo eſſer virtuoſa.

Ongeſchickt, en vuyl bedrijf,
Maeckt van ſchoon, een leelick wijf.

Femme veut en toute ſaiſon,
Eſtre maiſtreſſe en ſa maiſon.

Al heeft de meyt eē ſchonē ſchijn,
Het wijf dat wil de vrouwe zijn.

Dame que mout ſe mire, peu file.

Kent hier uyt aller vrouwen ſinnē,
Wie veeltijts ſpieglē, ſeldē ſpinnē.

Qui ſemel ſcurra, nunquam bonus pater-familias.
Scurra facilius dives, quam pater-familias.

Als de man wel wint,
'tWijf dan wel ſpint.

Geen wijf ſoo fel, of ſy heeft deernis met haer beter.

Es ſeint loſs hennen die auſs leggen.

Dit heb ick dickwils hoorē ſeggē,
'tZijn quaede hinnen die buyten leggen.

Il ne ſe faut jamais deſpouiller
Avant que ſe coucher.

Onthoudt dit, weerde vrient, het is een wijſen raet;
Ontkleet u nimmermeer eer ghy te bedde gaet.

Het ſpreeck-woort wil ſeggen/datmen niet al ſijn middelen aen kinderen of vrienden moet over-ſetten/eer men komt te ſterven.

Een neerſtige hant,
Geen ſnoepers tant,
Een ſchaerſe mont,
Is t'huys geſont.

Beſette ſparicheyt
En is geen karicheyt.

Nullus tantus queſtus,
Quam, quod habes, parcere.

Gelooftet vrienden, ſonder ſparē
Kan yemant winnen, maer niet vergaren.

Grain a grain
Amaſſe la formy ſon pain.

Doet by eē kleyntje dikmael wat,
So wortet noch een groote ſchat.

Deis eſt proximus qui eget pauciſſimis.

Hy zy dan ſchamel, ofte rijck,
Wie weynich hoeft, is Godt gelijck.

La ſparagno
E il primo guadagno.

Spillen is een quae gewente,
Sparen is een wiſſe rente.

Semper caret faſtidio frugalitas.

Karicheyt is huys-verdriet,
Sparicheyt en walligt niet.

Qui bien gagne & bien eſpargne, deviēt toſt riche.

En datmen ſpaert is eerſt gewonnen;
Het beſte webb' wort t'huys geſponnen.

Met wel te winnen, en wel te ſparē
Soo kanmen machtich goet vergaren.

Met veel houdtmen huys,
Met weynigh komt mentoe.

Goza tu de poco,
Mientras buſca mas el loco.

Terwijl een dwaes ſijn herſſens quelt
Om grooter goet, en meerder gelt,
Soo leeft een wijſer vergenoegt
Met dat hem Godt heeft toe-gevoegt.

Een buyghſaem hert dat kan hem voegen,
En wijsheyt laet haer haeſt vernoegen.

Vn bon charton tourne en petit lieu.

Ick hou diē voer-mā voor geleert,
Die wel op enge wegen keert.

Sapientis facilis victus.

Ce que ſuffit jamais ne fut peu.

Veel klaeghter als het noch te vroegh is,
Noyt iſſer weynig daer genoeg is.

Proviſion faicte en ſaiſon,
Et dependue par raiſon
Faict du bien a la maiſon.

Sijn ampt te doen met ſtage vlijt,
En voor-raet op den rechten tijt,
Dat maeckt een eerlick huys verblijt.

Een gehaelde kruyck
En vult geen buyck.

Die ſijn meel laet ouwen,
En ſijn broot laet kouwen,
Sijn bier in tijts brouwen,
'tBaet hem 'sjaers een mont te houwen.

Amy ſi tu es meſnager
De trois choſes te dois garder,
De vin nouveau & de pain chaud,
Et des bois verd, car cela ne vaut.

Groen hout, heet broot, en nieuwe wijn,
En kan voor 'thuys niet dienſtlich zijn.

Met enckele veertjens pluckt men den vinck kael.

De keel
Koſt veel.

Chi ha patienza, ha tordi graſsi a un quadrino.

Wanneer de tijt geeft nieu gewas,
Weeſt dan in't kopen niet te ras,
Maer toeft een weynig, zijdy wijs,
Want tſcheelt de hellift indē prijs.

La ſoye eſteint le feu de la cuiſine.

Fluweel en ſijd' is ſelſaem kruyt,
Het bluſt het vyer den keuckē uyt.

Le couſt
Empeſche le gouſt.

Leuy, en lecker, en veel te meugē,
Dat zijn drie dingen die niet en deugen.

In't half leegh vat
Gelt ſparen wat,
Maer voor lege vaten
Kan't ſparen niet baten.

'tIs te laet geſpaert, als de boter op ten bodem is.

Ubi cæpit pauper divitem imitari, perit.

Een groote ſchoē, eē kleyne voet,
En dede noyt ſijn meeſter goet.

A proud heart in a begger, is as a great fire in a ſmal cottage, wits warmet not the hous, but burnet.

Wie kleyn is, en doet als de groote
Stelt dien van nu aē by de bloote.

Of meerder goet,
Of minder moet.

Saeyt met handen,
Niet met manden.

A proud heart in a beggers purſe will not agree.

Grand nave vuol grand' aqua.

Groote ſchepen, groote zee,
Groote wey, voor machtich vee.

Faute de chappon
Tain & oignon.

Heb ick geen kapoen,
Moes ſal my voen.

A petite fontaine boit-on a ſon aiſe.

Een kleynen oven, al iſſe kout,
En behouft maer weynich hout.

A piccolo forno poco legna baſta.

Littel pot
Soen hot.

Een kleyne pot van kleyne lieder
Die kan met kleyne moeyte ſiedē.

La cucina piccola fa la caſa grande.

De kleyne keuckens, en enghe ſchouwen,
Die zijn't die ruyme kamers bouwen.

Les petites cuiſines ſont de grandes maiſons.

Een platte beurs, een hoogh gemoedt,
En dede noyt ſijn meeſter goet.

't Is dan beſt

Teer
Nae neer.

Reck
Nae deck.

Cut your cote
After your cloth.

Wilt naer het laecken
V kleeren maecken.

Qui ne peut avoir de la chair, se contente du potage.

Fol est qui plus de pend
Que sa rente rend.

Richts maul nach der taschen.

De grosse cuisine
Tauvreté voisine.

En petite maison Dieu a grand part.

De peu de rente on vit honestement,
Le vray tresor est le contentement.

Aux grandes portes souflent les grans vents.

By groote torens, als wy bevindē,
Daer waeyen veel-tijdts groote winden.

Qui tout disne n'a que souper.

Die vroegh al'thachjen heeft ontbeten,
Wat sal hy opten middach eten?

Qui tout mange de soir,
Le lendemain ronge son pain noir.

Mieux bon gardeur
Que bon amasseur.

Al wat dier is, dient niet gelaten,
Al wat goe koop is, niet gekocht.

Ook diere koop kan somtijts batē,
Somtijts diēt goede koop gelatē.

Quod non opus est, asse carum est.

Weet dat niet alle dingh in huys en dient gebrocht;
Want dat mē niet en hoeft is altijt dier gekocht.

Pater familias vendax sit, non emax. Cato.

Non esse cupidum, pecunia est;
Non esse emacem, vectigal est.

Indien ghy niet te veel en wint,
Soo weest tot koopen niet gesint.

Paño con Paño,
Y la seda con la mano.

Met laken is 'tlaken
Best schoon te maken,
Maer metter hant
Krijgt sijd' haer stant.

Qui sçait mestier
Ne peut perir.

Die een ambacht heeft geleert,
Krijgt den kost, waer hy verkeert.

De scavoir,
Vient avoir.

Die weten
Die eten.

Een ambacht heeft een gulden boom.

Tour vieil que ſoit le bateau,
Il paſſe encore une fois l'eau.

Verſtelt noch eens u kinder-luerē,
Sy ſullen noch een jaertjen duerē.

Geen ſchip ſoo oudt, ſey ſchippers meysje,
Of doet noch ſōtijts wel eē reysje.

Si quieres ſer polido
Tra aguia y hilo.

Ghy, die wilt weſen hups en net,
Draeg ſtaeg een naelt en garē met.

Si tu veux eſtre net & poly
Portes un eſguille & du fil.

Metti la robbe in un canton
Vien tempo ch'elle haſtagion.

Legt ſomers den winter-rock inde kas,
Soo koomtſ' u weder eens te pas.

Les biens ne ſont pas biens, que quant ils ont un bon maiſtre.

Vrient, hebje machtich goet, ſoo maecktet metter eer;
Want goet en is geen goet, als by een goeden heer.

Le bourſe vuide faict rider le viſage.

La voix eſt plus plaiſante a monter qu'a deſcendre.

De tout grain
En neceſsité pain.

Geen gout ſoo root
Of'tmoet uyt inder noot.

Fœlix, qui nil debet.

My dunckt hy is in goeden ſtaet,
Die ſonder ſchult te bedde gaet.

De Leeuwerck ſingt vrolijck, or datſe op mey-dagh geē huys-huer te betalen heeft.

Maiſon accomplyc,
En l'autre vic.

La porta di dietro, é quella che guaſt la caſa.

Een achter-deur aen eenigh huys
Die is gelijck een lecke ſluys:
Ghy, vrient, die hebt een achter deur,
Gaet hanghter vry ſmits-dochte veur.

Qui penſe ſon cheval par procureur, eſ digne d'aller a pied en perſonne.

Die ſijn peert door eē ander voed
Mocht in perſoon wel gaē te voet

Bōs cōpagnons ſont mauvais meſnagers.

Goede geſellen zijn quaede huys-houwers.

Cacete, peſguetc,
Muca horas buon cafetc. .i.

Que el cacador y el piſcador nunca es buon caſera.

Que le chaſſeur, & le peſcheur ne ſont jamais bonne maiſon.

Viſſchen en jagen
Zijn vrouwe-plagen.

Mieux meſtier
Qu'eſprevier.

Beter een ſchaep, als een aep,
Een balck, als een valck.

Wie meer van apen, als van ſchapē houwen,
Die ſietmen licht een kael aers-gat klouwen.

Caſtitas periclitatur in delitijs,
Humilitas in divitijs,
Religio in ceremonijs;
Veritas in multiloquio,
Charitas in hoc ſeculo.

Eygen huys.

Vaerje over een ſloot,
Ghy laeter een broot;
Vaerje over een veer,
Ghy laeter noch meer.

A chaſcun oiſeau
Son nid eſt beau.

Geen beter gemack
Als eygen dack.

Ooſt, weſt,
t'Huys beſt.

Teſtudo intra tegumen ſuum, tuta eſt.

Blijft binnen u ſchelpen,
Dat ſal u helpen.

Chi muta paëſe, muta ventura.

Pietra moſſa, non fa muſco.

Weeſt in't verhuyſen niet te los,
De ſteē die rolt, en gaert geē mos.

Heritage, que ton maiſtre te voye.

Ver van ſijn goet, na by ſijn ſchade;
Want hoe men haeſt, men koomt te ſpade.

En cabeca loca
Non dure toca.

Wie verre brout, die ſpilt veel tonnen,
En t'ende'sjaers niet veel gewonnen.

Geen beter mis komt op het lant,
Als 'smeeſters oog, en'sheerē hāt.

Als de kat van huys is, dan hebben de muyſen haren vollen loop.

Een looper en bedijt niet.

Veel verhuyſē koſt veel bed-ſtroo

Domus propria, domus optima.

Chez ſoy
Chacun eſt roy.

A ogni ucello,
Suo nido è bello.

Elck vogel prijſt ſijn neſt;
En die is hem alder-beſt.

Noyt vryheyt was ſo dier gekocht,
Of ſy en heeft meer uyt ghebrocht.

Ne ſoys abſent a ton ble mouldre,
Ou tu perdras plus que le poudre.

Eygen heert
Is gout weert,
Iſſe kout
S'is bout.

Qui à une bouche ne die a autre qu'il ſouſle.

Soo ghy u bry-pot blaſen kondt,
En roept daer toe geen vreemden mont.

En wacht niet van u naeſte bloet
Al wat ghy ſellifs niet en doet.

A chi tocca, leva.

Die de koe ſijn is, grijptſe by de ſteert.

Nul n'a ſoucy
De bien d'autruy.

Let op u eygen ſaken, heer,
Men hinckt niet van eens anders ſeer.

Qui ne faict par ſoy
Nentend pas la loy.

Caſa mia, caſa mia,
Per piccina che tu ſia,
Tu mi pari una badia.

Plus ſçait le fol en ſa maiſon, que le ſage en celle d'autruy.

Een dwaes is in ſijn huys ſo vroet,
Als oyt een wijs man elders doet.

De Papegay weet deſen treck,
Sy loſt geen voet, of veſt dē beck.

Indien ghy hebt verſlete ſchoen,
En wiltſe nimmer van u doen;
Maer houdtſe tot ghy beter ſiet,
Of anders, vrient, u naeckt verdriet.

Che è a coperto, quando piove,
E ben matto, ſe ſi muove.

Geen bode waſſer oyt ſoo goet
Gelijck een eyge meeſter doet.

Vn chacun a bien
A faire du ſien.

Non cercar quel che non ti tocca.

Chi fa i fatti ſuoi, non s'imbratta le mani.

Die maer aen eygē ſlaet ſijn hant,
'tIs wonder ſoo hy ſich verbrant.

Hier ſcheerter een het ſchaep, een ander ſcheert het vercken;
Hey laet ons, met gemack, hier op een weynigh mercken:
My dunckt (naer ick het vat) dat hier wat omme-gaet,
Daer op in aller ernſt by ons te letten ſtaet.
De man, die aen het ſwijn ſijn voordeel meynt te vinden,
Die gaet hem, ſoo ghy ſiet, veel moeyten onder-winden,
Hy denckt (gelijck het ſchijnt) dit is het vetſte beeſt,
Hier is het dickſte ſpeck, hier is de reuſel meeſt.
Maer dit onſtuymigh dier is qualijck om beſtieren,
Het vult de gantſche lucht met ſchreeuwen ende tieren,
Het ſchopt, en ſlaet, en woelt, en worſtelt metten man;
Soo dat hy van het werck geen meeſter worden kan:

Nu, op dit luyd' geſchreeu, ſoo wert een yder gaende,
Een yder loopter toe, een yder blijfter ſtaende,
En ſiet den handel aen, en, ſoo die voordeel gaf,
Gewis men ſach den man het gantſche voordeel af;
Maer nu ſijn gants bedrijf is moeyte, ſonder baten,
Soo wortet al-te-mael voor hem alleen gelaten:
In plaetſe van gewin, ſoo wert de man beſpot,
Dat is voor deſen tijt ſijn ongeluckich lot.
En ſiet! naer dit gewoel, naer dit verdrietich ſcheeren,
Soo krijgt de goede vrient noch wol, noch ſachte veeren,
Maer niet als enckel hayr, en borſtels van het ſwijn,
Dit is de gantſche loon van al de lange pijn.
Maer let eens op den vrient die 'tſchaepjé heeft gekoren,
Op dat ſijn ruyge vacht door hem mocht zijn geſchoren;
Het dier en worſtelt niet, maer ligt geduerich ſtil,
Dies treft hy mette ſchaer alwaer hy maer en wil;
Men hoorter geen geſchreeu, ſoo datter van bezijden
Hem niemant van het volck de winſt en kan benijden;
'tIs ſacht al wat hy raeckt, en niet als enckel wol,
Dies krijgt hy hand', en ſchoot, ja gantſche manden vol.
Wat iſſer menich menſch die ſijn geheele leden
In eenich ſwaer bedrijf, met onluſt, gaet beſteden!
En, als hy langen tijt ten ſuerſten heeft geſweet,
Soo vint hy anders niet als enckel herten-leet.
Een ander onder dies heeft yet ter hant genomen,
En is daer, met gemack, tot ſijnen wenſch gekomen:
Soo veel is goet beleyt, wanneer men yet beſtaet,
Soo veel is goet beleyt, ſoo veel is wijs beraet.
Wel aen dan, ſooje wilt u ſcheeren wel beſteden,
Soo kieſt doch eenich beeſt dat wol heeft op de leden;
Want als ghy daer in feylt, of inde keuſe miſt,
Soo iſſet al bekaeyt, en achter't net geviſt.
Doch onder dit beſlach verneemt men vreemde ſaken,
Die wy, met ons verſtant, niet recht en konnen raken;
Dat geenen heeft verrijckt, heeft deſen uyt-geput;
Dat elck is even nae, is elck niet even nut.

Quædam non tam magna ſunt negotia, quam fœcunda & quæ multum negotij ferunt, & hæc fugienda ſunt. SENECA.

Al te wijs kan niet beginnen,
Al te geck kan niet verſinnē,
Tuſſchen mal, en tuſſchē vroet,
Wint men wel het meeſte goet.

Hy moet wagen
Die wil bejagen.

Die dit en gint geduerig ſchromē,
Hoe konnē die tot rijkdom komē?

Gatto guantato non preſe mai ſorci.

'tMach waeyen, ſtil zijn, vloeyen, of ebben,
Die niet en waegt en ſal niet hebben.

Sumptum faciat oportet is qui lucrum quærit.

Rien ne s'acquiert ſans avanture, & rien ſe conſerve ſans induſtrie.

Sonder wagen niet vergaren,
Sonder wijsheyt niet bewaren.

Chi guarda at ogni pluma, non fa mai letto.

Die elcke veer wil ſien en raken,
Hoe kan die oyt een bedde makē?

Qui n'a guere,
N'a guerre.

Neeringh en is geen erf.

Qui perd le ſien, perd le ſens.

Heer uyt,
Eer uyt.

Ach! ſenſus cum re conſiliumque perit.

Die water deert,
Water weert.

Alle officien zijn ſmeerigh, ſey des koſters wijf, en kreeg een eynde keers uyt de kerck.

Inde rommelinge iſt vet.

By 'tvolck is de neeringh, ſey de moſſel-man, en hy quam met ſijn moſſelen inde kerck.

Qui eget, in turbâ, verſetur.

Wijs en rijck,
Is Godt gelijck.

Wie vis voor viſſchers deur wil vangen,
Die mocht ſijn net wel elders hangen.

Il ne faict bon chaſſer par une montagne trop frequentée.

De beſte jagers ſullen jagen
Daer ſy geen jagers eerſt en ſagen.

Ficus ſunt avibus gratæ, at plantare recuſant.

De vogels willen korſen eten,
Schoon datſe van gheen planten weten.

De kat wou wel den vis genaken,
Maer vreeſt haer pooten nat te maken.

Ce n'eſt pas gain
Quant on pipe ſon prochain.

Dit oude woort duert hedē noch,
Men doet geen voordeel met bedroch.

Peu de vin, vens le vin:
Beaucoup de vin, gardes le vin.

Qui a un an veut eſtre riche, a la moitié on le pend.

Die binnens jaers wil alles vangē,
Die mocht wel voor den winter hangen.

Qui ſe meſle de pluſieurs affaires, donne beaucoup de priſe a la fortune ſur luy.

Qui beaucoup embraſſe, peu eſtreint.

Die veel om-vaemen
Weynich verſaemen.

Au pauvre un œuf
Vaut un bœuf.

I peri ovum, ovis.

Avec l'eau qui eſt paſſé le molin ne moult pas.

Met verloopen water en maelt geen meul.

Por el dinero
Bayla el perro.

Pour de l'argent danſe le chien.

Elck ſpreeckt van de mart nae hy verkocht heeft.

Agricola ſemper in futurum dives eſt.

Aquila non venatur muſcas.

Ne croy pas a celuy qui vient de la foire, mais a celuy qui y retourne.

Gelooft hun niet te veel die van den jaer-mart komen,
Want voor haer liſtigh woort is noch al vry te ſchromen,
Maer, vrienden, ſo ghy wilt hier in een vaſter raet,
Soo let, tot u bericht, wie datter weder gaet.

Se vuoy del tuo meſtirr cavar guadagno,
D'un tuo maggiore non ti far compagno.

Zijt ghy een eſel inder daet,
En neēt geen leeu tot mede-maet.

Waer ghy den gront niet klaer en ſiet,
En gaet daer in het water niet.

Tuſſchen neus, en tuſſchē lippen,
Kan een goede kans ontglippen.

Gagner par eſcus, hazarder par liarts.

Die met kroonen winnen, en ſtuyvers wagen,
Die zijn bevrijt voor harde ſlagen.

La fortune ſe laſſe de vous ſuivre, car vous allez trop viſte.

Riche ou pendu, dict le ſoldat pillard.

Lanckſamen rijckdom is ſaligſt.

Eſſai guadagna, chi vano ſperar perde.

Een ſchaft is beter in de hant,
Als ſeven ganſen opte ſtrant.

Eē ſtille mool en maeckt geē meel.
Eē vos die ſlaept, een drooge keel.

Light gaynes make heavye purſes.

Die geenen ael weet op te langen
En plach geen kabeljaeu te vangē.

Majora perdes, parva ni ſervaveris.

Chi nō ſtima un quadrino, non lo vale.

Du petit vient on au grand.

Qui faict la maille vile
amais amaſſe mile.

Wie worter tot yets groots ghebracht
Die eerſt het kleyntjē niet en acht?

Riche rarement ou vit
Qui meſpriſe le petit.

Ce qui eſt gagné par taborÿn, paſſe par la fluſte.

Het ſtaet geſchreven opten vloer,
Gelijck het quam, alſo het voer.

Het ſtaet geſchreven opten heert,
Soo gewonnen, ſoo verteert.

Qui hante le moulin
Enfarina a la fin.

Onder het zeyltjen iſt goet roeyē,
Want 't ſal niemāt licht vermoeyē.

Ne uni navi facultates.

Mus non uni fidit antro.

Niet al de eyers onder eene hen.

Soo ghy op't kleyntje niet en let,
Het groote wort u los geſet.

A la poule ſerre luy le poing, elle te ſerrera le cul.

Die wel aen ſijnen acker doet,
Die doet gewis hem weder goet.

Groote viſſchen ſcheuren't net,
Soo ghy daer niet op en let.

Qui veut prendre un oiſeau, il ne le faut pas effaroucher.

Geen vogels mogē ſy verſchrickē
Die op de vogels willen micken.

Die jaegt met katten,
En vangt maer ratten.

Brant laet yet,
Maer water niet.

Die altijt wil voordeel doen, moet lombaert houwen.

Daer zijnder die ſoo veel met ſpijker-rapen winnen, als ſy met den brant verlieſen.

Geen vogel vloogh oyt ſo hoogh, of hy moeſt ſijn koſt op d'aerden ſoecken.

Ar-

Armoede is leuyheyts loon.

De graſſe matinée,
Robbe deſchirée.

Godt gheeft de vogelen den koſt,
maer ſy moetender om vliegen.

De vogels krijgen wel den koſt,
Maer zijn van moeyte niet verloſt.

Tonans conantem adjuvat.

Serpens, niſi ſerpentem diglutiat, non fit draco.

Ten zy de ſlang verſlint een ſlang,
Sy wort gheen draeck haer leven langh.

Een raef moet nuttē ſonder kraſſē,
Eē hont moet knagē ſonder baſſē.

Heeft yemant ghelt dat ſchoone blinckt,
Die maecke dattet niet en klinckt.

The ſtil ſow eateth up al the draffe.

Gaen uwe ſaken naer u wenſchen,
Danckt Godt, maer pocht niet by de menſchen,
Wint ghy, ſoo laet van roemē af;
Een ſtille ſeugh die eet den draf.

l'Argent qui ne ſonne, eſt le meilleur.

Le ſage n'expoſe ſa fortune a l'envie,

Soo dickwils als 'tſchaepje bleet,
verlieſtet een beetjen.

Poſſideat tacitè, ſi quę ſint munera divûm.

'tIs beſt dat 'tſchaep in ſtilheyt eet
Want als het bleet, 'tverlieſt een beet.

Een ey dat noch is ongeleyt,
Daer van en dient niet veel geſeyt

En grand torrent
Grand poiſſon on prend.

Ghy ſegt ons, vrient, ten kan niet miſſen,
In groote waters groote viſſen;
Maer hier op dient te zijn gelet,
De groote viſſen ſcheuren 't net.

Vn fol, ou beſte,
Faict bien conqueſte,
Mais bon meſnage,
Eſt faict de ſage.

Men wint, of verlieſt,
Nae dat men kieſt.

Het zy in't velt, of in het kooren,
Een recht wey-man placht naeu te ſpooren.

The fox fareth wel, wenh y is curſed.

De vos die placht dan beſt te varē
Wanneer de boeren leelickſt barē

Benijt is beter als beklaegt,
Wanneer het Godt alſoo behaegt

Il be

Il bel guadagnar
Fa il bel ſpender.

Vette vogels, gladde veeren;
Wel te winnen, wel verteeren.

The low ſtaken ſtandet long.

De laege ſtijlen
Staen lange wijlen.

A chi compra beſogna haver cent' occhy; a chi vende ne baſta uno.

Die om yet te koopen poogen
Hoeven meer als hondert oogen,
Maer een wert genoegh geacht
Als men tot verkoopen tracht.

Autant deſpend ciche, que large.

De winnende handt is milde.

Die wel wint
Is wel geſint.

Huelgo mi poco
Mas hilo mi copo.

Ie me recree un peu, mais je file ma quenouille.

Mieux vaut gagner en bouve, que perdre en or.

Lucri bovus odor ex re quâlibet.

Krijght een beurs rimpels, die eertijts vol was,
Het aëſicht krijgt rimpels, dat eertijts bol was.

Qui ſcauroit les avantures, il ne ſeroit jamais pauvre.

Wiſt yemant wat geſchieden ſal,
Hy ware vry van ongeval.

Wiſt yemant wat gebeuren ſou
Hy dede ſchier al wat hy wou.

Honeſtum lucrum per quod nemo læditur, & juſtè adquiritur.

Het is voor al het beſte goet,
Diens winſte niemãt ſchade doet.

Semper puſilla Dij puſillis conferunt.

Heu! heu! Dij mortalibus nectunt malum,
Quando bonum videt quiſpiam, & non utitur.

Kinderen.

Qui generum adquirit commodum, invenit filium. qui incommodum, perdit & filiam.

Krijgt ghy een ſwager, die u dient,
Ghy wint een ſone, lieve vrient,
Maer gaet hy aen tot uwer ſpijt,
So wort ghy oock u dochter quijt.

Children are certain care, an in certain confort.

Les grandes dames aiment pluſtot leur plaiſirs, que leurs enfands.

Qui a mon enfand oſte le morveau, me baiſe au viſage.

Il ne ſe faut deſpouiller
Avant que ſe coucher.

De kat die muyſt dan alder-beſt
Als ſy heeft jongen in den neſt.

Ce que l'enfand oit au foyer, il le rend a la porte.

Het kint dat buyten ſpelen gaet,
Seyt hoe het inden huyſe ſtaet.

Quando fanciulli ſtan cheti, han fatto qualche male.

Als de kinders ſtille zijn, dan hebbenſe quaet gedaen.

Il faut ſi bien marier ſes enfants, qu'ils n'ajent que faire de leur peres.

Chi ha polli ha pipite.

La fille n'eſt que pour enrichir les maiſons eſtrangeres.

Qui pert ſon pere, pert honneur,
Qui perd ſa mere, il perd douceur.

Scheyt u vader uyter tijt,
Kint, ghy zijt u eere quijt;
Maer indien u moeder ruſt,
Ghy verlieſt u herten-luſt.

Vrienden.

V goet kan groeyen
Door oude moeyen;
Maer oude oomen
En zijn maer droomen.

Een Godt, een wijf, maer veel vrienden.

Met vriendē eeten, drincken, wandelen,
Maer met de vreemde moet men handelen.

A cuentas vieias
Baraias nuevas.

Van oude rekeningen, en out goet te deelen,
Ontſtaē gemeenlick nieuwe krackeelen.

Korte rekeningen, lange vriendtſchap.

Chi ſi fida, rimane ingannato.

Veel ſpreeckter ſtout, en 'tis gelogen,
Wie veel betrout, wort licht bedrogen.

Sopra negro non é colore,
Sopra vertu non é honore,
Sopra peccato non é dolore,
Sopra filglioli non é amore.

Vrient,
Soo langh het dient.

Een lege beurs die noem ick leer,
Brengt gelt, ſy krijght haer eernaem weer.

Guardati d'aceto, de vin dolte.

De ſoetſte wijn,
De felſt' aſijn.

En partage lit & jambon,
On cognoit ſon compagnon.

Nulli non magno conſtitit & bona noverca.

Tarente con parente
Guay chi non ha niente.

Vrienden zijn vrienden, maer wee dieſe van doen heeft.

Amy de table
Eſt variable.

Een tafel-vrient
Soo langh alſt dient.

Con il buen ſol
Eſtjende ſe el coracol.

Avec le ſoleil, le limaçon s'eſt end.

Wie vrientſchap aen een vrient verwijt,
Die is ſijn vrient, en vrientſchap quijt.

Ie nie l'amy qui couvre avec
Les aiſles, & mort avec le becq.

Ten is geen vrients, maer een linckers treck,
Die deckt met de vleugels, en bijt metten beck.

Wt dat men ſpreeckt, of dat men ſchrijft,
En uyt den handel die men drijft,
Wt vriendē daer men mede paert,
Daer kent men uyt der menſchen aert.

Stultus quod perdat habet; quod, in id quod oportet, impendat non habet.

Chi te fa carezze piu che ſuole
O tradito t'ha o tradir te vuole.

Vleyt yemant ſoeter als hy plach,
Hy wil bedriegen, ſoo hy mach.

A caſa de tu tia
Mas no cada dia.
A caſa de tu hermano
Mas no cada ſerano.

Eē vrient beſoeckē houdmē goet,
Indien men't niet te veel en doet;
Maer ſoo het alle daegh geſchiet,
Soo waer het vry al beter niet.

Il ne faut pas, tant baiſer ſon amy a la bouche, que le cœur luy en face mal.

Weet, vrient, dat hart, en dicmael kuſſen
De vriendtſchap wel plach uyt te bluſſen;
Wel kuſt dan met een heuſſchen mont;
Te veel is hier oock ongeſont.

Al is u vrient al ſuycker-ſoet,
Weet dat ghy hem niet eten moet.

Beleefde lieden moet men mijdē,
En'twilligh peert niet over-rijdē.

Noyt moet men van een eerlick man
Al nemen wat men krijgen kan.

No seras amado,
Si de ti solo tienes cuydado.

'tIs wonder so hy vrienden heeft,
Die altijt neemt, en nimmer geeft.

Tu ne seras point aimé si tu as soing de toy seulement.

Que Dieu ne dõne point tant de biens a noz amys, qu'ils nous mescognoissent.

Il est bien fol, qui s'oublie.

Die kooren voor een ander meet,
Is dwaes, indien hy sich vergeet.

Wie ist die elders water giet,
Die brant in sijne wooningh siet?

Mijn dgie
Is my naerder als mijn knie.

Pain d'autruy, pain de douleur, encore si ton pere mesme te le donne.

Ne quid exspectes amicos facere, quod per te queas.

Non trovi amico piu fidato e' caro,
Che mi sovenga com il mio denaro.

Ten naesten watere, als't brant is.

Puta vitem tuam manu tuâ, non alienâ.

Non scabat caput tuum, præter ungues tuos.

SIN-SPREVCKEN,

Genomen uyt Arabische en Saraceensche Schrijvers.

Initium Sapientiæ est timor DEI.
Godes vreese is 'tbeginsel der wijsheyt.

Cujus concupiscentia vincit intellectum (seu rationem) is perit.
Wiens vernuft door de begeerlikheyt verwonnen vvert, die gaet verloren.

Abstinere â concupiscentijs, est divitem esse.
Van lusten sich t'onthouwẽ, is rijck te wesen.

Sapientissimus hominum est, qui fines respicit.
Die op het eynde aller dingen let, is onder de wijse te rekenen.

Qui non discernit bonum a malo, adjunge eum bestijs.
Die 'tgoet van 'tquaet niet en onderscheyt, stelt diẽ by de beestẽ.

Contentus esto eo quod Deus tibi impertit; & eris dives.
Verneught u met 'tgeene u Godt verleent, en ghy sult rijck wesen.

Accen-

Accende lucernam tuam ante tenebras. Id eſt; illumina te operibus bonis, antequàm ſuperveniat tibi mors.

Ontſteekt uwe lampe eer het duyſter is. dat is; maeckt u beroepinge ſeker met goede werckē voor uwe af-lijvicheyt.

Quando non evenit tibi quod vis; velis, quod evenit.

Als u niet en geſchiet dat gy wilt, wilt dan dat u geſchiet.

Quando audiveris virum loquentem de te bonum, quod in te non eſt, ne credas: loquetur enim & malum de te, quod in te non eſt.

Als ghy yemant hoort ſpreken van deugden die in u niet en zijn, ſoo en gelooft hē niet; want deſelve ſal oock ſpreken van gebrekē die ghy niet en hebt.

Reges judicant terram, ſapientes judicant ipſos reges.

De koningen oordeelen het aertrijck, de wijſe de koningen.

Homo ſapiens eſt, quamdiu quærit ſapientiam: ubi autem ſe putat ad ejus culmen perveniſſe, deſipit.

De menſche is wijs, ſoo lange hy nae wijsheyt ſoeckt; maer als hy meynt dat hy die bekomē heeft, ſoo begint hy te dwaſen.

Qui non vincit luctum patientiâ, ejus mœror longus erit.

Die ſijn rouwe door ghedult niet en kan verſetten, diens droefheyt ſal lang-wijligh weſen.

Ne crede te ſapientem eſſe, donec eo animi robore fueris, ut poſſis regere cupiditates.

En beelt u niet in dat ghy wijs zijt, eer ghy u begeerlickheden beſtieren kondt.

Arabs interroganti, quodnam bellum honeſtiſſimum eſſet? illud, inquit, quod contra voluptatem geritur.

Een Arabier gevraegt zijnde, welcke de eerlickſte oorloge waere? die teghens de wel-luſt gevoert wert, antwoorde hy.

Idem Arabs rogatus, quid eſſet fiducia in Deum? quâ Deo, inquit, fretus homores ſuas omnes ei committit.

De ſelve ghevraegt weſende wat het zy op Godt te vertrouwen? als de menſche, op den ſelven ſteunende, alle ſijn ſaecken hem is bevelēde; was ſijn antwoorde.

Nemo, inquit ſapiens ille Arabs, me dilexit, quem non viciſſim dilexerim ſincerè, per omnem vitam meam. nemo me odio proſecutus eſt, pro quo non ora-

verim Deum, ut illi meliorem mentem daret.

Niemant (ſeyde deſelve) en heeft my oyt bemint, dien ick niet wederom oprechtelicken lief en hebbe gehadt mijn gantſche leven langh, niemant en heeft my oyt gehaet, voor wien ick Godt niet en hebbe gebeden, dat hy hen beter ſinnen wilde verleenē.

Principium luctus eſt, diligere mundum.

De werelt lief hebben, is 't begin-ſel van droefheyt.

Qui ſe-ipſum habet pro ſapiente; habēt eum Deus & homines pro ignaro.

Die ſich ſelven voor wijs acht, diē achten Godt ende de menſchen voor dwaes.

Non eſt Sapiens ſapiens, donec cupiditates ſuas omnes vincat.

Niemant iſſer wijs, ten zy ſaecke hy alle ſijne begeerlickhedē t'onder heeft.

Perfectio eſt in tribus rebus, quæ ſunt: Devotio in religione, patientia in adverſis, & prudentia in vitâ.

De vol-maeckt heyt beſtaet in drie ſaecken, en die zijn deſe: Innigheyt in Gods-dienſt, gedult in tegen-ſpoet, en wijsheyt in den loop des levens.

Doctus ſine opere, ut nubes eſt ſine pluvia.

Een gheleert man die niet uyt en werckt, is als een wolcke ſonder regen.

Dives ſine liberalitate, eſt ut arbor ſine fructus.

Een rijck man ſonder mildicheyt, is als een wolcke ſonder vruchtē.

Obſtrue quinque feneſtras, ut luceat domus, & habitans eam. id eſt, *Obſerva (vel coërce) quinque ſenſus corporis ut luceat anima tua in luce vitæ.*

Stopt vijf venſters, op dat het huys glans hebbe, en die het bewoont. *dat is*, Let en bedwinght uwe vijf uytterlicke ſinnen, op dat de ziele lichte in het licht des levens.

Occlude oſtium tuum adverſus raptores. id eſt, *Claude ſenſus tuos contra peccatum, ne te capiant hoſtes tui.*

Sluyt u deure tegens de ſtroopers. *dat is*, Verſekert u ſinnen tegens de ſonde, op dat u vyanden u niet en betrappen.

Cui Deus largitur animum bonum, is eſt ex filijs futuri ſæculi.

Hy, dien Godt een goet gemoedt geeft, is van de kinderen der toekomender eeuwe.

Ne gaude cum ceciderit inimicus tuus: nam neſcis quid tibi eventurum ſit.

En verblijt u niet, ſoo u vyant valt, want gy en weet niet wat u overkomen ſal.

Deus alta deprimit, & depreſſa exaltat, quocirca deprime te ipſum, ut ipſe te exaltet.

Godt druckt hooge dingē neder, en verheft de nederighe: ghy, daerom vernedert u, op dat hy u verhooge.

Ne aliorum vitia patefacito, ne Deus tua patefaciat.

En ſopenbaert eens anders gebreken niet; ten eynde Godt de uwe niet bloot en legge.

Interrogatus ſapiens Arabs, quis feliciſſime negotiaretur? Is, inquit, qui vendit bona peritura, hoc animo ut ſibi comparet ſtabilia & duratura.

Een van de Arabiſche wijſen ghevraegt zijnde, wie alder-gheluckigſt koop-handel dreef? Die (ſeyde hy) dewelcke vergancke-lijcke goederen verkoopt, met meyninge om de eeuwige en altijt-geduerige te bekomen.

Denique ex Clenardi Epiſtolar. lib. 1. & hoc in Saracenorum laudem maximè vergit, cum ait: *Nullus tam durus caſus eis contingit, ut fracti impatientâ, redigantur in blaſphemias: verum quicquid evenerit, non ſtomachantur, ſed illud habent in ore,* Laus Deo.

Eyntelick uyt het eerſte boeck der brieven van den gheleerden *Clenardus*, is dit, tot prijs van de Saraceenen, aen te mercken, dat hy verhaelt dat aen deſelve geen ſoo ſwaren geval kan gebeuren datſe door onverduldt vervallen tot Gods-laſteringen; maer wat henlieden oock over-koomt, ſy en vergrammen ſich niet, maer hebben gedueriglicken inden mont, *Gode zy loff.*

Tot vervullinghe van wat ledige plaets, eenige Sin-ſpreucken uyt Seneca.

Plura ſunt quæ nos terrent, quàm premunt.

Daer zijn meer dingē die ons verſchricken, als leet doen.

Is maximè divitiis fruitur, qui minimè divitijs indiget.

Die geniet meeſt dē rijckdom, die den ſelven minſt van doen heeft.

Altera ex alterius fine naſcitur cupiditas.

d'Eene begeerlikheyt waſt uyt het eynde vande andere.

Ante

Ante ſenectutem curandum benè vivere, in ſenectute bene mori.

Voor den ouderdom moetmē wel leeren leven, in den ouderdom wel leeren ſterven.

Hodie fieri poteſt, quidquid unquam poteſt.

Wat oyt kan geſchieden, kan heden geſchieden.

Plus ſcire velle quàm ſatis eſt, intemperantiæ genus eſt.

Meer te willen weten als nae genoeghſaemheyt, is een ſorte van onmatigheyt.

Malitia ipſa maximam partem veneni ſui bibit.

De boosheyt ſuypt een groot deel van haer eygen fenijn in.

Rectè facti, feciſſe merces eſt.

De loon van een goede ſaecke, is wel gedaen te hebben.

Poſt malam ſegetem etiam ſerendum.

Nae een quaeden oegſt dient al vvederom geſaeyt.

Tenue eſt mendacium, perlucet; ſi diligenter inſpeceris.

De leugen is dun, ſy ſchijnt deur, alſe vvel beſien vvert.

Quid ſtultius, quam quia diu non didiceris, non diſcere?

Wat iſſer dvvaeſer als niet te vvillen leeren, vermits men tot noch toe niet geleert en heeft?

Æquat omnes cinis, impares naſcimur, pares morimur.

Het graf maeckt alles gelijck. Wy zijn ongelijck geboren, maer in gelijckheyt ſterven vvy.

Is magnus & beatus, quem nulla res minorem facit.

Die is gheluckigh en groot, dien geen dingh minder en maeckt.

SPIEGEL

Van den voorleden, en jegenwoordigen tijdt.

Derde Deel.

Als't diep verloopt verſetmen de bakens.

Siet waer ick heden ſtae, daer ſpeelden eens de baren,
Daer quamen alle daegh de ſchepen in-gevaren,
Daer ſachmen menigh Hulck, die met ſijn vollen laſt,
Quam ſtuyven uytter zee, de vlaggen opte maſt:
Nu is hier enckel ſant, en niet als dorre platen,
Van ſlibber over-groeyt, en van den vloet verlaten,
Daer eertijts was de kolck, is maer een enge ſloot,
Men ſieter niet een ſchip, men ſieter een boot,

Men ſieter niet een menſch; alleen de ſchorre meeuwen
Die ſcholen hier ontrent, om daer te ſitten ſchreeuwen,
Alleen een ſchippers gaſt koomt voor een buyte-kans
Hier boomen inder haeſt, en haelt een ſchuyte ſants.
Wat ſtae ick dan en kijck aen dees verlaete kreken?
De bakens al-te-mael die dienen hier verſteken;
Het is een ſchippers woort, het is een oude leer,
Al waer geen vaert en is, en hoeft geen baken meer.

Dit ſpreeck-woort kan verſcheyde gelegentheden toe worden gepaſt; (gelijck meeſt al de andere) het ſelve kan dienen als yemant ouder van jaren worden ſijn maniere van leven, ſijn kleet, ſijn ſpijſe, ſijn oeffeninge, en diergelijcke ſaecken dient te veranderen; wy ſtellent hier tot een inleydinghe van het derde deel, dewijle hier de baeckens mede (mits het verloop der jonckheyts) dienen verſet te weſen.

Ital. A granaro vuoto formica non frequenta.

Nederl. Op ledige ſolders en komen geen ca-landers.

Hoogd. Wer da ligt vber den laufft alle welt him.

Ital. *Parente con parente,*
Guai à chi non ha niente.

Nederl. Vrienden zijn vrienden / maer wee dieſe van doen heeft.

Hoogd. Freunde inder noth
24 auff ein loth.

Nederl. Vrienden in der noot
Vier-en-twintich in een loot.

Lat. Felicium omnes conſanguinei.

Τῶν εὐτυχέντων πάντες εἰσὶ συγ- Griecx.
γενεῖς.

Chi ha bella roba, ha di' parenti. Ital.

Nulla fides unquam miſeros Lat.
elegit amicos.

Men kent geen vrientdt als inder noot. Nederl.
Den rijcken nae den doot.

Die weil die henn aier legt / legt man Hoogd.
ihr auch.

--- Fatis accede deiſque *Lucan.*
Et cole felices, miſeros fuge.

In caducum parietem non in- Lat.
clinandum.

La ſci-

La ſcimia quanto piu in alto ſale
Tanto piu ſcuopere le ſue vergogne.

Fop ſiende dat het volck veel ſach nae groote ſtaten,
Gingh met een luchten ſin ſijn oude neeringh laten,
Hy maeckte flucx een vrient, die kroot hem boven aen,
Daer ſach hem yder menſch gelijck een wonder ſtaen;
Stracx wort hy bijſter trots, want in ſijn prachtich weſen
Daer was ſijn moedigh hart, als in een boeck, te leſen,
Sijn huys-raet, ſijn geſin, ſijn wijf, ſijn eyge kleet,
Gaen alle buyten ſchreef, en uytter-maten breet.

Maer ſiet! alwaer men koomt om wijſen raet te plegen,
Daer ſtaet de goede man in alle dingh verlegen,
Daer hapert ſijn verſtant, daer is hy maer een kint,
Soo datmen geen vernuft, in al ſijn herſens vint;
Siet daer ſijn achtbaerheyt van ſtonden aen vervallen,
Want die Fop innigh kent en acht hem niet met allen;
'Tis ſeker, als een aep wil klimmen in den ſpriet
Dan iſſet datmen eerſt ſijn naeckte billen ſiet.

Men kent een { wijshept / betalen / gedult / nederighept / rijckdom } als hy { een hooft / ghelooft / in noot / groot / doot } is.

Lat. Magiſtratus virum arguit.

Griecx. Ἀ'ρχὴ ἀνδρὸς δήκνυσιν.

Nederl. Men kent een man niet eer
Dooz hy komt tot eer.

Ital. *Chi aſnio è, & cervo ſi crede*
Al ſaltar della foſſa ne avede.

Offices are given but not diſcretion. Engels

Hoe een dwaes meer kalt /
Hoe hem meer ontbalt. Neder.

Perlucet omne regiæ vitrum domus. *Seneca.* Lat.

Apage pereat anno citius qui majora ſe concupiſcit.
Lucianus Deorum Dialog.

'Tis

'Tis een ſtoute kraey die een levendich beeſt in't lijf pickt.

VVat komt de ſnoode kraey my quellen tegens redē?
My ſitten op het lijf, my picken inde leden?
Voorwaer het is te vroegh; want oock een felle gier
En ſoeckt ſijn voetſel niet ontrent een levend' dier.
Hoe graegh een arent is, hy ſal hem noyt bemoeyen
Te vliegen om ſijn aes, als by de doode koeyen;
Van hier dan ſlim gebroet, en bijt dit lichaem niet
Tot ghy eens op het velt mijn doode leden ſiet.

Wel,

Wel, Leſer, ſoo ghy zijt een van de jonge geeſten
Die ſoeckt het recht beſcheyt van deſe ſtomme beeſten,
Soo neemt tot u bericht, indien ghy leerſaem zijt,
Dat hier wort af-gebeelt een ſchant-vleck onſer tijt.
Daer zijnder in het landt die willen komen erven
Eer dattet reden is, en eer de lieden ſterven,
Daer zijnder in het landt die wenſchen yemants ſtaet,
Al ſit hy noch geſont te midden in den raet:
Daer zijn oock kinders ſelfs, die op haer ouders dagen
Gaen loeren voor den tijt, en wouden rouwe dragen,
Ten minſtē ſwart gewaet, want ſchoō haer vader ſterf
Sy treurden niet een uyr, maer keven om het erf.
Siet wat een gragen eeuw' wy hedendaegs beleven,
Veel worden met een wenſch als in het graf gedreven:
Siet wat een vreemde ſlagh, en wat een ſlimmē gangh!
Al is het leven kort wy leven al te langh.

Nederl. Wilje mijn erff?
Wacht tot ick ſterff.

Lat. Filius ante diem patrios inquirit in annos.

Imminet exitio vir conjugis illa mariti. Lat.

Si vultur es cadaver exſpecta. *Eraſ.* 232.

De tali ſenectute vide querentem Ciceronem in libro de Senectute.

Man

Man rufft dem Eſel nit gen hoff, er ſolt dann ſack traghen.

My ſeyd' een bode giſter noen,
Daer ick gingh treden in het groen,
Dat ick te hov' ontboden was,
En daer op ſcheyd' ick uyt het gras;
En gingh vaſt kneden in het ſtoff,
En gingh vaſt treden naer het hoff,
Daer ſach ick eerſt veel muylen ſtaen,
Geçiert en prachtich op-gedaen,

Met veren om den kop geſet,
En al haer tuygh geweldigh net;
Hier by ſoo ſtont een moedigh peert,
My docht, wel hondert kroonen weert,
Dat hadt een ſadel op het lijf,
Die ſtont van gout en perels ſtijf;
Maer noch vernam ick even daer
Ses peerden al van eenen haer,
Die pronckten juyſt gelijck een bruyt,
En munten wonder aerdigh uyt,
Een koets te trecken, ſonder meer,
'tZy met een juffer of een heer,
Daer in beſtont geheel haer werck;
Ick nam hier op mijn oogh-gemerck,
En dacht, Hier ben ick wel geraeckt,
Hier word' ick mede groot gemaeckt,
Dewijl dat oock van mijn geſlacht
Hier yemant is in't ſpel gebracht.
Maer ſiet! ten leet als geenen tijt,
Daer quamper een, 'tſcheen my te ſpijt,
Die leyde my vier ſacken op,
En gaf my doe een harden ſchop,
En riep: eylaes! 'ken weet niet hoe,
Flux, eſel, nae den meulen toe;
Ey kijck, daer was mijn hoop gedaen,
Want ick moeſt flux daer henen gaen,
Ick moeſt gaen torſen met verdriet,
En 'thof en gaf my anders niet.
Ach (ſeyd ick) dom en karigh dier,
Wat maeck ick doch? wat doe ick hier?
Men roept geen eſel in het hof,
Of yemant van gelijcke ſtof,
Om eer, om vreucht, of om gemack,
Maer om te dragen eenich pack.

Dus

Dus ghy die zijt van mijn geſlacht,
Schoon datj' in 'thof eens wort gebracht
Denckt niet om eer, of om gewin,
Beeldt u geen hooge ſtaten in,
V hoop is waen, en enckel ſchijn,
Een eſel moet een eſel zijn.

Nerl. Men roept den Eſel niet te hove / dan als hy wat dragen moet.

Mal è invitar l'aſino alle nozze che 'l convien portar ò legni ò aqua.

Fr. *Mal faict invitar l'aſne aux noces car il luy faut porter bois ou l'eau.*

Le baton & le faurdeau ſont pour l'aſne. Syr. 33.

La Quidquid per aſellum expediri poteſt viliſſimè conſtat.

It. *Chi non ha viſazzo*
Non vadi al palaßo.

Op eenen anderen ſin.

La Haud facile emergunt quorum virtutibus obſtat.

Res anguſta domi.

It. *Non è vertu, che provertà non guaſti.*

Pauper ubique jacet. Lat.

Aen den armen wil yder ſijn ſchoen wiſſen. Nederl.

Arme leutte gehören hinder die thür. Hoogd.

Saviezza di pover huomo,
Bellezza di putana, Ital.
Forza di fachin
Non val un bagatin.

An die armut wil iederman die ſchüh wiſſchen. Hoogd.

Wo der zaun am niedrigſten iſt / da wil iederman überſteigen.

Et genus & virtus, niſi cum re, vilior algâ eſt. Lat.

Curia pauperibus clauſa eſt.

Chi non ha, non ſa. Ital.

Beſogna che il ſavio porti il matto in ſpalla.

Ghy ſiet dit ſelſaem beelt, en ſchijnter in te dolen,
Maer wattet ſeggen wil dat is u noch verholen;
Ghy ſiet een deftich man die buyght ſijn ouden neck,
En die gedragen wort dat is een jonge geck.
Ghy ſeght dat in de Schrift dit anders wort geleſen,
En dat een dwaes behoort eens wijſens knecht te weſen; *
Ghy ſegt, uyt Godes woort, dat jae het jeuchdigh bloet
Den ouden eere doen, en onder-ſtutten moet.

* Een dwaes moet der wijſen knecht zijn. Prov. 11 29.

Ghy

Ghy vraeght dan hoe het komt, en watter is te ſeggen,
Dat wy hier, tegen recht, verkeerde gronden leggen;
Ghy ſtaet hier op en dut, ghy ſtaet gelijck verbaeſt,
En ſtelt genoeghſaem vaſt als dat de ſchrijver raeſt;
Wel, vrient, ontfangt eē woort, tot antwoort uwer vragē,
» Tis wijſe lieden werck een geck te konnen dragen;
Men ſegge watmen wil, ten is geen deftich man
Die met gebogen hals geen dwaſen lijden kan.

Nederl. Die wijs is dzaeght de ſotten / Schoon datſe met hem ſpotten.

Engels. Wiſe men are at peace with al the worlt.

Ital. *Biſogna che'l ſavio porti il matto ſopra iſpalla.*

Franç. *Il faut que le ſage porte le fol ſur ſes eſpaules.*

Publici mores & humana vitia placidé accipienda. Lat.

Leid vnd meid. Hoogd.

Suſtine & abſtine. Lat.

Patientza è la Chiave della allegrezza. Ital.

Theod. de Kempis de Imitatione Chriſti. cap. 16.

Waren alle menſchen volkomen/ wat hadden wy dan om Gods wille van malkanderen te lijden? Godt heeftet alſo geſchickt / dat wy malckanders ſwackheden hebben te dzaghen/ want niemant en is ſonder ghebzeck / en niemant leefter ſonder lijden.

2. Corinth. 11. 18.

Ghy verdzaeght geerne de onwijſe/ dewijle ghy wijs zijt.

Rom. 15. 1.

Die ſterck zijn/ zijn ſchuldigh der ſwacken kranckheden te dzagen.

Syrach. 22. 18.

Het is lichter ſant/ ſout/ en ijſer te dzagen / dan eenen onverſtandigen menſche.

Daerdèr veel ſmeden moetmẽ ſlach houdẽ.

VVanneerder vijf of ſes met uyt-geſtreckte leden,
Tot onderlingh behulp op eenen aenbeelt ſmedẽ,
Soo moet daer yder man ſoo ſpelen metten ſlagh
Dat oock ſijn mede-maet een beurte krijgen magh:
Indien hy eenigh waer, en ſonder met-geſellen,
Soo mocht hy raſſer gaen, en geene ſlaghen tellen;
Maer nu benevens hem oock rappe gaſten ſtaen,
Soo moet hy nimmermeer als opte maete ſlaen.

Al die

Al die niet in het boſch, maer by de menſchen leven,
Die moeten yder menſch het ſijne leeren geven,
De man die vier' het wijf, het wijf haer echten man,
Soo iſſet dat het huys in vrede blijven kan.
Daer is geen nutter konſt, als ſich te konnen voegen,
Dat geeft van ons bedrijf aen yder vergenoegen,
Maer die het vet alleen begeert op ſijne ſop,
Dat is een al-beſchick, of wel een vijſe kop.
Ghy, leert dan, ſoete jeught, op deſen regel paſſen,
Laet vrienden vrienden zijn; laet handen handen waſſen;
De menſcheyt wijſtet uyt, het leven heeftet in,
Geen menſch en dient te ſtaen alleen op eygen ſin.

Ital. *Beſogna martellare à miſura quando ſono più ad una incudine.*

Cyrus apud Xenophontem.
Quos volumus eſſe ſocios, venandos eſſe benè faciendo, & bene dicendo. Lat.

Dit ſpreeck-woort kan ſonderlinghe dienen aen de ſoodanighe die in groote vergaderingen, en met veel perſonen dagelijcx hebben te handelen, om een yegelijck te laten en te geven dat hem nae ghelegentheyt toe-komt, want, gelijck een voortreffelijck man wel heeft gheſeyt, als ons eenige ſaecke wel ſmaeckt ofte bevalt, het en moet ons ſtracx niet vreemt dencken, ſoo het aen andere niet wel en ſmaeckt; anders komen hier uyt groote mis-ſlagen in beraetſlagingen, te weten, als men het oordeel van andere af-meet nae het ſijne, ende daer op dan aengaet. Daerom dientmen hier op verdacht te weſen, ende te gedencken het ſpreeck-woordt: Soo veel menſchen, ſoo veel ſinnen, &c.

Op eenen anderen ſin:

Franç. *Lors que tu es enclume ſoufre comme enclume, lors que tu es marteau frappe comme marteau.*

Als ick 't aenbeelt ben/ ſoo lijde ick als een aenbeelt; als ick de hamer ben/ doe ick mijn tot ſlaen. Nederl.

Bona incudine non teme martello. Ital.

Smits

Smits kinderen zijn wel voncken gewoon.

Of schoon een smit, met sijn gesin,
Staet kloeck en past op sijn gewin,
En dat hy, als een wacker man,
Slaet op het yser wat hy kan,
En maeckt alsoo een groot geschal,
En drijft de voncken over-al,
Noch leyt sijn jongste kint en slaept,
En 't ander staeter op en gaept,
En noch een ander weeligh dier
Dat speelt oock met het vliegend' vier,
Iae, even dichte by den brant,
Verset de voncken metter hant;
Maer koomter eenigh kint ontrent
Op desen handel niet gewent,
Dat maeckt terstont een groot misbaer,
Al of het stont in doots gevaer.
Let hier op, Ouders, wie ghy zijt,
Let hier op met gestage vlijt;
Geen kint en dienter oyt te sacht
By ymant op te zijn gebracht,
Want yder is, en yder doet
Iuyst nae dat hy was op-gevoet.

Hoogd. Katzen kinder lernen wol mausen.

Ital. *Che de gallina nasce, convien che rupsa, ò che razzoli.*

Veel

Veel kocks verſouten den bry.

VVanneerder eenigh dingh veel menſchen is bevolē,
Een die het qualick vat die doet de reſte dolen,
Een yder heeft in als, ſijn eygen oogh-gemerck,
En ſiet Vrou *Eygen-ſin* verbrot het gantſche werck.
Waer een kock meeſter is, daer zijn de beſte bouten,
De tweede voor gewis die ſal den bry verſouten;
'tSchaep dat gekoppelt is, geraecktet inde ſloot,
Tis hondert tegen een geraecktet uyten noot.

Hoogd. Wo viel köch ſeind / da werdt der brei verſaltzen.

Franç. *Le plus y à de chevaux en une eſtable, & plus y à de ſian.*

Spaens. Aſno de muchos, lobos le comen.

Hoogd. Wo viel hirten ſein / da wird übel gehütet.

Nederl. Dat aen veele belaſt is wort minſt gedaen /
Want d'eene latet op d'andere ſtaen.

Franç. *l'Aſne de pluſieurs le loup le mange.*

Nederl. Gemeen goet gaet meeſt verlozen.
Gekoppelde ſchapen die verdzenckien.

Lat. Segnius expediunt commiſſa negotia plures.

Nederl. Gemeene pot ſiet wel maer deplt qualick.

Communio parit lites. Lat.

Veel kocks verſouten den bry. Nederl.

Non plures medici, ſed ſatis unus erit. Lat.

l'Aſne de tous Franç.
Eſt mangé des loups.

Gemeene ſchapen eten de wolven. Nederl.

Qui à compagnon il à maiſtre. Franç.

Multi imperantes perdiderunt Cariam. Lat.

Πολλοὶ ϛρατηγοὶ καρίαν ἀπώλεσαν. Griecx.

Quod plures tangit, plures negligunt. Lat.

Gemeen goet/ geen goet. Nederl.

Deux orgueilleux ne peuvent eſtre portez ſur un aſne.

Iſt niet een wonder dingh! twee beeſten aender heyden
Die konnen ſonder twiſt op eenen bunder weyden;
Een tijger met een beer, een leeuw, een vinnigh ſwijn
Die woelen in het boſch en konnen eenigh zijn.
Maer gaet beveelt een ampt aen twee verwaende dwaſen
Die ſullen onder een geduerigh liggen raſen,
Geduerigh in krakeel, en ſwanger van den nijt,
Geduerigh over hoop, en al uyt enckel ſpijt.

Twee

Twee gecken konnen noyt malkander leeren mijden,
Twee gecken konnen noyt op eenen eſel rijden,
Sy dragen ſtaege ſorgh, en onruſt in den geeſt,
Wie eerſt en wieder leſt ſal klimmen op het beeſt;
En ſchoon dit grilligh paer ten leſten is geſeten,
Noch kan het kribbigh volck haer kueren niet vergeten:
Die eerſt ſit weyt te breet, gelijck de leſte meent,
Hy iſſer door onteert, hy iſſer in verkleent;
Dies wil hy evenſtaegh yet op ſijn macker winnen,
Die kanter tegen aen, met al de gantſche ſinnen,
Siet daer is dan de ſtrijt, en al uyt hevigh bloet,
Tot dat van beyden een den eſel ruymen moet.
Siet, vrienden, deſe krijgh wort over al gevochten,
Geen menſch en ſatter leſt, indien de lieden mochten,
Oock die geen daedt en heeft, verheft hem opten ſchijn,
» De kraey, al iſſe kleyn, die wil een arent zijn.
'Tis vry geen kleyne kunſt een geck te konnen lijden,
'Tis vry geen kleyne kunſt een geck te konnen mijden,
Want ſoo men heden noch in alle landen ſiet,
» De gave van gedult en is by gecken niet.

---

at.	Vna domus, non alit duos canes.	---- nec Cæſar ferre priorem Pompejusve parem potuit.	Lat.
	Vnum arbuſtum non alit duos erithacos.	Twee kaſſen in eene kerck / en twee maters in een convent / en dienen niet.	Nederl.
ucan.	--- Omniſque poteſtas Impatiens conſortis erit.	Paſtoor en koſter zijn ſelden wel eens.	
	Concordia collegarum rara.	Zwen narren tügen nit in einem haüß.	Hoogd.
	Mons cum monte non miſcetur.	Zween harte ſtein Mahten ſelten rein.	
	Dictum in pariter elatos.	Οὐκ ἀγαθὸν πολυκοιρανίη εἷς κοίρανος ἐστὴ.	Griecx.
riecx.	Ὄρος ὄρει οὐ μίγνυται.		

A taillar il formaggio,
Si vuole un matto & un ſaggio.

Het beelt zy een dwaes, ende eē wijs mā, te ſamē beſigh met het ſnijden aen een kaes. De wijs man ſpreeckt

Ey vrient! niet al te grof, ghy moet het ſuyvel mijden,
Ey lieve, met verlof, laet my een reysjen ſnijden:
Ghy ſnijt de kaes te ſcheef, ghy ſnijtſe veel te dick,
Ey laet het ſnijden ſtaen, of ſnijt gelijck als ick:
Als ghy eens, met het mes, komt aen de kaes te raecken,
Stracx hebb' ick dapper werck die weder recht te maecken,
En des al niet-te-min ghy ſnijtſe weder krom,
En op den ſtaenden voet recht ick het wederom:
Soo doende wort de kaes aen alle kant geſneden,
Dan ſoo het niet en dient, en dan eens nae de reden,
Dan weder lijp en ſcheef, of ick en weet niet hoe,
En dat gaet over hant tot aen het eynde toe.
Maer dit is niet alleen in dit geval te mercken,
Het gaet op deſen voet al wat de menſchen wercken;
Siet! deſe recht het op, wat die om verre ſteeckt,
Door wijsheyt dient gebout al wat de ſotheyt breeckt.

Nederl. Tot het ſnijden van de kaes
Dient een wijs man en eē dwaes.

Ital. *A taillar il formaggio*
Si vuole un matto & un ſaggio.

Franç. *Il faut un fol & un ſage*
Pour bien trancher un formage.

Pour fournir une ville, il y faut de fols & de ſages.

Nederl. Rijcke gecken verrieren de ſtadt.
Wijſe mannen beſtieren de ſtadt.

Nullus uſus patientiæ foret Lat.
Niſi impatientiæ provocatio eſſet.

Non pianſe mai uno Ital.
Che non rideſſe un altro.

Sa piu un ſavio è un matto, ch'un ſavio ſolo.

De beſette lieden zijn om de wanraechte te rechte te helpen. Nederl.

Ex vitio alterius ſapiens emendat ſuum. Lat.

Vt lapſu graviore ruant.

Een Arent als hy honger krijght,
En uyter hooghten neder-ſijght,
En vint een ſchilt-padt, of een ſleck,
Die grijpt hy veerdich metten beck,
En voert hem door een ſnelle vlucht,
Tot boven in de blaeuwe lucht,
Soo ſteyl en uytter-maten hoogh
Als immer draeght een menſchen oogh;

Een die het ſpel van onder ſiet
En weet de rechte gronden niet,
Die houdt gewis in ſijn gemoet
Dat hy de ſchilt-padd' eere doet;
Doch ſtaet hy maer een weynich ſtil,
Dan ſiet hy waer het henen wil,
Want ſiet! die, mits ſijn hoogen ſtant,
Sach onder hem het gantſche lant,
En was daerom geweldich trots,
Die koomt daer vallen op een rots,
En breeckt dan op den harden ſteen
En huys, en huyt, en hals, en been,
Soo dat hy weder over geeft
Al wat hy oyt geſopen heeft,
En wort dan, in het openbaer,
Tot ſpijſe van den Adelaer.
Hoe menich worter by het hof
Genomen uyt het laege ſtof,
En hoogh getogen inde locht
Op dat hy laeger vallen mocht;
» Die hooger klimt als hem betaemt
» Valt laeger als hy heeft geraemt.

Franç. *Grands oiſeaux, de couſtume,*
Sont privez de leur plume.

Spaens. *A grand ſubida, gran deſcendida.*

Franç. *A grande montee, grande deſcente.*

Spaens. *De gran ſubida, grand cayda.*

Po ſu mal nacen alas à la hormida.

De grande montee, grande cheute Franç

Pour ſon mal naiſſent des aiſles à la formy.

Fortuna vitrea eſt, cum ſplendet frangitur. Lat.

La voix du Seigneur abbat
Les grands cedres tout à plat.
Briſe les plus haut montez,
Au mont du liban plantez.

Spaens. *La fortuna quando mas amiga arma la cancadilla.*

Franç. *La fortune quand elle eſt la plus amye donne la jambette.*

Qui monte plus haut qu'il ne doit
Plus bas chet qu'il voudroit.

Engels. The higheſt tree hath the graeter fall.

Nederl. Hoe hooger boom / hoe laeger val.

Nae hooge bloeden / diepe ebben. Nederl.

Preſto me pondre galan
Y en breve voluere à ganapan. Spaens.

Proptement je ſeray brave & tout court je reviendray crocheteur. Franç.

Magna ruunt, inflata crepant, tumefacta premuntur. Lat.

Lucan.

Summisque negatum
Stare diu, nimioque graves ſub pondere lapſus.

Syr. 3. 22.

Staet niet nae hoogen ſtaet / ende en deucht niet boven u vermeugen.

Prov. 17. 19.

Wie ſijn deure hoogh maeckt / die ſtaet nae ongeluck.

De Serres en l'Inventaire de France, en la vie de Charles VII.

C'eſt une belle leçon à ceux à qui le vent de la cour favoriſe, de ne ſe laiſſer tranſporter au vent d'une folle eſperance, joüet qui pipe les moins adviſez. Les ſeures gardes de la proſperité ſont l'integrite, prudence, modeſtie, patience: pour ſe ſouvenir de l'adverſité en la proſperité, ſuivant le commandement du ſage.

l'Ignorance

IX.

l' Ignorance corre, la Prudenza lentamente ſegue il paſſo.

Siet hoe Vrou *dvvaesheyt* rent, ſiet hoeſe komt getreden,
Hoe los is haer gelaet! hoe ras ſijn hare ſchreden!
Sy loopt, ſy ketſt, ſy ſwiert, ſoo datſe niet en let
Waer ſy haer gangen ſtiert, of hare voeten ſet.
Siet in het tegendeel, en weeght met rijpe ſinnen,
Hoe traegh de wijsheyt gaet, eer datſe wil beginnen,
Let hoeſe met beſcheyt haer gantſche wegen meet,
Hoe ſeker datſe ſtapt, hoe ſedigh datſe treet;

De

De dwaesheyt is gewoon in haesten uyt te springen;
De wijsheyt is bedacht, en let op alle dingen;
De dwaesheyt tijt te werck, en snelt haer tot de reys;
De wijsheyt vordert niet als naer een diep gepeys:
Dit wijst ons dese prent, en 'tstaet ons aen te mercken,
Het zy wy met het lijf of met de sinnen wercken;
Want die sijn dingen doet in haest en metter vlucht,
Ten kan niet anders sijn als dat hy naemaels sucht.
Beslapen raet heeft gront: het duyster en de nachten
Zijn moeders van gepeys, en voedtsters van gedachten,
Dus schoon ghy wonder seer tot yet genegen zijt,
Ghy des al niet-te-min beveeltet aenden tijt.

Rijdt voort, maer siet om.

Het beeldt soude oghen jn een ber-mã sijn agen nsien-, ende n pack hter in- wege- vallen gende.

Hadt ick gants onbesorght geduerigh aen gereden
Soo hadt ick groot verlies op dese reys geleden,
Want als ick in den ren by wijlen omme-sach,
Vernam ick seker pack dat af-gevallen lach.
Wel ghy, die zijt gewoon soo veerdich aen te drijven,
Spoet niet als met bescheyt, het sal u mogen stijven;
Hoe licht kan inder haest een quade slagh geschien,
Dus schoon mẽ spoedigh reyst, noch dientmẽ om te siẽ.

---

al. *Caval corrente, sepulture aperta.*

Cheval courant, sepulture ouverte.

Qui à la barbe grise doit estre des disciples de sainct Thomas.

Poco à poco van à lexos y cor- Ital.
riendo à mal lugar.

Peu à peu va-on bien loing & en Franç.
courrant en mauvaise place.

Qui est resolu est fol.

Ital. *Che misura i suoi passi, camina sicuro.*

Lat. Celeritas infamis naufragijs: festinationis comes pœnitentia.

Ital. *Il tiempo consiglia.*

Franç. *Qui à un an veut estre riche à la moitié on le pend: à demande hastive, responce tardive.*

Nederl. Een haestigh man moet op een esel rijden.

Ital. *Non îstudia à voto chi conta ben ogni sua parola.*

Lat. Frequentior currentibus quam repentibus lapsus.

Nederl. Rijt voort maer siet om.

Ital. *La notte è madre dé consigli.*

Hoogd. Schneller rath viel reuen hab.

Eyl mit weil.

Lat. Fungus est quod una nocte nascitur.

Hoogd. Eile sehr / brach den hals.

Ital. *I secundi pensieri sono i migliori.*

Lat. Posteriores cogitationes sapientiores habentur at contrà.

Quid rectè factum velis tempori trade.

Nederl. Met goet ghemack raechtmen oock voort.

Men salt soo haest gaen als lopen.

Haest en is geen spoet. Ned.

Snelle raet selden baet.

Snelle raet nopt goede daet.

Pl met wijl.

Die besten gedanken kommen allweg hinden nach. Hoo.

Verht koel / en een half uyr te langer. Ned.

Een goe wegh om / en is geen krom.

Sacht gaen / en verre sien.

Festina lentè. Lat.

Per troppo speronar la fuga è tarda. Ital.

Da spacium tenuemq; moram mala cuncta ministrat. Lat.

Impetus.

Αμαθία μὲν θεῤῥεῖ, λογισμὸς δ' ὄκνον φέρει. Griec

Inscitia fiduciam, prudentia cunctationem gignit. *Thucyd. Lipsi. in not. polit.* Lat.

Peccat penè necessariò qui festinat. *Lipsi.* 5. *Polit. cap.* 15.

Animus vereri qui scit scit tutò aggredi. *Mimus.*

Oportet deliberare lentè. *Aristot. lib. 6. Eth. cap. 9.*

Ceux qui vont bellement ne choppent pas volontiers. Il faut deliberer & resoudre à loisir & lentement. Pier. Math. l. 1. fol. 43. Franç.

l'Araignee

l'Araignée mange la mouche & le lizard l'araignée &c.

De ſpin kan niet alleen de kleyne muggen vangen,
Men ſiet oock byen ſelfs in hare netten hangen;
Maer in haer meeſte jacht, ſiet daer, een hagedis
Die valt haer op het lijf, terwijl ſy beſich is;
En weder op een nieu, de ſpin is naeu gegeten,
Het beeſt, dat haer verſlont, wort in het lijf gebeten;
Daer komt een oyevaer, die met een langen beck
Het kleyne dier verraſt, en grijptet by den neck;

Doch eer de vogel rijſt om inde lucht te ſtijgen,
Soo koomter wel een ſlangh, en doet hem weder ſijgen,
En vat hem by het been, en velt hem in het gras,
En maeckt hem tot een roof, die eerſt de rôver was;
Maer in het eygen wout daer wort een draeck gevonden,
En ſiet daer wort de ſlangh al wederom verſlonden,
En noch iſt niet genoegh, want oock dit grouſaē beeſt
Dat kent eē hooger macht, die van hem wort gevreeſt.
Siet daer een omme-loop van alle werelts dingen,
Hoe groot dat yemant is, hy laet hem weder dwingen;
Wel denckt dan, wie ghy zijt, wat ghy u minder doet,
Dat ghy het wederom van grooter lijden moet.

Eccl. 5. 8.

Si en la province tu vois qu'on faire tot au pauvre, & que le droit ſoit violé, & la Iuſtice, ne t'esbahi point de telle maniere de faire; Car un plus haut eſlevé, que ce haut eſlevé, y prend garde, & il y en à de plus haut eſlevez qu'eux.

Senec.

Vos quibus rector maris atque terræ
Ius dedit magnum, necis atque vitæ,
Ponite inflatos tumidoſque vultus,
Quidquid à vobis miror extimeſcit
Major hoc vobis dominus minatur.

Horat. 3. Od. 1.

Regum timendorum in proprios greges
Reges in ipſos imperium eſt Iovis
Clari gigantes triumpho
Cuncta ſupercilio moventis.

Plerumque humiliter ſervit, quod ſuperbè dominatur.

Als

Als oude honden baſſen iſt tijt uyt te ſien.

De
rſmã
uyt
ven-
ſiet,
eckt

Schoõ Leeutje ſtaet en keft, oock ſomtijts gãtſche nachtẽ,
Tis efter ſonder gront daer op te willen achten,
Het dingh is jonck en mal, het baſt om 'kweet niet wat,
Al hoortet maer een muys, al ſietet maer een kat;
Maer 'tis een ander ſaeck met onſen ouden Wachter,
Want als die gaende wort, dan ſchuylter onraet achter;
Het is een looſe gaſt, en daerom baſt hy niet,
Voor dat hy yemant vreemts, of yet byſonders ſiet;

Ick houd' het beeſt in eer, vermits ſijn oude dagen,
En mits het ſich verſtaet op alle ſlimme lagen;
Dies als ick inder nacht verneme ſijn geluyt
Soo loop ick uyt het bedt, en kijck te venſter uyt;
Daer word' ick dan gewaer een deel onguere ſtreken,
Miſſchien een ſtouten boef die pooght in huys te breken,
Of wel een hoender-dief, die houdt hem wonder ſtil,
Of een die inden hof de freuyten ſtelen wil.
Daer hapert altijt wat als oude honden baſſen,
En 'tis de rechte ſtont om op het ſtuck te paſſen;
De tijdt heeft wonder in, want oock een lompich beeſt
Wort door de jaren kloeck, en krijgt een ſnegen geeſt.
Maer ſiet! hier was een dief, dan hy is nu geweecken,
Ick denck hy vreeſt den hont, of heeft my hooré ſpreecken;
Wel dat hy henen gae, ſijn aenſlagh is belet,
En ick gae wederom my duycken in het bedt.
Een woort noch evenwel, dat had ick u te ſeggen,
Wilt dat te mijner eer in uwen boeſem leggen:
Gebruyckt de rappe jeught, wanneer ghy wilt de daedt;
Maer ſoeckje goet beleydt, ſoo let op ouden raedt.

Hoogd. Wen der alte hund biſt / ſo ſol man auff ſehen.

Spaens. Cane vecchio non baja indarno.

Franç. *Il n'eſt abbay que du vieil chien.*

Quant le vieil chien abbaye il donne conſeil.

L'abbay du vieil chien doit on croire. Franç.

El perro vieio ſi ladra da conſeio. Spaens

De jeune faucon la volee, Franç.
Faict rarement bonne journee.

De

ederl. De jonge dwaſen /
Mepnen dat de oude raſen /
Maer d'oude hebben meer vergeten
Als de jonge dwaſen weten.

Den flagh der grijſen /
Machtmen vooz ijſen.

ll. *Gallina giouane per far noua è vecchia per covare.*

it. Conſule queis ætas longa magiſtra fuit.

Senum conſilia,
Iuvenum lanceæ. *Eraſ.*

ederl. Met jonge te krijgen /
Met oude te raden.

anç. *Il faut long temps pour toucher le poux au monde.*

An conſeil oy le vieil. Franç.

Il n'eſt que vieux chien pour chaſſer à plaiſir.

Oude honden en hoozen nae geen wijs wijs. Nederl.

Del vieio el conſeio. Spaens.

Een oude hat ſpeelt met geen ballelien. Nederl.

Een oude hoos is qualick te bedziegen.

Een oude ratte wil niet inde val.

Solo il bue vecchio move le carre arreſtate. Ital.

Senum voces fatidicæ. *Richt. Axiom. Hiſt.* 30. Lat.

Sapientiæ ætas condimentum eſt. *Plaut.*

Plautus.

Sapere iſta ætate decet qui ſunt capite candido.

Ovid.

Adde, quod eſt ſenibus rerum prudentia major.

Ἔργα νέων, βουλαὶ δὲ μέσων
ὐχαὶ δὲ γερόντων.

Facta juvenum, conſilia mediocrium
Vota ſenum.

Nazianz.

Conſilijs nihil utilius meliusve paternis
Pluraque canities novit quam læta iuventus
Tempus enim hiſtoriæ pater eſt, materque viciſſim.
Hiſtoria eſt Sophiæ.

Es is

Es is nit rath daß man narren uber eyer ſetze.

Siet daer! iſt nu niet wel gemaeckt?
De nar is opten neſt geraeckt,
De nar, eylaes! ô lieve vrient,
De nar is daer hy niet en dient;
Men gaf hem eyers uyt te broen,
En dat is door hem niet te doen,
Hier diende toe een geeſtigh man
Die teere dingen vieren kan,

Die

Die acht op alle ſaecken ſlaet,
En in ſijn doen wel ſeecker gaet;
Maer deſe quant is al te los,
Hy vielder op gelijck een os,
En ſatter op gelijck een koe,
Dies ſiet hy nu 'ken weet niet hoe,
Hy is begaet, beſtruyft, bedot,
Ey ſiet! dus vaertmen met een ſot,
Dus vaertmen alſmen gecken ſent,
Daer niet als wijsheyt dient ontrent.
Wel ſoo daer yet door goet beleyt
Dient af-gedaen of aen-geſeyt,
Ten moet noch geck noch rouwen gaſt,
Ten moet geen plompaert zijn belaſt,
Want ſchoon men hen al wel berecht
Noch gaen de ſaecken wonder ſlecht,
En waer het ſtuck ſich wat verdraeyt,
Daer iſſet al-te-mael bekaeyt.
Ghy daerom, vrienden, tot beſluyt,
Sendt niet als wijſe lieden uyt,
Sendt niet als mannen van beleyt,
„ Een wijs geſandt, en niet geſeyt.

Embia al ſabio à la Embaxada, y no le digas nada.

Envoyez le ſage à l'ambaſſade & ne luy ditez rien.

Mitte ſapientem & dic pauca.

Ach caveat ne quid rudibus committat aſellis
Qui benè curatas res volet eſſe ſuas. Lat.

Die oder 'tmolcken gaet
Moet weten wat de klocke ſlaet. Nederl.

Daer geſchiet veel ramp / maer dwaſen krijgen meeſt.

Franç. *Ne faictez meſſagers des fols.*

Nederl. Weet of ruſt.

Steeckt gheen vinger in eens dwaſens mont.

Franç. *Bien eſt fol qui à fol demande ſens.*

Non ex omni ligno fit Mercurius. Lat.

Magna negotia viris magnis committenda.

'Tis beter te gaen tot ſmits / als tot ſmeetjens. Nederl.

Prov. 9. 17.

Quel eſt le vinaigre aux dens la fumée, aux yeux tel eſt le par eſſeux à ceux qui l'envoye.

Prov. 26. 6.

Qui mande meſſages par un fol ſe coupe les pieds & voit la peine du tort qu'il c'eſt faict.

Syr. 22. 2.

Le pareſſeux reſſemble au fient d'un ſumier quiconque le levera ſecouve ſa major.

Syr. 20. 21.

Vn grave propos partant de la bouche d'un fol perd ſa valeur car il ne la dict point en temps & lieu.

Prov. 26. 6.

Wie ſijn ſaecke door een dwaeſachtige bode upt-recht / die is gelijck een die lam is aende voeten / ende neemt ſchade.

Richter. axiom. hiſt. 91. ubi exempla vide in utramque partem.

Magna negotia à magnis auctoribus volunt geri.

VVer mit katzen jagt der fahet gern mauß.

De ratte-vangher preeckt

Ick hadde jagens luſt, en gingh met groot verlangen
Om eenigh vluchtigh hert, of ander wilt te vangen,
Ick was genoegh verſien (gelijck het ſcheen) van als,
Den ſpringh-ſtock inde vuyſt, den horen aenden hals.
Maer hoort wat my ontbrack; in plaets van haſewinden,
Van bracken die het wilt in dicke boſſen vinden,
Soo leyd' ick anders niet als katten nae de jacht,
En daerom heb ick niet als ratten thuys gebracht.

Maer 'tfy van mijn bedrijf! ach, waerom leef ick langer?
'Ken ben geen jager meer; ick ben een ratte-vanger.
Wel mackers, hoort een woort, hier dienſtigh by geſtelt,
Houdt katten voor het huys, en honden voor het velt.
En ſoeckje met beſcheyt u dingen uyt te rechten,
So doet u ſaecken noyt door onbedreve knechten;
Want die met katten jaeght en brengt niet anders thuys
Als ick en weet niet wat, een rat of valen muys.

Hoogd. Wer mit katzen jagt / der fahet gern manß.

Wer mit narren zacker gehet / der eget mit geuchen zu.

Wer mit hurn zu acker geht / der egt mit gecken zu.

Nederl. Wie jaeght met katten.
Vangt muysen en ratten.

Koper gelt / koper ziel miſſe.

Met quaet tuygh iſt quaet wercken.

Dimmi, con chi tu vai & ſapro qu'el che tu fai. Ital.

Chi prattica co 'l lupo, impara à urlare.

Chi dorme co 'l cani, ſi lieva con le pulci.

Wer ſich unter die kleyen miſchet / dem freſſen die ſäw. Hoogd.

Dit ſpreeck-vvoort ſoude oock tot meer andere gheleghentheden ghebruyckt konnen vverden, vvant (gelijckt' anderen tijden meer is geſeyt) de ſpreeck-vvoorden beteeckenen dat de leſer vvilt; als by exempel van yemant die vzeltijts dertele boucken leeſt, met licht gheſelſchap omgaet, ende geyle dienſt-boden in ſijne huys-houdinghe ghebruyckt; van de ſoodanige (ſegh ick) ſoude niet onbequamelicken miſſchien geſeyt mogen vverden; Die met katten jaeght vangt geerne muyſen.

Het ſelve ſpreeck-vvoort kan oock op deſe vvijſe int gheeſtelicke gheduyt vverden; dat al vvie niet als met vzleeſſelijcke inſichten tot ſijn beroep gaet, dat hy geen heyl, maer gevviſſelick vanden vzleeſſche het verderff ſal maeyen, &c.

Culex

XIV.

Culex fodit oculum leonis.

Komt hier eens vrienden al-te-mael,
Komt hier, en hoort een vreemt verhael,
Koomt hoort een wonderbare daet
Daer op voor u te letten ſtaet:
Al is de Leeuw een moedigh dier,
Al brant ſijn oogh gelijck een vier,
Al is ſijn weſen wonder fel,
Al is ſijn ſprongh geweldigh ſnel,

Al is hy, jae, een machtich beeſt
Daer voor de gantſche werelt vreeſt,
Noch is een mugge wel ſoo ſtout,
Hoewel de minſte van het wout,
Noch is een mugge wel ſoo koen
Dat ſy het beeſt komt hinder doen,
En dat niet met een ſlimme greep,
Of met een onverwachte neep;
Neen, neen, ſy eyſt haer vyant uyt,
En maeckt daer toe een hel geluyt;
En eer ſy haer tot vechten ſet
Soo ſteeckt ſy klaerlijck haer trompet;
Sy doet gelijck een dapper helt,
Sy geeft haer open in het velt,
Sy ſteeckt hem vry niet in de ſteert,
Dat is haer niet de pijne weert;
Sy ſteeckt hem daer hy klaerſte ſiet,
Daer iſt dat ſy hem d'oorlogh biet,
Sy komt hem onder ſijn geſicht,
En vlieght hem in dat vierich licht;
En ſchoon hy dan geweldich tiert,
En al de leden omme-ſwiert,
En ſchoon hy dan gants bijſter raeſt,
En dampen uyt ſijn keele blaeſt,
En ſchoon hy ſpringt dan wonder hoogh,
Sy ſteeckt hem in dat vinnigh oogh,
Soo dat hy in het gantſche dal
Niet weet waer hy hem keeren ſal.
Ick wou dat alle trotſche lien
Hier op met oordeel wouden ſien,
En leeren uyt der leeuwen pijn
Niet al te fier en moedigh zijn,
Want ſiet! niet een ſoo grooten beeſt
Dat oock ſijn minder niet en vreeſt.

Un petit homme abat bien grand cheſne.

Ken weet niet een ſoo ſchoonen boom,
Al ſtaet hy aen een verſen ſtroom,
Al waſt hy uyttermaten hoogh,
Al rijſt hy boven 'smenſchen oogh,
Al heeft hy noch ſoo dicken baſt,
Al voedt hy noch ſoo harden quaſt,
Die niet een kleyn, een eenigh man
In haeſt ter neder leggen kan,
Die niet een mes of kleyne bijl
Kan vellen in een korte wijl.

Vraeght ghy wat dit verhael beduyt?
En wat ick ſtelle voor beſluyt?
Een vveſpe quelt een moedigh peert
Al iſſet duyſent kroonen vveert;
Een muys ontſet een oliphant
Al heeft hy noch ſoo grooten tant;
Een mugge ſteeckt een leeuw int oogh
Al light het hert hem wonder hoogh.

Ghy, daerom vrienden in 'tgemeyn,
En acht geen vyant oyt te kleyn,
Want ſiet! niet een ſoo kleynen man
Die niet ſijn meerder ſchaden kan.

Hoogd. Wenn der feind iſt wil ein omeiß / ſo halt in doch für ein Elephanten.

Lat. Inimicum quamvis humilem docti eſt metuere.

A cane non magno ſæpe tenetur aper.

Franç. *Vn petit moucheron picque bien un grand chevale.*

Nederl. Een kat ſiet wel op een koninck.

Franç. *Il n'y à ſi grand ny ſage,*
Qui de petit n'ait bien domage,

Il eſt bien petit qui ne peut nuire.

Il n'eſt pas ſage qui n'a peur d'un fol.

Hoogd. Es iſt nicht an der groſſe gelegen/ ſonſt erlieff eine kühe ein haſen.

Franç. *Au petit bois prend on bien grand lievre.*

Grande ville rien dedans
Petite choſe nuit ſouvent.

Tis beter een hont te vriendt / als te vyant te hebben. Nedl.

Leo etiam minimarum avium fit pabulum. *Curtius.* Lat.

Men treet oock een voys wel soo lange tot hy eens quaeckt. Nede.

Anche la moſcha ha la ſua collera. Ital.

A mouſe in time maye bite a two a cable. Engel

Wat hoornen heeft wil ſteken. Neder

Anche le ranocchie morderebbone s'haveſſi denti. Ital.

Tread a worm on the tayle an it wil turne againe. Engels.

Ne deſpicias debilem, nam culex fodit oculum leonis. Lat.

Hoc Adagium petitum eſt ex Arabum hiſtoria : Nam culices in Meſopotania mirè infeſtant leones. *Marcellin. lib.* 18. *Strabo. l.*16. quos vide.

Boni

XV.

Boni paſtoris eſt tondere pecus non deglubere.

De oninck preeckt

VVel, vrient, hoe gaeje dus te werck ?
Ghy zijt te raeu, naer ick het merck,
Het ſchijnt niet datje ſcheeren wilt,
Maer datje wel ter keure vilt:
Ey ſtaeckt u voor-ſtel raeuwe gaſt,
Want dat en is u noyt belaſt,
Neen, neen, een harder van het vee
Die houdt het vil-mes in de ſchee,

En is

En is te vreden met de wol,
Al is ſijn mande niet te vol;
En of hy ſchoon de kudde ſcheert,
Noch maeckt hy dat het niet en deert.
Een hovenier of groenſel man,
Indien hy recht het ambacht kan,
Snijt wel de bladers van het kruyt,
Maer treckt voor al geen wortel uyt.
Dus ſoo ghy paſt op mijn gebiet,
Soo ſcheert het ſchaep, maer viltet niet.

Hinc Michea propheta taxat acriter populi proceres nomine Dei Opt. Max. in hæc verba erumpens. cap. 3. 2. 3.

Ital. *Rapiſcona al mio popolo la pelle addoßo & la ſua carne d'in ſu l'oſſa,*

Et cio che mangiano, è la carne del mio popolo & gli traggono la pelle d'addoßo, & gli tritano l'oſſa & le tagliano à pezzi, &c.

Lat. Odi holitorem qui à radice olera exſcindit.

Apres raire ny à que tondre. Franç.

Men moet de ſchapen ſcheeren nae ſp wolle hebben. Nederl

Chi troppo munge, ne cava 'l ſangue. Ital.

Qui vult amari languida regnet manu. *Seneca.* Lat.

Lipſius in preſat. polit.

Præeſtis hominibus ſed hominũ cauſa: nec Domini modo & arbitri rerũ ſed Tutores & Adminiſtri eſtis, mali mixto bique illi qui in Imperio non niſi imperium cogitant; Superbi deſides & qui ſe non civibus datos arbitrantur ſed ſibi Cives, nam ſicut Sidera ſplendorem habent, ſed ut uſibus humanis deſerviant, ſic vos dignitatem, ſed cum munere officioque conjunctam.

Magre

Magre vliegen bijten scherp.

Terwijl een herder op het velt
Sijn jonge geyten over-telt,
En soeckt met yver over al,
Tot dat hy vint het vol getal;
Soo was't dat hy een menschе vont
Gantsch flaeu, en totter doot gewont,
Gelijck hy aender heyden lagh,
En als hy duysent vliegen sagh,
Die saten in dat verse bloet,
En werden even daer gevoet,
Soo kreegh hy deernis metten man,
En joeger al 'sg' drochte van;
Dies meynt dat hy hem gunste toont,
En dat sijn lijden wert verschoont:
Maer de gequetste die het stiet,
En acht dit vry sijn voordeel niet,
Maer rieper hevigh tegen aen:
Ick bidde laet u jagen staen,
Ick bidd', hou stille, lieve vrient,
Ghy doet toch dat my niet en dient,
De vliegen die ghy ruymen doet
Zijn nu versadicht van het bloet,
En al wat in haer plaetse koomt
Daer ben ick bijster voor beschroomt,
Want dat is uytter-maten graegh,
En dient my tot een nieuwe plaegh;
Dus wat ick immer bidden mach
Laet my slechts wesen soo ick plach,
Want als het immers wesen moet
» Een vette vliegh is eerst gevoet.

XVI.

Veritá non può ſtar ſepolta.

Al poogter menigh mẽſch de Waerheyt t'onderdruckẽ,
Ten ſal hem evenwel, ten ſal hem niet gelucken;
Hier baet geen ſlim beleyt, geen liſt of looſe vont,
Geen booſe klapperny, geen af-gerichte mont.
De waerheyt aengeranſt met drift van quade tongen
Wert ſomtijts met gewelt als in het graf gedrongen,
Als in het ſtoff gedruckt, ſoo dat, gelijck het ſchijnt,
Haer luyſter, blijde verw, en alle glans verdwijnt;

Maer

Maer ſchoon de reyne maeght is in den kuyl geſteken,
Sy weeter evenwel, ſy weeter uyt te breecken,
Sy opent, jae het graf, ſy licht de gantſche ſerck,
Al iſſe noch ſoo ſwaer, al iſſe noch ſoo ſterck.
De waerheyt, ſchoon verkracht, en laet haer niet bedervē;
De waerheyt, ſchoon gewont, en kā doch nimmer ſtervē;
De waerheyt recht haer op, al iſſet yemant ſpijt;
De waerheyt is van ouds een dochter van den tijt;
De waerheyt, watmen doet, en is niet in te dwingen,
Al ſou de felſte rots in duyſent ſtucken ſpringen;
De waerheyt bortelt uyt gelijck een ſonne-ſchijn,
De waerheyt, hoe het gae, wil niet begraven zijn.

Es wird nichts ſo rein geſponnen
Es komt zu letzt an die Sunnen.

Al heeft een ſpinne-kop haer webbe fijn geſponnen,
Noch komtet evenwel, noch komtet aender ſonnen;
En ſchoon men haer bedrogh ten eerſten niet en ſagh
Soo komtet evenwel ten leſten aen den dagh.
Hoe menigh ſlim bedrogh wort hier en daer geweven!
Hoe menigh loos beleyt wort hier en daer gedreven!
En ſchoon het yemant heelt oock ſomtijts menigh jaer,
Het wort des niet-te-min ten leſten openbaer;
Het oogh, het wacker oogh, daer uyt de lichten vloeyen,
De Sonn' haer voetſel heeft, de korte dagen groeyen;
Het oogh, het wacker oogh, dat alle dingen ſiet,
En even inder nacht ſijn helle ſtralen ſchiet,
Dat opent alle dingh, hoe ſeer het is verholen,
Hoe dier het eenich menſch van yemant is bevolen,
Hoe ſeer het yemant deckt, of in het duyſter ſluyt,
De waerheyt, lieve vrient, die kijckt ten leſten uyt.

Nederl. De waerheyt die int duyster lach/
Die komt met klaerheyt aen den dach.

Spaens. Aunque compuesta la mentida siempre es vencida.

Nederl. Al is de leugen schoon bekleet/
Sy doet noch haren meester leet.

Al is de leugen snel/
De waerheyt achter-haeltse wel.

Franç. *On prend plustost un menteur qu'un boiteux.*

Nederl. De leugen heeft maer een been/
Bereckt haer dat soo heeftse geen.

Franç. *A la parfin vainct verité.*

Nederl. Het komt ten lesten aen den dach
Wat inde sneeu verholen lach.

Lat. Tenue est mendacium, pellucet si diligenter inspexeris.

Nederl. Wacht u van de daet/
Tegens de leugen is wel raet.

Ital. *Non nevica tanto in su le cime de' monti che il sole non la diffaccia.*

Niet en wert soo fijn gesponnen/
Of ten komt wel aender sonnen. Neder

Veritas premitur non opprimitur. Lat.

Il tiempo è padre della Verita. Ital.

Au dernier scaura-on qui à mangé le lard. Franç.

Le bugie hanno le gambe corte. Ital.

Quidquid sub terra est in apricum proferet ætas. Lat.

La mentida no tiene pies. Ital.

Le mensonge n'a point de pieds. Franç.

Antes toman al menticoso quel al coxo. Ital.

Men vangt die liegt met rasser spoet/
Als men een tragen krepel doet. Nederl.

Les femmes sont fortes mais sur toutes choses verité à tousiours le dessus. Franç.

Bensire

Benſire Apopht. lib. 1. num. 5.

Veritas pedes habet ad ſtandum, mendacium non habet.

Menand.

Ἄγει δὲ πρὸς φῶς τὴν ἀλήθειαν χρόνος.

A. Gell.

Veritas temporis filia.

Marc. 4. 22.

Daer en is niet verborgen dat niet openbaer en worde.

Eraſ. fol. 450. ubi multa græca.

Tempus omnia revelat.

Senec.

Veritatem dies aperit.

Matth. 10.

Nihil opertum quod non revelabitur.

Pindar.

Poſteri dies ſapientiſſimi teſtes.

Marſelar. Inſigni Legat.

Non poſſum profectò niſi cum die ac ſole veritatem, niſi cum nocte ac tenebris mendacium comparare.

Ioh. Oeven.

Quod verum lateat quamvis aliquando patebit hinc & apud grajos nomen ἀληθὲς habet.

Richt. axiom. Eccleſ. 162.

A little

XVII.

A little pot Is soen hot.

Vrient, zijt ghy gast, of zijt ghy waert,
Komt hier een weynigh aen den haert,
Komt let eens watter omme-gaet,
En watter aen den vyere staet;
Want soo ghy grijpt den rechten grondt,
Hier is yet dat ghy leeren kondt:
Ey siet! hier is een pot geset,
Daer heb ick vlijtigh op gelet,

Al is

Al is die nae de vlam gewent,
Al iſſer vyers genoegh ontrent,
Al leggen daer veel kolen aen
Noch blijft hy echter ſtille ſtaen;
En ſchoon men hem veel hitte biet
Hy ſchuymt, hy raeſt, hy bobbelt niet;
Maer ſiet den pot aen geenen kant,
Die ſiedt genoeghſaem ſonder brant,
En ſchoon hy raeckt naeu aen het vier,
Hy maeckt terſtont een groot getier,
Hy maeckt, 'ken weet niet wat geluyt,
Het ſchijnt ſijn gront-ſop wilder uyt.

Vraegt yemant hier de reden van?
My dunckt dat ickſe geven kan:
Die pot die in de vlamme ſtaet,
En doch niet op of neder gaet,
Dat is een groot en machtigh vat,
En daer in ſchuylt een killigh nat,
Die wort niet haeſtigh omgeroert,
Of door het vyer om hoogh gevoert;
Maer deſe pot van kleyn beſlach,
En daer maer weynich in en mach,
Die is van ſtonden aen geraeckt
Met dat hem maer het vyer genaeckt.

Nu vrient, ſtaet noch een weynich ſtil,
En let eens wat dit ſeggen wil:
Al wort een edel hert geterght,
En dickwils dit en dat geverght,
Noch wortet niet te licht beroert,
Of van de gramſchap omgevoert,
Maer neemtet op met koelen moet
Al wat hem dees of geene doet.

Maer yder menſch van kleyn verſtant
Die bobbelt als in heeten brant
Soo haeſt men hem maer eens genaeckt;
» Geringe breynen haeſt geraeckt.

De gront-reghels van veel menſchen die groot-moedigh vvillen ſchijnen te zijn, gaen regel-recht aen, niet alleen tegens de rechte groot-moedicheyt, maer oock regel-recht tegens alle de eyghenſchappen van een recht Chriſten; veel meynen groote eere te zijn niet te verdragen, maer alles aen een yder ſeytelick uyt te vvetten, en in teghendeel ſoo vvijſt de gheſonde Leere klaerlick uyt, datter gheen meerder groot-moedigheyt en is, als ongelijck met gedult te konnen lijden, en ſich in ſijn tochten te over-vvinnen. Een Chriſten en kan geen vaſter teycken hebben, van dat hy een kint Gods is, als dat hy met ſachtmoedicheyt, en ſonder vveder-vvraecke, kan overſetten het ongelijck datmen hem aen-doet; Leert van my dat ick ootmoedich en ſachtmoedich ben van herten, (*ſeydt de Heere Chriſtus*) en ghy ſult ruſte vinden aen uwe zielen. *Alle kleyn en vuyl gheſpuys is vvraeck-gierich; muyſen bijten, byen ſteecken, ſlangen, oock onverhoets geraeckt, ſchieten haer fenijn, kinderen zijn korſel, oude en ſiecke lieden gémelijck, maer een vvel-geſtelt lichaem, geſtijft met een recht-matige ziele, kan lijden en mijden.*

Dit ſoude oock op een anderen ſin geduyt konnen vverden, als te vveten: dat yemant, van een kleynen ofte middel-matighen ſtaet, met vvynigh ſich kan erneren, met kleyne koſten ſijn huys geſin onderhouden; vvant anders:

Groot is het Hof/
Veel moeter of.

Tot een kleynen oven is wepnich vyers van noode.

Stulto-

Stultorum eſt cum ſtercore pugnare.

Het is voorwaer een rechte geck
Die't luſt te vechten met een dreck;
Want of hy ſchoon al met gewelt
Sijn vyant plat ter aerden velt,
Wat wint hy met ſijn kloecke daet
Als dat hy ſich wel vuyl begaet?
En dat een yder met hem ſpot
Vermits hy leelick is bedot.

Ghy die van ſpotters wort geterght,
Of door een guyt tot ſpijt geverght,
Ick bidd', en acht op geen gekijf,
Van dees, of die, van man, of wijf;
Mijdt liever, reyne zielen, mijt,
Lijdt met gedult, ô vrienden lijt,
Want ſchoon ghy klappers tegen ſpreeckt,
En oock haer loſſe reden breeckt,
Noch echter wint ghy niet met al,
Als enckel leet en ongeval,
Noch echter wort ghy niet te kuys,
Maer komt noch des te vuylder thuys;
Het is dan quaet hoe datjet maeckt,
Geen dreck en dienter aen-geraeckt;
» Want noyt vocht ymant met een ſtront
» Die ſich daer door verbetert vont.

Lat. Ignis gladio non fodiendus.

Hoc ſcio pro certo quod ſi cum ſtercore certo, vinco ſeu vincor ſemper ego maculor.

Cum pari certare dubium eſt,
Cum majore furioſum,
Cum minore ſordidum & inglorium.

Nullus uſus patientiæ foret niſi impatientiæ provocatio eſſet. Lat.

Ridiculum eſt odio nocentis perdere innocentiam. *Seneca.*

Ne deba point avec un grand langard & n'entaſſe point de bois à ſon feu. Syr. 8. 4. Franç.

Couper in anatome hominis Chriſtiani.

Een goet man en moet nopt teghens quade menſchen ſtrijden met haer eyghen wapenen/ dat is: ſchelden niet ſchelden bejeghenen. Aliter enim nihil inter provocatum & provocantem interest niſi quod hic prior in malefitio deprehenditur & iſte poſterior.

Paratus eſſe debet homo pius ac juſtus patienter eorum ferre ac ſuſtinere maliciam quos fieri bonos quærit, ut numerus potius creſcat bonorum quam ut pari malitia ſe quoque numero addat malorum. *Auguſt. Epiſt.* 5.

Non

Non tace invidia quando gloria crida.

Siet wat een ſelſaem ding! hoe gaen dés werelts ſaecken!
Het licht, het ſchoonſte licht, dat kan eē doncker makē;
Want als de gulde Son haer toont op eene zy
Daer valt van ſtonden aen een ſwarte ſchaduw' by.
Al waer oyt eere koomt met haer vergulde ſtralen,
Al waer het bly geluck koomt uytten hemel dalen,
Daer is van ſtonden aen, daer is de ſwarte nijt,
Die met een open keel wel luyd' en leelick krijt,

Die laet ſchier nimmer af van tegens eer te raſen,
En komt haer vuyle gif op haer geduerich blaſen;
Maer 'tis een nutter dingh wanneer het Godt behaeght,
Van dees en die benijt als over al beklaeght.

Lat. V irtutis comes invidia.

Ital. *Non è vertu ſenza invidia.*

Lat. Summa petit livor.

Non tace invidia quando gloria crida.

Rariſſimum inter mortales Invidiam gloria ſuperare. Lat.

Es iſt dem einen hünd leid / das der an- Hoogd.
der in die küche gehet.

Heureuſe vie n'eſt ſans envie. Franç.

Horat.

Invidus alterius rebus macreſcit opimis.

Cicer.

Invidentia eſt ægritudo ex alterius rebus ſecundis.

Plaut.

Qui invident egent, quibus invidetur rem habent.

Elck

Elck weet waer hem de ſchoen wringt.

Ghy prijſt, ô vrient, de nieuwe ſchoen,
Die ghy ſiet aen mijn voeten doen,
Ghy ſiet het leer is wonder net,
En aerdigh nae den voet geſet;
Ghy ſiet een wonder ſchoonen naet
Die geeſtich om de ſole gaet;
Ghy ſiet, in plaetſe van een bant,
Een roos geçiert met diamant;

Ghy

Ghy ſiet in als een meeſter-ſtuck,
En ſtelt dit onder mijn geluck.
Maer ghy, die dit van buyten ſiet
En voelt het innigh prangen niet,
Van buyten ſchijnt het moy te zijn,
Maer binnen is een ſtille pijn,
Een pijn die my geduerigh wringht,
En mijn geheele vreught bedwinght.
Men oordeelt dickmaels eenigh menſch
Als of hy hadt ſijn 'sherten wenſch,
En daerom wort ons eygen ſtaet
By ons mis-preſen of gehaet;
Maer ſoo men waerheyt ſpreken mach,
Dit is voorwaer een quade ſlach;
Want hy, dien ghy geluckich hiet,
Heeft dickmael eenich ſtil verdriet,
Heeft dickmael, ick en weet niet wat,
Dat ghy van buyten niet en vat;
Maer ſoo ghy eens ter degen ſaeght
Hoe dat ſijn herte leyt en jaeght,
Hoe dat hy binnen is geſtelt,
En wat hem in den boeſem quelt,
Ghy ſoudt miſſchien u ſwaerſten druck
Verheffen boven ſijn geluck.
Gelooftet vry, al draegh' ick ſchoon
Een prachtich kleet, een goude kroon,
En boven dien een konings ſtaff,
Al dat en weert geen hooft-ſweer aff;
Ick ben, eylaes! ick ben gequelt,
En dickmael wonder vreemt geſtelt,
Ick voele, jae een ſwaer verdriet
Schoon dattet yder niet en ſiet,
Ick voele dat my binnen wringht,
„Ten is geen gout al watter blinckt.

Chacun

Franç. *Chacun ſent mieux ſon ſoluier.*

Lat. Neſcis qua parte me calceus urgeat.

Chacun ſent mieux ce que à l'œil luy pend. Franç.

La douleur travaille auſſi bien les teſtes couronnés que celles qui ſont nues.

D. D. Rochus Honard. Thamara.

--- muricis ſacri nitor
Gemmæ rubentis munus auguſtum ſali
Suffulta cedro tecta, cedrus divite
Auro revincta, fluctuantem pectoris
Non ſiſtit æſtum. gliſſit ex lætis malum
Et in beatos gravius inſurgit dolor.

Pierre Mathieu.

La triſteſſe & l'ennuy ſe meſle auſſi bien parmy les honneurs & grandeurs, qu'aux baſſes conditions.

Buchananus Jephte 5.

Præclara dictu res, honor, victoria,
Decus, triumphus, parta bello gloria
At quæ videntur fronte prima ſuavia,
Eadem intuere propius, & intelleges
Condita fellis acri amaritudine.
Fortuna nulli ſic refulſit proſpera
Adverſa ut illam lance non penſet pari
Triſtia ſecundis, & ſecunda triſtibus
Viciſſitudo acerba ſortis temperat.

Horat.

----- neque lictor
Dimovet mentis miſeros tumultus.

Idem.

Poſt equitem ſedet atra cura.

XXI.

'Tis geneughelick te ſien regen als men in't drooge ſtaet.

Het is een aengename ſaeck,
En dient veel menſchen tot vermaeck,
Te ſien hoe wint en hagel ſlaet
Wanneer men in het drooge ſtaet,
Te ſien hoe dat een dicke wolck
Komt neder-ſtorten op het volck,
En het driftich hemels-nat
Maeckt al de paden glibber-glat,

Te ſien

Te ſien hoe ſich een yder mijt,
En efter noch ter eerden glijt.
'T is luſtigh van een ſtille ree
Te ſien een ongetoomde zee,
Te ſien haer wonder groot gebaer,
Te ſien eens anders groot gevaer,
Te ſien hoe dat een machtich ſchip
Rijſt boven aen een hooge klip,
En weder in een korten ſtont
Wort af-gedreven nae den gront,
En weder met een ſnelle vlucht
Koomt op-geſtegen inde lucht.
Voorwaer het is dan licht geſeyt
De lieden hebben geen beleyt,
De ſchipper, of de man te roer,
Dat is voorwaer een rechte loer;
Wis ſoo ick ſtier-man weſen mocht
Ick ſtierd' het ſchip in geenen bocht,
Ick ſtierd' het ſchip in geenen kolck,
Soo hield' ick 'tſchip, en al het volck.
Siet dus ſoo gaetet over al
Wanneer men komt in ongeval,
Want die geſonde leden heeft,
En van de kortſe niet en beeft,
Weet veeltijts wonder goeden raet,
En duyſent kruyden voor het quaet;
Maer komt hy ſellefs int verdriet
Soo ſtaet hy daer wel ſlecht en ſiet,
En kucht dan meer als ymant plach
Die oyt van korts te bedde lach;
„ Want als de noot gaet aen de man
„ Dan ſietmen wat de meeſter kan.

Facile cum valemus ægris conſulimus. Iucunda navigatio juxta terram, ambulatio juxta marg.

De beſte ſtuer-lupden zijn aen landt. Nederl.

Iammais ne peut manquer la conſolation au mal d'autruy. Franç.

Voor wint en ſtroom is goet ſtieren.

Een ſchipper op de ſtrande, ofte aen de zee-kant ſtaende, ſprekéde met ſijns gelijcke, wijſende op eé ſchip, voor dé wint afkomende.

Ey kom, en ſegh ons, lieve maet
Die hier ontrent den oever ſtaet,
Hoe gaetet dus met onſen Ian?
Hy ſchijnt nu vry een dapper man,
En 'twas maer dees voorlede weeck
Dat hy ellendigh ſtont en keeck;
Hy quam met onweer voor de Maes,
Daer ſat hy doen gelijck een dwaes,
De Neer die dreef hem aen den gront,
Dies ſtont de broeck hem dapper ront,
Hy badt, hy ſchreyd', hy riep, hy kreet,
Als een die van geen ſtieren weet;
En ſiet! hy quam doe noch te recht
Door by-ſtant van ſijn buer-mans knecht:
Maer nu ſit hy en koeckeloert
Als een die bruylofts gaſten voert;
Hy ſchijnt nu meeſter van den ſtroom,
En leyt het ſchip al metten toom,
Hy maeckt voor al een bly geluyt,
En al de wimpels waeyen uyt;
Ick bidde daerom goede man,
Ey ſegh ons hier de reden van?

Antwoorde.

Als wint en ty van achter koomt
Dan is de ſchipper onbeſchroomt,
Dan leyt hy ſpelen ſijn gepeys,
Hy ſingt, hy quinckt, hy drinckt een reys,
Hy is te wonder wel geſint,
O 'tis goet ſtieren voor den wint,
» Maer als de noot gaet aenden man
» Dan ſietmen wie het ambacht kan.

El cor-

El corcobado no vee ſu corcoba, y vee la de ſu compannon.

Ghy ſiet in deſe prent geſchildert naer het leven,
Hoe datter menigh menſch een ander weet te geven,
Hoe dat ſchier yder menſch eens anders feylen ſiet,
En weet (gelijck het blijckt) ſijn eygen feylen niet;
Ghy ſiet een bultich menſch een bultenaer begecken,
Ghy ſiet hem ſijnen mont in vreemde bochten trecken,
En ſiet de ſpotter ſelfs en is niet als een dwergh,
Hy torſt op ſijnen rugh een bult gelijck een bergh.

Ey wat is van den menſch! wy konnen onderſoecken
Eens anders huys-bedrijf, eens anders reken-boecken,
Eens anders gants beleyt tot aen de minſte ſtreeck,
En in ons eygen huys en ſien wy niet een ſteeck;
Wy weten alle man ſijn leſſe voor te ſpellen,
Wy weten alle man ſijn feylen op te tellen;
Maer niemant keert het oogh ontrent ſijn eygen ſchult,
En ſiet! op onſen rugh daer hanght de meeſte bult.
Ey vrienden, niet alſoo, laet vreemde lieden blijven,
En wilt geen ſchamper jock op ymant anders drijven,
Maer daelt in u gemoet. Want 'tis een rechte geck
Die veel een ander ſtraft, en nimmer ſijn gebreck.

Hoogd. Die taſch auff dem arß wil niemant ſehen. Zie dich ſelber bey der naſen. Hoogd.

Franç. *Qui d'autrui parler voudra,*
Regarde ſoy & il taira.

Ital. *Ni ay quien ſus fultas entienda*
como las de ſu vezino. Ital.

Ital. *Tal biaſima altrui, che ſe ſteßo*
condanna.

Franç. *Il n'y à perſonne qui recognoiſſe ſes*
fautes, comme celles de ſon voiſin.

Oevenus. lib. 3. ep. 79.

Crimina qui cernunt aliorum, nec ſua cernunt,
Hi ſapiunt alijs, deſipiuntque ſibi.

Chryſoſt.

Quod ſi cupiditate judicandi judex eſſe velis ſedem ego tibi oſtendam quæ magnum quæſtum tibi conferet & nulla animi labe maculabit. Sedeat mens & cogitatio judex in animam atque conſcientiam tuam, adducas omnia delicta tua in medium. Et dicas tecum quare hoc vel illud auſus es?

Matth. 7. 3.

Wat ſiet ghy den ſplinter in uws broeders ooge? ende en wert den balck in u oogh niet gewaer?

Trabem

Hippocrat.

Trabem
Suam ſtultitiam videt nemo ſed alterum decidet.

Terent.

Ita comparata eſt omnium hominum natura, aliena
Melius ut videant & judicent quam ſua.

Cicer.

Fit neſcio quo pacto, ut magis in alijs cernamus ſi quid delinquitur quam nobismet ipſis.

Idem.

Eſt proprium ſtultitiæ aliorum vitra cernere, obliviſci ſuorum.

Plutarch.

Nihil turpius eſt conuitio quod in autorem recidit.

Horat.

Qui me tuberibus proprijs offendet, amicum
Poſtulet ignoſcat vernicis illius æquum.

Le boſſu ne voit pas ſa boſſe, mais bien celle de ſon compagnon.

Vid. omnino Richter. ax. hiſt. 276.

Chacun

Chacun à un fol en ſa manche.

Daer is geen menſch ſoo wel geleert,
Noch om ſijn kunſt ſoo hoogh ge-eert,
Daer is niet een ſoo wijſen man,
Hoe veel hy weet, of wat hy kan,
Die niet een geckjen by hem voedt,
Of binnen in ſijn mouwe broedt;
En ſiet! dat wilder dickwils uyt
Oock daer het dickmael niet en ſluyt.
Maer waerom hier toe meer geſeyt?
Of met veel woorden uyt-gebreyt?
'Tis met den menſch alſoo geſtelt,
Hoe rijck, hoe wijs, hoe grooten helt,
Wie datter is of komen ſal,
Een yder heeft ſijn eygen mal,
Een yder heeft een ſtil gebreck,
Een yder heeft ſijn eygen geck;
En noch iſt al de wijſte man
Die beſt ſijn geckjen decken kan.

Franç. *Nul ſi ſage*
Qui par fois ne rage.

Il n'eſt jammais ſi grand eſprit
Qui n'ait de follie un petit.

Il n'y à ſi miſerable qui ne porte un Franç.
flatteur dedans ſoy meſme.

Chacun necio ſua porrada. Ital.

Seneca.

Nullum ingenium magnum ſine mixtura dementiæ.

Krepel

Krepel wil altijt voor danſen.

Leſtmael quam ick in een velt
Daer een yder was geſtelt
Tot een uyt-gelate vreught,
Nae de wijſe van de jeught,
Ionge lieden van het landt
Songen, ſprongen, handt aen handt;
Yder maeckte groot geſchal,
Yder waſſer even mal,

Doch van alle wasser een
Met een krom, een krepel been,
Met een plompen stompen voet,
Die had veren opten hoet,
Die was voren aen den dans,
Die was by den rosen-krans,
Die was om en aen de mey,
Die was leyder van den rey;
Watmen peep, of watmen songh,
Krepel had den eersten sprongh;
Al is Fop een rap gesel,
Al doet Heyn sijn dingen wel,
Al leydt Iorden moye Trijn,
Krepel wil de voorste zijn:
Maer al was dit in het velt,
'Tis oock elders soo gestelt,
Want oock by de steedtsche lien
Wort dit menichmael gesien,
Veel-tijts, watter wort gedaen,
Krepel maeckt hem vooren aen;
Krepel is een dapper man,
Schoon hy niet, als hincken, kan.
Isset niet een selsaem dingh
Dat een losse jongelingh,
Dat een onbedreven gast,
Die het immers niet en past,
Veel-tijts eerst sijn oordeel uyt,
Schoon het dickmael niet en sluyt!
Eerst van alle dingh gewaeght,
Al en is hy niet gevraeght!
Eerst sal brengen aenden dagh,
Wat hem op de tonge lagh!
Vraegter ymant hoe dit koomt?
Wijse lieden zijn beschroomt

Datter

Datter yet mocht sijn geseyt
Dat niet recht en is beleyt,
Daerom gaense traegh te werck,
En al met een diep gemerck;
Maer een geck vol losse waen
Haest sich, en wil vooren gaen:
Daerom seytmen noch althans
» Krepel wil eerst aen den dans.

Franç. *C'est la plus meschante roüe du chariot qui mene le plus grand bruit.*

Het pdel dat domt meest. Nederl.

Een penning inden spaer-pot maeckt meer geraes dan als sp vol is.

at. Fatalis imperitiæ pedissequa est impudentia & inanis jactatio.

Qui plus balbutiunt plus loquuntur. Lat.

At initium sapientiæ imperitiæ suæ agnitio.

L'abbatu veut tousiours luicter. Franç.

Iederl. Godt bewaere my van yemandt die maer een boexken gelesen heeft.

Op een anderen sin:

it. Spes est melior de stulto quam de sapiente in oculis suis. Arab. adag.

Quando la cornemusa è piena commincia à sonore. Ital.

ederl. Hoe slimmer timmer-man/ hoe meerder spaenders.

De lulle-pijp gheeft eerst ghelupt alsse vol is. Nederl.

Benfire.

Stultum quam semi-stultum ferre facilius est.

Steeckt u vinger in geen dwasens mont.

Hoort noch, ô vriendt, een goede slach,
Die u ten goeden dienen mach:
Wanneer ghy weet in u gemoet
Dat yemant vreemde kueren broet,
Dat yemant losse grillen heeft,
En op geen vasten regel leeft,
Soo stelt u noyt in sijn gebiet;
En leent hem oock u vinger niet,
Of anders sal het grilligh hooft,
Als ghy het alder-minst gelooft,
V soo eens grijpen byder hant,
V soo eens nijpen metten tant,
Dat ghy uyt enckel onverdult
V sotte daedt verfoeyen sult.

Wel aen dan, tot een kort besluyt,
Treckt hier nu desen regel uyt:
Dat nimmermeer met eenigh sot
En dient gejockt, gescherst, gespot,
Dat oock geen wijsheyt dient gepleeght
Met een die niet en over-weeght,
Maer dattet is de beste voet,
Dat yder sich van narren hoet;
» Want 'tis voorwaer geen wijse geest
» Die voor geen sotten is bevreest.

Franç. Il n'eſt pas ſage qui n'a pœur d'un fol.

Ital. Al villan, non dar la bachetta in man.

Nederl. Met gecken en moetmẽ niet dwaſẽ.

Hoogd. Traw wol, reit dæs pferd hinweg.

Wen man dem nar ein finger beut, ſo wil er die fauſt gar haben.

Lat. Fide, ſed cui vide.

Nemini fidas niſi cũ quo modium ſalis abſumpſeris.

Ital. Da chi mi fido mi guardi Dio,
Da chi non mi fido, mi guardero io.

Chi troppo fida,
Speſſo grida.

Chi toſto crede, tardi ſi pente.

Hoogd. Sihe fur dich,
Trevve iſt miſslich.

Ital. Gouvernar matteza, vol ſenno.

Nederl. Wilje ſothept wel beſtieren
Zijt dan wijs in u manieren.

De

De gans blaeſt wel, maer en bijt niet.

Eerſt als ick deſen gans geweldigh hoorde raſen,
En ick en weet niet wat uyt hare kaken blaſen,
Doen was ick vry ontſet, en ſtont gelijck bevreeſt,
Ick meynde voor gewis het was een grouſaem beeſt:
Ick meynd' een grooten beyr, of leeuw te ſullen vinden,
Of wel een fellen draeck, die menſchen kan verſlinden,
Ick kreegh in mijn gemoet, vermits het ſnar geluyt,
Een ſelſaem nae-gepeys, een wonder vreemt beſluyt:

Maer

Maer nu ick omme-kijck, en wil mijn ſpieſſe vellen
Om ons met volle kracht ter weer te mogen ſtellen,
So ſpreeck ick tot my ſelfs; Wat ben ick voor een geck!
Dit beeſt heeft anders niet als ſlechts een platten beck;
Geen tanden in den muyl, geen klaeuwen aen de voeten,
Geen kromme nagels ſelfs, om in het ſlick te wroeten,
'Tis al maer enckel wint, ſchoon dattet vinnich ſiet;
» Geſellen, weeſt geruſt, de blaſers bijten niet.

Nederl. Wijt gapen en bijt niet / Veel blaſen en ſmijt niet.

Sy en bijten niet al/ die haer tanden laten ſien.

Op ſijn ſpaens / braef aen komen / maer ſoetjens vertrecken.

Hy wilſe ſieden en braden / en alſter op aen komt ſoo bijt hy als een gans.

ranç. *Chat mioleur, ne fut onques bon chaſſeur, non plus qu'homme ſage caquetteur.*

paens. A mucha parola, obra poco.

al. *Can che baja, non vuol nocer.*

loogd. Hüner die viel gaßen / legen wenig eyer.

al. *Dore è manco cor, quivi è più lingua.*

ranç. *De grands vanteurs, Petits faiſeurs.*

Wenn die wort leüte ſchlügen / ſo wer er ein dapffer mann. Hoogd.

Vaſa inania plurimum tinniunt. Lat.

Dreygers verhten niet. Nederl.

Leelick ſien bijt niet.

Het dreyghen is der ghedreygden geweer.

Bloode honden baſſen veel.

Een gedreygt man leeft ſelve jaer.

Die van dreyghen ſterft ſalmen met veeſten beluyen.

Schurfde ſchapen bleeten meeſt.

Die kühe die ſehr pullen / geben wenig milch. Hoogd.

Hunde die ſehr bellen / beiſſen nicht.

Stille

Hoogd. Stille wasser sind gerne tieff.

Franç. *A drap meschant*
Belle monstre devant.

Lat. Iam senectus mundi est quæ est garrula.

Magis metuendi taciturni & lenes, quam feroces & clamatores.

Nederl. De luppende katten halen'tbleps uptten pot.

Franç. *La langue longue, signe de main courte.*

Lat. Minarum strepitus
Asinorum crepitus.

Validior vox operis, quam oris.

Nederl. Hoe meerder liefde / hoe minder spraeck.

Lat. Parturient montes nascetur ridiculus mus.

Quid dignum tanto dabit hic promissor hiatu? Lat.

Veel vlaggen luttel boters. Neder.

Hoogh gheheven/ maer in't leste een broeck vol wints.

La più guasta rota del carro fa sempre major strepito. Ital.

Dove è manco cuor, quivi è più lingua.

Assai rumor, è poca lana.

Grosse wort und nichts dar hinder. Hooge

Lingua quam manu promptior Lat.

Le parole non bastano. Ital.

De volle kozen-hairen hangen laegst. Nederl

Tacit.

Ignaviſſimus quiſque & in periculo minimum aúſurus nimijs verbis linguæ feroces.

Idem.

Vt quiſque ignavus animo, procax ore.

Canis

Curt.

Canis timidus vehementius latrat quam mordet.

Ovid.

Quid verbis opus eſt : ſpectemur agendo.

Richt. Axiom. œcon. 221.

Multa verba, modica fides.

Parturiunt montes.

Men houdt dat eens de Faem, al over lange jaren,
Quam roepen door het landt, de rotſen ſullen baren,
De rotſen zijn bevrucht, haer tijdt die is vervult,
En daerom is het lijf hun wonder hoogh gebult.
Stracx quam daer op het volck met hoopen aen-gedrongē,
En met een nieuſgier oogh te wachten op het jongen,
De velden zijn bedeckt, de dijcken vol getaſt,
De boomen over al gebogen van den laſt;
De grootſte van het landt die komen aen-gereden,
En al die minder zijn die komen aen-getreden;
Daer roeptmen over-hoop, al watmen roepen mach:
Wat ſal hier voor een ſpoock gaen komē aen den dach?
Wat ſalder voor een dier ſich heden openbaren,
Dat inde moeder lach ſoo menigh hondert jaren!
Hoe ſal het weſen zijn van ſoo een grouſaem beeſt,
Waer voor dat al het landt en al de werelt vreeſt!
Hoe ſal het monſter ſien! hoe bijſter ſal het krijten!
Hoe ſal de felle rots in groote ſtucken ſplijten!
Voorwaer indien het jonck de moeder is gelijck,
Soo wilt noch heden zijn gelijck een hoogen dijck.

Dus blijft het nieusgier volck, in over-groot verlangen,
Ontrent den hoogen bergh met al de sinnen hangen,
Veel sieter even-staegh yet wonders in den geest,
d'Een hoopt 'ken weet niet wat, en d'ander is bevreest;
Ten lesten, soo het scheen, soo gingh den berrigh open,
En siet! daer koomt een dier ter zijden uyt-gekropen,
Een dier, een wonder dier; maer raedt hoe dat het hiet?
Een muys, een kleyne muys, en anders isser niet.
Stracx rijster groot gelach uyt soo veel duysent monden,
Die in dit vreemt gesicht sich al bedrogen vonden;
Doch verr' het meeste deel is uytter-maten gram,
Om dat het om een muys soo verr' geloopen quam.
Maer dat het slimste was, die 'thuys gebleven waren
Die vraegden spots-gewijs, hoe dat de jongen varen,
De jongen van den bergh, en wie de vrucht ontsingh,
En wie dē klopper-doeck quam binden aen den ringh.
Siet dus verdween de Faem, die met een schielick blasen
Te samen hadd' gebracht een hoop van losse dwasen,
Haer stem, haer groot geraes, al schreeudet wonder luyt,
Dat komt al op een muys, en op een gecx-maer uyt.
Het is van oudts gelooft, dat van uyt-mondigh roemen,
Hoe luyde datmen roept, niet veel en plagh te koemen;
Ghy, weest hier wijser in, en houdt my desen voet,
» Let niet wat yemant seyt, maer wat een yder doet.

Hy

Hy moet veel brijs hebben, die elck den mont ſal ſtoppen.

De man die den pap biedt ſpreeckt

VVat heb ick menigh vyer geſtoockt!
Wat heb ick dickmael pap gekoockt!
Wat heb ick menigh mont geſtopt,
Iae tot de tanden vol gepropt!
En noch ſoo iſſet even-veel,
Schier yder heeft een open keel,
Schier yder houdt een hollen mont,
Dat is een diepte ſonder gront;

Want t'wijl ick hier den lepel bie,
Soo iſt dat ick daer yemant ſie,
Die gaept van nieus 'ken weet niet hoe,
En ſplijt tot aen ſijn oiren toe;
En ſtracx al weder metter daet
Soo vind' ick noch een nieuwen vraet,
Die vint ſich eeuwigh neven my,
En ſchoon hy krijgt geduerigh bry,
Noch grolt hy efter tuſſchen bey
Gelijck een kater inde mey;
Gewis ick bender qualick aen,
Want ſiet! 'ken hebbe noyt gedaen;
En ſchoon mijn pot hieldt ſoo veel brijs,
Van blommen meel, of enckel rijs,
Gelijck een vat daer in men brout,
Dat ſomtijts dertich tonnen hout,
Noch efter bleef ick in't verdriet,
Want al mijn pap en bater niet.

Wat raedt dan voor ſoo diepen kolck?
Wat raedt voor ſoo veel gapent volck?
Ghy ſwijght, ô vrient, en ſiet op my!
Wel hoort dan wat mijn oordeel zy:

Ick wil mijn heert, mijn hert, mijn huys,
Gaen maecken net, en houden kuys,
En ſchaffen dan gelijck het dient,
En voor een gaſt, en voor een vrient,
En voor een yder billick man,
Nae dat mijn keucken lijden kan;
Ick wil niet morſſen ſoo ick plach,
Maer koken inden hellen dach,
Soo doende ſtel ick my geruſt,
En laetſe ſchreeuwen die het luſt.

Nederl. Wie kan't geboegen
Nae elck genoegen.

Lat. Ne Iupiter quidem omnibus placet.

Nederl. Hy en kan't oock niet passen /
Selfs die het kozen doet wassen.

Het is voorwaer een kunstigh man
Die t elck te passe maken kan.

Lat. Ne cures nimium lector quid quisque loquatur.

Hic bene nam de te, dicet & ille malè.

Franç. *Impossible est de complaire à tous.*

Lat. Neque Iuppiter omnibus idem.

Die een quaet gheruchte heeft is half gehangen. Nederl.

Der muß viel mel haben der al meüler wil verkleiben. Hoogd.

'Tis quaet alle krom-houten rechten. Nederl.

Men kan't qualijck al besorgen.

Voor alle gaten ist quaet garen hangē.

Men behoeft wel pap met volle potten
Om mont te stoppen aen alle sotten.

Men kan alle dingh doot swijgen/ niet doot kijven.

Hy moet wijt gapen die tegen den ovē gapen sal.

Quand aurons nous trouvé le moyen de contenter tout le monde & plaire aux bons & mauvais tout ensemble? justifions nous à Dieu & à nous mesmes, & nostre conscience estant nette & incontaminée rien ne nous pourra offenser. Du Vair. Sainte Philos.

Buchanan. Jephte.

O fœminarum sorte vulgus asperâ
Productum inauras, quas, licet culpâ vacent,
Rumor malignus dente rodit invido
Pro facto habetur quidquid ira finxerit
Servi loquacis, quod maritus suspicax
Commentus ipse est, malevola aut vicinia.
Quid suspicetur genitor in mea manu
Non est, remedium id arbitror tutissimum
Intaminata conscientia frui.

Plutarch. in Solone.

Ἔργμασιν ἐν μεγάλοις πᾶσιν ἀδεῖν χαλεπὸν.

i.

Omnibus, in magnis difficile ut placeas.

Die aende wegh timmert heeft veel berichts.

Als yemant timmert aende ſtraet
Daer yder koomt, daer yder gaet,
Daer al de werelt mal en vroet
Mach ſien al wat de metſer doet,
Die ſtaet dan uyt aen alle kant
Het oordeel van het gantſche lant;
Hier koomter een vol enckel nijt,
En ſeyt, de keucken is te wijt;
» En keuckens ſlechts maer voor den noot
» Die maken kleyne ſalen groot.
Een ander ſiet den gevel aen,
En ſeyt; 'tis ſchoone voort gedaen,
Dit huys is net en bijſter hoogh,
Dan 'tis alleen maer voor het oogh;
Een derde neemt een diep gemerck,
En gaende door het gantſche werck,
Seyt dattet niet in huys en ſluyt
Om datter is een achter-uyt;
Want zijn de boden niet te pluys,
Een achter-deur verraet het huys;
Een vierde ſtraft een enge gangh,
Of ſeyt, de kamer is te langh;
Een ander acht de kelder niet
Om datſe nae het zuyden ſiet;
Int kort', een yder vinter wat
Waer by dat hy den meeſter vat.

Waer is doch oyt een ſteen geleyt
Daer tegen niet en is geſeyt?

Maer dit en gelt niet hier alleen,
Die ſucht is over-al gemeen;

Al wat

Al wat voor yder wort gedaen
Dat heeft al vry wat uyt te staen:
Siet! alsser yemant boecken schrijft,
De leser lacht, de leser kijft,
De leser prijst, de leser spot,
En beyde dickmael sonder slot;
De leser juyght, de leser geckt,
En al nae dat hy is gebeckt,
En die het veel-tijts minst beseft
Dien isset die het hardtste treft.
Nu tegens dit gemeensaem quaet
En weet ick anders geenen raet,
Als datmen uyt een vroom gemoet
In alle dingh sijn beste doet,
En laten mans en vrouwen dan
Al seggen wat men seggen kan:
Daer was doch noyt soo vromen ziel
Die niet in spotters handen viel.

---

ederl. Hy behoeft wel een goede voorspraeck/ die voor alle-mans vierstbaer betrocken wort.

Le chemin
Est un mauvais voisin.

Franç.

anç. *Qui sert au commun nul ne le paye*
Et s'il defaut chacun abbaye.

Wer bey dem weg bauet / der hat viel meister. Hoogd.

Mesig. cap. 9.

Qui edifie en publique place
Faict maison trop haute ou trop basse.

Nul

XXVI.

Nul cheval ſi bien ferrè qui ne gliſſe.

Dit was een moedigh peert, en heden noch beſlagen,
Het ging wel deftich aen, oock ſomtijts gãtſche dagẽ,
Het gingh een ſtaegen tret van dat ick neder ſat,
Oock was de wegh bequaem, en geenſins glibber-glat;
Noch reed' ick met beſcheyt, en geenſins om te mallen,
En ſiet dien onverlet, het peert dat is gevallen;
Daer ligh ick nu, eylaes! daer ligh ick moedigh quant,
Gedommelt in het ſtoff, geſlingert in het ſant.

VVel

Wel nu, dat heeftet wegh; noch moet ick efter rijsen,
En uyt het ongeluck mijn dwaesheyt onderwijsen;
Ghy, segh eens, mijn vernuft, wat ick uyt desen val
Voor my, en mijns gelijck, ten nutte brengen sal?
Ey wat is ons verstant! Wy gaen op losse beenen,
En dan oock alder-meest als wy het seecker meenen;
Men vint, nae mijn begrijp, niet een soo vasten man
Die niet een lossen pas by wijlen doen en kan.
Al is de ruyter gaeu, noch sal hy somtijts glippen;
Al is de visscher sneech, hem kan een ael ontslippen;
Wat dienter veel geseyt? de beste van den hoop
Heeft dickmael (eer hy't meynt) de sinnen op dē loop.

Franç. *Il n'y à si bon chartier qui parfois ne verse.*

Lat. Nemo sapit omnibus horis.

Franç. *A bon pescheur escappe anguille.*

Nederl. Het mist een meester wel.

Geen so loosen exter/ of haer nest wort wel eens gerooft.

Geen soo snegen hin/ of sy lept wel een ep verlozen inde netelen.

Een goet visscher ontglipt wel een ael.

Ital. *Non è si sperto aratore che alcuna volta non faccia un solco torto.*

Franç. *Il n'est si sage*
Qui parfois ne rage.

Toutes heures
Ne sont pas meures.

Nederl. Een vier-voetigh peert snuvbelt wel.

Een beslagen merrie struyckelt wel.

Een goet schutter mist wel.

Niemant soo wijs/ of hy kan falen.

't Ghebeurt wel dat een goet zee man ober-boozt valt.

Les plus sages faillent souvent en beau chemin.

Il est bon maistre qui jammais ne faille.

't Tis een goet honstenaer diet altijt wel geraeckt.

Es vertritt sich auch wol ein pferd mit vier füssen.

--- Quandoque bonus dormitat Homerus.

E cade un cavallo da quattro gambe

Vn chaval à quatre pieds chet bien
Iument ferrè glisse bien.

Il n'est si seur qui ne glisse.

Il n'est si bon marinier qui ne perille
A grand pescheur eschappe anguille.

Elck vogelke ſingt ſoo't gebeckt is.

De vogels ſingen in het velt
Naer dat haer becken zijn geſtelt,
Dat is van over langh geſeyt,
En vry niet ſonder goet beſcheyt,
Want ſoo ghy wandelt door het wout
En daer u ſinnen beſigh hout,
Ghy ſult bevinden metter daet
Als dat de ſpreucke ſeker gaet.

Meeſt

Meest al dat kromme becken heeft
Bevintmen dat van rooven leeft,
En mits het daer alleen op siet
Soo past het op het singen niet;
Vint ghy een vogel plat gebeckt,
Weet dat hy naer het water treckt,
En mits hy inden modder wroet
Soo is sijn stemme nimmer soet;
Een lange beck die heeft een schijn
Een harders fleuyt te mogen zijn,
Maer daer en koomt niet anders uyt
Als ick en weet niet wat geluyt,
Ick segge daerom voor het lest
De kleyne becken singen best.

» Godt geeft de kleynen nu en dan
» Dat noyt en had de grootste man.

Besiet den soeten nachtegael,
Besiet de vogels al-te-mael,
» Hoe grooter beck, hoe quader klangh,
» Hoe kleynder dier, hoe soeter sangh.

'Tis anders met den mensch gestelt
Als met de vogels van het velt;
De menschen hebben eenen mont,
Maer die en heeft niet eenen gront:
Want spreeckter een uyt sachten geest,
Een ander brult gelijck een beest;
Dus al wat onder ons geschiet
En koomt ons van de monden niet,
De mont is maer een buyten-lit,
'Tis 'therte daer de roerder sit;
De mont die bidt, de mont die schelt,
Al naer het binnen is gestelt.

Dus ghy die vuyle dingen spreeckt,
Of vinnigh met u tonge steeckt,
Houdt vast dat ghy in u gemoet
Een vuyl, een grousaem monster voet.
» Het oor dat wijst den esel uyt,
» Den oliphant sijn lange snuyt,
» Het water kentmen aen den gront,
» De menschen aen haer eygen mont.

Hoogd. Den vogel kent man bey seinem gesang /
Den hasen an seinem klang /
Den esel bey den ohren /
Den narren bey wort und zorn.

Franç. *Personne ne peut cacher son humeur si l'on prend garde à ses discours.*

Spaens. Ni ay quien encubra su humor si se mira en su lenguaje.

Ni se conoce el que es necio siendo sufrido y callado.

Franç. *L'on ne sçauroit recognoistre si un homme est sot, quand il est patient & parle peu.*

Lat. Alia voce psittacus, alia coturnix loquitur.

Nederl. Het vat geeft upt dat het in heeft.

Lat. Ex abundantia cordis os loquitur.

Franç. *Chacun oiseau gasouille comme il est enbecqué.*

Chi ha fiel in bocca, non può sputar miele. Ital.

Temisch den agatsi bilemur. .i. Turcks.

Men kent den boom aen sijn vruchten. Nederl.

Ick sehe an dem nest wol / was vogels darin wohnet. Hoogd.

Man siht an den federn wol / was vogels er ist.

Die red verrath das hertz.

Au chant cognoit on l'oiseau,
Et au parler le bon cerveau. Franç.

Cada cuba huele al vino que tiene. Spaens.

Chaque tonneau sent son vin. Franç.

Hy en kan geen honigh spouwen / die niet als galle in den mont heeft. Nederl.

Eca ntu

Lat. E cantu dignoscitur avis.

Ital. *Ogni uccel canta il suo verso.*

Lat. Sermo animi index.

Qualis vir, talis oratio.

Ital. *La botta getta del vino che ella ha: si tu voi conoscere uno, fallo parlare: quatro cose fanno nota la persona, il parlare, il mangiare, il bere & l'habito.*

Al suono si cognosce la saldetza del vasa.

Was der man kan / Hoogd.
Zeiget sijn red an.

Man hört an den worten wol / was kauffmanschaff er treibt.

Onrepne voghels kraepen selden goet weder. Nederl.

Een koeckoeck roept sijn eygben naem uyt.

De koeckoeck en de sijs /
En singen niet op eene wijs.

Esa. c. 32. 6.

Nabal nabala idaber. .i. Turcks.

Stultus stulta loquitur. Lat.

Syrach. 37. 8.

Aen de reden kentmen den man.

Terent.

Mihi quale ingenium haberes', fuit indicio oratio.

Als yder ſeyt ick ben een vercken, ſoo moet ick in't kot.

De man diemen int kot wil ſteken ſpreeckt

Siet doch eens wat vreemde grillen!
Siet eens wat een ſelſaem ſtuck!
Schoon ick yder meyn te ſtillen,
Noch ſoo blijf ick inden druck;
Of ick drage menſchen leden,
En voor al een rappen geeſt,
Of ick toone goede zeden,
Yder houdt my voor een beeſt:

Yder koomt geduerich ſeggen,
Yder roept, ick ben een ſwijn,
En al kan ick't weder-leggen,
'tMoet noch al gelogen zijn.
Sooder yemant komt te vragen
Wat my let, en watter ſchort,
Siet! ick wil het hem gewagen,
Want men doet my veel te kort:
Siet! ick heb de werelt tegen,
En ben yder tot een ſpot,
Niemant is tot my genegen,
Daerom moet ick in het kot;
Hier en baet geen tegen-ſpreken,
Yder houdt ſijn eerſte waen,
Yder houdt ſijn oude ſtreken,
Wat ick doe ick moeter aen.
Wat is dat my kan geneſen?
Hier en baet geen wijs beleydt,
Yder is en moeret weſen
Dat de werelt van hem ſeyt.

---

paens. Ahora mala naſce quien mala fama cobra.

ranç. *A la male heure naiſt qui mauvaiſe renomée acquiert.*

paens. Quando todos te dixeren que eres aſno, rebuzna.

ranç. *Si tous te diſent que tu es aſne, brais.*

paens. Que quiera que digan las gẽtes
A ti miſmo para mientes.

ranç. *Quoy que diſent les gens*
A toy meſme garde prens.

lt. Non eſt remedium adverſus Sycophantæ morſum.

Chi è reo è buono è tenuto,
Può fare il male è non è creduto. Ital.

Laet wyp al de werelt raſen / Nederl.
Ghy / doet maer een yder recht /
Die meeſt krijten zijn de dwaſen /
Beſt eenvoudich ende slecht.

Wie kan eē hont ſijn blaffen verbiedē?

Diſtelen en doornen ſteken ſeer /
Maer quade tongen noch veel meer.

Die quaet ſpreeckt eer hy quaet siet /
Al ſweegh hy ſtil / hy verbeurde niet.

Veel honden ober-baſſen eenen.

Il à beau dormir tard, qui à le bruit Franç.
de ſe lever matin.

Een ſchip op een ſant een baken in zee.

Te louver, man te roer, te loever, lieve maet,
Kijck hoe het met het ſchip vã onſẽ buerman ſtaet;
Het ſit daer op een ſant gegeeſſelt vande ſtroomen,
En daer en is geen hulp, hoe ſeer de gaſten boomen,
Dus ſooder nu een wint koomt dringen nae den wal,
'Tis ſeker dat de kiel in ſtucken berſten ſal.
Ghy, ſiet dan neerſtich toe, en let op uwe ſaecken,
Een ſchip, op't droogh gezeylt, dat is een ſeecker baken,

En 'tis, nae mijn begrijp, geen onvoorſichtich man
Die op eens anders feyl de ſijne toomen kan.
Veel menſchen, lieve vrient, ontgingen harde ſlagen,
Indien ſy met verſtant op d'een en d'ander ſagen;
Men ſegge watmen wil, exempels hebben kracht
Wanneermen met beſcheyt op hare gronden acht.
Daer is geen beter ſchool de kinders aen te wijſen,
Daer is geen ſachter tucht de mannen aen te prijſen,
Als datmen ſtaegh bedenckt en vlijtich gade ſlaet
Wat dat een ander doet, en watter uyt ontſtaet.

Hy ſpiegelt hem ſachte die hem aen een ander ſpiegelt.

Ex vitio alterius ſapiens emendat ſuum.

Cato.

Multorum diſce exemplo quæ facta ſequaris,
Quæ fugias, nobis vita eſt aliena magiſtra.

Horat.

Olim quod vulpes ægroto cauta leoni
Reſpondit, referens, quia me veſtigia terrent,
Omnia te adverſum ſpectantia, nulla retrorſum.

Als u buyr-mans huys brant, iſt tijt uyt te ſien.

Daer is yder aen gelegen
Hoe het ſijnen buer-man gaet,
Want ſijn daer verkeerde wegen,
Stracx verſpreyt ſich oock het quaet.
Goede bueren zijn te wenſchen
Dat is vry een groot gemack;

Maer die woont by ſnoode menſchen
Draegt voorwaer een laſtigh pack.
Let dan vriendt op u gebueren,
Let wat dees of geene maeckt,
Want ghy ſultet wis beſueren
Soo ſijn huys in brant geraeckt.

Lat. Tunc tua res agitur paries cum proximus ardet.

Ital. *Chi ha mal vicin*
Ha mal matin.

Lat. Ne malè vicini pecoris contagia lædant.

Hinc benè commẽdavit philoſophus domum à bonis vicinis.

Engels. When they neyhbows houſe doth burne/ be careful of thine owne.

Ital. *Chi prattica co'l lupo, impara à urlare.*

Chi tocca la pece, s'imbratta le mani. Ital.

Chi dorme co' cani, ſi lieva con le pulci.

Chi va al mulin, s'infarina.

Dimmi, con chi tu vai
Et ſapro quel che tu fai.

Mieux vaut eſtre ſeul que mal accompagnê. Franç.

Brebis rogneuſes font les autres tigneuſes.

Quando egli arde in vicinanza, Ital.
porta l'acqua à caſa tua.

Alb. Gentilis tract. de Iure belli Iuſtam cauſam belli ſuſcipiendi contra Hiſpanum dixit habuiſſe Eliſabetham Anglorum reginam anno 1588. Hiſpano nimirum ambitione ſua rapto, Europæ Monarchiam affectante & Belgas identidem bello impetente.

Age age, inquit, principum fortiſſima, nam obſiſtis juſtiſſimè quando & vicina tibi regio eſt, quæ bello ardet, adeoque fumum ardentis illic ignis in regnis tuis proſpicere, & ſentire potes, & fumo flammam proximam non ignoras, tuamque agi rem dum proximus paries ardet; nec, ſi quis ignis ædes cœpit proximas, defenſu haud facilè eſſe quin & proximæ comburantur. Vicini juvandi ſunt, quia hæc noſtrûm ipſorum defenſio, &c.

Met

Met een benepen kat is quaet te vechten.

Mijn wijf heeft menighmael van deſe kat geklaegt
Vermits ſy evenſtaeg haer wonder qualick draegt;
Sy is te lijdigh ſlim om alle dingh te ſnoepen,
Sy neemt al datſe wil, en laet de meyſens roepen,
Sy raeckt ontrent den heert, al is de keucken toe,
Sy krijgt 'tvleys uytten pot, en niemant weter hoe;

En nae te zijn voldaen in al haer grage luſten,
Soo ſluyptſe ſoetjens wegh, en gaet dan liggen ruſten,
Niet in den turrif-hoeck, maer op het beſte bedt,
Dat leyt dan even ſoo gelijck een vuyle ſlet.
Om dit en ander quaet, ſoo is het woort geſproken,
Dat haer oock heden ſelfs de kop moet zijn gebroken;
Maer als ick nu het beeſt in dit vertreck beſluyt,
Soo puylen meer als oyt haer quade parten uyt:
Sy brult gelijck een leeuw, in plaetſe van te maeuwen,
Sy vier-ooght als een wolf, en toont haer felle klaeuwen,
Sy ſchuyni-beckt als een ſtier, en laet haer tanden ſien,
Getrooſt, gelijck het blijckt, my d'oorlogh aen te bien;
Soo haeſt ick haer genaeck ſy ſchijnt te ſullen raſen,
Sy geeft haer in de lucht tot boven aen de glaſen,
Nu wijckt ſe voor een tijdt, dan koomtſe weder aen,
Noch glas, noch porceleyn en kander blijven ſtaen;
Indienſe met gewelt in engte wort gedrongen,
Soo koomtſe wonder fel my in het licht geſprongen,
En of ick aen het beeſt den blooten degen toon,
Sy vliegter tegen aen, en achtet niet een boon.
Sy bleeff my recht te voort, ſy bleeff my aen de wangen,
Sy bleeff my in den baert met hare klaeuwen hangen,
Dies ben ick vuyl, begaet, bekrabbelt over al,
En ſtae vaſt in beraet hoe ick het maken ſal:
Mijns oordeels iſſet beſt de kat te laten loopen,
Want ſy wil al te dier haer ſnoode vacht verkopen;
Wel kome wieder wil, voor my ick ſcheyer uyt,
» De noodt, ô lieve vriendt, de noodt is bitter kruyt.

Lat. Acerrima virtus eſt quam ultima neceſſitas excutit.

Graviſſimi morſus ſunt irritatæ neceſſitatis.

Al enemigo la puente de plata. Spaens.

A l'ennemy un pont d'argent. Franç.

Cum

Lat. Cum deſperato hoſte non pugnandum.

Vna ſalus victis nullam ſperare ſalutem.

Ital. *Il beſogno fa far di grand coſe.*

De beten van ſterbende gedierten zijn doodelick. Nederl.

Hoſti pontem aureum faciendum. Lat.

Beſoign faict vieille trotter. Franç.

Senec.

Nullus pernicioſior hoſtis quàm quē audacem anguſtiæ faciunt.

Idem.

Longè violentius ex neceſsitate, quàm ex virtute pugnatur.

Lipſ.

Oſtendunt eſſe ſibi adhuc vires, ſi deliberant, ambiguas, ſi deſperaverint, acres.

Curt. 5.

Ignaviam quoque neceſsitas acuit, &
ſæpe deſperatio ſpei cauſa eſt.

Tacit. 3. Hiſt.

Multi deſperatione in audaciam accinguntur.

Curtius.

Efficacior omni arte imminens neceſsitas.

Flor. II. c. 15.

Quàm maximè mortiferi morſus eſſe ſolent morientium beſtiarum.

Sil. 1.

Et fractis rebus violentior ultima virtus.

Curt.

Fortuna belli artem victos quoque docet.

1. Reg. 20. 11.

Die het harnas aentreckt en ſal hem niet beroemen / ghelijck een die het harnas af lept.

Liguinus.

Vrgent quippe metus faciuntque pericula fortes.

Neede maket the old vvife trot.

Het beelt diende te vveſen een oudt vvijf die voor loopt, verſchrickt van een beyr, of ander vvilt dier, dat (van ſijn banden los zijnde gevvorden) haer nae loopt.

Siet wat de noodt ons leert: Sy die met kromme leden
Quam traegh gelijck een ſleck allenxkens aengetreden;
Die loopt nu ſonder ſtock, die maeckt nu grootē ſpoet,
Iae trippelt op het velt gelijck een kievit doet.
Noodt is een harde ſchool; ſy kan de menſchen leeren
Haer aengeboren aert, haer ſwackheyt over-heeren;
Noodt is een bitter kruyt, dat dickmael heeft gewracht
Dat niemant heeft gedaen, dat niemant heeft gedacht.

Hoogd. Wann ein das waſſer ins maul geht ſo wirdt er wohl lernen ſchwimmē.

Spaens. No ay mejor maeſtra que neceſsida y pobreza. .i.

Franç. *Il n'y a meilleure maiſtreſſe que la neceſsité & pauvreté.*

Lat. Paupertas excitat artes
Durum telum neceſsitas.

Hoogd. Muß iſt ein bitter kraut.

Die noth machet auch ein alt weib traben. Hoogd.

Ανάγκη δὲ θεοὶ μάχονται .i. Grieex.

Neceſsitati ne quidem Dij reſiſtunt. Lat.

Il beſogno fa fare di grand coſe. Ital.

Wer armut nicht/ ſo wer kein kunſt. Hoogd.

Naeu onder-ſoecken komt van arme luyden. Nederl.

Plaut.
Hominem experiri multa paupertas jubet.

Curt.
Efficacior omni arte imminens neceſsitas.

Ariſtoph.
Πενία γὰρ ἐστιν ἡ τρόπων διδάσκαλος.

On ne ſçauroit faire boire un aſne, s'il n'a ſoif.

De man beſich ontrent den eſel ſpreeckt

Ick hebbe veel gefleuyt, ick hebbe veel geſproocken,
Ick hebbe my den kop nu langen tijt gebroocken,
Ick hebbe boven dat uyt fellen moet getiert,
En dit onwilligh beeſt in geenen deel geviert;
Ick hebbe naderhant het grilligh dier geſlagen
Mits ick ſijn ſteegen aert niet langer konde dragen,
Ick hebbet menighmael getogen metten toom,
En met geheeler kracht gebogen nae den ſtroom:

Maer

Maer of mijn galle rees, sy mochte weder sincken,
Al wat ick oyt begon, ten heeft niet willen drincken;
Dus ben ick gants ontstelt, en gae nu weder aen,
En sal my aen het beest (nae dat my dunckt) ontgaen.
Maer heb ick oock gelijck soo bijster uyt te varen?
Ick bidde, mijn vernuft, ey laet ons wat bedaren,
Ey laet ons sonder gal, en met een stillen geest
Eens wegen, soo het dient, de saecke van het beest;
Waerom doch sal de spijt in mijnen geest ontvoncken?
Het beest dat is gelaeft, en heeft alreets gedroncken,
Dies heeftet geenen wil (hoe vinnigh dat ick stoot)
Te drincken sonder dorst, te drincken sonder noot:
Is hier nu stofs genoegh om soo verstoort te wesen?
Met oorlof, nae my dunckt, 'ken hebbet noyt gelesen,
Maer soo dit lastbaer dier, als eertijts, spreken kond'
Ghy wiert eē beest verklaert, oock door eē esels mondt.
Doch laet ons even hier eens tot de menschen keeren,
En van den esel selfs bequame zeden leeren,
Ghy siet hoe dat het beest door geenderley bedwanck
Wil raecken aen het nat, of komen totten dranck;
De reden is bekent, het beest dat heeft gedroncken,
Maer ghy neemt dickmaels in al watter is geschoncken,
Om ick en weet niet wien. O 'tfy hem die u dwingt,
En 'tfy u boven al die sonder reden drinckt;
V dorst die is gelaeft, u maegh is over-laden,
En laet ghy niet-te-min u noch tot drincken raden?
Hoe! zijt ghy meerder slaef, of van een minder geest'
Als dit onaerdigh dier, een grof, een lompich beest?
Hoe! soudet aen het volck niet wonder selsaem schijnen
Soo yemant in een goot gingh storten goede wijnen?
Maer segh wat is een mensch die veel te drinckē plach?
Is niet sijn buyck een goot indien men 'tseggen mach?

Waerom

Waerom dan goeden dranck gegoten in riolen ?
Wel ghy die ſullicks doét gaet by den Eſel ſcholen ;
Voor my ick ſpreecke ront, en uyt een vrye borſt
'Tis meer als eſels werck te drincken ſonder dorſt.

Ital. *Colombo paſciuto ciriegia amara allo s'vogliato è amaro il mele.*

Spaens. Al guſto dañado lo dulce le es amargo.

Franç. *Il n'eſt manger, qu'a bonne faim.*

A coulons ſauls ceriſes ameres.

Nederl. Dronckenſchap is ſonde / ſchade / en ſchande.

Wie kuſt ſonder luſt /
En drinckt ſonder dorſt / Nederl.
En eet ſonder honger /
Die ſterft te jonger.

Iamais homme ſage on vit Franç.
Beuveur du vin ſans appetit.

Wen wein eingehet da gehet witz auß. Hoogd.

Vin dentro, ſenno fuori. Ital.

Cicero.

Iucunditas victus eſt in deſiderio non in ſatietate.

Idem.

Tantum cibi & potionis adhibendum eſt, ut reficiantur vires, non ut opprimantur.

Plaut.

Nihil ſimilius inſano quam ebrius.

Richt. Axiom. æcon. 161.

Amicitia inter pocula contracta plerumque ſolet eſſe vitrea.

Syr. 31. 29.

Ne monſtre pas ta vaillance à bien boire car le vin à faict perir pluſieurs.

XXXII.

Il ſarro chi no fa nodo perde il punto.

De kleer-maker ſpreeckt

Ghy die hier ſonder werck gaet dolen achter ſtraten,
Hoort wat my daer gebeurt, het ſal u mogen baten,
Leert van een ſnijder wat, al is het ambacht ſlecht,
» Een dwaes heeft menigmael ſijn wijſer onder-recht.
Ick ben te deſer uyr niet al te wel geſchoren,
'kEn hadt geen knoop geleyt, dus is mijn ſteeck verloren;
Mijn haeſt heeft my vertraegt, dit ſpijt my wonder ſeer,
Dan hier ſchuylt evenwel een gront tot goede leer:

Siet

Siet wie dat eenigh dingh met vrucht begeert te plegen,
Die moet, eer hy begint, sijn gronden over-wegen,
Hy moet niet inder yl gaen vallen aen het werck,
Niet doen in sijn bedrijf, als op een vast gemerck;
Want al wie metter haest yet poogen aen te vangen
Die krijgen int gemeen een paer beschaemde wangen;
Nu vrient, gaet uwes weegs, maer let op mijnen raet,
En maeckt, al-eer ghy naeyt, te knoopen uwen draet.

Het spreeck-woort leert datmen alle saecken met omsichticheyt, en niet inder haest moet ter hant nemen, daer toe noch een ander spreeck-woort (mede ontleent van't snijders ambacht) kan worden ghevoegt, te weten:

Mesure trois fois, avant que tailler une fois. dat is:
Meet drieumaels eer ghy eens af-snijt.

Een ander genomen van de voer-lieden:

Eer ghy voort rijt/ soo siet nae het lint-pser.

Hier toe dienen dan de volgende spreucken ende spreeck-woorden:

Hoogd. Hab rath vor der that
Eh wigs den wags.

Ital. *Pensa prima, è poi fa.*

Hoogd. Schneller rath/ viel reuen had.

Franç. *Ne romp l'œuf mollet,*
Si ton pain n'est prest.

Nederl. De keerse die voor gaet licht best.

Spaens. Quien mal inhorna sara los panos tuertos.

Qui mal enfourne tire des pains cornus. Franç.

Een haestigh mensch moet op een esel rijden. Nederl.

Canis festinans cæcos parit catulos. Lat.

Festina lentè.

Geen dingen metter haest als bloon te vangen. Nederl.

Qui nimium properat, serius ille venit. Lat.

Æmil. Prob.

Summæ prudentiæ est, ita præterita agnoscere, ut futuris prospiciatur.

Con il tiempo è con la paglia ſi maturano le neſpole.

Het beeldt kan zijn een appel-vvijf, ofte een vrouvve die haer met freuyt te verkoopen geneert, rijpe ofte gelaegde miſpels aende omſtanders vertoonende, ende aldus ſpreeckende:

Siet hier, ô vrienden, wie ghy zijt,
Siet hier de krachten van den tijt:

Dees miſpels waren eertijts groen,
Wat konder yemant mede doen?
Geen menſch en at die uytter handt
Die oyt daer luſt of ſmaeck in vandt;
En ofmen die al ſchoone briedt
Het freuyt en docht noch efter niet,
En ſoo die yemant ſtoven wou
Wat had die anders als berou?
Soo dat dit ooft maer ſcheen te zijn
Een middagh-mael voor eenigh ſwijn.

Maer ſiet! ick gingh met ſtillen vlijt,
En gaf het over aen den tijt,
Die heeftet met een goet beleyt
Te muycken onder hem geleyt,
En ſiet! nu is het groen gewas
Gants anders als het eertijts was,
Want dat te vooren niet en docht
Dat wort nu dier genoegh gekocht,
Dat wort nu opten diſch geſien
Oock van de dun-getongde lien;
Siet, vrient, de tijdt heeft wonder kracht,
Hy maeckt de wrange miſpels ſacht.

Een

En muys, die lange knaegt, die kan een kabel breecken;
Een key wert uyt-geholt daer ſtaege droppels leecken;
Of ſchoon een eycke ſtam vry diep gewortelt ſtaet,
Sy valt noch evenwel indien men lange ſlaet:
De tijt kan wonder doen, de tijdt die lockt de roſen,
Oock uyt een dorren ſtruyck, en doetſe luſtigh bloſen,
De tijt verandert veel, de tijdt heeft groote kracht,
Door tijt, en met het ſtroo, ſoo wort de miſpel ſacht.

Franç. *Qui veut faire une porte d'or il y met tous les jours un clou.*

Nederl. Alle dingh ſlijt
Metter tijt.

Franç. *Les ans ſçavent plus que les livres.*

Nederl. Met tijdt en ſtroo worden de miſpelen ſacht.

De tijdt brengt roſen voort.

Ital. *Chi ha patienza, tordi graſſi à un quadrino.*

Il tempo mitiga ogni gran piaga.

Spaens. El tiempo es maeſtro en todas las artes.

Poco à poco hila la vieja el copo.

Franç. *Peu à peu file la vieille ſa que nouille.*

Griecx. Σπόδε βραδέως.

Ital. *Ben' è frutta dura, che il tempo non matura.*

Mit viel ſtraichē wordt der ſtockfiſch ſind. Hoogd.

Metter tijdt rijpt het hozen. Nederl.

Die den tijdt verbepen kan /
Van een jongen wort een man.

La continuelle goutiere Franç.
Rompt la pierre.

A muſe in time maye bite a two a cable. Engels.

Si quid rectè factum velis tempori trade. Lat.

Dies adimit ægritudinem hominibus.

A paſſo à paſso ſi voi lontano. Ital.

A goccia à goccia ſi cava la pietra.

De neerſtige hant/
En ſpartge tant/ Nederl.
Koopt ander lup lant.

Aenhouden doet verkrijgen.

De ſtadige jager vangt het wilt.

Annus producit non ager. *Eraſm.* 40.

Quidquid voles quale ſit ſcire, tempori trade. *Seneca.*

XXXIII.

Wat de ſeuge doet moeten de biggen ontgelden.

VVanneer de oude ſeugh haer parten heeft bedreven,
En datter niet een pot is ongeſchent gebleven,
Soo tijt het dertel ſwijn in haeſten op den loop,
En laetet al-te-mael daer liggen over-hoop;
De meeſter van het huys hier over gants verbolgen,
Vloeckt op het grilligh dier, maer weetet niet te volgen;
Dies ranſt hy metter daedt de kleyne biggen aen,
Die daer ontrent het huys onnooſel henen ſtaen;

Daer

Daer wanckt de felle ſweep, daer gaetet op een ſmijten,
Soo dat aen alle kant de jonge dieren krijten,
De ſogh gaet onderdies en wandelt in het gras,
Bewuſt, gelijck het blijckt, van datter gaende was.
Dit ſietmen menighmael, oock nu in onſe tijden,
De Vorſten hebben ſchult, de kleyne moeten lijden,
Want daer een moedigh Prins verkeerde ſlagen doet,
Daer iſſet dat het volck de ſtraffe dragen moet.

Nederl. Als de jonckers blint-rouſen / dan moeten de boeren hapz laten.

Hoogd. Wenn ſich die hern rauffen / ſo muſſen die baurn haar laſſen.

Franç. *Les delices des grands ſont les larmes des petits.*

Hoogd. Was die hern ſünden / das büſſen die armen.

Ital. *Il peccato de ſignore ſouvente fa piungere il vaſallo.*

Un fa il peccato l'altro la penitentia.

Hoogd. Der hern ſünd / der bauren buß.

Lat. Quidquid delirant reges plectuntur achivi.

Da veniam corvis vexat cenſura columbas. Lat.

Πολλάκις ἡ ξύμπασα πόλις κακῶ ἀνδρὸς ἐπαυρεῖ. .i. Griecx.

Sæpe civitas viri mali ſcelera luit. Lat.

Ce que la truye forfaict les porceaux ſouffrent. Franç.

Al wat de groote ſeuge doet
Wort op de biggen veel geboet. Nederl.

De kleyne dieffens ſtaughtmen / de groote laetmen loopen.

Mancher müß entgelten das er nie genoſſen hat. Hoogd.

Quid agimus hoc caſu feramus, nam quemadmodum ſteriliratem aut nimios imbres aut cætera naturæ mala, ita luxum, ambitionem & avaritiam dominantium habeamus.

Sichem rapuit & agricola plectitur. *Adagium eſt apud Arabes, Druſio teſte, deſumptum ex hiſtoria Dinæ filiæ Patriarchæ Iacobi Geneſ.* 34.

Vid. Richt. Axiom. œcon. 24. & 25.

Eau

Eau trouble gain do peſcheur.

Het beeldt ſoude mogen zijn een viſſcher die met ſijn pols het vvater troubel maeckt, en de viſch naer de nettē jaegt; deſelve ſpreeckt aldus:

Vraegt yemant wat ick doe? Ick ben geſint te viſſen,
En waer het troubel is daer plaghtmen niet te miſſen;
Maer als in tegendeel de beke ſtille ſtaet,
Soo wortmen licht gewaer al watter omme-gaet:
Men kan in dat geval op onſen handel letten,
Men ſiet dan al te klaer tot in de bloote netten,
Men ſiet het loos beleyt, en al het ſlim bejagh,
Soo datmen tot het meyr niet eens genaken magh.
Maer 'tgaeter anders toe wanneer wy raeuwe gaſten
Met polſen over-al tot in de gronden taſten,
Dan wort het water dick, en daerom rijſt de vis,
En mits hy niet en ſiet, ſoo is de vangh gewis.
VVat dienter meer geſeyt? die niet en weet te woelen
En kan geen viſſer zijn in deſe laye poelen:
Gelooftet, viſſers kint, de ſtilte doet belet,
En 'tis van outs geſeyt, daer't rommelt iſſet vet.

Nederl. In troubel water is goet viſſchen.

In de rommelinge iſt vet.

Beropde meeſters maecken rijcke knechten. Nederl.

--- Et multis utile bellum. Lat.

Ariſtoph.

In diſſidijs propinquorum anguillis captura.

Tacitus.

Oportuni magnis conatibus tranſitus rerum.

Livius.

Multi honores quos quietâ republicâ deſperant, pertubatâ ſe conſequi poſſe arbitrantur.

Pet.

Pet. Coſtalius milites ſtellioni comparat, quod id animal pluvio ac tempeſtuoſo aëre vivat, ac vigeat; ſereno verò cœlo emoriatur. Alius Camelo eos ſimiles facit, qui bibere non dicitur, niſi prius pede fluvium moveat, & aquam turbidam faciat: unde Symbolum *la trouble me plaiſt.* Vid. Eraſm. adagio, Anguillam captare: ubi citat verſus Ariſtoph. in Equitibus, qui ita Latinè ſonant:

Namque accidit tibi, quod anguillas qui aucupantur
Ubi quieta ſtat palus, nihil piſcium reportant,
Contra lutum ſi moverint, ſurſum, atque deorſum
Capiunt, ita ipſe capis, ubi rempublicam inquietas.

Hanc artem, inquit Eraſmus, callent quidam principes, qui diſſidia norunt ſerere inter civitates, quò licentius mulctent.

Ruente quercu ligna quivis colligit.

Geſellen, letter op, waer boomen neder vallen,
Daer is terſtont het volck genegen om te mallen,
Een yder tijdter aen, als tot een vollen roof,
Een grijpter nae de vrucht, een ander naer het loof,
Een derde klimter in, en ſet hem in de tacken,
En wilſe met gewelt tot enckel mutſert hacken,
De vierde grijpt de bijl, en klooft de gantſche ſtam,
En maeckt de wortels ſelfs tot voetſel van de vlam:
Een van den jongen hoop, geprickelt van de minne,
Koomt ſwieren uyt het dorp, met *Cloris* ſijn vriendinne,
Die grijpt het fijnſte rijs, en vlecht een groenen krans,
En ſetſe 'tmeysjen op, en leytſe nae den dans.
In't korte, gants het dorp dat ſoeckter yet te plucken,
Dat haelter ſijn gerief, en al met groote ſtucken,
De boomen onder dies die ſteyl en hooge ſtaen
Daer koomt geen dertel kint, geen ſtoute lecker aen.
Vraegt niet wat dit beduyt; het zijn bekende dingen,
Het laegſte van den tuyn dat wil men over-ſpringen;
Den hont die onder leyt dien bijt het ganſche rot,
En wien het qualick gaet en is maer enckel ſpot.

Ital. *All' albero che è seccó, Taglia, taglia.*

Quando l'arbore è caduto ognun gli corre sopra con la scure.

Povertà fa vilià.

A cavalli magri vanno le mosche.

Caduto l'albero ognun corre à far legne.

A nave rotta ogni vento est contrario.

Quando un' è per terra, ogniun grida, Dagli, dagli.

Le mosche si posano addosso a i cavalli magri.

Nederl. Wenden armen wil alle man sijn voet wissen.

Waer de tuyn laegst is/ wil yder over.

Als de salm gevangen is / soo suyght hem den aes uyt.

Als de hont onder ligt/al de werelt wil hem kreesten.

Als eenen de kraepen beschijten/straex beschijten hem de wlen mede.

Wen mis-deelt die't mis-gaet.

Den lesten man bijten de honden.

Franç. *Bourse sans argent je l'appelle cuir.*

A qui il meschet
On luy mesfait.

A celuy qui s'enfuit, tout luy est contraire. Franç.

Le plat du bas est tousiours le premier vuide.

Waer de dijck laegst is loopt het water eerst over. Nederl.

Die een ander over magh
Biedt hem selden goeden dagh.

Wann de waghen auff recht gehet/ so sitzet jeder man drauff/ wann er aber umbfelt so fleucht jeder man da von. Hoogd.

Wann der baum fellt / so klaubt jeder man holtz auff.

Wer da leit/ der leit/ dem hilfft niemand auff.

Wen der wagen felt/so hat er fünff räder.

An die armut wil jeder man die schüch wischen.

Wo der zaun am niedrigsten ist / da wil jeder man über-steigen.

Wann ein hund under ligt / so beissen all hund in ihn.

Wer auff ein knie komt/ den stösset man gern umb/ kompt er dann auff beyde/ so so hauet man ihm den kopff ab.

Al postrero muerde el perro. Spaens.

Waerder een op hicht / daer hichtense al op. Nederl.

Pabula tyrannorum sunt plebs & rustici. *Ludovic. 12. dictum.* Lat.

VVann de vvolff altet, ſo reiten hem die krehen.

Het beeldt kan zijn een oude ſtramme vvolff, op vviens rugge de kraeyen ſitten, hem pickende; de vvolff ſijn ſtijven hals niet konnende draeyen, poogt die te vergeefs vvegh te jagen.

De wolff ſpreeckt

EEns was ick hoog-geducht; geē beyr en quā my tergē,
Geen leeuw en hadder luſt om my den krijgh te vergē,
Ick was in't wout geſien, en over-al gevreeſt,
Maer nu ben ick een ſpot oock van het minſte beeſt,
Oock van, 'ken weet niet wat; nu ryen my de kraeyen,
Om dat ick mijnen hals niet om en weet te draeyen,
Om dat ick niet en ben, om dat ick niet en mach,
Om dat ick niet en doe, gelijck ick eertijts plach.
Nu ben ick maer een romp, want oock mijn eyge jongen,
Die komen tegen my, en over my geſprongen:
Eylaes wat ſal ick doen? mijn gantſche lichaem beeft,
'Tis uyt wanneer de wolf ſijn tanden over-leeft.

Als het diep verloopt verſetmen de baeens.

Als de wolff oudt wort/ ſoo ryen hem de kraeyen.

Siet veel andere ſpreucken, hier op paſſende, op't voorgaende bladt.

Mortuo leoni etiam lepores insultant.

Ey siet de Leeuw, dat moedigh beest,
Dat al de werelt heeft gevreest,
Dat yder mijd' en yder weeck
Soo haest het maer eens op en keeck,
Dat wort van hasen aen-getast,
En lijdt nu schimp en over-last,
Want d'eerste treckt hem metten baert,
De tweede grijpt hem by den staert,

De

De derde ſpringt hem op het lijf,
En al tot enckel tijdt-verdrijf;
Vraegt yemant, die het ſpeeltjen ſiet,
Waerom dit heden ſoo geſchiet?
De leeuw is nu geheel veracht,
Want hy is doot en ſonder kracht.

Nederl. Yder houdtet meer met den rijſende mart als met den af-gaenden.

Lat. Plures adorant ſolem orientem quam occidentem.

Engels. The glory of the kings is like the ſnuffe of a candle.

Nederl. Als de wolf oudt wort / dan rpen hem de kraepen.

Senex bos non lugetur. Lat.

Γέρων βοῦς ἀπένθητος δόμοισι. .i. Griecx.

Senex bos vacat luctu domeſticorum. Lat.

Kleyn is den rou om een oude koe. Nederl.

Weil der ſchildt neu iſt ſo henckt man ihn an die want / wan er aber alt wirdt ſo ſtoßt man ihn vnder die banck. Hoogd.

Crede mihi miſeros prudentia prima relinquit,
Et ſenſus cum re conſiliumque perit. *Ovid.*

Een levende hondt is beter als een doode leeuw. Salomon.

Refertur verſus à Menandro.

Moleſta res eſt in domo manens ſenex. *Vid. Adag. Eraſ. fol.* 591.

Talem ætatem deprecatur Solon apud Cicer. *in libro de Senectute.*

AEtas mala, mala merx eſt tergo. *Plaut. Menech.*

Hic ille eſt qui ſenecta ætate factus eſt puer,
Aggrediar hominem. *Plaut. Trinum.*

A barbe de fol apprent on à raire.

Het is een oude ſpreuck; Wie net wil leeren ſcheren,
Die moet voor eerſt een geck tot ſijn kalant begeren;
Vraegt yemant, waerom dat? wel hoort de reden aen,
Wie malle koppen ſcheert heeft ſelden haeſt gedaen;
By-naeſt op yder hayr dient raedt te zijn genomen,
En ſchier op yder knip ſoo moet de ſpiegel komen;
Dan iſſer yet te langh, dan weder yet te kort,
Dan yet dat aenden kuyf of aenden knevel ſchort;

Hier

Hier dient de baert gerecht, en daer het hooft gewreven,
En ginder noch een ſchrap ontrent het oir gegeven;
Want daer leyt hem de key. Een hooft te bijſter net
Heeft ick en weet niet wat, dat hem van binnen let.

Nederl. Bp moepelicke heeren
Is veel te leeren.

't Moet een wijſe hant zijn die een ſotten hop wel ſcheeren ſal.

Wat let dat leert.

Vexatio dat intellectum.

Homine imperito nil quidquam injuſtius. Lat.

Men heeft groote kunſt van doen Nederl.
Om de narren te vol-doen.

In caducam parietem ne inclina.

Het beelt ſoude konnen vveſen een reyſende man met een meerſche ofte ander pack, vvillende ſteunen op een bouvalligen muer, ende daer van over-ſtort zijnde, klaegt als volgt:

Och! wat een ſwaer geval is my daer over-komen!
Het lijf is my gequetſt, mijn gantſche kracht benomē,
En ſooder yemant vraeght wat my ontbreecken magh,
En hoe ick ſoo in haeſt ter aerden neder lagh?
Die hoore mijn beſcheyt: Ick quam met raſſe ſchreden,
Ick quam met deſe meerſch een verren wech getreden,
Dies was ick wonder mat, en uytter-maten heet,
Beſtoven over al, en niet als enckel ſweet;
Ick ſloegh mijn oogen om door al de naeſte kuſten,
Ick ſocht een goede plaets om daer te mogen ruſten,
Ten leſten quam ick hier, en vondt een out gebou,
Daer leund' ick tegen aen, op dat ick ruſten ſou;

Maer

Maer als ick neder ſeegh, en meynder op te ſteunen,
Siet doen began de muer van ſtonden aen te dreunen,
Te ſtorten over-hoop; daer viel de loſſe ſteen
My boven op het hooft, en onder op het been.
Wel, vriendē, hoort een woort: heeft yemant moede ledē,
Die kieſe geenen trooſt, als op geſette reden,
Want nae dat ick't gevoel en iſſer niet ſoo quaet
Dan alsmen ſich te licht op eenigh dingh verlaet.
Al wie dat ſteunſel ſoeckt aen krom-gebogen mueren,
Die moetet voor gewis met herten-leet beſueren,
Want die een riet-ſtock noemt dē gront van ſijnē ſtant,
Die breeckt het teer gewas, en quetſt ſijn eygen hant.

Nederl. Twee naeckten en konnen malkanderen niet kleeden.

Lucan.

---- fatis accede deiſque,
Et cole felices, miſeros fuge. ---

Nulla fides unquam miſeros elegit amicos.

Ariſtotel.

Socios legi ſuadeam qui potentia valeant & in proximo habitent.

Eſaye. 30. 13.

Pourtant ceſte iniquité vous ſera comme une crevaſſe d'une muraille qui s'en va tomber, laquelle faict ventre juſques au plus haut de la muraille, de la quelle le debris vient ſoudain & en un moment.

Vech-

Vechtende koeyen voegen haer als de wolf komt.

Laetſt waſſer groot verſchil gereſen aender heyden,
Dies vochten onder een de koeyen inde weyden,
Doch mits een grage wolff quam loeren daer ontrent,
Soo was van ſtonden aen de gantſche krijgh ten endt;
Het onheyl, dat hen dreygt, dat doet de gramſchap ſijgen,
Dat doet hen wijſer zijn, en beter ſinnen krijgen;
Hierom koomt al het rot en maeckt een ronden hoop,
Dies tijdt de moede wolff ten leſten op den loop.

Gedenckt dit alle tijt ghy vrye Neder-landen,
Want ſiet in Eenigh zijn daer zijn u vaſte banden,
Maeckt dat u binnens landts geen wrevel om en roert,
Vermits een grage wolff op uwe kudden loert.

Commune periculum diſſidentes conjungit.

Dion. Hal. lib. 8.

Inſtante communi periculo conciliari ſolent diſſidentium animi.

Verdeylt vyer brandt qualijck.

Het beeldt konde zijn een huys-moeder, die eenige kinderen vanden heert jaegt, vermits ſy het vyer breecken ende vanden anderen ſcheyden; deſelve ſpreeckt aldus:

Dit was een luchtich vier ſoo langh het bleef te ſamen,
En datter, mette tangh, geen kinders by en quamen,
Doen was ſijn helle vlam een çierſſel van den heert,
Ten dienſte van den gaſt, ter eeren van den weert;
Maer nu het is verdeylt, ſoo iſſet ſonder luyſter,
Soo light ſijn ſchoone glans verſchoven in het duyſter;
Wech, kinders van den heert, of laetet vyer geruſt,
Want als het is verdeylt dan iſſet ſonder luſt.
Ey ſiet wat Eendracht doet, en hoe gevoegde krachten
Haer doen van haren vrient, van haren vyant achten,
Blijft eenigh Hollands volck, en alle wrevel ſtilt,
Ten zy, ghy t'uwer ſmaet, u glants verlieſen wilt.

Lat. Concordiâ res parvæ creſcunt. — Twiſt verquiſt. — Nederl.
Diſcordiâ magnæ dilabuntur. — Eendracht geeft macht. Eenigheyt vermach veel.

Sacrum eſt pacis nomen, & quod vix terram ſapiat nec alio nomine hebræi τὸ ὄξῆν ipſam adeò perfectionem innuebant, nec quid aliud humano generi lubentius vel gratulati ſunt Angeli, vel legavit Chriſtus, vel Apoſtoli præceperunt, &c. *Ioſeph. Hal. Rom. irrec.*

Il tegnoſo

Il tegnoſo fuge il pectine.

VVaerom mach deſen menſch ſo bijſter leelick tierē?
Den kop daer henē ſlaen, de ledē omme-ſwierē?
Wat maeckt dē grovē gaſt, wat maeckt dē kinckel gram?
Al wat ontrent hem koomt is maer een fijne kam!
En waerom die gevreeſt? naedien oock teere maegden
Noyt van het wit yvoir of ſijne tanden klaegden;
De kam is wonder nut, de kam is wonder net,
De kam is die het hooft in beter order ſet.

Antvvoorde.

Met oorlof, weerde vrient, ick ſal de reden ſeggen,
Wilt ſlechts mijn onderricht wat naerder overleggē;
Ghy neemt dit qualijck op, want (ſo ghy my gelooft)
Ten ſchort niēt aen de kam, de feyl is aen het hooft:
Beſiet my deſen quant van onder ende boven,
De kop is hem beſet met ſeeren ende roven,
En wie die maer en raeckt, hoe ſacht het weſen mach,
Die hoort van ſtonden aen een jammerlick geklagh.
Ick ken een rouwen gaſt, die wil geen bibel leſen,
Die wil niet inde kerck, of by de leeraers weſen;
En vraegtmen my waerom hy goede dingen vliet?
Een peert dat ſchurrift is en wil de ros-kam niet.

I *amais teigneux n'aima le peigne.*	Wie een ſchurft hooft heeft wilt geen kammen lijden.
A l'œil malade la lumiere nuict.	Qui malè agit odit lucem.
Ce qui eſt de bas or craint la touche.	Een ſchurft peert vreeſt den ros-kam.

Cicer. Senect.

In fragili corpore odioſa omnis offenſio.

I. Hal. obſerv. 37.

Si l'on ne paſſe jamais par les chemins ils devienent herbus, s'ils ſont beaucoup frequentez ils ſe rendent commodes au paſſage. Si le cœur n'eſt entierement accouſtumé à la meditation il ſe plaiſt en ſoi meſme, non en ce qu'il eſt innocent, mais confident. s'Il s'exerce ſouvent en ceſte matiere il trouve paſſage plein de conſolation à ſes penſees.

De

De hondt bijt den ſteen, en niet die hem werpt.

Als yemant met een harden ſteen,
Of met een hout, of met een been
Een hont ontrent de leden treft,
Hy krijt, hy baſt, hy grolt, hy keft,
Hy loopt in haeſten nae den ſteen,
Hy loopt in haeſten naer het been,
En met een gants verwoeden ſin
Soo ſlaet hy daer de tanden in,

Maer die het leet hem heeft gedaen
Dien laet hy ſonder hinder gaen.
Soo menighmael als dit geſchiet,
En dattet eenigh menſche ſiet,
Soo lacht hy om de dwaſe daedt
Die hem alsdan voor oogen ſtaet.
Maer hoort, ghy vrient, die dit belacht,
En die het beeſt voor onwijs acht,
Komt ſiet doch met een rijper ſin,
Komt ſiet het ſtuck wat naerder in,
En daelt eens binnen u gemoet,
En denckt wat ghy by wijlen doet.
Als eenigh menſch, uyt ſwarte nijt,
Op u, of uwe vrienden bijt,
Of dat u yemant hinder doet
Of in u haeff, of aen u bloet,
Wort ghy niet ſtracx u naeſten gram?
En let niet eens van waer het quam?
Hoe dickmael iſſer, weerde ziel,
Dat ick in deſe ſtuypen viel,
Dat ick als op de menſchen beet
Wanneer ick ſchád' of ſchande leet;
Maer, mach ick bidden, mijn gemoet,
Siet dat ghy dit noyt meer en doet,
Maer als miſſchien ons yemant quelt,
Het is door liſt, of met gewelt,
Vergaept u aen de lieden niet
Die ghy hier mede beſich ſiet,
En ſchoon ons treft een nijders tant,
Soo denckt, Het komt van hooger hant,
Segh vry, Dees menſch is maer alleen
Een ſtock, een roed', een ſlinger-ſteen,
Die van een grooter macht beſtiert
Om my of om de mijne ſwiert,

En maeckt oock daer in geen verſchil
Wien Godt hier toe gebruycken wil;
Het zy dan vyandt ofte vriendt,
Dewijl dat ghy het doch verdient,
Dewijl dat ghy u weerdigh kent
Dat Godt u ſwaere plagen ſent.

De mannen, nae den geeſt geſterckt,
Die hebben dit wel eer gemerckt,
Want alſmen hun te quellen nam
Soo ſagen ſy van waer het quam,
Sy ſagen Godes roede ſlaen,
Sy ſagen Godes engel ſtaen,
En daerom waſt dat hun de ziel
Niet op de daedt der menſchen viel,
Maer ſwierde met een diepe ſucht
Tot boven inde blaeuwe lucht;
Sy baden Godt in haer verdriet,
Maer beten op de menſchen niet;
En weder, als het ſoet geluck,
Quam wech te nemen haren druck,
En dat miſſchien haer even menſch
Hun gunſtigh was naer eygen wenſch,
Soo werden ſy daer in gewaer,
Des Heeren vrientſchap over haer,
En reſen, met een bly gemoedt,
Tot Godt den gever van het goet

Wel aen mijn ziele, tot beſluyt,
Druckt dit in al u weſen uyt
En quijt u dus in vreugt en pijn
Het ſal ons hert een balſem zijn.

Als de Sabéen, de Chaldéen, de vvint, het vyer, door den duyvel ontsteken, Iobs goederen, kinderen, ende gesontheyt hadden vvegh genomen, hy en seyde niet Godt heeftet gegeven, maer de duyvel heeftet vvegh genomen, maer hy seyde de Heere heeftet gegeven, de Heere heeftet genomen, de naem des Heeren zy gesegent. *Job 1. 21.*

Als Simei den Koninck David vloeckte ende met steenen vvierp, en dat Abisai den selven daer over den kop vvilde af-houvē, so heeft de Koninck sulcx belet, laet hem vloecken (seyde hy) vvant de Heere heeftet hem geheeten. Samuel 2. 16. 10.

VVat vvillen vvy ons vergapen aende gheene die misschien ons sonder ofte tegens alle redene verstaden? Onse saecken en zijn daer niet vast; vvy hebben metten Heere onsen Godt te doen, by den vvelcken vvy duysentmael over in hoon, smaet, verachtinge, en al vvat ons verdrietigh vvesen mocht, vvel verdient hebben; vvat is ons dan daer aen gelegen hoe of door vvien de Heere onse Godt ons dat toe-brengt, devvijle vvy allenthalven vvel vveerdigh zijn dat het ons soude toe-gebracht vverden? Teyl.

In tegendeel van't geene voorsz. is dient ghelet, dat Esau Iacob vriendelijcken bejegende, dat de Barbaren Paulo beleeft vvaren, dat Artaxerxes Nehemie gunstigh vvas, dat de Cypier tot Joseph goede genegentheyt toonde, dat de leeuvven Daniel geen schade en deden, dat (segh ick) dit alles niet de menschen maer Gode alleene ende sijne vaderlijcke gunste toe is te schrijven.

In afflictionibus avertere debemus oculos ab eo quem noſtrarum calamitatum cauſam eſſe videmus, Deus potius reſpiciendus eſt, qui homine illo tanquam inſtrumento utitur; Ita rectè ratiocinatus eſt Rex David. *Samuel.* 2. 16. 10.

Die

Die Pferde stallen gern vvo es zu ver nass ist.

Het peert dat is gewoon meest in het nat te stallen,
En daer veel waters is, daer laetet water vallen;
En schoon men dagen langh rijt om het gantsche lant,
Ten loft naeu eenigh vocht ontrent het dorre sant.
Siet daer een rechten streeck, waer nae de menschen leven:
Wie veel heeft, die ontfangt, den rijcken wort gegeven,
Hoe yemant grooter is, of hooger is geraeckt,
Hoe een, die schencken wil, de giften grooter maeckt.
Maer hoort, ô weerde ziel, dit zijn verkeerde wegen,
Ghy, brengt daer niet en is, soo vintmen rechten zegen;
Ghy, schéckt daer honger woōt; of noot eē schamel mā,
Die, mits hy niet en heeft, niet weder nooden kan:
Dat is een recht geschenck, dat Godt sal weder-geven,
Of hier (indien het dient) of in het eeuwigh leven;
Want deugt aen eenigh menschgedaē, en niet geloont,
Wort boven al bedacht, en boven al gekroont.

Terent.

Quam iniquè comparatum est! ij qui minus habent
Vt semper aliquid addant ditioribus.

Mart.

Semper eris pauper, si pauper es, AEmiliane,
Dantur opes nullis nunc, nisi divitibus.

Als elck voor sijn huys veegt, soo worden alle straten schoon.

Het beeldt mochte zijn een vvijf en een vrijster, op haer besemen leunende, ende t'samen kijvende; een besette vrouvve haer aen-sprekende, in voegen als volgt:

VVel sneege meyt, en deftich wijf,
Ey lieve, waerom dit gekijf?
En waerom roepje door de buert
Dat Trijn haer stoupe niet en schuert?
Dat Heyl noyt rechte buerschap pleegt,
Mits sy haer strate niet en veegt?
Dat Griet haer goote stincken laet,
En nimmer hant aen besem slaet?

Vriendinnen houdt u doch gerust,
Het kijven heeft doch geenen lust,
Een yder keere voor sijn huys
Soo worden alle straten kuys.

Hoe dienstigh waer het voor het landt
Indien men geen klappeyen vandt!
Indien en man en echte wijf
Bemoeyde slechts met haer bedrijf,
Bemoeyde met haer eygen ziel,
En daer een staege vyer-schaer hiel,
Gewis dat waer een dienstigh werck
En voor den Staet, en voor de Kerck;
Want als een yder 't sijne doet
Dat is voor al de werelt goet.

Hoogd. Ein jeder kehr vor seiner thür / soo werden alle wege rein.

Ital. *Se ognium spazzasse da casa sua tutta la città starebbe netta.*

Chi vol dir mal d'altrui pensa prima di lui.

Nederl. Het vroutje sprack/ met goeden schijn/ Elck wye sijn hof/ en ick het mijn

Ital. *Di quel che non ti cale*
Non dir nè ben nè male.

Franç. *Vn chacun faict bien*
Qui faict le sien.

Ital. *Non cercar quel che non ti tocca.*

Ne orechi in segreti nè occhi in lettera, ne mani in tasca d'altri. Ital.

Chi fa i fatti suoi, non s'imbratta le mani.

Was dich nit brennet / das blase nit. Hoogd.

Wat u niet en brant / dat en koelt niet. Nederl.

Daer elck hem selfs soeckt / gaet niemant verloren.

Que chacun mercier Franç.
Porte son pannier.

Quant d'autre parler voudras
Regarde toy & te tairas.

Elck wye sijn hof/ en ick den mijnen/ Nederl.
So sal het onkruyt haest verdwijnen.

Syrach 21. 25.

Een sot kijckt yemant vry ter vensteren in / maer een wijs mensche blijft buyten staen.

Syrach 18. 20.

Straffet te voren u selven/ eer ghy andere lieden oordeelt.

Plaut.

Curiosus nemo est, quin idem sit malevolus.

Richt. hist. ax. 24.

Vituperare est dulcius quam laudare, id omnibus ferè hominibus naturâ insitum. & malè.

Vid. Erasm. fol. 480.

Spartam quam nactus, hanc orna.

Du Vair.

Il faut que chacun serve à la republique de son mestier.

De keers die voor gaet licht best.

Ghy, die wilt in het duyster gaen,
En treet niet al te veerdigh aen,
Maer (geeft de mane geenen schijn)
Soo laet de keers u leydts-man zijn,
Want anders soo ghy veerdigh treet
Eer ghy de rechte paden weet,
Soo stoot ghy licht een blaeuwe scheen,
Of valt wel in de modder heen;
Betreet daerom geen vreemde straet
Voor dat de fackel vooren gaet,
Want licht gedragen nae den man
Wie isset dien het baten kan?
Als ghy een saecke neemt ter hant,
En doetse niet met onverstant,
En doetse niet als inder nacht,
Dat is, te vooren niet bedacht,
Maer laet voor al een helder licht
Laet Reden leyden u gesicht,
En maeckt dat ghy u dingen weeght,
En goeden raedt te vooren pleeght,
Maeckt dat ghy langh genoegh versint
Eer ghy een wichtigh stuck begint;
Want koomt het licht eerst nae de val
Wie is het dien het baten sal?

Verstint eer ghy begint.
Eerst wicht / dan waegt.
Raedt vooz daedt.
Nae raedt gebzach nopt man.
Als net is geschiet /
Dan helpt nae klagen niet.

Nae-rou/ wijben rou. Nederl.

A ben s'appglia,
Che ben si consiglia. Ital.

Pensa prima, & poi fa.

Eh wigs deñ wags. Hoogd.

Priusquamincipias consulito. *Salust.*

De

De keers die voor gaet licht beſt.

Op een anderen ſin.

VVanneer het licht gaet voor den man,
Dan iſſet dat het baten kan;
Maer brenght het yemant achter aen,
Soo kander niemant ſeker gaen.
Segh, wie en valt of ſtruyckelt niet
Die inder nacht geen licht en ſiet?
De boete die een Chriſten hert
Van Gode voor-geſchreven wert,
En dient niet uyt te zijn geſtelt
Tot ons het lijf ter aerden helt;
Neen, vrienden, 'tis de beſte deught
Die op-waſt mette groene jeught.
Hoe! iſſet niet een ſotte waen
Te loopen op de ruyme baen,
En uyt te ſtellen alle tucht
Tot dat de jonckheyt henen vlucht?
Tot dat ons oude dach genaeckt,
En al de leden ſwacker maeckt?
Ey ſegt eens, vrienden, met beſcheyt,
Is u het leven toe-geſeyt
Tot veertich, vijftich, t'ſeſtich jaer?
O neen, ghy zijt in doots-gevaer
Tot aller uyren, t'aller tijt,
Soo haeſt als ghy geboren zijt,
En dickwils die de kloeckſte ſchijnt
Die iſſet die voor eerſt verdwijnt.
Ghy daerom, voor den beſten raet,
Maeckt dat u licht voor-heenen gaet,
En geeft u jonckheyt aen den Heer,
Dat ſtelt u vaſt voor immermeer.

Laet berou / selden goet berou.

Honden en geestmen geen bloot been / waerom aen Godt een geraemte?
dat is: een oudt af-gesleten lichaem.

Erpenius in Adag. Arab.

Accende lucernam antè tenebras. .i. illumina te bonis operibus antequam superveniat senectus aut mors.

Sen. de Brevit. vitæ.

Quæ tam stulta mortalitatis oblivio in quinquagesimum aut sexagesimum annum differre sana consilia, & inde velle vitam inchoare, quò pauci eam perduxerunt?

Augustin.

Omnium terribilium nullum magis horribile, quam in eo statu aliquem vivere in quo non audeat mori.

Seneca Epist. 32.

Pulchra res est consummare vitam ante mortem.

Seneque Epist. 27.

Es tu jeune? qu'en chaut il? on ne conte pas icy les ans, on ne sçait en quel lieu la mort t'attend. Attend la doncq en tout lieu.

Hieron. Epistol. ad Paul.

Qui sese moriturum recordatur assiduò, is terrena omnia facilè contemnit, per veram ac seriam conversionem ad beatum obitum sese præparat, sinceræ pietati studet, patienter adversa quævis tolerat, & ardenti vitæ æternæ desiderio totus flagrat, &c.

Quien

Quien eſtropieça, ſi non cae el camino adelanta.

Als yemant over wegh in haeſten koomt getreden,
En ſtruyckelt metté voet, maer recht dā noch de ledé,
Die maeckt dan ſnelder vaert als hy te voren plach,
En ſiet oock beter toe als hy te voren ſach.
Siet daer een ſoeten trooſt voor alle vrome zielen,
Sy worden op-gerecht, oock doenſe neder-vielen,
Al ſlibbert menighmael, al glibbert hun de voet,
Sy blijven efter ſtaen, en maecken beter ſpoet.

Op

Op, op dan, treurich hert, geen moet en dient verloren;
De prickels van het vlees die zijn u nutte sporen:
Recht flucx de leden op, dat voegt een Christen man,
Nadien hem oock het quaet ten goede dienen kan.

Nederl. Die strupchelt en niet en valt / voordert wegh.

Franç. *Qui trebusche & ne chet point s'avance de trois pieds.*

Spaens. *Quien estropieça, si non cae el camino adelanta.*

Celuy qui bronche s'il ne tombe, il avance. Franç.

Quæ nocent, docent. Lat.

Harde schocken leeren wel. Nederl.

Die dwaelt / maer noch tē halvē keert /
Die wordt beter voor geleert.

Een vande Oude heeft vvel geseyt op dese gelegentheyt, dat hy sachte rijdt en geen last en gevoelt die van den Almachtigen Godt gedragen, ende van den Alder-hooghsten gevoert vvert.

Huc facit illud, in D. Thomam Crammerum Martyrem Anglum.

Te docuit lapsus magis ut vestigia firmes,
Sic mala non rarò causa fuêre boni.

Lactant. lib. 5. cap. 13.

Multo firmior est fides, quam reponit pœnitentia.

Rom. 8. 27.

Toutes choses aident ensemble en bien, à ceux qui aiment Dieu.

Een

Een gebranden hont vreeſt oock het kout water.

Het beeldt kan zijn yemant die uyt een beeck op een hont vvater ſprengt, de hont daer van in aller ijl vvech loopende.

Verdriet, anxt, tegenſpoet, en diergelijcke ſlagen
En zijn niet alle tijt te noemen quade plagen;
Want boven menigh nut dat hier uyt rijſen kan,
Soo maeckt het ongeval een kloeck en handigh man.
Men ſegge watmen wil, die ſachtjens heeft geſeten,
En kan niet, ſoo het dient, veel nutte ſaecken weten,
Maer een die liſt en leet heeft dickmael uyt-geſtaen,
Leert wat de werelt is, en hoe de ſaecken gaen.
Een vos die aen het lijf den ſtrick eens voelde prangen,
Is naemaels wonder ſchouw, en qualijck om te vangen;
Een vis die eens den haeck wert in het aes gewaer,
Wat voedtſel datſe vint daer vreeſtſe voor gevaer;
Een ſchaep dat eens den wolff is uytten mont genomen,
Wil naeu ſijn harders hont ontrent hem laten komen;
Een duyff wel eer ontſnapt de klaeuwen van den valck,
Al waſſe voor-tijts ſlecht, die wort ten leſten ſchalck;
Een menſch die indē ſtorm eens ſchipbreuck heeft geledē,
Vreeſt oock een ſtille ree, en vry niet ſonder reden;
Een hont die eens het lijf van ſode was verſchroeyt,
Schrickt oock voor killigh nat dat in de beecken vloeyt;
Een huys-man in het wout eens vande ſlangh geſteken,
Of ſchoon hem al de giff is uytet been geweken,
Die houdtet voor verdacht ſoo maer een hagedis
Koomt ſtijgen uyten braem, of uyt het groene lis.
Wat dienter noch geſeyt? De ſchippers leeren varen,
Niet inde ſtille zee, maer inde felle baren,
Want dien het altijt gaet of naer of boven wenſch,
En weet noyt, ſo het dient, de grondē vanden menſch.

Siet! als ons eenigh leet of harde slagen raecken:
Dat kan oock gecken selfs tot wijse lieden maecken,
'tFy hem die my bedriegt, maer soo hy't weder doet,
Soo is het 'tfy voor my, en ick ben maer een bloet.

Ital. *Pare alli sorci scampati sempre, di mangiare il cascio nella trapola.*

Il can scottato dall' acqua calda ha pauca anco della fredda.

Nederl. Harde smacken leeren wel.

Wat verseert/ dat leert.

Niemant leert als met schade of schande.

Watmen niet en besuert/ en besoetmen niet.

Wat niet en kost/ en deugt niet.

Slagen maecken wijs. Nederl.

't Verbrant kint vreest het vper.

d'Onbesochte / d'onbedochte.

Il can battuto dal bastone ha pa- Ital.
ura dell' ombra.

Een hont en riecht niet aen de kant
Daer hy de neus eens heeft gebrant. Nederl.

Chi è stato morso delle serpi ha Ital.
paura delle lacertole.

Des plaits on devient sage.

Ovid. Trist. 1. Eleg.

Terretur minimo pennæ stridore columba
Vnguibus accipiter saucia facta tuis.
Non procul à stabulis audet decedere, si qua
Excussa est avidi dentibus agna lupi.

Idem de Ponto lib. 2. Eleg. 7.

Da veniam quæso, nimioque ignosce timori
Tranquillas etiam naufragus horret aquas.
Qui semel est læsus fallaci piscis ab hamo
Omnibus unca cibis æra subesse putat.
Sæpe canem visum longè fugit agna, lupumque
Credit, & ipsa suam nescia vitat opem.
Membra reformidant mollem quoque saucia tactum,
Vanaque sollicitis incitat umbra metum.

Corti

Corti rami, vindemia longua.

Het beeldt soude hier konnen wesen een hovenier, snoeyende eenen wilt-gewassen wijngaert.

Of schoon u hovenier den wijngaert placht te snoeyē,
Soo datse niet en mach in volle tacken groeyen,
Ghy, denckt noch evenwel niet eens in u gemoet
Dat hy de plante schent, of eenigh hinder doet;
Ghy, weest hier in gerust, oock sonder eens te klagen,
Al isser weynigh houts, het sal te beter dragen;
Siet, watmen neder houwt (daerom ghy zijt beducht)
Dat is maer los gewaey, en loten sonder vrucht.
Wat isser, aerdts gemoet, wat isser al te klagen
Van druck, en tegenspoet, van veelderhande slagen
Die u den Hemel sent? ey lijdt de nutte pijn,
Het vleys is u te gul, het dient gesnoeyt te zijn.
Geluckich is de mensch, oock midden in het lijden,
Als Godt, door harde tucht, sijn herte koomt besnijden;
Wel snoeyt, ô Vader, snoeyt, en ruckt uyt mijn gemoet
Al wat in eenigh deel u vruchten hinder doet.

Falx attenuat lascivientia.

Weynigh houts / veel vruchten.

Job 3. 17.

Salich is de mensch dien Godt straft / daerom en wepghert u de kastijdinge des Almachtigens niet / want hy verwondt ende verbindt / hy slaet en sijne handt heelt.

XL.

Lampada trado.

De oude man ſpreeckt

Dit licht, mijn weerde kint, de fackel van het leven,
Was van het hoogſte Licht voor deſen my gegeven,
Nu heeftet voor een tijt, nu heeftet my gedient,
Ick gevet heden u, als aen mijn naeſten vrient.
Ick heb het langh gebruyckt, en ben met ſtaege ſchreden
Op mijn beſcheyden wegh ten eynde toe getreden,
Nu ben ick op het leſt, nu ben ick aenden put,
Daer is een licht bequaem, daer is een fackel nut:

Ghy

Ghy hebt in tegen-deel van heden af te dwalen,
Nu op een hoogen bergh, dan inde laege dalen,
Nu op het vette kley, dan op een dorre ſtrant,
Nu op een harde klip, dan op een driftich ſant;
Treet op de rechte baen, en mijdt de ſlimme wegen,
Gaet midden op de ſtraet, en ſchouwt de vuyle ſtegen;
En twijl u jonckheyt duert maeckt dat ghy niet en malt,
En als ghy trager wort, ſiet dat ghy niet en valt.
Wel gaet dan, lieve, gaet, ô ſpruyte mijner lenden,
Ghy waert mijn eygen vleys, eer u de lieden kenden,
Ick ben nu uyt-geleeft, en ghy begint de reys,
Ick gae nu, ſiet ick gae, den wegh van alle vleys:
Dit is des werelts loop, de kloeckſte menſchen leven
Tot ſy een ander menſch den fackel over-geven,
Dus gaet de ſnelle tijt, gelijck een ſtaege ſtroom,
Dus ſteeckt het nieu gewas het oude vanden boom.

Deductum hoc adagium à certaminibus quibuſdam veterum in quibus currentes facem ardentem geſtarent, quam defatigatus proximo in manum dabat, Is item defeſſus alij, ac deinceps alius alij, ſucceſſione quaſi continuâ. *Hujus rei mentionem facit Plato libro de republ.* .i. *Pauſanius in Atticis. Herod. in Vrania.* Itaque lampada tradere, dicitur de eo qui jam vel delaſſatus vel emeritus in alios munus gerendum ab ſe transfert.

Lucretius.

Et quaſi curſores vita lampada tradunt. De Animalibus agit, quæ ſucceſsione propagantur vitâ per vices ab alijs in alia transfuſâ.

Plato de Legibus 6. ait cives oportere liberis generandis & educandis operam dare, ut vitam quam ipſi à majoribus accepiſſent viciſsim quaſi lampada ſive tædam ardentem poſteris alijs poſt alios tradant. *Eodem pertinet illud Perſianum.*

Qui prior es, cur me in decurſu lampada poſcis? Faciendum ergo hîc ut Senecâ dicit: Rectum iter quod ſerò cognovi, laſſus errando, alijs monſtro.

Glaucus apud Homerum.

Tale quidem genus est hominum quale est foliorum,
Quorum hæc ventus humi fundit, rursum illa virescens
Profert sylva, simul veris cum afflaverit aura.

Quo carmine Pyrrhonem Academicum peculialiter delectatum fuisse, testatur Diogenes Laërtius.

Rursum Homerus Iliad. Φ.

Frondibus arboreis similes, nunc ubere fœtu
Exuperant, lætique satis vescuntur agrorum,
Nunc rursum intereunt, evanescuntque caduci.

Vid. Græcos versus apud Erasmum proverbio, Homo bulla.

Non abludit (ut mihi quidem videtur) illud quod legitur Numeri cap. 20. 26.

Num. 20. 23. 26.

Ende de Heere sprack tot Mose, Neemt Aaron ende sijnen Sone Eleaser, ende leydtse op Hor int gebergte, ende treckt Aaron sijne kleederen uyt, ende trecktse aen Eleasar sijnen Sone, ende Aaron sal hem aldaer vergaderen tot sijne vaderen ende sterven. Doen dede Moyses als hem de Heere geboden hadde, ende klom op Hor in het geberchte, voor der gantscher menighte.

Ende Moyses toogh Aaron sijne kleederen uyt, ende tooghse Eleasar sijnen sone aen, ende Aaron sterf aldaer boven op den bergh; Mose dan ende Eleasar klommen af vanden berge; ende doen de gantsche menighte sach dat Aaron vvegh vvas, bevveenden sy hem dertich dagen, het gantsche huys Israëls.

La vie d' homme, vn chemin d' hyver.

Het leven van den menſch is even ſoo gelegen
Gelijck des winters doen de gronden van de wegen,
Al wie dan reyſen moet die iſſer qualijck aen,
Want 'tiſſer glibber-gladt al waer hy meynt te ſtaen:
Men vint geen wagen-ſpoor, geē peyl van menſche tredē,
Het ſchijnt een ſtaege ſloot daer eerſt de koetſen reden,
'tIs al gelijck een meyr, waer datmen henen ſiet,
Men kent den rechten padt, men kent de graften niet;
En offer al miſſchien een plaetſe wort gevonden
Daer voor een kleynen tijdt de voeten ſeker ſtonden,
Het is een kort vermaeck, want nae den tweeden pas,
Soo iſſet weder vuyl gelijck het elders was.
Wat raedt in dit gevaer? niet beter als te letten
Waer datmen even-ſtaegh de voeten heeft te ſetten,
En dit tot datmen koomt op't eynde vanden dagh,
Daer een vermoeyde ziel haer ruſte vinden magh;
O Wegh, ô ware Wegh, beſtiert mijn loſſe gangen,
Op datſe nimmermeer int ſlick en blijven hangen,
Geeft dat wy, voor beſluyt, ten leſten mogen gaen
Daer nimmer winter koomt, maer eeuwigh roſē ſtaen.

Spaens. Por ningun tempero, no dexes el camino real, por el ſendero.

Franç. *Pour quelque temps qu'il face ne laiſſe le chemin royal pour le ſentier.*

Spaens. Deſque naci lore, y cada dia nace porque.

Des que je naſquis je pleuray, & chaſque jour naiſt le pourquoy. Franç.

A fronte præcipitia
A tergo lupi. Lat.

Vita hominis militia ſuper terram.

Nederl. Alle gelovigen hebben beleent dat ſy gaſten en vreemdelingen waren op aerden. Heb. 11. 13.

Nach

Nach den bletteren fállen die beum.

VVanneer ick trede door het wout,
En sie het rijs en jeuchdigh hout,
En dat ick vind' een populier,
Een hoogen eyck, een lagen vlier,
Een lind', een ijp, een buck, een es,
Terstont soo krijgh ick daer een les,
Want t'wijl ick eensaem stae en poogh
Mijn geest te voeden door het oogh,
Soo vind' ick sonder twijffel wat
Dat dienstigh is te zijn gevat.
Een boom die vanden gront bederft,
Of onder aen den wortel sterft,
Diens af-ganck sietmen aen den top,
Want hy krijgt stracx een dorren kop,
En wort soo voort in korten tijt
Sijn loof en groene bladers quijt,
Tot hy gants kale tacken krijgt,
En dan eens mede neder-sijgt.
Al wast de mensch niet uyt het velt,
'tIs even dus met hem gestelt,
Want als de jeugt hem nu begeeft,
En dat hy schier is uyt-geleeft,
Sijn hooft dat wort hem kael en glat,
Sijn aensicht rimpelt boven dat,
Sijn tant, die vast gewortelt stont,
Die komt hem vallen uyten mont.
Wel ghy, wien dus de jeugt ontvalt,
Ey lieve, 'tis genoegh gemalt,
Gaet maeckt u veerdigh tot de reys,
Ghy treet den wegh van alle vleys,
Want als de tacken vooren gaen
Hoe kan de boom dan lange staen?

Quid eſt homo? Lucerna ſub dîo poſita.

Een keerſe van den wint aen alle kant gedreven,
Dat was in ouden tijdt een ſchetſe van het leven,
Een af-druck vanden menſch, een beelt van alle vleys,
En 'tis (nae mijn begrijp) geſproocken nae den eys.
Want ſooder groote wint koomt opter aerden raſen,
Stracx wort het flicker-licht met krachten uyt-geblaſen;
Of ſooder ſtilte koomt, en dat de ſonne ſchijnt,
Ey ſiet! de fackel ſmelt, en hare glans verdwijnt;

Indien der eenigh nat van boven koomt gesegen,
De keerse staet en queelt oock vanden minste regen;
Of koomter drooge vorst, die inde wangen bijt,
Het vyer dat wort verteert, en al in korten tijt;
Of soo een soete lucht (dat niet en kan geschieden)
Wou aende teere vlam gestaege gunste bieden,
Eylaes haer schoone glans gaet efter haren ganck,
En wort ten lesten asch, en niet als enckel stanck.
Wat is doch van het vlees? daer zijn verscheyde saecken
Die ons (men weet niet hoe) tot stof en asschen maken;
En schoon men langen tijt behoudt een goeden stant,
Noch wort de leven-vonck ten lesten uyt-gebrant.
Ach waer sich yemant keert, of waer hy koomt getreden,
De doot, de bleecke doot, die sit hem in de leden;
Dies schoon mē hier bequam sijn vollē herten-wensch,
'tIs al maer korte vreught. De doodt is inden mensch.

πομφόλυξ ὁ ἄνθρωπος. .i. Homo bulla.

Varro.

Homo bulla, eo magis & senex.

Æschylus apud Stobæum.

Vmbra fumi, homo.

Pindarus.

Vmbræ somnium homo.

Syr. 17 29.

Wat is doch een menschc dewijle hy niet ontsterffelijck en is?

Vide plura apud Erasmum ad Adagium hoc Homo bulla.

Een

Een oudt voer-man hoort geerne 'tgeklap van de ſweep.

Siet Gijs den ouden knecht die hoort de peerden trappē,
Die hoort de wagen gaen, die hoort de ſwepen klappē,
Dies ſpringt ſijn hert om hoogh, en dat vā enckel vreugt,
Om dat hy wort gewaer den handel ſijner jeugt;
Nu wou de ſtramme gaſt wel rijden aender heyden,
En met een ſnellen keer den wagen omme-leyden,
Hy wenſcht te mogen zijn daer Kees met Aefjen ſpeult,
En daermen uytter borſt op alle bruggen heult:

Maer dat hem meeſt beweeght dat zijn de volle kannen,
Ter plaetſen daer men plach den wagen uyt te ſpannen;
In't kort', het koomt hem voor wat hy te voren plach,
En ſiet, de wil is daer, ſchoon hy niet meer en mach.
Men vindter over al die in haer oude jaren
Noch even zijn gemoet als ſy te voren waren,
Men ſiet dat hun de jeugt noch inde leden rijt,
Al is haer kranck geſtel verwonnen vanden tijt.
Niet ſoo, vernieude ziel, maer laet u oude ſonden,
Oock eer dat u de tijdt de luſten heeft gebonden,
Of iſſer niet geſchiet, ten minſten mijdt het quaet
Als u de ſwackheyt ſelfs tot beter ſeden raet;
Een, wien de friſſe jeugt noch krachten koomt te geven,
Die moet geduerigh ſien hoe wel te mogen leven,
Maer die nu trager wort moet letten boven al
Hoe dat hy ſijnen tijdt met ſegen eynden ſal.

Franç. *Il ſouvient touſiours robyn de ſes fluſtes.*

Spaens. *Cabritilla que ſuele mamar, prure le el paladar.*

Franç. *Chevrette accouſtumé de tetter le palais luy demange.*

Nederl. Een oudt jagher hoort geerne vande weperp.

Het rijpt haeſt op een oudt ijs. Nederl.

In een natten poel is haeſt genoegh geregent.

Lupus pilum mutat, non mentem. Lat.

Een wolff hapt noch nae't ſchaep/als hem de ziele upt-gaet. Nederl.

Atticus moriens manum porrigit. Lat.

Phæd. fab. 40.

Anus jacere vidit epotam amphoram
Adhuc falerna fæce & teſta nobili,
Odorem quæ jucundum latè ſpargeret,
Hanc poſtquam totis avida texit naribus,
O ſuavis anima! qualem te dicam bonam
Ante hac fuiſſe! tales cum ſint reliquiæ.
Hoc quo pertineat; dicet qui me noverit.

Il n'eſt

Il n'eſt pas libre qui traine ſon licol.

Het peert ſpreeckt

Al ben ick heden los, al ſchijn ick ongedwongen,
Al loop ick in het velt, en make vrye ſprongen;
Soo ben ick evenwel niet buyten ſlaverny,
Vermits ick noch een ſlaef ſie loopen achter my;
Ick voele noch een deel van mijne banden ſlepen,
Dies ben ick in gevaer om haeſt te zijn gegrepen,
Want ſoo hy, die my volgt, hier op maer eens en trat,
Soo waer ick wederom (gelijck als eerſt) gevat;

Soo waer ick meer als oyt geschapen om te lijden,
En wie en souder niet op mijne leden rijden?
Ach! wien noch eenigh jock ontrent de leden hangt,
Die sleept dat hem bederft, en dat hem weder vangt.
Maer, vrienden, die het peert aldus mocht hooren spreken,
En hangt niet aen het dier, maer let op u gebreken,
De muyl-bant is het Vlees, en 't peert, een moedigh beest,
Dat is in dese prent een af-beelt van den Geest;
Heeft yemant rechten lust om van de droeve sonden
Niet meer te zijn geboeyt, niet meer te zijn gebonden,
Die breecke t'eenemael haer ongeluckigh zeel,
En dat van alle kant, en tot het minste deel:
Want soo u slap beleydt wil yet hier in verschoonen,
Het quaet, dat over-blijft, sal wis sijn meester loonen;
Een die sijn banden sleept, al schijnt hy los te zijn,
Raeckt licht (eer hy het meynt) al weder inde pijn.

Il n'est pas libre, qui traine son licol.

Is mihi servus erit, ne jactet libera colla
Si cuiquam à tergo trahitur pars magna catenæ.

Die Godt wil dienen / dien moetet ernst zijn.

Van't onkruyt dient niet het looff alleen / maer de wortel uyt-getogen.

De geest sepdt niet / Wont / maer doot u aertsche leden / geeft my mijn sone u herte etc.

Een, dien het opperste gebiedt van eenige stadt bevolen is, so hy koomt te vernemen datter acht ofte thien verraders binnen de stadt zijn, plach hy sich gerust te stellen als hy vijf ofte ses vande selve bekomen eñ in hechtenisse gestelt heeft? gewisselick neen, hy en geeft sijn ziele geen ruste voor hy alle de selve by den kop gevat ofte ymmers uyt-ter stadt gejaeght heeft; hoe! staet ons anders te handelen met ons geestelijcke verraders?

Vanno piu pelli di volpi che d'asini in pelliciaria.

Leſt daer ick ſtont en keeck ontrent een pelletier,
Daer ſach ick menigh bont vã menigh ſelſaem dier;
Ick ſacher boven al veel voſſe-vellen hangen,
Die waren metten ſtrick, of opten jacht gevangen;
Ick ſacher evenwel maer eenen eſels-vacht,
Die by ſijn meeſter ſelfs te koopen was gebracht;
Niet dat het laſtbaer dier was yewers doot geſlagen,
Neen, vrienden, 'thadt geleeft tot aen ſijn leſte dagen;

En

En even doen ter tijdt soo was het trouwe beest
Sijn heer (vermits het sterff) een droef heyt indē geest.
Siet! hier op stont ick stil: ick sach de vosse-vellen
In soo een grooten hoop, sy waren naeu te tellen,
Ick sprack den meester aen, en seyde tot den man,
Ey lieve! segh een reys, segh hier de reden van:
Men set (dit sprack de vriendt) geen strickē voor dē esel,
Maer voor den loosen vos, of voor den slimmen wesel;
De reden is bekent: wie doeter ymmer quaet
Aen eenigh vreedtsaem beest, dat rechte wegen gaet?
Maer al het boos gespuys, dat niet en is gebooren
Als om sijn even dier met listen nae te spooren,
Dat lijdt aen alle kant, dat lijdt den meesten last,
En (schoon al isset ergh) het raeckt ten lesten vast.
Ick hoorde, met vermaeck, het slot van dese reden,
En hieltet voor een les, ons dienstigh inde zeden;
En mits het nut verhael mijn herte wel beviel,
Soo deed' ick dit gespreck tot mijn geminde ziel;
Wat is den menschē best? een recht onnoosel leven,
Dat kan hem ware rust en goede dagen geven;
Wel aen dan, mijn gemoet, onthoudt u van bedrogh,
Wāt schoō het sōtijts luckt, het loōt sijn meester noch.

Ital. *Il consiglio cattivo*
Al suo autor è nocivo.

Lat. Malum consilium consultori pessimum.

Hoogd. Vntreu trifft ihren eigen herrn.

Lat. Improbo nemini bene est.

Ital. *Chi si diletta di far frode altruy, non si de lamentar, s'altri l'ingauna.*

Non è inganno che non si vinca con inganno. Ital.

Hiley hile bosar. .i. Turcks.

Fraus fraudem destruit. Lat.

A carne de lobo, diente de perro. Spaens.

Nil scire vita tutissima.
Simplicitas digna favore fuit. Lat.

Bedrogh loont sijn meester. Nederl.

l'In-

l'Inganno torna adosso all' ingannatore.

Tanto va il volpe alla caccia, che vi lascia la pelle, &c.

Qui ambulat innocenter
Ambulat confidenter.

Horat.

Integer vitæ, scelerisque purus
Non eget Mauri jaculis, nec arcu,
Nec venenatis gravidâ sagittis,
Fusce, pharetra.

Iuvenal.

---- nunquam
Sanguine causidici maduerunt rostra pusilli.

Huc forsan referri possunt quædam quæ Politici de Thucydidis dicto disserunt;

Hebetiores nimirum quam acutiores, ut plurimum, melius & tutius rempublicam administrare.

Les subtilitez les plus aigues (disent ils) ne produisent pas les meilleures resolutions; & les entrepriſes qui sont plus fondées sur le sable des subtilitez que sur le rocher de raison, renversent par fois eux mesmes & leurs auteurs: Comme les horologues, qui ont les roües & ressorts plus subtils & delicats se desreglent fort aisement. Vid. Pierr. Math. lib. 5. fol. 181.

Qui se veut garder de foudres qu'il s'abbaisse.

Die voor dē blixem vreest, of voor onstuymigh weder,
En stijge niet om hoogh, maer liever sijge neder,
Want als de gramme lucht haer felle pijlen schiet,
Soo treftse met haer vlam de laege dalen niet;
Sy baert haer meeste kracht ontrent de spitse rotsen
Die met een steyle kruyn den blaeuwen hemel trotsen,
Sy velt een hoogh gebouw, sy velt een machtigh slot,
Hy treft geen leemen huys, en min een swijnen-kot.
Geluckigh is de mensch die gelt en hooge staten
Kan hebben buyten sucht, en willigh achter laten,
Kan seggen tot den pracht, tot eer, en totte lust,
Al ben ick sonder u, soo ben ick doch gerust.

Nederl. Wilje niet geschoten worde̅/hupcht neder.

Hoogd. Was nider ist / das falt nit hert.

Nederl. Neersje voor den blixem? soo dupcht.

Een vergeten man/ isser best an.

Vyphept / blyphept.

Ongebonden best.

Luttel onderwints/ groote rust.

Gemack voor eer.

Hoe edelder hert / hoe hupghsaemer hals.

Franç. *Au grandes portes souflent les vents.*

Nederl. Staet belaet.

Sorgen en waken
Syn heeren saecken.

Geen kroon heelt hoofd-sweer. Nederl.

The low state standeth long. Engels.

Celuy ne scauroit tomber de bien haut Franç.
qui n'a monté que bien peu.

Ni puede dar gran cayda Spaens.
A quel que poco subiò.

La vertu de l'humilité n'est desplai- Franç.
sante à personne.

Sen. Agam.

Nubibus ipsis Lat.
Inserta caput
Turris pluvio
Vapulat austro
Feriunt celsos
Fulmina colles.

Pregrandia animalia Deus ferit fulmine nec finit intolescere parva, vero nihil lædit. magna ædificia magnæque arbores fulminum tela percutiunt. *Herod. lib. 7.*

Qui ſe peigne peu ſouvẽt, A bien de peine en ſe peignẽt.

Het vroumenſch, dat ſich kemt, ſpreeckt

Mocht ick niet voor dit werk met goede redẽ ſchromẽ?
Mijn hayr is gants verwert; hoe iſſer door te komẽ?
Mijn hooft dat is geſtelt gelijck een eenſaem wout
Dat niet en wort begaen, en noyt en is gebout.
Och! had ick nae den eyſch mijn vlechten onderhouwen,
Soo gingt my heden wel, gelijck de nette vrouwen;
Maer nu lijd' ick verdriet, om datter nimmer kam
Bynaeſt van al het jaer my op het hooft en quam;

Nu sitt' ick hier en klaegh, onseker wat te maecken,
Onseker wat te doen, of wat te sullen raecken,
Al waer ick ben geweest, of waer ick komen sal
Daer steuyt het gladt yvoir, en hapert over-al;
Nochtans het moeter deur. ick trecke door de vlechten,
Want met een sachten kam en isset niet te rechten;
't Is reden dat hy sucht, en groote pijne lijdt,
Die noyt sijn hooft en kemt, of niet ter rechter tijt.
Wel, ghy die mijn verdriet met oogen kunt bemercken,
Leert uyt eens anders leet u eygen hooft bewercken;
Kemt, kemt u menighmael, en niet het hayr alleen,
Maer oock dat binnen schuylt, tot aen het innigh been:
Kemt u verwrongen hert, en u verboste sinnen,
En maeckt doch over al een reynen gront te winnen,
Want hy, wiens hooft en hert eens wel gereddet zijn,
Al kemt hy menighmael, hy kemt hem sonder pijn:
Maer die het sondigh hayr laet wilt daer henen wassen,
En weet sich nader-hant geen kamme toe te passen,
Want al wat hy geraeckt, daer is een vuyle nest,
Ghy, kemt dan alle daegh, dat is de leden best.
Het landt dat moet gewis met distels over-wassen
Daer niemant in en ploeght, of op en plach te passen:
De mensch wort voor gewis verwoest in sijn gemoet
Die over sijn bedrijf geen onderscek en doet.

Lat. Intemperans æger crudelem facit medicum.

Nederl. Hoxte reheningen/ lange vzientschap.

Ital. *Fin che mal è fresco, bisogna rimediarvi.*

Lat. Venienti occurrite morbo.

Chemins peu frequentez deviennent herbus. Franç.

Que se peigne peu souvent
A bien de peine en se peignant.

Qui pectit rarò, se pectine pectit amaro. Lat.

Het

Het vvaere goet dat een yder menſche (als hy des morgens ſijn hooft kemt) even door het lichamelijck kemmen indachtich vverde mede alsdan ſich invvendelick te ſuyveren, ende ſijn herte als te kemmen van alle verdraeyde en vervvrongen invallen, die hy in ſijn gemoet mochte gevvaer gevvorden zijn, vvant indien vvy ons ſelfs oordeelden, vvy en ſouden niet veroordeelt vvorden. 1. Cor. 11. 31. Ick ſchame my dickmaels mijnder, als ick leſe hoe ernſtich hier in eenige heydenſche Philoſophen gevveeſt zijn, die geduerighlijcken niet af en lieten haere leerlingen in te ſcherpen datſe allen dagh haer ſelven hadden af te vragen, ende reeckeninge aen haer gemoet te eyſſchē vvat gebreck datſe dien dagh in haer geheelt hadden? vvat quaet ſy hadden tegen-geſtaen? ende in vvat deel ſy haer verbetert vonden?

Pythagoræorum more (inquit Cato apud Ciceronem in Senectute) quid quoque die dixerim, audierim, egerim commemoro veſperi, Faciebat hoc quotidie, inquit, Sextius, ut conſūmato die, cum ſe ad nocturnam quietem recepiſſet, interrogaret animum ſuum, quod hodie malum tuum ſanaſti? cui vitio obſtitiſti? quâ parte melior factus es? &c.

Vid. Senecam de Ira lib. 3. cap. 36.

Horat. 1. Serm. 3.

----Denique teipſum
Concute, num qua tibi vitiorum inſeverit olim
Natura, aut etiam conſuetudo mala, namque
Neglectis urenda filix innaſcitur agris.

Il tiempo va, la morte viene.

Al die hier opter aerden leeft,
En 'tvleyſch tot luſten over-geeft,
Koomt ſiet dit leſte Sinne-beelt
Terwijl ghy met u ziele ſpeelt,
Koomt ſietet met een diep gepeys,
Want 'tis de ſtant van alle vleys.
Daer is geen vorſt, geen hooge macht,
Daer is geen ſlaef ſoo kleyn geacht,

Daer

Daer is geen huys-man op het lant,
Geen visscher aen het dorre strant,
Geen krijghs-man die den degen voert,
Geen kramer die op winste loert,
Geen menssche, wie het wesen mach,
Die oyt of son of mane sach,
Geen man, geen maeght, geen echte wijf,
Of dit en past op haer bedrijf.

Dus wie het zy, of wat hy doet,
Die segge staegh in sijn gemoet:
Mijn Ziel, hoe! zijt ghy niet beschroomt?
De Tijt die gaet, de Doot die koomt.

Dit is een woort van groote kracht,
Indien het recht wort over-dacht,
Het is een breydel voor de ziel,
Op datse noyt in sonden viel,
Want wie sal hellen nae het quaet
Als hem de doot voor oogen staet?

Wel ghy, die noch in uwen tijt
Hier met u aertsche leden strijt,
Gaet hecht dit vast in u gepeys,
En toomt alsoo het dertel vleys.

Is yemant hier in dese stadt
Door vuyle lusten op-gevat,
Of door de jonckheyt omgevoert,
Die op sijns naestens vrouwe loert,
Of op sijn buyr-mans dochter let,
Om haer te krijgen in het net,
O die, eer dat hy dieper gae,
En vorder in het wilde slae,

Die

Die beelde ſich dit ſchou-ſpel in,
En ſegge met een rijpen ſin:
Mijn Ziel, hoe! zijt ghy niet beſchroomt?
De Tijt die gaet, de Doot die koomt.

Indien dat u de wraeck-ſucht quelt,
En u gemoet in roere ſtelt,
Of dat ghy, door een ouden haet,
Van nijt en ſpijt als ſwanger gaet,
En denckt, uyt enckel onverdult,
Hoe ghy u vyant krencken ſult;
Ey toomt een weynigh u gebreck,
En gaet in eenigh ſtil vertreck,
En ſegt daer met een rijp gemoet,
En ſeght daer uyt een ſedigh bloet:
Mijn Ziel, hoe! zijt ghy niet beſchroomt?
De Tijt die gaet, de Doot die koomt.

Indiender is een weeligh gaſt
Die ſlechts maer op ſijn mont en paſt,
En geen ſoo lieve dingh en weet
Als hoe men braſt en lecker eet,
Of ſchier geduerigh poogt te zijn
By mal geſelſchap inden wijn,
Of daer men met de ſchijven klapt,
En niet als malle dingen ſnapt,
Iae ſchier noyt eenigh woort en ſeyt,
Als dat tot vuyle tochten leyt;
Dien bid ick, wat ick bidden mach,
Dat hy een uyrken voor den dach,
Wanneer de dampen van den wijn
Hem uyt het breyn vertrocken zijn,
Dat hy dan in ſijn boeſem gae,
En eens ter degen over-ſlae

Hoe

Hoe dat ſijn koſtelicke tijt
Dus ongevoelick henen glijt,
Iae als een arent henen vlucht,
En ſegge dan met diep geſucht:
Mijn Ziel, hoe! zijt ghy niet beſchroomt?
De Tijt die gaet, de Doot die koomt.

Indien dat u de malle pracht
Wil brengen onder haere macht,
En dat de luſt van moy te gaen
V herte vult met enckel waen,
Soo dat u kleet meeſt allen dach
Geſtelt is nae den nieuwen ſlach,
En koomt dan ſtrijcken over ſtraet,
Gelijck een paeu daer henen gaet
Als hy ſijn veren ſteeckt om hoogh,
En toont ons menigh glinſter-oogh;
Ey lieve, let op u bedrijf,
Ey let doch op u nietich lijf,
En ſeght, wat gaet ons menſchen aen
Soo gants te leven nae den waen?
Mijn Ziel, hoe! zijt ghy niet beſchroomt?
De Tijt die gaet, de Doot die koomt.

Is in u hant onwettigh goet
Dat leyt en wroegt op u gemoet,
Dat u tot aen het herte knaegt,
En dickmael gantſche nachten plaegt,
Dat u tot inde ziele bijt,
Oock dickmaels op u ſoetſten tijt,
En dat ghy des al niet-te-min
Blijft hangen aen het vuyl gewin,
Soo ſtort u neder voor den Heer,
En opent daer u innigh zeer,

En bidt hem dat u meerder kracht
Van boven werde toe-gebracht,
Op dat ghy, door een nieuwe jeugt,
Den strijt ten lesten winnen meugt;
Maer neemt oock dan tot uwer baet
Het beelt dat hier geschildert staet,
En segt met diep-gegronde tael,
Iae segt het veel en menigmael:
Mijn Ziel, hoe! zijt ghy niet beschroomt?
De Tijt die gaet, de Doot die koomt.

Ten lesten, vrienden in't gemeen,
Die noch het leven hebt te leen
Van Godt ons aller opper-Heer,
Leeft, leeft voortaen tot sijner eer,
Gaet eygent hem u gants bedrijf,
V ziele met u nietigh lijf;
Maer soo ghy noch den vleesschе leeft,
En u de sonden over-geeft,
Of ymmers niet genoegh en strijt,
Maer dienstbaer aen de werelt zijt,
Soo slaet u vry dan opte borst,
Tot dat ghy naer het eeuwigh dorst,
En berst oock vry in tranen uyt,
En maeckt geduerich dit besluyt:
Mijn Ziel, hoe! zijt ghy niet beschroomt?
De Tijt die gaet, de Doot die koomt.

En voeghter dan by/

Al vvat een vverelts hert kan vinden of bedencken,
Al vvat de vverelt selfs kan aen de VVerelt schencken,
Dat scheyt sich al-te-mael van onse leden af
VVanneer men kout en stijf sijgt in het duyster graf.

Tusschen

Tusschen twee gesette palen
Dat is, tusschen dach en nacht
Wort ons leven door-gebracht;
Siet hoe dat wy neder-dalen
Eer het yemant seggen kan,
Oock dit Woort dat gaeter van:

Tusschen deepen ende vriesen
Ist dat wp den tijt verliesen.

Franç. *Ces choſes ſont bien ſeantes, plaiſantes à voir, & dignes d'eſtre cheries & honorées par celuy qui les contemple:*

Vn jeune ſainct,
Vn vieux martyr,
Vn ſoldat religieux,
Vn homme d'eſtat conſcientieux,
Vn grand ſeigneur courtois,
Vn homme docte humble,
Vne femme ſans babil,
Vn compagnon allegre ſans vanité,
Vn amy qui par honneurs ne peut eſtre changé,
Vn malade joyeux,
Vne ame delaiſſant le corps avec aſſeurance & conſolation.
Ioſ. Hal. ſainct. obſervar.

From the womb
To the tombe. Engels.

La mort n'a point de calendrier. Franç.

De doot en heut geen Almanach.

Dopo il givoco coſi va nel ſacco il ré, comme la pedina. Ital.

En ta ſanté pas ne te fie
La mort à coup rauit la vie. Franç.

Contre la mort
N'y à confort.

Es hilfft nicht wol ſpannen ſondern wol abſchieſſen. Hoogd.

Qui à craint la mort en ſa vie, la craindra moins en ſa mort. Franç.

Qui tumulum cernis, cur non mortalia ſpernis:
Tali namque domo clauditur omnis homo.

Moriendum certè eſt, & id incertum an eo ipſo die. *Cic.*

Seneca.

Dic tibi dormituro, potes non expergiſci; dic experrecto, potes non amplius dormire; dic exeunti, potes non amplius reverti; dic revertenti, potes non exire. *Ep.* 41.

Invadit quippe temperatiſſimos morbus, validiſſimos phthyſis; innocentiſſimos pœna, ſecuriſſimos tumultus.

Franç. *Il ne faict rien qui commence bien & ne finit.*

Ital. *La vita il fine è 'l di loda la sera.*

Spaens. Al fin loa la vida, y à la tarda loa il dia.

Portug. A fin louua à vida, è à tarde louua o dia.

Ital. *Il fin fa il tutto.*

Franç. *La fin faict tout.*

Lat. Exitus acta probat.

Franç. *Il n'y à si fort à escorcher que la queue*
Mal commence, qui bien n'acheve.

Noderl. Ist eynde goet/ soo ist al goet.

Au soir louve l'ouvrier Franç.
Au matin l'hostellier.

---- dicique beatus
Ante obitum nemo suprema- Lat.
que funera debet.

Bene incipere egregium,
Bene desinere regium.

Eerlijck wel beginnen / Neder.
Heerlijck wel eyndigen.

Ie desire qu'on dise un jour de moy; Franç.
Il est heureusement mort, pource qu'il à si bien vescu.

Omnia sic ibant, sic ibimus, ibi- Lat.
tis, ibunt.

Oenus.

Cujus vita fuit feria, mors jocus est.

Vulgaris.

Omnia tunc bona sunt, clausula quando bona est.

Juvenal.

---- Cræsum vox justi facunda Solonis
Respicere ad longæ jussit spacia ultima vitæ.

Petrarch.

Un bel mourir toute la vie honore.

Ick

[ck hebbe goet gevonden, goet-gunſtige lands-lieden, hier by te voegen eenige Sin-ſpreucken uyt het oude ende nieuvve Teſtament. maer verſtaet hier, door een Sin-ſpreucke ofte ſpreeck-vvoort, een maniere van ſeggen die den leſer ofte toehoorder, door redenen oneygentlicken geſproken, in-leydt tot een ſaecke die eygentlick moet verſtaen vverden.

VVt het oude Teſtament:

Non arabis in bove & aſino. Deut. 22. 10.

ideſt; Ne fidelis cum infideli connubio jungatur. 2. Corint. 6. 14. Vel ne boni cum malis ſocietatem ineant, vel ne paria ab imparibus exigantur.

Ghy en ſult niet ackeren met een os, en een eſel te ſamen.

dat is / Geloovige met ongeloovige / vrye met onkuyſche / goede met booſe te verſellen / en dient niet. 2. Cor. 6. 14. ofte men en moet van dat ongelijck van aert is / geen gelijcke werckinge verwachte.

Non ligabis os bovis terentis in aréa fruges tuas. Deut. 25. 4. *explicat & applicat Paul.* 1. *Cor.* 9.

Ghy en ſult den os, die dorſt, den muyl niet toe-binden.

dat wert upt-gelept / en te paſſe gebracht op den Apoſtel Paulus / 1. Cor. 9. 10.

De commedente exivit cibus, de forti dulcedo, Iud. 14. 14.

inter alia de Chriſto hæc dici poſſe aſſerit Auguſtinus Serm. 108 De edente, inquit, id eſt, de morte, quæ omnia conſumit; Exivit cibus, id eſt, Ille qui dicit; Ego ſum panis vivus, qui de cælo deſcendit, &c.

Spijſe gingh van den eter, en ſoetigheyt van den ſtercken. *Recht.* 14. 14.

Auguſtinus dupt onder andere dit op den Heere Chriſtus; van den Eter (ſeyt hy) dat is van de Doot (die het al verteert) is ſpijſe gegaen / dat is / hy ſelfs die geſept heeft; Ick bē het broot des levens.

Serpenti pulvis panis erit. *Gen.* 3. 14. *& alibi apud Eſaiam Prophetam:* Ideſt; Similes habent labra lactucas. da paleas bovi, pſittaco ſaccarum.

Stoff ſal der ſlanghen broot zijn.

dat is / Salaet nae de lippen / haf aen den os / ſuycker aen de papegaey.

Anima ſaturata calcabit favum.

ideſt; Saturo nil ſapit, Prov. 27. 7.

Eē volle ziele treet wel op honigſeem.

dat is / Als de muys ſat is / dan iſſet meel bitter.

Capite vulpes parvulas. Cant. 2. 15. 1.

Malorum principijs obſtandum.

Vangt ons de kleyne vossen, *die de Wijn-bergen bederven, Cant.* 2. 15.
't Wil seggen / dat alle quaet in sijn beginselen dient gesteupt te werden.

Melior est canis vivus leone mortuo, Eccl. 9. 4.

id est, Mortuo leoni etiam lepores insultant.
Waer mede seghnt nae-buerigh te zijn het neder-lants spreeck-woort; Een ouden wolff ryen de kraeyen.

Een levendige hont is beter als een doode leeuw. *Tred.* 9. 4.

Omni tempore sint vestimenta tua candida. Eccles. 9. 8.

id est, Exhibe te semper purum ac immaculatũ.

Laet uwe kleederen aller wegen wit zijn.

dat is / Stelt u altijt reyn en oprechtelicken voor.

Muscæ morientes perdunt suavitatẽ unguenti. Eccl. 10. 1.

id est, Rem parvam neglectam, magnam posse corrumpere.

De schadelicke vliegen bederven de goede salve. *Pred.* 10. 1.

dat is / Kleyne dingen verwaerloost/konnen oock aen groote dingen hinder en na-deel doen.

Qui dissipat sepem, mordebit eum colaber. Eccl. 10. 8.

id est, Malum in autorem recidere.

Wie den tuyn verbreeckt, dien s
een slange steken. *Pred.* 10. 8.

dat is / Dat quaet voor-stel veel-tyts sy
eygen aen-dryver op't hooft valt.

Leo in via. Prov. 26. 13.

De leuye spreeckt, daer is een lee
opten wege. *Prov.* 26. 13.

*Qui observat ventum, no
seminat.* Eccl. 11. 4.

Idem est cum Zerxis sententiâ:

Non omnia reformides inquit ille, nec singula pe
æquè consideres. nam si velis in rerum consu
tatione omnia perinde considerare nunquam a
quid efficies.

dat is / (als Xerxes eens seyde) En wee
niet vreesachtigh in alles/ ende en sijne
niet op yder dingh; want soo gy in eenig
dingh alles wilt upt-plupsen / ghy en su
nopt pet wat recht upt-wercken.

*Ascendit mors per fenestras
nostras.* Ier. 9. 21.

id est, Per sensus corporis, oculos & aures pr
sertim, ingreditur peccatum.

De doot is tot onse vensteren i
gevallen. *Ier.* 9. 21.

dat is/ De sonde koomt in ons / door on
upiterlicke sinnen / te weten/ oogen
oiren.

Sicut mater, ita & filia. Ez. 1

So de moeder is, so is de dochte
Ez. 14. 5. 44.

W

) rudentes ſicut ſerpentes. ſimplices ut columbæ. *Matt.* 10. 16.

oorſichtigh als ſlangen, eenvoudigh als duyven. *Matth.* 10. 16.

ui non colligit, diſpargit. *Matt.* 12. 37.

ie niet en vergadert, die verſtroyt. *Matt.* 12. 37.

lius ſeminat, alius metit. *Ioan.* 4. 37.

Eene ſaeyt, d'andere maeyt. *Ioh.* 4. 37.

ui non intrat per oſtium, fur eſt. Ioh. 10. 1.

ie door de deure niet in en gaet, is een dief. *Ioh.* 10. 1.

bicumque cadaver, ibi & aquilæ. Matt. 24. 28.

aer een doot lichaem is, daer verſamelen d'arenden. *Mat.* 24.

olite dare ſanctum canibus. *Matt.* 7. 6.

geeft het heylige dē hondē niet

Ex carne caro. Ioh. 3. 6.

Wat uyt vlees gheboren is, dat is vlees. *Ioh.* 3. 6.

Non eſt opus medico valentibus. Matt. 9. 12.

Die geſont zijn en hoeven geenen medecijn-meeſter. *Mat.* 9. 12.

Arbor de fructu ſuo cognoſcitur. Lucæ 6. 44.

De boom wort uyt ſijn vrucht bekent. *Luc.* 6. 44.

Nihil habentes, & omnia poſſidentes. 2. *Cor.* 6. 10.

Niet hebbende, en alle dingh beſittende. 2. *Cor.* 6. 10.

Theſaurus in vaſis fictilibus. 2. *Cor.* 4. 7.

Schat in aerde vaten. 2. *Cor.* 4. 7.

Eÿce primum trabem de oculo tuo. Matt. 7. 5.

Werpt eerſt den balck uyt u eygen ooge. *Matt.* 7. 5.

Mer

Mercenarius fugit.
Ioh. 10. 13.

Een huerlingh vliet. *Ioh.* 10. 13.

Lucerna ne ſub modio.
Matt. 5. 15.

En ſtelt geen licht onder een korē-mate. *Matt.* 5. 15.

Si cæcus cæcum ducit, &c.
Matt. 15. 14.

Indien de een blinde den anderen leyt, ſoo ſullen ſy beyde in de gracht vallen. *Matt.* 15. 14.

Lux in tenebris lucet.
Ioh. 1. 5.

Het licht ſchijnt inde duyſterniſſe. *Ioh.* 1. 5.

Vulpes foveas habent.
Matt. 8. 20.

Voſſen hebben holen. *Mat.* 8. 20.

Medice cura te ipſum.
Lucæ 4. 23.

Genees-meeſter heelt u ſelven. *Luce* 4. 23.

Nemo propheta in patria.
Lucæ 4. 24.

Gheen Propheet aen-ghenaem in ſijn vader-lant. *Luc.* 4. 24.

Iam ſecuris ad radicem arboris poſita eſt. Mat. 3. 10.

De bijle is aen den wortel des booms geleyt. *Mat.* 3. 10.

Qui parcè ſeminat, parcè metet. 2. Cor. 9. 6.

Wie ſpaerlick ſaeyt, ſal ſpaerlick maeyen. 2. *Cor.* 9. 6.

Quæ ſeminaverit homo, metet. Gal. 6. 7.

Wat de menſche ſal geſaeyt hebben, dat ſal hy maeyen. *Gal.* 6. 7.

Arundinem quaſſatam non confringet, & linū fumigans non extinguet. Mat. 12. 20.

Het gekreukte riet ſal hy niet breken, 'troockende vlas ſal hy niet uyt-bluſſen, *Mat.* 12. 20.

BY-SPREVCKEN,

en

Gront-regels tot onder-houdinge of verbeteringe vande geſontheyt.

De Leſer heeft te letten, dat veel vande volgende regels moeten genomen werden nae den aert van't Landtſchap, daer deſelve uyt-geſproten zijn.

Wort yemant ſiek, of krijgt hy pijn,
Eerſt Godt, en dan den medecijn.

Met menſchen niet, in tijt van peſt,
Met Godt veel ſpreecken acht ick beſt.

Het is geſont voor ziel en lijf,
Elck een ſijn glas, en elck ſijn wijf.

Il ſangue, una volta l'anno;
Il bagno, una volta il meſe;
Il mangiare, una volta il jorno.

In het jaer eens bloet gelaten;
Inde maent eens in het bat;
En noch ſoudt my kunnen baten,
Soo ick maer eens daegs en at.

Hebt gy miſchien geen medecijn,
Soo laet dit u genees-dranck zijn:
Eet, drinckt, en teelt noyt ſonder luſt,
En ſtelt voor al u hert geruſt.

Wie veel ſmeert de borſt,
En drinckt ſonder dorſt,
En kuſt ſonder luſt,
En eet ſonder honger,
Die ſterft des te jonger.

Veſti caldo, mangia poco,
Beve aſſay, & viveray.

V kleet zy warm,
Noyt vollen darm,
En ſlaept met maten,
Dat ſal u baten.

Qui peu mange, prou mange;
Et qui prou mange, peu mange.

Ick wil, leſer, datje weet,
Hy eet veel, die weynigh eet.

Diſne honeſtement,
Et ſoupe ſobrement,
Et vivras longement.

Eet 'smiddags hartigh, of ombijt,
En wacht alſo den avont-tijt,
Maer biet dā weynig aendē mont,
Soo blijfje langen tijt geſont.

Il ne ſe garde pas bien, qui ne ſe garde touſiours.

Die hem nae de kunſt wil wachtē,
Moet ſtaegh op ſijn leven achten.

Qui veut vivre longuement,
Doyt donner le cul au vent.

Wilje langh en luſtich leven,
Aen den eers dient wint gegeven.

Soubz un arbre de noyer
Garde toy de te coucher.

Geeft u nimmer in den droom
Onder eenen note-boom.

Du matin le monts,
Du ſoir les fonts.

Voor nacht in, voor daegh uyt.

La mano al petto;
La gamba al letto.

Iſſer mangel aen u hant,
Hangt den arrem in een bant;
Maer ſoo aen u been yet let,
Legt dat neder in het bedt.

Een nieu huys laet bewoonē
Het eerſte jaer door u vyant.
Het tweede jaer door u vrient,
Het derde jaer door u ſelfs.

Le malade doit dormir quant il peut,
s'Il ne dort quant le medecijn veut.

Als u de ſlaep niet by wil zijn,
Nae wille van den Medecijn;
Soo maeckt ten minſten datje ruſt,
Wanneer't u ſiecke leden luſt.

Le premiers & derniers froids ſont le plus dangereux.

d'Eerſte koude, en oock de leſte,
Zijn te mijden als de peſte.

Coucher de nuict, du matin ſeoir;
Droit a mydy, aller au ſoir.

'sNachts liggen, 'smiddaegs ſtaen,
'sMorgens ſitten, 'savonts gaen.

Ande me yo caliente,
Y riaſe la gente.

'kLaet een yder my begecken,
Mach ick my ſlechts warrē deckē.

Apres le boire, & le repas,
Le dormir ſain ne trouveras.

Nae veel ſpijs, en groote dronckē
Gaet terſtont niet liggen roncken.

Pone gulæ metas,
Et erit tibi longior ætas.

Biet weynigh aen den mont,
Oeffent u t'aller ſtont,
En loopt niet als een hont,
Soo blijfje langh geſont.

Sapientis facilis victus.

Lichte ſpijſe
Is voor de wijſe.

Quod ſapit, nutrit.

'tZy bitter, of ſoet,
Wat ſmaeckt, dat voedt.

Ioye & courage
Font beau viſage.

Les gourmans
Font leur foſſes a tous leur dens.

Die veel wil weten
Moet luttel eten.

Die weynig eet, en minder drinkt,
Die iſſet die de luſten dwingt.

Volu-

Voluptatum uſuræ, morbi.

Wt luſt
Onruſt.

Qui bien mange, fiante, & dort
Ne doit encor craindre la mort.

Die wel eet, wel looſt, wel ruſt,
Heeft noch tot de doot geen luſt.

Qui veut bien vivre,
Ne s'enyvre.

Wilt ghyder ſomtijts een glaesjen op ſetten,
'tIs wel, mijn vrient, maer drooght u netten.

Panis & aqua naturæ ſatisfaciunt.

Hebje water, hebje broot,
Klaegt dan niet van hongers noot.

Vne pouce de pain remet l'ame en ſa place.

Vrient, hebje broot,
Een duympje groot,
Ghy hebt geen noot
Noch voor de doot.

Quid contemnit eſuriens?

Hebje luſt, ſoo iſt al goet,
Honger maeckt raeu boonen ſoet.

l'Aſino chi a fame
Mangia d'ogni ſtrame.

Wanneer een eſel honger heeft
Hy eet al wat ſijn meeſter geeft.

A bon gouſt & fain,
N'y a mauvais pain.

Jucunditas victus eſt in deſiderio, non in ſacietate.

Immodicus cibus animo & corpori nocet.

Suypen en vreten
Doet luttel weten.

A faute de chappon
Tain & oignon.

Hebje geen kapoen,
Moes, kruyt, en groen,
Dat kanje voen.

Qui veut eſtre ſain,
Doit mourir de fain.

Eet het muysje wat te veel,
Wat het proeft is bitter meel.

Les beuveurs d'eau n'ont jamais beſoing des pieds d'autruy.

Il meurt plus d'enfands de trop manger, que de faim.

Meer kinders zijnder van vreten bedorven,
Alſſer van honger oyt zijn geſtorven.

Chi non fa comme l'oca,
La ſua vita è breve, è poca.

Die niet en doet gelijck de gans,
Om langh te leven weynigh kans.

Om deſe Italiaenſche ſpreucke recht te verſtaen / ſoo dientmen indachtigh te weſen dit Nederlants ſpreeck-wooꝛt:

Hy doet niet als eten en ſchijten, hy ſlacht de graeu-ganſen.

Chi va a letto ſenza cena,
Tutta la notte ſi dimena.

Wie ſonder eten gaet te bedt,
Die wort van ſlapen licht belet.

Quant jeune veille, & vieil dort
Ce ſigne de prochaine mort.

Als jonge lieden niet en ſlapen,
En oude lieden niet en waken,
Sy konnent bey niet lange maken.

Tous les mois qui n'ont point R,
Laiſſe la femme, & prens le ver.

Als ghy geen R vindt inde maent,
So weet dat gy dā wort vermaent,
Dat u geen vrouwe, maer een glas
Voor u geſontheyt koomt te pas.

Les Caniculaires ſont le careſme des mariez.

Qui tart ſe couche, & ſe leve matin,
Il pourroit bien toſt voir ſa fin.

Vroegh op, en laet te bedde gaen,
Kan nae den regel niet beſtaen.

Dos au feu, panſe a la table.

Den rugh aen't vyer, den buyck aen tafel,
En inde hant een goede wafel;
Vrient ſooje dat niet lijdē meugt,
Soo iſt gedaen met uwe jeugt.

Dormir en haut
Vn treſoir vaut.

Neemt uwe ſlaep-plaets boven,
Ghy ſult u des beloven.

Viande bien maſchée,
Eſt a demy digerée.

Spijs wel geknout,
Is haeſt verdout.

Le premier an qu'on ſe marie,
On a le tous, ou maladie.

Het eerſte jaertjen dat men trout,
So wort men kortſich, of verkout.

Dit vondt ick leſtmael eens gheſchreven,
Hoe ſchoonder vrou, hoe korter leven.

Qui eſt malade de follie,
Ne s'en guarit toute ſa vie.

Wie uytter aert heeft ſotte kuerē,
Die ſullen al ſijn leven dueren.

A mal che non tiene cura,
Es locura.

Iſſer yemant ſot gebooren,
Wat hy meeſtert, 'tis verlooren.

Il mal de l'œil, il faut penſer du coude.
.i. Qui ſe veut guarir l'œil, il ne le faut toucher.

Hebt

Hebt gy een quaet, of vyerig oog,
Verbint het met den elleboogh.
dat is geſeyt; Men dientet ſtil te laten, en niet te raken.

Die vijftich jaer out is dient meer
naer een kuſſen te ſien, als naer
een haes.

D'eerſte in het rijs,
De tweed' op het ijs,
De derd' aen den dis,
Dit houdmen dat beſt is.

Fieures automnelles,
Longues ou mortelles.

Lange ſiecken inden herft,
Soo men daer niet af en ſterft.

Qui eſt malade au mois de May,
Tout l'an demeure ſain & gay.

Die ſich in Mey niet wel en vont,
Is veel-tijts al het jaer geſont.

Ton fils repeu, & mal veſtu,
Ta fille veſtue, & mal repue.

Geeft aen u ſoon veel inden darm,
Maer geeft hem weynigh aen den
arm;
Geeft dochters aen dē arrem veel,
En ſpaertet liever uyte keel.

La recheute eſt plus dagnereuſe, que la maladie.

Die op een nieu in ſieckte ſlaet,
Is ſlimmer als van't eerſte quaet.

Novo medico, novo cœmiterio eſt opus.

Een jonge ooye, een ouden ram,
Dat viel wel binnens jaers eē lam.

Lauer ſouvent les mains, rarement les pieds, & la teſte jamais.

Waſt u handen, waſt u tanden
Dickwijls, want het is u goet,
Maer waſt ſelden uwen voet;
Doch wat immer u geſchiet
Waſt u hooft ſijn leven niet.

Lever a ſix,
Diſner a dix,
Souper a ſix,
Font l'homme vivre dix fois dix.

Dit is u les;
Staet op te ſes,
En eet ten tienen,
Het ſal u dienen,
En weer te ſes
Soo treckt u mes,
En ſlaept ten tienen,
Het ſal u dienen.

Quant on eſt bruſlé, il ſe faut approcher du feu de la partye bruſlée.

Zijt ghy verbrant
Aen voet of hant,
Gaet totte vlam
Daer't quaet af quam.

Van't voedtſel en ſpijſe in het byſonder.

Oeuf d'une heure,
Tain d'un jour,
Farine d'une ſemaine,
Porcelet d'un mois,
Oiſon de trois,
Vin d'une an,
Toiſon de dix,
Fille de vingt,
Amy de cent.

Ey van een uyr,
Broot van een dagh,
Meel van een weeck,
Biggen van een maent,
Gans van drie,
Wijn van een jaer,
Vis van thien,
Een maegt van twintich,
Een vrient van hondert.

Mouton de Brabant,
Bœuf de Geldres,
Chappon de Flandres,
Vache de Friſe.

Een Brabants ſchaep,
Een Gelderſchen os,
Een Vlaemſche kapoen,
Een Vrieſche koey.

Aiſle de perdrix, cuiſſe de chapon,
Queve de poiſſon, teſte de ſaumon.

Cuiſſes ſont bonnes, quand les aiſles ſont mangées.

Vrienden zijt ghy tafel-wijs,
Eet de vleugels van't patrijs,
Van den ſallem eet het hooft,
Sooje Lecker-tong gelooft,
Vanden kabeljaeu de ſteert,
Die is vry wel etens weert,
Voort de lenden van't konijn,
En den horingh van het ſwijn,
En de dgien van het hoen,
Ghy en ſult niet qualick doen.

Pain changé,
Et vin accouſtumé.

Verandert broot, en oude wijn,
Is voor geſonde medecijn.

Il perſico vuol vino, & il figo l'aqua.

De vijgh eyſt water, perſick wijn;
Soo moet dat ooft gegeten zijn.

l'Huile eſt meilleur au commencement,
le vin au milieu, & le miel a la fin.

De oly is in't eerſte beſt,
En honich op het alder-leſt;
Maer watter heeft dē naē van wijn
Sal in het midden beter zijn.

Salata ben ſallata, poco aceto, & ben ogliata.

Volgt deſen raet;
Doet op ſalaet
Niet veel aſijn,
Maer wel wijn,
Maer niet en ſchout
Oly en ſout.

Schape-kaes, koeye-boter, geyte-melck,
Dat is goede koſt voor elck.

Boucher le nez, & manger le perdrix.

Zijdy weyts, en niet te vijs,
Stopt u neus, en eet patrijs.

Apres poire,
Vin faut boire.

Eetj' een ey, ſoo doet een dronck,
Eetj' een appel, doet een ſpronck.

Vin che ſalti, pan che canti. formagio che pianga.

Neēt blinde kaes, en ſiende broot,
Dā hebje koſt voor hongers noot,
En hebje dan ook wijn die ſpringt
Soo wortje vrolick alsje drinckt.

Carne fa carne, peſce fa feſce.

Eet vleys, naer eys,
Soo maeckje vleys;
Maer weet dat vis,
Maer ſlijm en is.

Carne giovane, è peſce vecchio.

Prijſt oudē vis, en jeugdigh vleys,
Soo doeje nae den rechten eys.

Laict ſur vin,
C'eſt venin,
Vin ſur laict,
C'eſt ſouhait.

Melck op wijn
Dat is venijn;
Maer wijn op melck
Is goet voor elck.

Eet dat gaer is,
Drinckt dat klaer is,
Spreeckt dat waer is,
Schout dat ſwaer is,
Trout dat paer is,
Scheert daer hayr is.

Rien ſe net
Qu'un œuf mollet.

Daer wort geen netter koſt bereyt
Als hoender-eyers, verſch geleyt.

Tre coſe ſono buone al mezzo, il vin, il formago, è il peſce.

De kaes, de wijn, en oock de vis,
Zijn beſt als't in het midden is.

Qui dort, il ſoupe.

Il faut boire
Entre le formage & poire.

Eetje peer, en eetje kaes,
Drinckje niet, ſoo zijdje dwaes.

Apres la pomme
Oncq ne beut homme,
Apres la poire,
Appreſte a boire.

Eetj' een peere, drinckt,
Eetj' een appel, ſpringt.

Pommes, poire, & nois,
Gaſtent la voix.

Appels, noten, ende peeren,
Sullen aen de ſtemme deeren.

La formage eſt ſain,
s'Il vient de chiche main.

De kaes die doet de maege goet,
Maer eetſe niet in overvloet.

Qui vin ne boit apres ſalade,
Eſt en danger d'eſtre malade.

Eet ghy ſalade ſonder wijn,
Ghy ſtaet in noot om ſieck te zijn.

Toires & femme ſans rumeur
Sont en prix, & en valeur.

Peeren en vrouwen, die niet en kraken,
Die houdmē alder-beſt te ſmakē.

De mauvais grain
Iamais bon pain.

Vne pillule frómentine,
Vne dragme ſermentine,
Et la journée d'une geline,
Eſt une bonne medecine.

Le formage peſant, & le pain leger.

Luchtigh broot, en ſwaere kaes,
Dat is geen onbillick aes.

Al amico cura il fico,
Al nemigo il perſico.

Sent u vrient vijgen, u vyant perſicken.

Quatro ſono buoni bocconi,
Perſichi, fonghi, fighi, meloni.

Il n'eſt chair, que de mouton.

Le melācholique mange, le bilieux boit, & le pituiteus dort.

Ama con amigo ni la tengas,
Ni la des a tu vezino.

Nourrice qui a un amy, ny la prens pour toy, ny la donne a ton voiſin.

Verkieſt noyt minne voor u kint,
Wanneerſe vrijt of wort gemint.

Les maladies viennent a cheval, en s'en revont a pied.

Les maux viennent a livres, & s'en revont a onces.

Les maladies viennent en poſte, & s'en retournent bellement.

De ſieckte komt te poſt gereden,
Maer gaet te rugh met eſels tredē.

Souventefois grands perſonages
N'ont point d'enfands, ou point de ſages.

Wijſe lieden, malle kinders.

Een jonge vrou, en ouden wijn,
Die zijn bequaem tot vrolijck zijn.

Quant le medecin practique il repoſe, & quant il ne faict riẽ, il ſe travaille.

Wanneer meeſt al de lieden zijn
Bevrijt van korts, en ſonder pijn,
Dat's ſieckte voor den Medecijn.

Quant le jour croiſt
Ainſi faict le froit.

Dagen die lengen,
Dagen die ſtrengen.

Daer en quam noyt een muys in't lant,
Of lieter wel een gouden tant.

De Meert
Roert haer ſteert.

Kock-meeuwen aen't lant,
Onweer voor de hant.

Tous animaux ſont medecins.

Honden en ſwijnen
Zijn medecijnen.

Daer gaet menigh Doctor after de ploegh.

La douleur celé n'a point de gueriſon.

Qui veut avoir la gueriſon du mire, Il eſt beſoing ſon mal dire.

Voor verſwegen pijn
En is geen medecijn;
Verholen quaet
En vint geen raet.

Die tot ſijn quale raet wil krijgen,
En moet haer gronden niet verſwijgen.

C'eſt folie faire heretier ſon medecin.

Moet u Doctoor u goetjen erven,
Soo maeckt u veerdigh om te ſterven.

Al medico & advocato,
Non ſi deve celer il verdado.

Aen Medecijnen en Advocaten
En moet men niet verſwegen latẽ.

Es Goutes le medecin ne voit goute.

De groote pijn van't ſierecijn
En paſt niet op den Medecijn.

Medico vecchio, barbier jovane.

Ieune barbier, vieil medecin.

Een jonck barbier, een out medecijn,
Dat dunckt een yder beſt te zijn.

Drie eygenſchappen/ noodigh in de Chirurgie.

Een valcken oogh,
Een leeuwen hert,
Een juffers hant.

Dertich dagen heeft November,
Iuny, April, en September,
Acht-en-twintich een alleen,
Al de reſte dertich een.

Gallina giovane per far voua, è vecchia par covare.

Le richeſſes de pauvres gens
Sont leur enfands.

Quant le jour croiſt,
Ainſi faict le froit.

Barba roſſa, crine negro, falſi di natura.

Raro breves humiles vidi, rufoſque fideles,
Albos audaces miror longos ſapientes.

Entre deux petits, un glorieux;
Entre deux grands, un lourdau.

A l'an neuf
Les jours croiſſent le repas d'un bœuf.

Qui me veut, du mal me fait blanchir,
Qui me veut du bien, me fait rougir.

De
Ieune medecin, cœmitiere boſſu.
Ieune advocat, proces perdu.
Ieune marié, meſnage malotru.
Ieune heretier, bien deſpendu.
Ieune procureur, cas mal entendu.

Medicus garrulus ægro ſecundus eſt morbus.

Novo medico, novo cœmiterio eſt opus.

On n'a jamais bon marché d'un apoticaire.

Il n'y a meilleur Chirurgin, que celuy qui eſt bien balafré.

Crudelem medicum intemperans æger facit.

Vne heure de May faict perdre les paſles couleurs.

Capo graſſo,
Cervel magro.

Chi è ſegnato da Dio,
Non fu mai buono.

De gens ſignez ſe faut garder.

Fille brunette
Gaye & nette.

Homme peloſo
O matto, o venturoſo.

Poca barba, & rio color,
Sotto il ciel non è peior.

Taſle couleur, deſir mal accomply.

Encomium exercitij.

Exercitium eſt vitæ humanæ conſervatio, caloris naturalis excitatio, naturæ dormientis calcar, ſuperfluorum conſumptio, virium conſolidatio, mors morborum, fuga vitiorum, medicina languorum, temporis lucrum, juventutis debitū, ſenectutis gaudium, ſalutis adjutorium.

Otium abſq; litteris mors, & vivi hominis ſepultura.

Si vis incolumem, si vis te reddere sanum,
Curas tolle graveis, iraſci crede profanũ,
Tarce mero, cœnato parum, non ſit tibi vanum
Surgere poſt epulas; ſomnum fuge meridianum,
Nec mictum retine, nec comprime fortiter anum,
Hæc benè ſi ſerves, tu longo tempore vives.

Fons ſpeculum, gramen, hæc dant oculis relevamen,
Mane igitur montes, ſub ſerum querito fontes.

Quatuor ex vento, veniunt in ventre retento,
Spaſmus, hydrops, colica, & vertigo hoc res probat ipſa.

Ex magnâ cœnâ, ſtomacho ſit maxima pœna;
Vt ſis nocte levis, ſit tibi cœna brevis.

Ova recentia, vina rubentia, pinguia jura.
Cum ſimila pura, naturæ ſunt valitura.

Si bona vina cupis, quinque hæc laudantur in illis:
Fortia, formoſa, & fragantia frigida, friſca.

Temporibus veris, modicum prandere juberis,
Sed calor æſtatis, dapibus nocet immoderatis,
Autumni fructus, caveas, ne ſint tibi luctus,
De menſâ ſume, quantum vis tempore brumæ.

Salvia cum Rutâ, faciunt tibi pocula tuta,
Adde roſæ florem, minuentque potenter amorem.

Si piſces molles, ſunt magno corpore, tolles:
Si piſces duri, parvi ſunt plus valituri.

Inter prandendum, ſit ſæpe parumq; bibendum,
Si ſumas ovum, molle ſit atque novum.

Poſt piſces nux ſit, poſt carnes caſeus adſit:
Vnica nux prodeſt, nocet altera, tertia mors eſt.

Singula poſt ova, pocula ſume nova.

Adde pyro potum, nux eſt medicina veneno.

Fert pyra noſtra pyrus, ſine vino ſunt pyra virus.

Halecis Salsati vires.

Halec salsatum, crassum, blancum, grave, latum,
Illud dorsatum, sciſsum, perventrificatum,
Huic caput ablatum, sic pellibus excoriatum,
Intus mundatum, dum transis nocte cubatum,
Hoc thyriacatum valet antidotum preciatum,
Quod parat optatum, potamen largifluatum,
Dans de manè ratum, guttur bibendo paratum,
Hauſtu poſtratum, reparat madidatque palatum,
Et caput, & pectus deſiccat phlegmatiſatum,
Dans urinatum, citò mox deinde cacatum,
Dirigit inflatum, cibum, penetrat veteratum,
Hoc medicinatum laurens fert verſificatum.

Repertum in triclinio Alnoldi ducis Geldræ.

Eer wy wat weten,
Zijn wy verſleten.

Eer't boomtjen is groot
Is't plantertje doot.

Le jument qui griſe, a perduſes ſauts.

Het hollen is het peert benomen
Wanneer de grijſe hayren komen.

Vrient ſoo ghy op u leerſen piſt,
'tIs tijt dat ghy u boeltjen miſt.

Al die haer billen
Gewennen tot pillen,
Haer neuſen tot brillen,
Die mogen wel ſtillen
Haer malle grillen,
Ten zy ſy willen
Haer leven ſpillen.

Soo ghy wilt in ruſte ſterven,
Laet u naeſte vrienden erven,
Ten ware ſy het ſeer verkerven.

Eel, arm, en rijck,
Maeckt de doot gelijck.

Ach bleef de menſch voor eeuwig hier,
Soo waer hy doch een arrem dier.

Ouderdom, ſieckte, doot.

Pes in terris, ſpes in cœlis.

Senex pauca timet.

Mundus ſcena, vita tranſitus:
Veniſti, vidiſti, abiſti.

La vieilleſſe eſt un mal deſiré.

Siet hoe een ſaecke kan verdraeyē,
Den ouden wolf ryen de kraeyen.

Wilt op u leſte ſtonden achten,
Soo ſult ghy u van ſonden wachtē.

Vrient

Vrient, wilt ghy leven met gedult,
Denckt watje waert, en weſē ſult.

Denckt vry al dicwils op dē dach,
Dien niet een menſch voorby en mach.

Van al dat ick beſat, en is my niet gebleven,
Als dat om Godes wil daer van is wech gegeven.

Waer blijtſchap is in huys, is droefheyt voor de deur,
En veel, na korte vreugt, ſoo komt een langh getreur.

De bleecke doot
Spaert kleyn noch groot.

Mortis dies, æternæ vitæ natalis.

Schoon root,
Haeſt doot.

Derobbe, prens, poſſede, amaſſe,
Tout faut laiſſer, quant on treſpaſſe.

Wat yemant rooft, of vint, of erft,
Hy laet het al wanneer men ſterft.

Nemo morietur malè, qui vixit benè.

Laet (als het God belieft) ons lichaem hier bederven,
Een die wel heeft geleeft, en kan niet qualick ſterven.

En ta ſanté pas ne te fie,
La mort a coup ravit la vie.

Is yemant bleyck, of is hy root,
Geē menſch is ſeker voor de doot.

Fac ea quę moriens facta fuiſſe velis.

Doet dat voor uwen ſterref-dagh,
Dat naer de doot u baten magh.

Au jourd'huy en fleur,
De main en pleur.

Heden root,
Morgen doot.

De dach van giſter is geleden,
So let doch op den dach van hedē,
En wilt dien ymmers wel beſtedē.
En wat belangt dē dach vā morgē,
Die is voor 'smenſchen oogh verborgen,
Wilt daerom voor het eynde forgen.

Tot beſlupt:

O Heere, laet my dit vā uwe gunſt verwerven,
Te leven in gedult, en met vermaeck te ſterven.

Voor mijn af-ſchept/ leſer/ ſoo vinde ick goet deſe doot-kiſte met wat bloemkēs te beſteken/ en daer toe ſal dienen de hiernae-volgende prente/ met ons bedencken opte ſelve.

Ghy die u inden thuyn by wijlen gaet vertreden,
En wilt niet al den tijt in uwen luſt beſteden;
Voedt niet alleen het oogh, of uwen gragen mont,
Maer weet dat ghy oock hier de ziele voeden kondt.
Ghy ſiet de boomen ſtaen, ghy ſiet de boomen groeyen,
Ghy ſietſe naederhant, ghy ſietſe luſtigh bloeyen;
Ghy ſiet, hoe dat de bloem ter aerden neder-ſijgt,
En hoe het bloeyſel ſet, en teere vruchten krijgt:
Maer ſiet een groot getal van dat begon te ſpeenen,
Is (ick en weet niet hoe) in korten ſtont verdweenen,
Eer dat het leven komt, ſoo laet het leven aff,
Het bloeyſſel even ſelfs, het bloeyſſel is het graff.

Een deel van datter blijft lijt hinder van de wormen,
Lijt hinder van de lucht, en van de felle ſtormen;
Lijt hinder van de miſt, of ander ſlimmer plaegh,
Soo dat het groot getal vermindert alle daegh.
Noch vintmen menigmael dat inde ſchoonſte dagen
Veel vruchten onder-gaen, met innigh vyer geſlagen,
Men vint veel ſchoon gewas dat inder haeſt verdwijnt,
Oock als de gulde ſon met helle ſtralen ſchijnt.
Men vint dat over al de ſpreeuwen, muſſen, kraeyen,
Oock met het beſte freuyt, haer grage jongen paeyen,
En dat een ſnoepers hant oock groene vruchten pluckt,
Iae gantſche tacken breeckt en vande moeder ruckt.
Men vint noch boven dat, men ſietet jae gebeuren
Dat van te groote laſt de jonge boomen ſcheuren:
Geluck en ongeluck dat maeckt de tacken bloot·
Soo vruchtbaer, weerde ziel, ſoo vruchtbaer is de doot.
Maer waer toe dit geſeyt? ſal yemant mogen vragen,
Om yet van dit verhael naer huys te mogen dragen,
Het is een even-beelt van onſen brooſen ſtaet,
En hoe het alle vlees hier in de werelt gaet.
De Boom is't aerdſche dal, de Vruchten zijn de menſchen·
De Son is harten-luſt, en wat de lieden wenſchen·
De Wint is tegen-ſpoet, en wat de werelt plaegt,
De Worrem ſtil verderff, dat ons geduerigh knaegt·
De Miſt is heete peſt, en diergelijcke plagen,
Die duyſent man gelijck ter aerden konnen dragen·
Den Snoeper, die het freuyt met harde klippels ſchent,
Neemt dien voor oorlogs-volck, tot roof en bloet gewent.
Gaet dit in u gemoet wat naeder over-leggen,
Ghy ſult ten vollen ſien wat ick begon te ſeggen;
Ghy ſult uyt dit gepeys bevinden inder daet
Als dat het alle vlees, gelijck de freuyten, gaet.
Beſiet hoe menigh kint, oock eer het is geboren,
Blijft, ick en weet niet hoe, blijft inde bloem verloren,
Blijft in de Moeder ſelfs, blijft in de ſwarte nacht,
Eer dat het hier, eylaes! ſijn moeder eens belacht.
Hoe menigh aerdigh kint, in plaetſe van te ſpelen,
Gaet met een ſtille ſucht geheele jaren quelen,
En t'wijl het ſtaet en treurt ontrent de voedſters ſchoot,
Blijft, nae een langh verdriet, blijft inder haeſten doot.

Hoe menigh jongelingh wórt van de doot vertreden,
Schoon dat hy vrolick is, en van geſonde leden;
Hoe menigh jonck geſel wert haeſtigh wech geruckt,
Gelijckmen met gewelt onrijpe vruchten pluckt.
Hoe menigh vruchtbaer wijf, in plaetſe van te baren,
Siet haer, en hare vrucht, in't duyſter henen varen!
Siet hoe ſy, als een boom, van hare vruchten ſcheurt,
Soo dat ſy, en de vrucht te ſamen, wert betreurt.
Maer dit is kleyn beſlagh, en geenſins harde ſlagen,
Indien men went het oogh ontrent de groote plagen
Die Godt by wijlen ſent; ick ſegge, dieren tijt,
En krijgh, en ſwarte peſt, die kleyn noch groot en mijt:
Ach! dan heeft eerſt de doot haer pijlen uyt-geſchoten,
Dan ligt het gantſche lant met dooden over-goten,
Met menſchen over-deckt; ſoo dat de grootſte man
Geen doot-kiſt menigmael, geen graff bekomen kan.
Wie heefter niet gehoort, als geenen tijt geleden,
Van landen ſonder volck, van uyt-geputte ſteden,
Soo datter niet een menſch by wijlen over-bleef,
Die, uyt een bleecken mont, een leſte wille ſchreef?
Iſt dan (gelijck het is) met ons aldus gelegen,
Soo moetet yder menſch geduerigh over-wegen;
Wel let dan, mijn Gemoedt, op uwen leſten dagh,
Op dat het onſen ſtaet ten goede dienen magh.
Stelt, ſtelt doch geenſins uyt u feylen af te ſnijden,
En wat het vleys gebiedt met alle vlijt te mijden,
Tot dat ghy veertich telt, of anders vijftich jaer;
Want ſiet! VAN TIEN NIET EEN en brengt ſijn levē daer.

Laet vry u graf met blijſchap delven,
De doot iſt EYNDE van haer ſelven.

De mis-ſtellinge inden druck, door af-weſen van den Autheur, en andere ongelegentheden veroorſaeckt, gelieve de verſtandige leſer ſelfs te verbeteren, ter tijt toe de ſelve by andere gelegentheyt mogen werden geſuyvert.

SPECIAL 93-B
10224

THE GETTY CENTER
LIBRARY